

“สันติภาพของเธอ”: การเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพของสตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการเมืองและการจัดการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ON HER PEACE: A WOMEN'S PEACE MOVEMENT IN THE SOUTHERNMOST PROVINCES
OF THAILAND

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Politics and Governance
Department of Government
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2018
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	“สันติภาพของเธอ”: การเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพของสตรี ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย
โดย	น.ส.ภัสสร่า บุญญฤทธิ์
สาขาวิชา	การเมืองและการจัดการปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา หวันแก้ว

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตังทรัพย์วัฒนา)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ประธานกรรมการ
.....	
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา หวันแก้ว)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)	

CHULALONGKORN UNIVERSITY

5880974524 : MAJOR POLITICS AND GOVERNANCE

KEYWORD: Woman activists, Peace process, Southern Border Provinces of Thailand,
Gender, UNSCR 1325

Bhasrah Boonyarithi : ON HER PEACE: A WOMEN'S PEACE MOVEMENT IN THE
SOUTHERNMOST PROVINCES OF THAILAND. Advisor: Assoc. Prof. CHANTANA WUNGAE0

This study aims to 1) to explain development of social activities of a women's group named Peace Agenda of Women – PAOW 2) to conceptualize the meaning of peace performed by PAOW 3) to assess peace activities performed by PAOW in relation to the UNSCR no. 1325 4) to analyze favorable conditions and challenges in carrying out peace activities of PAOW.

The results show that PAOW was formed up through previous women networks prior to the southern unrests in 2004. They gathered because of the invitation from funders and among themselves in setting up a women's platform to directly deal with peace issue. Their peace activities and meaning of peace have been gradually shifted from soft issue namely relief and recovery to hard issue namely security; PAOW's recommendations on "safety public space" and "favorable conditions for peace building in the southernmost provinces of Thailand" are notable. PAOW's activities are by and large resonant with the UNSCR 1325, despite some difficulties. They have to face with internal organization problems, the shortfall of national policy implementation of UNSCR 1325 caused by national security idea which avoids using the term armed conflict, and lacking of gender sensitivity of the local community. However, with supporting factors and their personal skill of negotiation, they overcome those challenges. There is a big shift of local women peace activists in that they no longer stay at the outer circle but are in the inner circle of peace process.

Field of Study: Politics and Governance

Student's Signature

Academic Year: 2018

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้หากปราศจากพระเจ้า ตลอดเวลาที่ลูกทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ลูกต้องต่อสู้กับปีศาจมากมาย หนึ่งในปีศาจที่ลูกเกือบพ่ายแพ้ชื่อว่า “ปีศาจแห่งความกลัว” ปีศาจตนนี้มีฤทธิ์มากเสียจนเกือบทำให้ลูกไม่กล้าแม้แต่จะเริ่มต้นทำงาน แต่พระองค์ตั้งใจให้ลูกตระหนักได้ว่าลูกคือผู้ที่พระองค์เลือกแล้วว่าเหมาะสมที่จะทำงานชิ้นนี้ พระองค์ได้ประทานพรอันประเสริฐแก่ลูก พรที่จะใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปราบปีศาจตัวร้ายคนนั้น พรข้อนั้นคือ “ความวางใจ” เมื่อลูกได้วางใจไว้ที่พระองค์ เมื่อนั้นปีศาจแห่งความกลัวก็ไม่อาจทำร้ายลูกได้อีกเพราะลูกรู้และสัมผัสได้ด้วยใจของลูกว่าพระองค์อยู่เคียงข้างลูกเสมอไม่ว่าลูกกำลังทำอะไรหรือกำลังเผชิญความท้าทายที่ยิ่งใหญ่สักเพียงไหน และในท้ายที่สุดลูกเชื่ออยู่เต็มหัวใจว่างานของลูกจะต้องสำเร็จลงด้วยดีจากความเมตตาที่พระองค์มอบให้แก่ลูก

ด้วยความเมตตาของพระองค์ พระองค์ได้มอบอาจารย์ฉันทนา หวันแก้ว ให้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แก่ลูกซึ่งนั่นทำให้ลูกรู้สึกว่าเป็นผู้ที่ได้รับพรแสนประเสริฐโดยแท้ ลูกไม่อาจหาอาจารย์ท่านใดที่ใจเย็นและเข้าใจความทุกข์ของลูกได้เท่าอาจารย์ท่านนี้อีกแล้ว อาจารย์ฉันทนาเปรียบเสมือนแม่และครูที่พร้อมชี้แนะ สั่งสอนอบรมและให้อภัย อาจารย์คือผู้ที่ช่วยเหลือลูกอย่างที่สุดเพื่อให้ลูกสามารถทำงานที่พระองค์มอบหมายได้อย่างลุล่วงและสวยงาม

พระองค์ยังเมตตาให้ลูกได้พบกับมิตรภาพและน้ำใจแสนประเสริฐจากพี่ๆ ก็ะๆ เต๊ะๆ แบๆ มี่ๆ หลายท่านที่ให้ความช่วยเหลือแก่ลูกทั้งด้านข้อมูล ข้าวปลาอาหารและที่อยู่อาศัยตลอดเวลาที่ลูกเข้าไปเก็บข้อมูลทำงานชิ้นนี้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม น้ำใจและมิตรภาพเหล่านั้นของพวกเธอและพวกเขาได้ลูกจดจำไว้ในใจตลอดชีวิตของลูกเรียบร้อยแล้ว

พระองค์ได้มอบครอบครัว มิตรสหายและคนรักที่ประเสริฐแก่ลูก กำลังใจและการช่วยเหลือทั้งทางตรงและทางอ้อมของพวกเขาคำให้การสนับสนุนของลูกมีรสหวานเจือปนอยู่มากทีเดียว

ในโค้งสุดท้ายของวิทยานิพนธ์ พระองค์ได้มอบพี่เมย์ พี่สาวใจดีผู้ไม่ต้องการให้ลูกเปิดเผยตัวตนแห่งเทพของเธอแก่ใครคนใด เธอสนับสนุนทั้งกำลังใจและกำลังเทคนิคสุดความสามารถในการประมือกับระบบวิทยานิพนธ์ที่ได้ชื่อว่าโหดที่สุดระบบหนึ่งของมหาวิทยาลัยไทย เธอทำให้ลูกวางใจได้ว่างานของลูกอยู่ในมือของบุคคลที่เยี่ยมยอดที่สุดและเธอยังทำให้ลูกเชื่อใจในตัวเองอีกครั้งว่าลูกจะผ่านพ้นความเหน็ดเหนื่อยครั้งนี้ไปได้

สุดท้ายนี้ อาจจะมีพุงนูนขึ้น แต่ลูกขอบคุณพระองค์จริงๆ ที่แนะนำให้ลูกได้รู้จักอาหาร 4 ชนิดนี้ซึ่งเป็นแหล่งอาหารสำคัญของลูกตลอดช่วงเวลาที่ลูกนั่งทำงานของพระองค์ขึ้นนี้อย่างขะมักขะเม่น ได้แก่ แบรินด์ซูปไก่สกัด ชาส้มแขกตากแห้งของพี่ลม้าย เมจิคอลาเจนสีชมพู และนมยูเอชทีไทยเดนมาร์กรสหวาน ด้วยอาหารทั้ง 4 ชนิดนี้ (ที่ในบางวันทำหน้าที่เป็นอาหารมื้อหลัก) ทำให้ลูกสามารถเขียนงานได้อย่างต่อเนื่องและมีสุขภาพที่ดีพอสมควรระหว่างที่ทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
1.2 โจทย์ปัญหาการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์.....	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย.....	5
บทที่ 2 แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1 ทบทวนความรู้เรื่องกระบวนการสันติภาพ.....	13
2.1.1 ความเข้าใจเรื่องเวลาเชิงอุปมาในกระบวนการสันติภาพ.....	14
2.1.2 ความเข้าใจเรื่องกระบวนการยุติความขัดแย้งและรูปแบบของสันติภาพ.....	17
2.1.3 ตัวแสดงและบทบาทของตัวแสดงในเวทีกระบวนการสันติภาพ.....	19
2.2 ทบทวนความรู้เรื่องผู้หญิงและการขับเคลื่อนสันติภาพ.....	21
2.2.1 แนวทางการสนับสนุนการขับเคลื่อนสันติภาพโดยผู้หญิง.....	24
2.2.2 กรณีศึกษาการขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพโดยผู้หญิง.....	28
2.3 ทบทวนความรู้เรื่องเพศสภาพและกระบวนการสันติภาพ.....	32

2.4	วรรณกรรมที่วาดด้วยผู้หญิงกับกระบวนการสันติภาพในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	37
2.5	กรอบการวิเคราะห์และแผนการวิจัย	42
บทที่ 3	เส้นทาง การทำงานเพื่อสันติภาพของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้	45
3.1	ตัวตนของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้	45
3.2	โครงสร้างองค์กรคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้	47
3.3	“สันติภาพ” ในค่านิยมของสมาชิกคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้	51
3.4	พัฒนาการการทำงานและการเติบโตเชิงความหมายสันติภาพของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้	60
3.4.1	เส้นทางขับเคลื่อนงานสันติภาพของเธอ: จากงานเหยี่ยวาสู่คณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้	61
3.4.2	เส้นทางขับเคลื่อนงานสันติภาพของเธอ: งานสันติภาพของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้	70
3.4.2.1	ข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัย	73
3.4.2.2	ข้อเสนอสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพ	77
3.4.3	ข้อค้นพบจากการพิจารณาชีวิตและการทำงานด้านสันติภาพของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้	86
บทที่ 4	การทำงานของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้ กับมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ 1325	88
4.1	ไทยกับเส้นทางมติ 1325	88
4.2	การขับเคลื่อนสันติภาพของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้ในมติ 1325	98
บทที่ 5	เงื่อนไขที่เอื้ออำนวยและเงื่อนไขท้าทายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสันติภาพ ของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้	106
5.1	ข้อสนับสนุนที่เอื้อต่อการทำงานด้านสันติภาพของผู้หญิงและผลข้างเคียง	107
5.2	เงื่อนไขท้าทายของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้ต่อการทำงานด้านสันติภาพ	113
5.2.1	ข้อท้าทายที่สมาชิกคณะกรรมการรับรู้และมีแนวทางรับมือแก้ไข	113

5.2.2 ข้อท้าทายที่คณะทำงานฯจำเป็นต้องหาทางออกต่อไป.....	120
บทที่ 6 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	128
6.1 อภิปรายผล: สันติภาพของเธอ	131
6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำงานที่ยั่งยืนของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้.....	136
6.3 ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ.....	137
บรรณานุกรม.....	138
ภาคผนวก ก บทสัมภาษณ์ผู้แทนองค์กรสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้	151
ภาคผนวก ข รายละเอียดกิจกรรมเพื่อสันติภาพที่จัดทำโดยคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้... ..	180
ภาคผนวก ค United Nations Security Council Resolution 1325.....	198
ภาคผนวก ง ข้อเสนอเชิงนโยบาย “พื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้” คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women: PAOW).....	202
ภาคผนวก จ ข้อเสนอเชิงนโยบายสภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ โดย คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women: PAOW) และชวนผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ	216
ภาคผนวก ฉ ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรรคการเมืองเนื่องในวันสตรีสากล พ.ศ. 2562.....	227
ภาคผนวก ช คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 230/2557 เรื่องการจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	246
ภาคผนวก ซ จดหมายเปิดผนึกถึงหัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พลเอกอัศวิน งามพิเชษฐ์) ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2561 เรื่อง ขอให้ปรึกษาหารือ เพื่อร่วมกันหาทางออกให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ	251
ภาคผนวก ฌ จดหมายเปิดผนึกถึงหัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติภาพสภาชูรอแห่งปาตานี (MARA PATANI) ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2561 เรื่อง ขอให้ปรึกษาหารือ เพื่อร่วมกันหาทางออกให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ	253
ประวัติผู้เขียน.....	254

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 รายชื่อองค์กรสมาชิกของคณะทำงานและแกนนำ.....	7
ตารางที่ 2 ตารางแสดงแผนการเก็บข้อมูล	44
ตารางที่ 3 องค์กรสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ จำนวน 23 องค์กรแยกตามกลุ่มงาน 48	
ตารางที่ 4 พื้นที่สันติภาพในทัศนะของแต่ละองค์กรสมาชิก	58
ตารางที่ 5 กิจกรรมของคณะทำงานฯ	100
ตารางที่ 6 กิจกรรมของคณะทำงานฯ	101
ตารางที่ 7 ตารางภูมิทัศน์ภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้	116

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 The Curve of Conflict.....	15
ภาพที่ 2 การอุปมาเวลาเป็นวงเกลียว	16
ภาพที่ 3 พีรามิดการสร้างสันติภาพ โดย John Paul Lederach.....	20
ภาพที่ 4 องค์ประกอบการพิจารณามิติความสัมพันธ์หญิงชายกระแสหลัก ในกระบวนการสันติภาพ	35
ภาพที่ 5 เวทีเปิดตัวคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้และรณรงค์พื้นที่สาธารณะปลอดภัยเนื่องในวันครบรอบ 11 ปีเหตุการณ์สังหารหมู่ที่สะพานมิตรภาพ วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2558	45
ภาพที่ 6 เส้นทางพัฒนาการการทำงานและสันติภาพของกลุ่มผู้หญิง ผู้ทำงานภาคประชาสังคมชายแดนใต้.....	69
ภาพที่ 7 การจัดการรณรงค์สาธารณะหัวข้อ “ผู้หญิงต้องปลอดภัย ไร้ความรุนแรง” เนื่องในโอกาสวันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล วันที่ 25 พฤศจิกายน 2558.....	84
ภาพที่ 8 การรณรงค์และจัดเวทีสาธารณะหัวข้อ “พื้นที่ (กลาง) ตลาดปลอดภัย” วันที่ 28 เมษายน 2559 ณ ตลาดเทศบาลวิวัฒน์ จ.ปัตตานี.....	84
ภาพที่ 9 การเดินรณรงค์สนับสนุนการพูดคุยสันติภาพและยื่นข้อเสนอเชิงนโยบาย “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” ต่อสาธารณะและคณะพูดคุยสันติภาพ วันที่ 1 กันยายน 2559.....	85
ภาพที่ 10 กิจกรรม 10 ปีหน้า 10 ปีหลัง วาระผู้หญิงชายแดนใต้ “พัฒนาพื้นที่ปลอดภัย ผู้หญิงก้าวหน้า สร้างสังคมประชาธิปไตยและเป็นธรรม” วันที่ 8 มีนาคม 2560.....	85
ภาพที่ 11 ตัวอย่างการรณรงค์พื้นที่สาธารณะปลอดภัยทางสื่อโซเชียลมีเดีย เนื่องในวันยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรีสากล วันที่ 25 พฤศจิกายน 2560	85
ภาพที่ 12 โปสเตอร์สรุปความเข้าใจต่อมติหมายเลข 1325.....	94
ภาพที่ 13 เส้นเวลาสำหรับพัฒนาร่างแผนปฏิบัติการด้านสตรี กับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง	97

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ในระดับสากล ประสบการณ์การรวมกลุ่มของสตรีเพื่อปฏิบัติกิจกรรมทางสันติภาพเกิดขึ้น และขับเคลื่อนมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเมื่อกลุ่มสตรีจากประเทศสงครามและประเทศที่เป็นกลางรวมตัวเป็นองค์กรในชื่อ Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) เพื่อต่อต้านความรุนแรง (United Nations 2002: 53) และต่อมาในทศวรรษที่ 70 มีการกล่าวถึงกลุ่มสตรีที่ขับเคลื่อนเพื่อต่อต้านการใช้ - การแข่งขันเพื่อสร้างและสะสมอาวุธนิวเคลียร์ (ศูนย์ข่าวผู้หญิง 2528) แต่การตระหนักถึงบทบาทสตรีในปฏิบัติการด้านสันติภาพและความมั่นคงในระดับนานาชาติเกิดอย่างเป็นทางการเมื่อเกิดการประชุม สหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสตรีครั้งที่ 4 ที่กรุงปักกิ่งในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 1995 ปฏิญญาและแผนปฏิบัติการอันเป็นผลจากการประชุมดังกล่าวจัดทำขึ้นเพื่อความก้าวหน้าของสตรี สะท้อนถึงความตั้งใจมั่นของประชาคมโลก ต่อเป้าหมายความเสมอภาค การพัฒนา และสันติภาพสำหรับสตรีทุกคนทุกหนแห่ง ก่อนที่ประเด็นความสำคัญของบทบาทสตรีในงานสันติภาพจะถูกเน้นย้ำอีกครั้งในปี 2000 เมื่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Security Council: UNSC) ผ่านมติหมายเลข 1325 (Resolution 1325) ในปี ค.ศ. 2000 อย่างเป็นทางการ มติดังกล่าวนับเป็นครั้งแรก (ฮาพิสสา และ 2553: 30) ที่มีการพูดเฉพาะเจาะจงถึงผลกระทบของสงครามต่อพลเรือนที่เป็นผู้หญิงและเด็ก และเน้นย้ำให้ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญใน 1) การป้องกันและแก้ไขความขัดแย้ง 2) การสร้างสันติภาพ 3) การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและเข้าร่วมอย่างเต็มที่ในการธำรงและสนับสนุนสันติภาพและความมั่นคง และ 4) การเพิ่มบทบาทของสตรีในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขความขัดแย้ง ภายหลังจากข้อมตินี้ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติก็ออกข้อมติต่อเนื่องอีกหกฉบับ รวมเป็นชุดข้อมติเจ็ดฉบับว่าด้วย สตรี สันติภาพและความมั่นคง (United Nation, มปป.)

ในประเทศไทยก็มีการกล่าวอ้างอิงถึงชุดข้อมติดังกล่าวเช่นกันโดยกลุ่มสตรีภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านสันติภาพในพื้นที่ความขัดแย้งชายแดนใต้ จากสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องมากกว่าสิบปี (ตีฟเซาท์วอर्थ, 2559 ก)¹ ส่งผลให้พวกเขาและกลุ่มพลเรือนซึ่งเป็น

¹ ข้อมูลจากศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (ตีฟเซาท์วอर्थ) ระบุว่า ตลอดระยะเวลา 12 ปี (พ.ศ. 2547 – 2559) มีเหตุการณ์ความไม่สงบ 15,896 ครั้ง จำนวนผู้เสียชีวิต 6,745 ศพ จำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บทั้งสิ้น 12,375 คน

เป้าอ่อน (soft target) จำต้องรับบทบาทที่ไม่เต็มใจไม่ว่าจะเป็นสถานะม่าย หรือลูกกำพร้า (ตีพเซาท์วอทซ์, 2559 ข)² สถานะเหยื่อจากความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับพวกเขา³ ผลักดันให้พวกเขาต้องก้าวออกจากพื้นที่ส่วนตัวสู่พื้นที่สาธารณะในหลากหลายมิติ เช่น มิติเศรษฐกิจ (พวกเขาต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อนำรายได้เข้าสู่ครอบครัว) มิติกฎหมาย (การรวมกลุ่มของสตรีเพื่อต่อสู้เรียกร้องความยุติธรรมให้แก่สามีและคนในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายรูปแบบพิเศษต่าง ๆ ที่บังคับใช้ในพื้นที่ชายแดนใต้ กลุ่มด้วยใจ คือตัวอย่างของกลุ่มสตรีที่ขับเคลื่อนประเด็นนี้) และรวมถึงมิติงานด้านสันติภาพ

เมื่อปี 2558 เกิดการรวมกลุ่มสตรีภาคประชาสังคมในพื้นที่ชายแดนใต้เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสันติภาพเพียงประเด็นเดียวซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่แปลกใหม่ในพื้นที่ โดยพวกเขาเรียกตัวเองว่า “คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ - PAOW” คณะทำงานชุดนี้ประกอบไปด้วย หน่วยงานภาคประชาสังคมที่ทำงานฐานชุมชนและนักวิชาการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งสิ้น 23 องค์กร ได้แก่

- 1) กลุ่มด้วยใจ
- 2) กลุ่มเซาญ่า
- 3) กลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้
- 4) กลุ่มออมทรัพย์สัจจะสตรีปยามมั่ง
- 5) เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้
- 6) เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 7) เครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อสันติภาพ
- 8) เครือข่ายทรัพยากรชายแดนใต้
- 9) เครือข่ายชุมชนศรัทธา
- 10) เครือข่ายวิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานี
- 11) เครือข่ายอาสาสมัครยุติธรรมทางเลือก
- 12) เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ (B4P)

² ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.) ให้ข้อมูลว่า จำนวนเด็กกำพร้าที่สูญเสียบิดาและ/หรือมารดาจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่มีทั้งสิ้นมากกว่า 9,000 คน อีกทั้งจำนวนแม่ม่ายที่สูญเสียสามีผู้ซึ่งเป็นเสาหลักของครอบครัวมีจำนวนทั้งสิ้นกว่า 3,000 คน

³ ข้อมูลจาก ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ ประเมินการตัวเลขความสูญเสียของสตรีในรอบ 12 ปี (2547 – 2558) จากเหตุการณ์ความไม่สงบในชายแดนใต้ไว้คือ จำนวนผู้บาดเจ็บ 3,007 คน จำนวนผู้เสียชีวิต 532 ศพ จำนวนผู้พิการ 86 คน

- 13) เครือข่ายผู้หญิงธรรมมาภิบาลชายแดนใต้
- 14) ชมรมข้าราชการมุสลิมะห์นราธิวาส
- 15) ชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาส
- 16) มูลนิธิเพื่อการศึกษาและการเยียวยาเด็กกำพร้า
- 17) สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ
- 18) สมาคมสวัสดิการมุสลิมะห์จังหวัดยะลา
- 19) สภาประชาสังคมชายแดนใต้
- 20) สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้
- 21) ศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา
- 22) ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้
- 23) ศูนย์ประสานงานช่วยเหลือเด็กกำพร้า

คณะทำงานฯ มีเป้าหมายหลักในการทำงานคือ 1) เพื่อเคลื่อนไหวและรณรงค์ต่อคู่ขัดแย้งไม่ให้ใช้ความรุนแรงต่อเด็ก ผู้หญิง และประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่สามารถป้องกันตัวจากการกระทำทางอาวุธ รวมทั้ง 2) เพื่อทำงานในมิติการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในพื้นที่ อีกทั้ง 3) แสวงหาความร่วมมือจากองค์กรภาคีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติในการขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพในพื้นที่ขัดแย้ง โดยประเด็นที่พวกเขาเลือกใช้เพื่อเปิดตัวและเริ่มการเคลื่อนไหวเชิงรุกคือประเด็น “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย”

เสียงตอบรับที่พวกเขาได้รับจากการขับเคลื่อนประเด็นนี้มีอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเสียงสนับสนุน เสียงเสียดสี เสียงระแคะระคายสงสัย ทว่าในวงพูดคุยสันติสุขระหว่างชุดเทคนิคฝ่ายไทยและฝ่ายมาราปาตานีเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2559 ที่ประเทศมาเลเซีย วงพูดคุยเห็นด้วยในหลักการที่จะพูดคุยเรื่องพื้นที่ปลอดภัยหรือ Safety Zone ในการพูดคุยสันติภาพครั้งต่อไป และยอมรับข้อเสนอของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ทั้ง 4 ประการได้แก่

- 1) ยุติการก่อเหตุความรุนแรงและปฏิบัติการทางทหารของทุกฝ่ายในพื้นที่สาธารณะ พร้อมกับประกาศพื้นที่เหล่านี้ เป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัย
- 2) ตลาด ร้านค้า ถนน โรงเรียน มัสยิด วัดพื้นที่จัดงานประเพณี ทุ่งนา สวนยาง ร้านน้ำชา โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และรวมถึงบ้านพักหรือที่พักอาศัยต้องปลอดภัย
- 3) แสวงหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยวิธีการทางการเมืองและให้นำประเด็นพื้นที่สาธารณะของผู้หญิงเป็นวาระสำคัญในการพูดคุย
- 4) เปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงภาคประชาสังคมได้ทำงานอย่างปลอดภัยและอิสระ

ดูเหมือนว่าการทำงานของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้จะได้รับการตอบรับในระดับที่น่าพึงใจเนื่องจากทั้ง party A (รัฐไทย) และ party B (กลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดน) ล้วนรับรู้ถึงการมีตัวตนของคณะทำงานฯ และรับรู้ถึงการมีอยู่ของข้อเสนอของพวกเขา ทว่า เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นหลังนั้น เช่น เหตุยิงถล่มป้อม ชรบ. ที่จังหวัดยะลาเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2560 หรือ เหตุกราดยิงครอบครัวของ นายสมชาย ทองจันทร์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อ.รือเสาะ จ. นราธิวาส ขณะขับรถพาลูกไปส่งโรงเรียน จนทำให้มีผู้เสียชีวิต 4 รายซึ่งมีเด็กและสตรีรวมอยู่ในนั้น หรือ เหตุการณ์สะเทือนใจล่าสุดคือการระเบิดที่บึกซีปัตตานีเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคมที่ผ่านมา ล้วนแต่เกิดขึ้นกับ “กลุ่มคน” และใน “สถานที่” ที่คณะทำงานฯเรียกร้องให้ปลดปล่อยทั้งสิ้น ปραฏการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดข้อสงสัยบางประการต่อ 1) ศักยภาพการขับเคลื่อนงานด้านสันติภาพ และ 2) อำนาจการผลักดันประเด็นสันติภาพของภาคประชาสังคมสตรีชายแดนใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่หลักการสากล คือ ข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Security Council: UNSC) หมายเลข 1325 ถูกสื่อตรงสู่รัฐก็ทำให้ง่ายน่าสนใจว่าภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์ หรือข้อท้าทายใดใดต่อคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้หรือไม่ งานศึกษาชิ้นนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อหาคำตอบต่อคำถามดังกล่าว

1.2 โจทย์ปัญหาการวิจัย

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้เคลื่อนไหวงานด้านสันติภาพอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

- 1) อธิบายพัฒนาการการปฏิบัติการทางสังคมของกลุ่มผู้หญิงคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้
- 2) สังเคราะห์ความหมายของสันติภาพของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้
- 3) วิเคราะห์การทำงานของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ในการขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพที่สัมพันธ์กับข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ(the United Nations Security Council: UNSC) หมายเลข 1325
- 4) วิเคราะห์เงื่อนไขที่เอื้ออำนวยและที่เป็นข้อท้าทายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสันติภาพของกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมในนามของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) มีความเข้าใจยุทธศาสตร์การทำงานและข้อท้าทายที่มีผลต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสันติภาพของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

- 2) สามารถหาแนวทางผลักดันคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ให้ดำเนินกระบวนการสันติภาพได้เต็มศักยภาพภายใต้ความเข้าใจบริบทสังคม ข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ หมายเลข 1325 และแนวคิดมิติความสัมพันธ์ผู้หญิงชายใต้

1.5 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพของกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมชายแดนใต้ตั้งแต่การรวมกลุ่มในนามของ “คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้” ที่เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน 2558 (วันครบรอบ 11 ปี เหตุการณ์ที่มีสยิดกรือเซะ) จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2562) การศึกษาการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีเพื่อสันติภาพอยู่ในขอบเขตขององค์กรสมาชิก 23 องค์กรที่ประกอบกันเป็นคณะทำงานผู้หญิงชายแดนใต้

ระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology)

วิทยานิพนธ์นี้ผู้ศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเครื่องมือปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) อันเป็นวิธีการได้มาซึ่งความรู้ที่เหมาะสมที่สุดเพื่อศึกษาคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของงานศึกษาชิ้นนี้คือการศึกษาเข้าใจกลุ่มเป้าหมายการศึกษาในแบบที่พวกเขาเป็น ดังนั้นการละอคติ การละความพยายามที่จะนำทฤษฎีหนึ่งใดไปครอบงำ การเข้าหากกลุ่มเป้าหมายการศึกษาด้วยใจที่เปิดกว้าง การยอมรับต่อความไม่รู้ของผู้ศึกษาและการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้านจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด (ศรีเพ็ญศุภพิทยากุล, 2532: 12) ด้วยเหตุนี้วิธีการตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ได้อย่างที่ตัวคณะทำงานฯ เป็นจริง ๆ กระบวนการได้มาซึ่งความรู้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ประกอบด้วย

1) การศึกษาเอกสาร มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้แก่

- แลกเปลี่ยนและบันทึกการประชุมของคณะทำงานฯ
- รายงานกิจกรรมของคณะทำงานฯ ที่ส่งให้แหล่งทุนได้แก่ มูลนิธิเอเชีย และ LDI
- หนังสือที่เป็นผลผลิตจากการทำงานของคณะทำงานฯ
- ชุดเอกสารข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติว่าด้วยผู้หญิง สันติภาพและความมั่นคงจำนวน หมายเลข 1325
- หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ ที่เกี่ยวข้องและบันทึกเรื่องราวการทำงานด้านสันติภาพของสตรี

- บทความที่เกี่ยวข้องกับข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติว่าด้วยผู้หญิง สันติภาพและความมั่นคง หมายเลข 1325
- แหล่งข้อมูลอื่นที่ไม่ใช่เอกสาร เช่น วิกิพีเดีย สารคดี

2) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

เพื่อให้สามารถศึกษาคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (ปรากฏการณ์) ได้อย่างรอบด้าน การสัมภาษณ์สมาชิกคณะทำงานฯ และกลุ่มคนที่อยู่โดยรอบของคณะทำงานฯ ผู้ซึ่งมีความสัมพันธ์และสำคัญกับการทำงานของคณะทำงานฯ จึงเป็นสิ่งจำเป็นตามแนวคิดวิธีการได้มาซึ่งความรู้ด้วยเครื่องมือปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) เนื่องจากพวกเขา/พวกเขาถือว่าเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) และข้อมูลของพวกเขา/พวกเขา สามารถให้คำตอบได้ตามวัตถุประสงค์ของงานศึกษาชิ้นนี้ ซึ่งกระบวนการสัมภาษณ์จะดำเนินไปจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (Data Satiation)

ผู้ศึกษาได้รับอนุเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์จากบุคคลทั้งชาย หญิง LGBT ผู้นับถือศาสนาพุทธและอิสลามจำนวนทั้งสิ้น 60 คน ซึ่งรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดได้มาจากการเสนอชื่อ (nominate) ของสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ได้แก่

1) ผู้ประสานงานหลัก

แม้ว่าคณะทำงานฯ นี้จะเกิดขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มผู้หญิงทำงานชายแดนใต้ ที่ทำงานด้านการเยียวยา การพัฒนา การสื่อสาร สิทธิมนุษยชนและการสร้างสันติภาพ จำนวน 23 องค์กร แต่ในการทำงานนั้น สมาชิกคณะทำงานฯ ได้แต่งตั้งแกนนำร่วม 5 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานหลักกับสมาชิกที่เหลือ ทั้ง 5 คนนี้เป็นสตรีและมีบทบาทการทำงานในฐานภาคประชาสังคมชายแดนใต้มานาน จึงได้รับการยอมรับในวงกว้าง เธอทั้ง 5 ได้แก่

- (1) คุณโชรยา จามจรี นักวิชาการศึกษาสำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี
- (2) คุณปาตีเมาะ เปาะอิตตาโอะ ประธานกลุ่ม WEPEACE
- (3) คุณลม้าย มานะการ แกนนำเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ
- (4) คุณตัสนีม เจ๊ะตุ ประธานมูลนิธิเพื่อการศึกษาและการเยียวยาเด็กกำพร้า
- (5) คุณนิเต๊ะ อีแตแล ประธานสมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา

2) ผู้แทนสตรีจากองค์กรสมาชิก

เนื่องจากแต่ละองค์กรสมาชิกของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ไม่ใช่องค์กรสตรีล้วน ดังนั้นเพื่อการขับเคลื่อนงานด้านสันติภาพร่วมกันในนามคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ แต่ละองค์กรจึงส่งผู้แทนสตรีจากองค์กรของตน องค์กรละ 1 - 2 คนเพื่อเป็นผู้ประสานงานกับคณะทำงานฯ ตัวแทน ข้อมูลจากผู้แทนของแต่ละองค์กรที่สมาชิกเป็นข้อมูลที่สำคัญเนื่องจากการขับเคลื่อนงานในลักษณะคณะทำงานนั้นแต่ละองค์กรสมาชิกจำเป็นต้องมีแนวอุดมการณ์และ/หรือเป้าหมายการทำงานร่วมกัน และรับรู้ร่วมกันถึงกระบวนการทำงานของคณะทำงาน ซึ่งการสัมภาษณ์ผู้แทนจากองค์กรสมาชิกจะทำให้เห็นภาพการทำงานภายในของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งสิ้น 28 คนดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายชื่อองค์กรสมาชิกของคณะทำงานและแกนนำ

ชื่อองค์กร	ชื่อแกนนำองค์กรภาคี
1. กลุ่มด้วยใจ	คุณอัญชญา หิมมีหิณะ คุณชุกกริยะห์ บาเหะ
2. กลุ่มเซากูน่า	คุณซีตีมาเรียม บินเยาะ
3. กลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้	คุณพาริตะ เจะหะมะ
4. กลุ่มออมทรัพย์สัจจะสตรีปิยามัง	คุณวัลยา ลามะ
5. เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้	คุณโชรยา จามจรี คุณนิฮ์สน๊ะ กูโน
6. เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	คุณรอซิดะห์ ปูชู คุณรอเกียะ นิมะ
7. เครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อสันติภาพ	คุณอาอิชะห์ ตีมุง
8. เครือข่ายทรัพยากรชายแดนใต้	คุณนฤมล สาและ
9. เครือข่ายชุมชนศรัทธา	คุณคะนิงนิจ มากชูชิต
10. เครือข่ายวิฑูชุมชนจังหวัดปัตตานี	คุณยะห์ อาลี
11. เครือข่ายอาสาสมัครยุติธรรมทางเลือก	คุณบุษบา ฉิมพลีกานนท์
12. เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ (B4P)	คุณลม้าย มานะการ
13. เครือข่ายผู้หญิงธรรมาภิบาลชายแดนใต้	คุณพาฮีสะ ท้วมงาม
14. ชมรมข้าราชการมุสลิมะห์นราธิวาส	คุณฉายา ยะภา
15. ชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาส	คุณซารีนา เจ๊ะเลาะ

ชื่อองค์กร	ชื่อแกนนำองค์กรภาคี
16. มูลนิธิเพื่อการศึกษาและการเยียวยาเด็กกำพร้า	คุณตัสนิม เจ๊ะตู คุณมันนา เหล็บเลิศ
17. สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ (We Peace)	คุณปาตีเมาะ เปาะอิตเตดาโอะ คุณแวรอสนะฮ์ ดีเยาะ
18. สมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา	คุณนิเตาะ อิตเตแล คุณสุไฮลา ตือเร๊ะ
19. สภาประชาสังคมชายแดนใต้	คุณซอลีฮะห์ เปาะโซะ
20. สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้	คุณฟารีดา ปันจอร์
21. ศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา	คุณมาเรียม ชัยสันทนะ
22. ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้	คุณรอฮานี จือนารา
23. ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการช่วยเหลือเด็กกำพร้า 4 จังหวัดชายแดนใต้	คุณเตหะวอ สาและ

(หมายเหตุ - ผู้ศึกษาได้รับอนุญาตในการเปิดเผยชื่อแล้ว)

3) สมาชิกกลุ่มคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

เนื่องจากคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ประกอบด้วยองค์กรสมาชิกที่แต่ละองค์กรมีสมาชิกของตนเองรวมแล้วหลายร้อยคน แต่ละคนมาจากหลากหลายสาขาอาชีพ ข้อมูลจากพวกเธอเหล่านั้นจึงจำเป็นเพื่อสะท้อนรูปแบบการทำงานและสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์จะมาจากทั้งคำแนะนำของแกนนำคณะทำงานฯ และสมาชิกที่สนใจ สมัครใจให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 5 คน ดังต่อไปนี้

- (1) คุณจันทร์เพ็ญ วงษาคง จากเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ
- (2) คุณกนกพร (สงวนนามสกุล) จากเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ
- (3) ก๊ะยะ (สงวนชื่อและนามสกุลจริง) จากเครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- (4) ก๊ะนิ (สงวนชื่อและนามสกุลจริง) จากเครือข่ายทรัพยากรชายแดนใต้
- (5) คุณมาเรียม สะแลแม จากกลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้ฯ

4) ผู้ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้และเจ้าหน้าที่แหล่งทุน

การทำงานของคณะกรรมการฯ ได้รับการชี้แนะจากที่ปรึกษาหลายท่าน แต่ละท่านมาจากองค์กรและหน่วยงานที่หลากหลาย รายชื่อดังต่อไปนี้คือผู้ที่คณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้ให้ความไว้วางใจเพื่อขอคำแนะนำว่าด้วยแนวทางการทำงาน แนวทางการพัฒนาและประเด็นพิงระวังขององค์กร และได้รับคำแนะนำในฐานะหน่วยงานผู้รับทุน รวมทั้งบางท่านยังเป็นผู้ที่ศึกษาและเฝ้ามองการทำงานของพวกเธอมาเป็นเวลานาน รวมทั้งสิ้น 11 คนดังต่อไปนี้

- (1) คุณ มูฮัมหมัด อายุบ ปาทาน บรรณาธิการอาวุโส ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ Deep South Watch (DSW)
- (2) อาจารย์ อันธิมา แสงชัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ม.อ.ปัตตานี)
- (3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- (4) คุณนารี เจริญผลพิริยะ ทีมอาวุโสโครงการสันติอาสาสมัครศึกษา
- (5) คุณฐิตินบ โกมลณีมิ นักข่าวอิสระ
- (6) คุณดอน ปาทาน ผู้สื่อข่าวอาวุโสและผู้อำนวยการฝ่ายต่างประเทศ ปาตานีฟอรัม
- (7) ดร.อัมพร หมดเด่น อาจารย์ สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- (8) ดร. ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ อาจารย์ประจำสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
- (9) คุณรอมฎอน ปันจอร์ บรรณาธิการเว็บไซต์ Deep South Watch
- (10) คุณเรืองรวี พิชัยกุล ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนาและผู้ประสานงานโครงการอาวุโส มูลนิธิเอเชีย
- (11) คุณชุกกรียะห์ บาเหะ เจ้าหน้าที่ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (Local Development Institute - LDI)

5) บุคคลในพื้นที่ความไม่สงบ

บทสัมภาษณ์ที่ได้รับจากผู้ที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะช่วยให้การศึกษานี้สะท้อนผลลัพธ์และข้อเสนอแนะจากการขับเคลื่อนงานของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้ได้วิธีหนึ่ง ผู้ที่ให้สัมภาษณ์มีความหลากหลายทั้งคุณวุฒิ วิทยุฒิ เพศสภาพและศาสนามีนามจริงและนามสมมติ รวมทั้งสิ้น 6 คน ดังต่อไปนี้

- (1) คุณอุบล ขวัญเมือง สมาชิกกลุ่มใส่ใจกำปง
- (2) คุณรอปียะ (สงวนนามสกุล) สมาชิกศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้
ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.)
- (3) คุณรักชาติ สุวรรณ สมาชิกเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ
- (4) คุณจตุรนต์ เอี่ยมโสภา ผู้จัดการสถานีวิทยุสถานีมีเดียสลาดัน
- (5) คุณอัสมะ ตันหยงดาไอ๊ะ สมาชิก The Patani
- (6) แบบ้ง (นามสมมติ) สมาชิก The Patani

6) ผู้นำชุมชนและทางการเมืองในพื้นที่ขัดแย้ง

ผู้นำทั้งสองฟากฝั่งที่ให้คำสัมภาษณ์คือผู้ที่ถูกระบุจากสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ว่าเป็นบุคคลที่สมาชิกและประชาชนในพื้นที่ให้ความเคารพและ/หรือมีอิทธิพลและ/หรือหน้าทีรับผิดชอบในประเด็นระดับพื้นที่ทั้งทางการเมืองและทางศาสนา รวมทั้งสิ้น 5 คน มีรายชื่อดังนี้

- (1) นาวาเอกจักรพงษ์ อภิมาหารธรรม ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์การพัฒนাজังหวัดชายแดนภาคใต้ ศอบต.
- (2) ดร. อับดุลเลาะ อาบูบากา คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ฝ่ายครอบครัว (ผู้แทนคณะกรรมการอิสลามจังหวัดยะลา)
- (3) พ.อ.หญิงวันทนา ท้าวลา หัวหน้าคณะทำงานภาคประชาสังคม กอธรมน.ภาค 4 ส่วนหน้า
- (4) คุณอัคร์มันต์ บินยูโซะ นายกสมาคมประชาสังคมนราธิวาส
- (5) คุณสิริวรรณ เย็นตั้ง ผู้อำนวยการกองส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การสังเกตการณ์ (Observation)

การศึกษาคั้งนี้จะใช้วิธีสังเกตการณ์กิจกรรมที่คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ และองค์กรสมาชิกจัดขึ้นตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน 2558 ถึงปัจจุบัน ซึ่งการสังเกตการณ์มี 2 ประเภท คือ

- ก. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมเรียนรู้และมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นหรือออกแบบเพื่อพัฒนารูปแบบการเคลื่อนไหวของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ในฐานะ 1) เจ้าหน้าที่แหล่งทุน 2) ผู้ที่คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ไว้วางใจ 3) ผู้ร่วมดำเนินกิจกรรม (วิทยากร) ในกิจกรรมที่จัดโดยคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้และองค์กรสมาชิก ซึ่งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมนี้

จะทำให้สามารถสังเกตพฤติกรรมและบรรยากาศการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วย กิจกรรมที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่

1. การประชุมออกแบบกิจกรรม วางแผนดำเนินกิจกรรมและสรุปผลการดำเนินกิจกรรมของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ระหว่างปี 2558 – 2560 ในฐานะเจ้าหน้าที่แหล่งทุน (ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่โครงการ มูลนิธิเอเชีย)
2. เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ องค์กรสมาชิก และกิจกรรมที่องค์กรสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ส่งสมาชิกในองค์กรเข้าร่วม ได้แก่
 - 2.1. การอบรมหลักสูตรบริหารกิจการขนาดเล็กสำหรับผู้ประกอบการหญิงในจังหวัดชายแดนใต้ ระหว่างวันที่ 20 – 25 สิงหาคม 2559 ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
 - 2.2. การเดินรณรงค์เรียกร้องพื้นที่สาธารณะปลอดภัย เนื่องในวันสตรีสากล วันที่ 8 มีนาคม 2560 ณ สนามช้างเผือก จังหวัดยะลา
 - 2.3. งานประชุมสมัชชาสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี ครั้งที่ 2 วันที่ 28 พฤศจิกายน 2561 ณ โรงแรมอิมพีเรียล จังหวัดนราธิวาส
 - 2.4. การสัมมนาหัวข้อ “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพและการแก้ไขปัญหาชายแดนใต้” วันที่ 3 – 4 ธันวาคม 2561 ณ โรงแรมบีพี สมิหลา บีช โฮเทลแอนด์ รีสอร์ท จังหวัดสงขลา
 - 2.5. งานประชุมถอดบทเรียนรายการนักข่าวพลเมืองของ จัดโดย ผู้หญิงประชาสังคมชายแดนใต้ (Civic Women) วันที่ 28 ธันวาคม 2018
- ข. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (observation) คือ การที่ผู้วิจัยเข้าร่วมและสังเกตการณ์กิจกรรมที่ดำเนินการหรือได้รับความร่วมมือจากคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้และ/หรือองค์กรสมาชิกโดยที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมเนื่องจากไม่ได้รับเชิญให้ทำหน้าที่ใด ๆ และบางกรณีเป็นกิจกรรมภายในที่สงวนข้อคิดเห็นไว้แต่เฉพาะสมาชิกเท่านั้น เช่น การร่างแถลงการณ์ การประชุมภายในของกลุ่มคณะทำงาน หรือเป็นกิจกรรมที่เปราะบางไม่สมควรให้บุคคลนอกกลุ่มสมาชิกเข้าร่วม เช่น การพูดคุยของตัวแทนคณะทำงานวาระผู้หญิงฯ กับเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้ ผู้ศึกษาจะติดตามเหตุการณ์จากสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ค หรือ กระดานข้อความในแอปพลิเคชันไลน์ และเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะประชาชนทั่วไปเท่านั้น ได้แก่
 1. งานเปิดตัวหนังสือ “หลัง รอย ยิ้ม”: เรื่องเล่าพลิกฟื้นตัวตนและชุมชนชายแดนใต้ วันที่ 12 มีนาคม 2560 ณ ลานสานฝัน อุทยานการเรียนรู้ (TK Park) เซ็นทรัลเวิร์ล ชั้น 8 กรุงเทพฯ

มหานคร เป็นต้น จัดโดย เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้และองค์กรภาคี ร่วมกับสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า สนับสนุนโดยกองทุนประชาชาติเพื่อสันติภาพ (UNDEF)

2. เวทีเสวนาหัวข้อ "ก้าวอย่างใหม่ของผู้หญิงเพื่อขานรับรัฐธรรมนูญ 2560 และการพัฒนาที่ยั่งยืน" เนื่องในวันสตรีสากล 2561 วันที่ 6 มีนาคม 2561 ณ ห้องประชุมบำรุง – รวีวรรณ สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี กรุงเทพมหานคร จัดโดย สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา
3. เวทีสาธารณะหัวข้อ "ปัญหาชายแดนใต้กับอนาคตประเทศไทย" วันเสาร์ที่ 26 พ.ค. 2561 ณ ห้อง 0301 อาคาร 2 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
4. เวทีเสวนาหัวข้อ "From Violence to Peace? Thailand's Deep South and Indonesia's Aceh Province" วันที่ 29 ตุลาคม 2561 ณ Foreign Correspondents' Club of Thailand – FCCT
5. เวทีพบปะแกนนำกลุ่มสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อรับทราบนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของ กอ.รมน. ภาค 4 ส่วนหน้า วันที่ 29 พฤศจิกายน 2561 ณ กอ.รมน. ภาค 4 ส่วนหน้า ค่ายสิรินธร จังหวัดยะลา
6. เวทีเสวนาหัวข้อ Documentary Screening & Panel Discussion Women of the Deep South จัดโดย SEA-Junction ณ ร้าน SEA-Junction หอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร วันที่ 19 ธันวาคม 2561 กรุงเทพฯ
7. เวทีสมัชชาเครือข่ายเพื่อนสื่อสารมวลชนระดับชาติ ประจำปี พ.ศ. 2561 "ขับเคลื่อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างสังคมคุณภาพและเป็นธรรม" วันที่ 15 – 16 ธันวาคม 2561 ณ อาคารศูนย์การเรียนรู้ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส กรุงเทพฯ

บทที่ 2

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทบทวนความรู้เรื่องกระบวนการสันติภาพ

เมื่อการได้มาซึ่งสันติภาพจำเป็นต้องผ่านการดำเนินกระบวนการทางสังคมมากมายอีกทั้งยังไม่มี การนิยามคำว่าสันติภาพที่ตายตัว ดังที่นักวิจัยด้านสันติภาพและนักรัฐศาสตร์ชาวออสเตรียนามว่า Wolfgang Dietrich จึงอธิบายในงานเขียนของเขาในปี 1997 ชื่อ “A call for Many Peaces” เขายกข้อความในพระคัมภีร์ไบเบิลวรรคหนึ่งที่ว่า “พระสิริจึงมีแต่พระเจ้าในที่สูงสุด ส่วนบนแผ่นดิน โลก สันติสุขจะมีท่ามกลางมนุษย์ทั้งหลายที่พระองค์โปรดปรานนั้น”⁴ เพื่อสะท้อนและให้ข้อสังเกต แก่ผู้อ่านว่ามนุษย์ที่ไม่ใช่กลุ่มที่พระองค์โปรดปรานเป็นผู้ที่ถูกคัดออกจากสถานะแห่งสันติตาม คำนิยามของพระเจ้า ดังนั้นจึงทำให้อธิบายได้ว่าสันติภาพไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นคำที่มีความหมาย สากลเนื่องจาก (อย่างน้อย) ก็ไม่ได้หมายรวมถึงกลุ่มคนที่พระเจ้าไม่ได้โปรดปรานเอาไว้ (Dietrich & Sützl 1997) และ Dietrich ก็เน้นย้ำแนวคิดที่ว่าสันติภาพไม่ได้มีลักษณะเป็นเอกภาพในงานเขียน อีกชิ้นของเขาที่ชื่อ “The Palgrave International Handbook of Peace Studies: A Cultural Perspective” ที่รวบรวมนักวิจัยจากหลากหลายภูมิภาคเพื่ออธิบายหน้าตาของสันติภาพที่แตกต่างกัน ไปในแต่ละสังคมวัฒนธรรม⁵ ซึ่งโดยสรุปเขาสะท้อนว่าคำว่าสันติภาพจึงมีลักษณะเป็น “พหุพจน์” ตามความแตกต่างทางบริบทสังคม ดังนั้นการทำความเข้าใจคำว่าสันติภาพจึงอาจเป็นไปได้หาก ปฏิเสธการยอมรับความแตกต่างหลากหลาย (Dietrich 2011) เช่นนี้ การพยายามหาว่าผู้คนในพื้นที่ ความไม่สงบหนึ่ง ๆ ต้องการสันติภาพที่มีลักษณะอย่างไรจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสร้างสันติภาพที่ ตอบสนองต่อความต้องการจริงของคนในพื้นที่ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดสิ่งที่เรียกว่า กระบวนการสันติภาพ

คำว่า “กระบวนการสันติภาพ (peace process)” เป็นศัพท์ที่ใช้อธิบายถึงความพยายาม และกรอบเวลาที่จำเป็นต่อการยุติสงครามหรือความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงในระดับที่ใกล้เคียง กับสงครามภายในรัฐ (Ramcharan 2009) คำ ๆ นี้ใช้กันอย่างแพร่หลายในบริบทของความขัดแย้ง ระหว่างอาหรับกับอิสราเอล อันเนื่องมาจากลักษณะของความขัดแย้งดังกล่าวที่ยืดเยื้อ และได้มีความ พยายามทางการทูตจากหลายฝ่ายที่จะหาแนวทางแก้ไขความขัดแย้งอย่างค่อยเป็นค่อยไปเป็นลำดับ ขั้นตอน ก่อนหน้านี้ เวลาพูดถึงความพยายามในการแก้ไขความขัดแย้งรุนแรงที่ต้องใช้เวลานาน

⁴ โปรดตุ ลูคา 2:14 ใน พระคัมภีร์ไบเบิลฉบับภาษาไทย ภาคพันธสัญญาใหม่

⁵ including; 1) Peace Concepts in Europe 2) Peace Concepts in the Middle East 3) Peace Concepts in South and East Asia 4) Maori and Native American Peace Concepts and 5) Peace Concepts in Africa

ผู้เกี่ยวข้องมักจะใช้คำว่า “การเจรจาสันติภาพ (peace negotiations)” แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับสงครามระหว่างรัฐเป็นหลัก ในปัจจุบัน การยุติสงคราม (peacemaking) การรักษาสันติภาพ (United Nations Peacekeeping) การสร้างสันติภาพ (peace building) การแก้ไขข้อขัดแย้ง (conflict resolution) และการเปลี่ยนผ่านความขัดแย้ง (conflict transformation) ถูกใช้สลับไปมากับคำว่ากระบวนการสันติภาพ (นอร์เบิร์ต โรเปอร์ส ใน รอมฎอน ปันจอร์, 2556: 43) ที่ไม่ได้มีความหมายเพียงเพื่อยุติความรุนแรงจากอาวุธเท่านั้นแต่ยังมุ่งเป้าในการสร้างรากฐานทางการเมืองใหม่ที่ครอบคลุมและเอื้อให้เกิดการประนีประนอม โดยเนื้อแท้แล้วแม้ว่าคำเรียกทั้งหลายข้างต้นจะให้ภาพลักษณ์ที่คล้ายคลึงกันแต่ “กระบวนการสันติภาพ” มีองค์ประกอบสำคัญคือ **ลำดับเวลา ขั้นตอน และกิจกรรมทางสังคมการเมืองในหลายระดับ** ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อยุติความรุนแรงทางการเมือง หรือสันติภาพเชิงลบ และเพื่อเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งเรื้อรังไปสู่สันติภาพที่ยุติธรรมและยั่งยืน หรือสันติภาพเชิงบวก (นอร์เบิร์ต โรเปอร์ส ใน รอมฎอน ปันจอร์, 2556: 44) กระบวนการเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้คู่ขัดแย้งและสังคมวงกว้างร่วมออกแบบความขัดแย้ง ปรับรูปแบบสถาบันต่าง ๆ และปรับความสัมพันธ์เสียใหม่ (reframe the conflict, reform institutions and transform relationships) (Conciliation Resources, 2015)

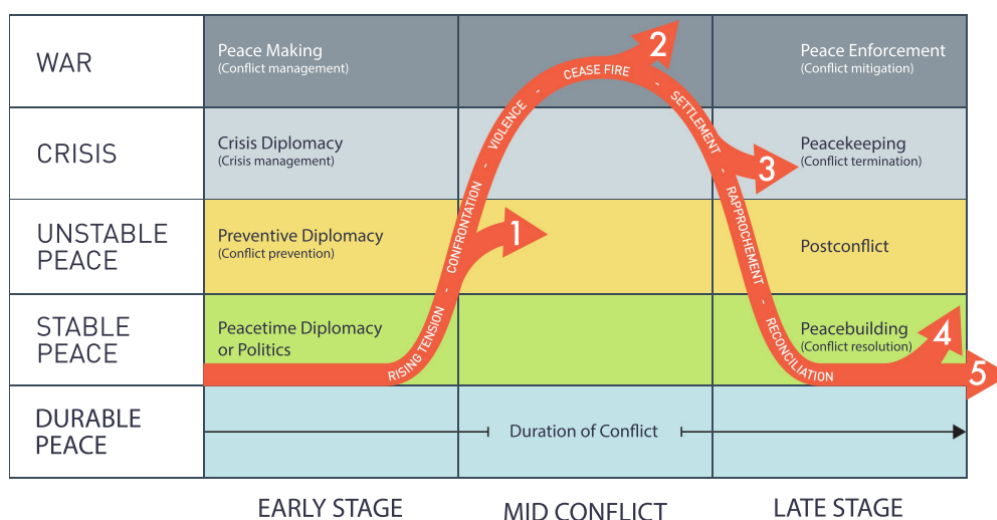
2.1.1 ความเข้าใจเรื่องเวลาเชิงอุปมาในกระบวนการสันติภาพ

ลำดับเวลา ขั้นตอน และกิจกรรมทางสังคมการเมืองในหลายระดับ ที่กล่าวไปข้างต้นนั้น เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วจะเห็นว่าเป็นภาพสะท้อนของกันและกัน กล่าวคือ สังคมหนึ่งมีความเข้าใจเรื่องเวลาเชิงอุปมา (metaphor) ใดๆ ก็จะมีผลต่อการกำหนดขั้นตอนและกิจกรรมทางการเมืองในกระบวนการสันติภาพของสังคมนั้น ๆ กล่าวคือ ในปัจจุบันกระบวนการสันติภาพมีความย้อนแย้งในการวิเคราะห์ที่ดำเนินบนฐานคิดการมองเวลาเชิงอุปมา 2 รูปแบบ (จอห์น พอล เลเดอร์ค, แองเจลา จิลล์เลเดอร์ค. 2559: 28) ได้แก่

1) การอุปมาเวลามีลักษณะเป็นเส้นตรง (linear model of time) หมายถึงการเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงใดใดที่เกิดขึ้นกับมนุษย์มีลักษณะเหมือนวิวัฒนาการ กล่าวคือ เมื่อรูปแบบหนึ่งไม่สามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้บริบทหนึ่ง ๆ ก็ย่อมสิ้นสูญและถูกแทนที่ด้วยรูปแบบใหม่ คล้ายกับวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตตามแนวคิด The survival of the fittest ของดาร์วิน แต่กระนั้นก็ไม่ใช่ว่าการเปลี่ยนรูปแบบจะนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเสมอไปด้วยเหตุนี้ linear จึงปรากฏใน 2 ลักษณะ คือ progressive linear และ regressive linear ถึงกระนั้นสิ่งที่มีร่วมกันของรูปแบบทั้งสองและยังเป็นใจความสำคัญอีกประการหนึ่งของแนวคิด linear model of time คือการเป็นลำดับเวลา (chronology) ซึ่งสะท้อนว่าสิ่งใหม่จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งที่อยู่ก่อนหน้าจบลงหรือสิ้นสุดลง

(disequilibrium) ลงเสียก่อน (Weinstein. 1997: 29) สิ่งนี้เป็นการเข้าใจเรื่องเวลาแบบโลกตะวันตก/ยุโรป (Eurocentric) ที่ไล่ลำดับจากอดีต ปัจจุบัน ไปสู่นาคต กระบวนการสันติภาพที่ดำเนินตามความเข้าใจลักษณะนี้จึงมักแยกวงจรความขัดแย้งด้วยกำลังอาวุธออกเป็นสามช่วงย่อย ๆ คือ (1) ก่อนความขัดแย้งปะทุเป็นความรุนแรง early stage (2) ระหว่างความรุนแรง mid conflict และ (3) หลังความรุนแรง late stage (Peace 2008)

ภาพที่ 1 The Curve of Conflict

(Michael S. Lund, 2008: 290)

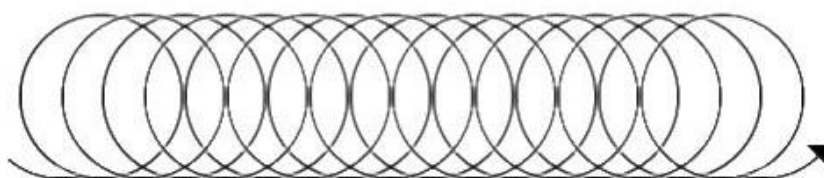
ตามรูปภาพด้านบนจะเห็นว่าการสร้างสันติภาพเกิดขึ้นในช่วงหลังความรุนแรง และเกิดภายหลังการระงับความรุนแรงด้วยข้อตกลงหยุดรบ (cease fire - วางอาวุธ) ระหว่างคู่กรณี แนวคิดสายนี้เชื่อว่าการลงนามในข้อตกลงสันติภาพจะช่วยให้ความขัดแย้งด้วยกำลังอาวุธสิ้นสุดลงรวมทั้งคาดหวังว่าภายหลังกิจกรรมเยียวยาและคืนดี (healing and reconciliation) จะสามารถทำให้คู่ขัดแย้งกลับมาคืนดีกัน อีกทั้งยังมองว่าประชาธิปไตยและเศรษฐกิจแบบเปิดเสรีเป็นเงื่อนไขของสันติภาพ รวมถึงกระบวนการเชิงเทคนิคไม่ว่าจะเป็นการลงนามข้อตกลงสันติภาพ การสร้างความโปร่งใสในระบบราชการและการปฏิรูปความมั่นคง (จันจิรา สมบัติพูนศิริ. 2559: 220) แนวคิดเช่นนี้เป็นที่นิยมในกลุ่มนักการทูตอาชีพ ทหาร ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย องค์กรนอกภาครัฐไม่แสวงกำไร (non-governmental organizations - NGOs) และ องค์กรกึ่งรัฐ (inter-governmental organizations - IGOs) และเป็นอุปสรรคให้เกิดกระบวนการสันติภาพเชิงเทคนิค เช่น การลดกำลังทหาร การส่งกลับผู้ลี้ภัย การปรับสมรรถนะสถาบันพื้นฐาน เช่น กองกำลังตำรวจ คณะกรรมการแสวงหาความจริง ศาลอาชญากรรมสงคราม เป็นต้น (จอห์น พอล เลเดอร์ค. 2555: 91

– 92) รูปแบบแนวคิดเช่นนี้ถูกเรียกว่ากระบวนการสันติภาพกระแสหลักหรือ “สันติภาพแบบเสรีนิยม” (liberal peace)

2) การอุปมาเวลาว่ามีลักษณะวงหมุนเป็นเกลียว (Helical or Spiral model of time) หมายถึงการเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงใดก็ตามที่เกิดขึ้นในสังคมการเมืองไม่ได้มีรูปแบบคงเส้นคงวามหาถึงมีพลวัต (dynamic) แปลว่า มีทั้งดีขึ้นมีทั้งด้อยลงสลับกันไปตลอดเส้นทางแห่งวิวัฒนาการ เมื่อเป็นเช่นนี้การอุปมาการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นเส้นตรง (linear) ที่มุ่งสะท้อนว่าการเปลี่ยนแปลงแบบไม่ดีขึ้นก็แย่ลงเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถให้ภาพที่ถูกต้องนัก กระบวนการสันติภาพภายใต้แนวคิดนี้เป็นผลมาจากการพิจารณา “ความไม่เป็นประโยชน์” ของสนธิสัญญาสันติภาพที่แม้ว่าจะทำขึ้นมาอีกกี่ฉบับก็ไม่สามารถสร้างสันติได้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทสงครามหรือความขัดแย้งที่ยืดเยื้อมานานหลายปีหรือหลายทศวรรษ เพราะในความเป็นจริง การตัดวงจรสงครามและความรุนแรง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ความขัดแย้งฝังรากลึกนั้นเป็นภารกิจที่ซับซ้อนอย่างยิ่ง แม้จะออกสนธิสัญญาสันติภาพนับสิบ ๆ ฉบับ การต่อสู้ก็ยังคงหวนกลับมาและก็ต้องตั้งวงเจรจากันใหม่เรื่อย ๆ และเป็นผลมาจากข้อวิพากษ์ว่าแนวคิดสันติภาพแบบเสรีนิยมนี้สร้างปัญหาในหลายสังคมโดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำอันทวีขึ้นจากนโยบายเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในสังคมหลังความรุนแรง รวมถึงอุตสาหกรรมความมั่นคงที่แฝงมากับการยึดยึดนโยบายปฏิรูปความมั่นคง (จันจิรา สมบัติพูนศิริ. 2559: 220) ผู้ที่มีอิทธิพลในแนวคิดนี้คือ John Paul Lederach เขามองว่าการพิจารณาความขัดแย้งเชิงอุปมาเส้นตรงตามที่กล่าวในข้างต้นมีข้อจำกัดเพราะมันไม่สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้คนในสมรภูมิ ซึ่งอดีต ปัจจุบัน และอนาคตมักอยู่ปะปนจนแยกกันเป็นช่วงและเรียงลำดับได้ยาก ความรุนแรงอันโหดร้ายที่ดูเหมือนกลายเป็นอดีตมักกลับมาหลอกหลอนทั้งเหยื่อและผู้กระทำ ความรุนแรงในขณะปัจจุบันและอนาคต ด้วยเหตุนี้ Lederach จึงเสนอว่าความเข้าใจว่าเวลาทำงานในลักษณะวงที่หมุนเป็นเกลียว (ดังภาพ)

ภาพที่ 2 การอุปมาเวลาเป็นวงเกลียว

A Simple Process Structure

(Lederach 2014)

อาจเป็นประโยชน์ต่อการฟื้นฟูความสัมพันธ์หลังความขัดแย้งด้วยกำลังอาวุธมากกว่าความเข้าใจเวลาแบบเส้นตรง เพราะในการอุปมาเวลาเป็นวงเกลียวให้ภาพว่ากระบวนการ ประสบการณ์ หรือในที่นี้คือเรื่องราวของความขัดแย้งนั้นมีลักษณะเป็นใยแมงมุม (web) แห่งวัฏจักรเชิงพลวัต (dynamic circles) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การกระตุ้น การกำหนดทิศทางต่าง ๆ ในภาพรวม ซึ่งสิ่งทีก่อให้เกิดเกลียวขึ้น ๆ ลง ๆ นี้คือ ปัจจัยขับเคลื่อนภายในซึ่งในกรณีกระบวนการสันติภาพอาจเทียบได้กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือมีรูปแบบซ้ำไปซ้ำมาเหมือนอย่างอดีตหรือการที่คนในพื้นที่คิดย้อนกลับไปในอดีต จนทำให้ได้ออกมาเป็นชุดความเข้าใจสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีความผสมผสานระหว่างการก้าวไปข้างหน้า (linear) กับการย้อนอดีต (the feedback loops) เป็นวัฏจักรเมื่อความเข้าใจสถานการณ์ความขัดแย้งมีรูปแบบเช่นนี้ รูปแบบกระบวนการสันติภาพจึงจำเป็นต้องทำซ้ำ ๆ การเยียวยาและการคืนดีก็ต้องทำซ้ำ ๆ มิใช่กิจกรรมหรือโครงการเกิดขึ้นครั้งเดียวแล้วได้ผลอย่างที่องค์การระหว่างประเทศและหน่วยงานทั้งหลายผลักดันกัน แม้การทำซ้ำ ๆ ดูเหมือนไม่ไปไหน ไม่ก้าวหน้าแต่สอดคล้องกับความเป็นจริงของสภาพหลังความรุนแรงจากสงครามซึ่งผู้คนยังคงติดอยู่ในวังวนของอดีต (จันจิรา สมบัติพูนศิริ. 2559: 219)

2.1.2 ความเข้าใจเรื่องกระบวนการยุติความขัดแย้งและรูปแบบของสันติภาพ

เมื่อกล่าวถึงกระบวนการยุติความขัดแย้ง Lederach เลือกใช้คำว่า การเปลี่ยนผ่านความขัดแย้ง (conflict transformation) แทนคำว่า การแก้ไขความขัดแย้ง (conflict resolution) ถึงแม้ว่าคำว่า "resolution" จะเป็นคำที่ใช้อย่างแพร่หลายและได้รับการยอมรับในวงการวิชาการ กระแสหลักและแวดวงการเมืองในขณะนี้คำว่า "transformation" กลับมีสถานะตรงกันข้าม กล่าวคือเป็นคำที่ถูกมองว่าแบกรับภาระเชิงคุณค่ามากเกินไป (too value-laden) อุดมคติเกินไป (too idealistic) และสมัยใหม่เกินไป (too new age) แต่สำหรับ Lederach กลับมองว่าคำว่า transformation เป็นคำที่เที่ยงตรง (accurate) ฟังดูเป็นวิทยาศาสตร์ (scientifically sound) และให้ภาพกระจ่างที่สุด (clear in vision) (Lederach, John Paul. 2014: 2) โดยที่คำว่า การแก้ไขความขัดแย้ง (conflict resolution) มุ่งเน้นทำความเข้าใจความขัดแย้งด้วยการตีกรอบ (framing) เชิงประเด็นและเพิกเฉยต่อผู้ขัดแย้งเพื่อพิจารณาหาความต้องการและ/หรือความสนใจของผู้ขัดแย้ง วิธีนี้ทำให้ปัญหาอันเป็นต้นตอของความขัดแย้งถูกพิจารณาว่ามีลักษณะเป็นปัญหาที่เห็นได้ชัด (immediate problem/ presenting problem) และสามารถจัดการด้วยกระบวนการ problem-solving mediation และ การเจรจาต่อรอง (negotiation) ได้⁶ ในขณะที่การเปลี่ยนผ่านความขัดแย้ง (conflict transformation) พิจารณาความขัดแย้งในมิติที่ต่างออกไป การเปลี่ยนผ่านความ

⁶ โปรดพิจารณา The Mediation Process: practical strategies for resolving conflict โดย Christopher W. Moore

ขัดแย้งพยายามหาและใช้เลนส์ต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่ที่ปรากฏให้เห็นเพียงเท่านั้น เลนส์ต่าง ๆ เหล่านี้จะนำพาเราให้เห็นมูลเหตุความขัดแย้งในมิติต่าง ๆ ไม่ใช่เห็นเพียงภาพตาตาด ๆ ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจความหมายของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนมากขึ้น แนวคิดเช่นนี้ถูกพิจารณาว่าเป็นกระบวนการสันติภาพกระแสรอง

Lederach พิจารณาว่าการสร้างสันติภาพมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ประกอบไปด้วยส่วนงานที่ต่างกันหลายส่วนและซับซ้อนโดยคนหลากหลายกลุ่ม หลากหลายบทบาท หลากหลายยุทธศาสตร์ในแต่ละขั้นของความขัดแย้ง Lederach เทียบกระบวนการเช่นนี้กับรูปพีระมิดเพื่อนำเสนอว่าในแต่ละขั้นตอน ตัวแสดง (คู่ขัดแย้งและผู้ทำหน้าที่สร้างสันติภาพ) ทำงานอยู่ตรงไหนและทำอะไรเพื่อให้กระบวนการสันติภาพได้ผลสัมฤทธิ์ที่สุด หมายถึง ยุติความรุนแรงทางการเมือง (สันติภาพเชิงลบ) และเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งยึดเชื้อเรื้อรังไปสู่สันติภาพที่ยุติธรรมและยั่งยืน (สันติภาพเชิงบวก) (Lederach 1997)

อนึ่ง Grewal (2003: 1) กล่าวว่าผู้ให้กำเนิดแนวคิดด้วยสันติภาพเชิงลบ negative peace และสันติภาพเชิงบวก positive peace และบิดาแห่งสันติศึกษาและการศึกษาความขัดแย้งในโลกตะวันตกคือโยฮัน กัลตุง ปรากฏอยู่ในบทบรรณาธิการ (the Editorial) ของวารสาร Journal of Peace Research ฉบับแรกในปี 1964. ความแตกต่างที่สำคัญระหว่าง positive และ negative peace อยู่ที่ Positive Peace หมายถึง สันติภาพที่มีความผสมผสานกันระหว่างโครงสร้างต่าง ๆ (structural integration) มีทัศนคติเชิงบวก (optimistic) เน้นการป้องกัน (preventive) ด้วยแนวทางสันติต่าง ๆ (peaceful means) กัลตุงพิจารณา positive peace ว่าเป็นอุดมคติที่สูงส่ง (nobler and higher ideal) และแนะนำว่าผู้ศึกษาและทำงานสันติภาพไม่ควรมึมมองต่อสันติภาพแคบ ๆ เพียงแค่ลดความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างแต่ควรแสวงหาความเข้าใจต่อเงื่อนไขต่าง ๆ ที่จะป้องกันไม่ให้ความรุนแรงเกิดขึ้นด้วย เหตุนี้จึงจำเป็นต้องมองภาพรวมขององค์กรมนุษย์ (human organization) ทุก ๆ ระดับชั้นและตระหนักไว้เสมอว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างเพศสภาพ (inter-gender violence) ไม่ได้สำคัญน้อยกว่าความรุนแรงระหว่างรัฐ (inter-state violence) และ positive peace จำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นในทุก ๆ ระดับความรุนแรง ในขณะที่ Negative peace คือสภาวะสันติภาพที่มีเพียงแค่การปราศจากความรุนแรง มีทัศนคติเชิงลบและมุ่งเน้นการจัดการแบบราบคาบ (curative) ด้วยเหตุนี้สันติภาพเชิงลบจึงอาจจะได้มาจากแนวทางที่ไม่ใช้สันติวิธีก็ได้ กัลตุงพยายามขยายขอบเขตสภาวะสันติภาพให้ครอบคลุมทั้งสันติภาพเชิงบวกและสันติภาพเชิงลบด้วยการขยายคำอธิบายว่า **สันติภาพเชิงลบสามารถแปลงเปลี่ยนเป็นสันติภาพเชิงบวกได้** โดยอาศัยการผสมผสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มรัฐ องค์กรยุทธภาคีต่าง ๆ ในโลก และตัวแสดงสำคัญ ๆ ในบริบทความขัดแย้งในโลกในการสร้างแรงจูงใจลดกำลังและการเตรียมทาง

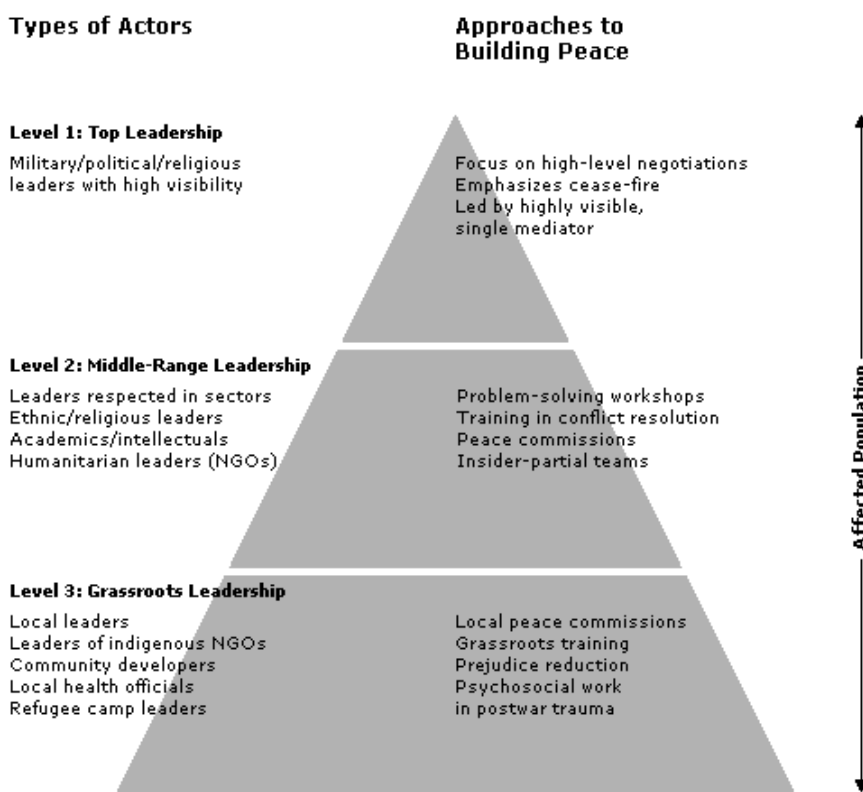
การทหาร และแม้การผสมผสานความร่วมมือคือกุญแจสำคัญในการสร้างสันติภาพเชิงบวกในทัศนะของ กัลตุง แต่ในภาพที่ใหญ่กว่ากัลตุงคิดว่าวิธีการที่ยั่งยืนและสร้างสันติภาพเชิงบวกได้อย่างมั่นคงถาวร ที่สุด คือการยุติการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ในโลก กัลตุงยังกล่าวอีกว่าด้วยสันติภาพเชิงบวกนี้จะ ทำให้มีข้อตกลงระดับโลก (global covenants) ซึ่งช่วยสร้างสังคมโลกที่ปราศจากอาวุธเคมีและอาวุธ ชีวภาพ (Juyal S & John Duncan. 2017: 8) ปัจจุบันมีการศึกษาเงื่อนไขเชิงรูปธรรมที่เอื้อต่อการ สร้างสันติภาพเชิงบวกและการวัดระดับสันติภาพเชิงบวก เรียกว่า ดัชนีสันติภาพโลก (Global Peace Index) จัดทำโดย Institute for Economics and Peace สรุปคร่าว ๆ ได้ว่าการจะมีสันติภาพ เชิงบวกนั้นจำเป็นต้องมีเสาหลัก 8 ประการเพื่อกำหนดให้สันติภาพยั่งยืนและสร้างสภาวะแวดล้อมที่ เอื้อให้คนในสังคมแสดงประสิทธิภาพของตนได้ ซึ่งทั้ง 8 เสาหลักนี้มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน (interact in complex ways) และหลายมิติ (multidimensional) และขับเคลื่อนอย่างช้า ๆ (slow-moving) เสาหลัก 8 ประการได้แก่ (Steve 2019)

- 1) การมีรัฐบาลที่ทำงานตามหน้าที่ได้อย่างดี (Well-Functioning Government)
- 2) การจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียม (Equitable Distribution of Resources)
- 3) ข้อมูลไหลเวียนได้อย่างอิสระ (Free Flow of Information)
- 4) สัมพันธภาพที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน (Good Relations with Neighbors)
- 5) ประชากรที่มีคุณภาพ (High Level of Human Capital)
- 6) การยอมรับสิทธิของผู้อื่น (Acceptance of the Rights of Others)
- 7) ระดับการฉ้อราษฎร์บังหลวงต่ำ (Low Level of Corruption)
- 8) บรรยากาศที่เอื้อต่อภาคธุรกิจ (Sound Business Environment)

2.1.3 ตัวแสดงและบทบาทของตัวแสดงในเวทีกระบวนการสันติภาพ

การสร้างสภาวะสันติภาพตามทัศนะของ Lederach เพื่อเปลี่ยนผ่านสันติภาพเชิงลบไปสู่ สันติภาพเชิงบวก Lederach อธิบายตัวแสดงและบทบาทของตัวแสดงทั้งหลายผ่านรูปพริมาติด

ภาพที่ 3 พีระมิดการสร้างสันติภาพ โดย John Paul Lederach

Derived from John Paul Lederach, *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies* (Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1997), 39.

(Lederach 1997)

พีระมิดนี้ให้ภาพรวมว่าตัวแสดงในแต่ละระดับ (level) จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อการสร้างสันติภาพในสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงภายในประเทศด้วยอาวุธ (internal armed conflict) ได้อย่างไร จุดยอดสุดของพีระมิด (The pinnacle) หมายถึงผู้นำระดับสูงและตัวแสดงหลักในสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีจำนวนน้อยที่สุด (the fewest) กลุ่มคนรากหญ้า (The grassroots) คือฐานของพีระมิด ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีจำนวนมากที่สุด ด้านซ้ายของพีระมิดคือประเภทของผู้นำหรือภาคส่วน (the sectors) ในกลุ่มคนแต่ละระดับ ด้านขวาคือกิจกรรมเพื่อเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งที่ตัวแสดงในแต่ละระดับควรดำเนินการให้สำเร็จ กลุ่มคนที่ปฏิบัติการในจุดสูงสุดของพีระมิด เรียกว่า “แทร์ริค 1” ประกอบไปด้วย ผู้ออกนโยบาย นักการเมือง ทหารและนักการทูต กลุ่มผู้นำระดับกลาง เรียกว่า “แทร์ริค 2” ประกอบด้วย ผู้นำในภาคส่วนต่าง ๆ ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้นำศาสนา นักวิชาการ ผู้ทำงานสื่อ และแกนนำ NGO ด้านมนุษยชน กลุ่มคนรากหญ้า เรียกว่า “แทร์ริค 3” ประกอบไปด้วย ชาวบ้านในพื้นที่ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบทางตรงและทางอ้อมจากความรุนแรง ผู้นำท้องถิ่น นักพัฒนา ชุมชน เจ้าหน้าที่สุขภาพท้องถิ่น ผู้นำค่ายผู้ลี้ภัย และนักจิตวิทยาที่ทำงานกับเหยื่อ

ตัวแสดงในแต่ละแพ็คเกจก็จะมีวิถีทางเฉพาะในการสร้างสันติภาพ การสร้างสันติภาพในระดับบนถูกออกแบบโดยเจ้าหน้าที่ระดับสูงซึ่งได้แก่ นักการทูต และตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐที่อยู่บนโต๊ะเจรจา การสร้างสันติภาพจากกลุ่มคนระดับกลางของพีรามิด ประกอบด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการแก้ไขความขัดแย้ง (problem solving workshops) การฝึกอบรมแก้ไขข้อขัดแย้ง (conflict resolution training) เป็นต้น พุดให้ถึงที่สุด การที่จะให้กลุ่มคนระดับยอดพีรามิดมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ไขความขัดแย้งนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากพวกเขาติดอยู่ในกรอบตำแหน่งหน้าที่และอยู่ภายใต้แรงกดดันอย่างมากเพื่อธำรงเสถียรภาพความแข็งแกร่งของประเทศ ในขณะที่กลุ่มคนระดับกลางของพีรามิดนั้นมีจุดเชื่อมโยงกับกลุ่มรากหญ้าและกลุ่มคนระดับยอดพีรามิด ซึ่งนี่คือจุดแข็งที่สำคัญที่สุดของกลุ่มคนระดับกลางของพีรามิด อีกทั้งตำแหน่งตัวแสดงในแพ็คเกจ 2 ไม่มีความจำเป็นต้องพึ่งอำนาจทางการเมืองหรือการทหารซึ่งคุณสมบัตินี้ทำให้การอยู่ระหว่างกลาง (intermediaries) ของตัวแสดงในระดับนี้มีความยืดหยุ่นสูงและมีลู่วางในการขับเคลื่อน (maneuver) สร้างสรรค์งานสร้างสันติภาพได้มากกว่า และหากปฏิบัติการได้อย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว ผู้แสดงที่อยู่ระดับกลางของพีรามิดจะรับบทเด่นในการสร้างสิ่งจำเป็นพื้นฐาน (infrastructure) เพื่อสร้างสันติภาพให้สำเร็จและยั่งยืน (Lederach 1997)

2.2 ทบทวนความรู้เรื่องผู้หญิงและการขับเคลื่อนสันติภาพ

“We (the Women’s International League for Peace and Freedom) will make war impossible – พวกเราจะทำให้สงครามเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้” ประโยคที่สั้นและกระชับนี้เป็นของ Jane Addams (Ramsbotham, Woodhouse & Miall, 2011: 305) สมาชิกผู้ก่อตั้ง Women’s International League for Peace and Freedom องค์กรของกลุ่มสตรีจากประเทศสงครามและประเทศที่เป็นกลางในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ที่สะท้อนความตั้งใจแน่วแน่ของผู้หญิงต่อการมีบทบาทเป็นผู้สร้าง “ความเป็นไปไม่ได้” ต่อการเกิดสงครามหรืออีกแง่หนึ่งคือเป็นผู้สร้างสันติภาพขึ้นในสังคม แม้ว่าในอดีต ผู้หญิงถูกมองว่าเป็นสมาชิกที่เสียบังน มีได้มีส่วนร่วมในการกำหนดตัดสินใจใดทั้งสิ้นแม้แต่เรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิตและความอยู่รอด เช่น สงครามและการประหารอาหารทำลายล้างด้วยอาวุธร้ายแรงต่าง ๆ และผู้หญิงส่วนใหญ่ถูกทำให้เชื่อว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องของผู้ชาย เป็นเรื่องของอำนาจที่ผู้หญิงไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องใน “โลกภายนอก” และถูกกำหนดว่าหน้าที่ของผู้หญิงคือการดูแลครอบครัวใน “โลกที่เป็นส่วนตัว” ทั้ง ๆ ที่ผู้หญิงเองต้องเสียสละลูกชาย สามี พ่อ และทรัพยากรบุคคลเพศชายในครอบครัวเพื่อเข้าไปร่วมต่อสู้ในสงครามมาโดยตลอด (ศูนย์ข่าวผู้หญิง. 2528: หน้า ก) ในสภาวะความขัดแย้งรุนแรง สตรีถูกดึงเข้าไปเกี่ยวพันกับสถานการณ์ดังกล่าวในฐานะเหยื่อของความรุนแรง พวกเขาได้รับความเสียหายทั้งทางตรง (เสียชีวิต เสียทรัพย์สิน และทุพพลภาพ) และทางอ้อม (สถานะม่าย และ กำพร้า) ตามบริบทนี้ สตรีจึงมีสถานะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย

และผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ สถานะดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุให้สตรีเข้ามามีบทบาทในกระบวนการสันติภาพ และเมื่อพิจารณาลักษณะสำคัญของผู้หญิง นั่นคือ คุณลักษณะด้านความเป็นแม่และความเป็นผู้หญิงที่เน้นการเอาใจใส่ ดูแล เลี้ยงดู ปกป้อง ก็ยิ่งสะท้อนว่าโดยธรรมชาติแล้วผู้หญิงมีความเป็นนักสันตินิยม และไม่ฝักใฝ่สงคราม ทำให้บทบาทเชิงสันติภาพของผู้หญิงเป็นสิ่งที่คล่องจ่องอย่างมาก

ในระดับสากล ประสบการณ์การรวมกลุ่มของสตรีเพื่อปฏิบัติกิจกรรมทางสันติภาพเกิดขึ้นและขับเคลื่อนมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ทว่าในช่วงนั้นกระแสการรวมตัวขับเคลื่อนประเด็นทางสังคมของผู้หญิงมีอยู่เพียง 2 แนวทางแยกกัน ได้แก่ 1) แนวทางสันติภาพ (peace movement) และ 2) แนวทางสตรี (women movement) ที่เน้นประเด็นสิทธิเลือกตั้งของผู้หญิง (women suffrage) เนื่องด้วยมโนทัศน์ที่มองเชื่อมสายงานทั้งสองว่าเป็นงานประเด็นที่เกี่ยวข้องกันจึงยังไม่เกิดขึ้น ดังนั้นในศตวรรษที่ 19 กลุ่มผู้หญิงเลือกสังกัดกลุ่มเคลื่อนไหวแนวทางใดแนวทางหนึ่งเท่านั้น (Wilmer 2018) กลุ่มสตรีที่ขับเคลื่อนเพื่อสันติภาพกลุ่มแรกเริ่มในปี 1854 เป็นกลุ่มสตรีจากประเทศสงครามในยุโรป พวกเขาพร้อมตัวจัดตั้ง “กลุ่มสันนิบาตผู้หญิงยุโรปเพื่อสันติภาพ - European Women's Peace League” โดยผู้ก่อตั้งเป็นนักสันตินิยม (pacifist) และนักสตรีนิยมชาวสวีเดนนามว่า Frederika Bremer องค์กรนี้ถือเป็นองค์กรข้ามชาติ (transnational) องค์กรแรกของโลกที่ทำงานประเด็นสันติภาพ จากนั้นปี 1889 หนังสือต่อต้านสงครามชื่อว่า “วางอาวุธเสียเถิด - Lay Down Your Arms” โดย Bertha von Suttner ได้รับการตีพิมพ์และแปลเผยแพร่ไปถึง 27 ภาษา สะท้อนถึงความตื่นตัวต่อประเด็นบทบาทสตรีและการยุติสงคราม อีกทั้งเนื้อหาในหนังสือดังกล่าวยังมีลักษณะต่อต้านลัทธินิยมทหารด้วย (Joyal & Duncan 2017: 10) ต่อมาในปี 1904 องค์กรภาคีสากลเพื่อสิทธิเลือกตั้งของผู้หญิง (International Woman Suffrage Alliance) ก็ก่อตั้งขึ้น ซึ่งการเกิดขององค์กรกลุ่มสันนิบาตผู้หญิงยุโรปเพื่อสันติภาพและภาคีสากลเพื่อสิทธิเลือกตั้งของผู้หญิงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพื้นที่ที่กลุ่มผู้หญิงจากประเทศสมาชิกของทั้งสององค์กรซึ่งมาจากประเทศฝั่งยุโรปและอเมริกาเหนือเป็นส่วนใหญ่ได้มีโอกาสร่วมพูดคุยในประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและเด็ก เช่น การศึกษาของเด็กหญิง แรงงานสตรีและความสนใจต่อสันติภาพ จนทำให้เกิดเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนการขับเคลื่อนของผู้หญิงต่อสันติภาพในปี 1915 คือการก่อตั้งคณะกรรมการสตรีสากลเพื่อสันติภาพที่ยั่งยืน (International Committee of Women for Permanent Peace - ICWPP) ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการประชุม International Congress of Women ที่กรุงเฮกในเดือนเมษายนของปีเดียวกัน (United Nations 2002) โดยมี Jane Addams เป็นประธาน ก่อนที่จะเปลี่ยนชื่อเป็น สันนิบาตผู้หญิงสากลเพื่อสันติภาพและเสรีภาพ (Women's International League for Peace and Freedom - WILPF) ในปี 1919 หลังการประชุมสภาสตรี

สากลเพื่อสันติภาพและอิสรภาพ (International Women's Congress for Peace and Freedom) ที่เมืองซูริค ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ การประชุมที่กรุงเฮกนี้มีจุดประสงค์เพื่อเรียกร้องความเสมอภาคทางการเมืองหรืออีกนัยหนึ่งคือการเรียกร้องให้นำแนวคิดประชาธิปไตยมาบังคับใช้เนื่องจากพวกเขาเห็นว่าป็นวิธีเดียวที่จะสามารถสร้างเงื่อนไขแห่งสันติภาพในอนาคตได้ จุดนี้เองที่เป็นการบรรจบกันของงานผู้หญิงที่ขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพและประเด็นทางการเมือง

ต่อมาในปี 1975 การตระหนักระดับสากลต่อประเด็นผู้หญิงถือกำเนิดขึ้นเมื่อ สหประชาชาติ United Nation ประกาศให้ปีดังกล่าวเป็นปีสตรีสากลโดยหนึ่งในประเด็นที่ถูกชูขึ้นมาคือ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างผู้หญิงและสันติภาพ (women's affinity with peace) และจากนั้นก็ ได้บังคับใช้ อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women – CEDAW) ซึ่งในแง่นี้คือการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีสิทธิเสมอภาคในการร่วมพัฒนาประเด็นสันติภาพและความมั่นคงในระดับสากล (Charlesworth. 2008: 349) และตามมาด้วยการประชุมของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสตรีครั้งที่ 4 ที่กรุงปักกิ่งในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 1995 ปฏิญญาและแผนปฏิบัติการอันเป็นผลจากการประชุมครั้งนี้เรียกว่า “แผนนโยบายเพื่อปฏิบัติการ” (Beijing Platform for Action) ใจความสำคัญของแผนนโยบายนี้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นบทบาทผู้หญิงต่อสันติภาพถูกระบุไว้ใน “ประเด็นที่น่าห่วงใยและวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์” ข้อที่ 5 ว่าด้วย “ประเด็นที่น่าห่วงใยเป็นพิเศษเรื่องสตรีกับความขัดแย้งถึงขั้นใช้อาวุธ” ที่ระบุว่าความรุนแรงถึงขั้นใช้อาวุธต่อสตรีนั้นเป็นพฤติกรรมที่ละเมิดหลักการพื้นฐานแห่งสิทธิมนุษยชนสากลไม่ว่าจะอยู่ในภาวะสงครามหรือไม่ก็ตามและตระหนักด้วยว่าผลจากการใช้อาวุธในความรุนแรงมักจะมาตกอยู่ที่สตรีซึ่งทำให้ขาดพ่อบ้าน ขาดผู้ชายในบ้านและสตรีกลายมาเป็นผู้รับภาระของครอบครัวแทน เพื่อลดผลกระทบอันเกิดจากการใช้อาวุธและรูปแบบอื่น ๆ ของความรุนแรง แผนนโยบายฯ จึงเสนอให้ 1) เพิ่มการมีส่วนร่วมของสตรีในการได้มีส่วนแก้ไขความขัดแย้งในระดับของการตัดสินใจและปกป้องชีวิตสตรีในสถานการณ์ที่มีการใช้อาวุธและความขัดแย้งอื่น ๆ หรือในสภาพที่ถูกต่างชาติครอบครอง 2) ลดการใช้จ่ายอันมากเกินไปในด้านอาวุธทหารและให้มีการควบคุมการลดอาวุธที่พยายามดำเนินการกันอยู่ 3) สนับสนุนข้อแก้ไขไม่ให้เกิดความขัดแย้งถึงขั้นใช้อาวุธและลดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง 4) สนับสนุนสตรีให้สร้างความเข้มแข็งให้แก่วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข 5) จัดให้มีการป้องกัน ให้ความช่วยเหลือและฝึกอบรมต่อสตรีผู้ลี้ภัยและผู้ที่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานซึ่งต้องได้รับการคุ้มครองจากนานาชาติและสตรีที่ต้องโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศตัวเอง และข้อสุดท้าย 6) ให้ความช่วยเหลือแก่สตรีที่ตกอยู่ใต้การครอบครองของอาณานิคมและเขตแดนที่ไร้รัฐของตัวเองปกครอง ทั้งหมดนี้

จัดทำขึ้นเพื่อความก้าวหน้าของสตรี สะท้อนถึงความตั้งใจมั่นของประชาคมโลกต่อเป้าหมายความเสมอภาค การพัฒนา และสันติภาพสำหรับสตรีทุกคนทุกหนแห่ง

2.2.1 แนวทางการสนับสนุนการขับเคลื่อนสันติภาพโดยผู้หญิง

แม้ในภาพรวมจะพบว่าการทำงานด้านสันติภาพของผู้หญิงในสังคมโลกถูกมองเห็นมากขึ้นถึงขั้นสามารถนำมาจัดประเภทการทำงานอุทิศตนของผู้หญิงต่องานด้านสันติภาพได้ถึง 4 รูปแบบ (Schirch & Sewak, 2005: 98 - 99) ได้แก่ 1) การเข้าไปมีส่วนร่วมในความขัดแย้งโดยไม่อาศัยความรุนแรง ผ่านการผลักดันกลยุทธ์ด้านสิทธิมนุษยชน และ แนวคิดประชาธิปไตยโดยอาศัยกิจกรรมและการให้ความรู้ 2) ลดการขัดแย้งทางตรง โดยการให้ความช่วยเหลือเยียวยา และการให้ความช่วยเหลือทางข้อกฎหมาย 3) การเป็นตัวกลางเพื่อเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้งผ่านการจัดสานสนทนา การเจรจาต่อรอง 4) การให้ความช่วยเหลือเพื่อเพิ่มศักยภาพทางด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ขัดแย้ง **แต่ในทางปฏิบัติ** แล้วพบว่าบทบาทของผู้หญิงยังมีปัญหาอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกกีดกันออกจากตำแหน่งหน้าที่ที่มีผลต่อการกำหนดนโยบาย หรือที่สำคัญที่สุดคือการมีบทบาทบนเวทีเจรจาสันติภาพ แม้ว่าในช่วงก่อนการเจรจาสันติภาพพวกเธอจะถูกมองเห็นและมีบทบาทโดดเด่นก็ตาม โดยหน้าที่ดังกล่าวถูกพิจารณาว่าเหมาะสมสำหรับผู้ชายมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ความไม่สงบยังคงคุกรุ่นด้วยความเข้าใจผู้ชายมีลักษณะเป็นนักวางแผน (planners) นักปลุกระดม (instigators) และเป็นนักต่อสู้ (combatants) ทำให้โดยส่วนมาก “พื้นที่อำนาจจวงใน” (inner circle of power) ของกระบวนการสันติภาพ เป็นการดำเนินสันติภาพในพื้นที่และรูปแบบทางการ (formal peace process) และมีสิทธิกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนสันติภาพจึงเป็นพื้นที่ของผู้ชายเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ผู้หญิง ด้วยคุณสมบัติที่คนทั่วไปมองว่าตรงข้ามกับที่กล่าวมาจึงทำให้ผู้หญิงถูกพิจารณาว่าเหมาะสมกับหน้าที่ แม่บ้าน (housekeeping function) ขององค์กรที่ขับเคลื่อนสันติภาพ หมายถึง เป็นเพียงสายสนับสนุน (supportive role) อยู่ในวงนอก (outer circle of power) (Cheryl & McKay, 2002) และดำเนินสันติภาพในพื้นที่และรูปแบบไม่ทางการ (informal peace process) เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่มีผลการศึกษายืนยันว่ากระบวนการสันติภาพที่ผู้หญิงได้เข้าไปมีส่วนร่วมจะทำให้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนกว่า เช่น ข้อตกลงสันติภาพที่ดึงผู้หญิงไปร่วมออกแบบจะมีอายุการใช้งานยาวนานกว่า 15 ปีเป็นอย่างน้อย (O'Reilly, Ó Súilleabháin, & Paffenholz, 2015: 34) และโดยแท้แล้วผู้หญิงไม่ได้มีแค่ลักษณะเชิงสนับสนุนหรือเต็มเปี่ยมไปด้วยความเป็นแม่ที่เน้นงานดูแลปกป้องเพียงอย่างเดียว แต่พวกเธอยังเป็นกลุ่มคนที่ 1) มีความคิดสร้างสรรค์ (creative) สะท้อนจากการให้ความหมายสันติภาพของผู้หญิงที่ค่อนข้างกว้างและมีหลายแง่มุมไม่จำกัดแค่การหยุดยิงหากแต่ครอบคลุมถึงสวัสดิภาพในบ้าน การปลดปล่อยความรุนแรงในครอบครัว การมีที่อยู่อาศัย อาหารและการศึกษาให้กับ

ลูก ๆ การมีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ดีของผู้หญิง การมีสุขอนามัยที่ดี การปกป้องตัวเองจากการประพฤตินิยมภายในบ้านได้ การเป็นอิสระจากการคุกคามและความกลัว ความรู้สึกปลอดภัยและการเป็นอิสระจากการเหยียดหยามกตัญญู (Womankind Worldwide. 2016) และ 2) เป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพที่กล้าหาญ (courageous)

ในทางวิชาการ Pankhurst and Pearce มีข้อเสนอขั้นตอนปฏิบัติการ 4 ขั้นตอนในการส่งเสริมอิทธิพลและอำนาจทางการเมือง (political influence and authority) ของสตรีต่องานขับเคลื่อนสันติภาพให้เท่าเทียมกับผู้ชาย หรือพูดอีกแง่หนึ่งคือการดึงผู้หญิงให้ออกมาสู่พื้นที่การขับเคลื่อนสันติภาพที่เป็นทางการมากขึ้น (Pankhurst & Pearce, 1998: 155-163) ได้แก่ **ขั้นที่ 1** ทำให้ผู้หญิงถูกมองว่าเป็นตัวการสร้างการเปลี่ยนแปลง (agent of change) ในการแก้ไขความขัดแย้ง **ขั้นที่ 2** ทำลายความโน้มเอียงเชิงเชิดชูชาย (male bias) ออกจากการเก็บข้อมูล การแก้ไขความขัดแย้งและงานวิจัยเชิงประจักษ์นิยม **ขั้นที่ 3** คิดทบทวนทฤษฎีการแก้ไขความขัดแย้งเสียใหม่ให้มีมิติความสัมพันธ์หญิงชาย (gender) เข้าไปด้วย **ขั้นที่ 4** นำแนวคิดมิติความสัมพันธ์หญิงชายไปปฏิบัติในการจัดทำนโยบายและในทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง

ในทางปฏิบัติสากลเพื่อเน้นความสำคัญของบทบาทสตรีในงานสันติภาพ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ(the United Nations Security Council: UNSC) ได้ผ่านมติหมายเลข 1325 (Resolution 1325) ในปี 2000 อย่างเป็นทางการ มติดังกล่าวนับเป็นครั้งแรก (ฮาฟิสสา สามี และ 2553) ที่มีการพูดเฉพาะเจาะจงถึงผลกระทบของสงครามต่อพลเรือนที่เป็นผู้หญิงและเด็ก และเน้นย้ำให้ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญใน 1) การป้องกันและแก้ไขความขัดแย้ง 2) การสร้างสันติภาพ 3) การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและเข้าร่วมอย่างเต็มที่ในการธำรงและสนับสนุนสันติภาพและความมั่นคง และ 4) การเพิ่มบทบาทของสตรีในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขความขัดแย้ง ภายหลังจากข้อมตินี้ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติก็ออกข้อมติต่อเนื่องอีกหกฉบับ รวมเป็นชุดข้อมติเจ็ดฉบับว่าด้วย สตรี สันติภาพและความมั่นคง⁷

การประกาศมติ 1325 ของสหประชาชาติจึงเป็นการให้คำมั่นในการจัดการปกป้องสิทธิผู้หญิงและรองรับกระบวนการสันติภาพที่มาจากความร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งแสดงถึงการให้ความสำคัญกับประเด็นเพศสภาพหรือมิติความสัมพันธ์หญิงชาย (gender) และประสบการณ์ของผู้หญิงในสถานการณ์ความรุนแรงและหลังเสร็จสิ้นสงคราม ด้วยเหตุที่มติของสหประชาชาติ

⁷ ชุดข้อมติเจ็ดฉบับว่าด้วย สตรี สันติภาพและความมั่นคง (Women, Peace and Security) ได้แก่ 1. Security Council resolution 1325 (2000) 2. Security Council resolution 1820 (2008) 3. Security Council resolution 1888 (2009) 4. Security Council resolution 1889 (2009) 5. Security Council resolution 1960 (2010) 6. Security Council resolution 2106 (2013) 7. Security Council resolution 2122 (2013)

ก่อนหน้านี้ยก้กำหนดอยู่บนท่าทีที่เห็นว่าผู้หญิงคือเหยื่อของสงครามและความรุนแรง ดังนั้นนักเคลื่อนไหว ผู้กำหนดนโยบาย นักกิจกรรม และนักวิชาการด้านผู้หญิง สิทธิ และความมั่นคงต่างเห็นว่ามี 1325 เปิดโอกาสให้สังคมเห็นประสบการณ์ที่แตกต่างระหว่างหญิงและชายในสภาวะแห่งความขัดแย้ง มีการนิยามความรุนแรงทางเพศที่เกิดในสงครามว่าเป็นอาวุธแห่งการประหารชีวิตมากกว่าเป็นความโชคร้ายโดยตัวของมันเอง ตลอดจนเน้นย้ำบทบาทของผู้หญิงรากหญ้าและผู้หญิงภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ ผ่านการกำหนด “หมายเหตุความจำเป็น” (Noting) 18 ประการได้แก่

- 1) ผลักดันให้รัฐสมาชิกยืนยันการเพิ่มตัวแทนของผู้หญิงในการตัดสินใจทุกระดับทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับสถาบันระหว่างประเทศ ตลอดจนกลไกต่าง ๆ เพื่อการป้องกัน การจัดการและการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
- 2) ส่งเสริมเลขาธิการฯ ให้ดำเนินการแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ (A/49/587) ที่เรียกร้องให้เพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการตัดสินใจทุกระดับในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและกระบวนการสันติภาพ
- 3) ผลักดันให้เลขาธิการฯ แต่งตั้งผู้หญิงให้เป็นผู้แทนและทูตพิเศษเพื่อสานต่อการทำงานในฐานะตัวแทนของเขา ในเรื่องนี้เรียกร้องให้รัฐสมาชิกจัดหาผู้สมัครให้กับเลขาธิการฯ เพื่อจะได้ปรับปรุงรวบรวมรายชื่อส่วนกลางอย่างสม่ำเสมอ
- 4) ผลักดันเพิ่มเติมให้เลขาธิการฯ หาแนวทางเพิ่มบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในงานปฏิบัติการภาคสนามของสหประชาชาติ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ผู้สังเกตการณ์ทางการทหาร ตำรวจอาสา สิทธิมนุษยชนและบุคลากรทางด้านมนุษยธรรม
- 5) แสดงความตั้งใจในการผนวกรวมมุมมองทางเพศภาวะเข้าในกระแสหลักในปฏิบัติการรักษาสันติภาพ และผลักดันให้เลขาธิการฯ ยืนยันว่าการปฏิบัติการภาคสนามในงานที่เหมาะสมรวมเอาเนื้อหาเรื่องเพศภาวะด้วย
- 6) ร้องขอเลขาธิการฯ ให้จัดหาแนวทางการฝึกอบรมและเอกสารอุปกรณ์เรื่องการปกป้องสิทธิและความจำเป็นของผู้หญิงและความสำคัญของการรวมเอาผู้หญิงอยู่ในทุกมาตรการรักษาสันติภาพและมาตรการสร้างสันติภาพให้กับรัฐสมาชิก เชื้อเชิญรัฐสมาชิกในการรวมเอาส่วนการอบรมเหล่านี้ตลอดจนการฝึกอบรมในการสร้างความตระหนักเรื่อง เอชไอวีเอดส์ ในโครงการฝึกอบรมระดับประเทศเพื่อกองทหารและบุคลากรตำรวจอาสา ในการเตรียมความพร้อมเพื่อการทำงานและร้องขอเลขาธิการฯ ให้ยืนยันว่าบุคลากรพลเรือนในปฏิบัติการรักษาสันติภาพได้รับการฝึกอบรมนี้เช่นกัน
- 7) ผลักดันให้รัฐสมาชิกเพิ่มการสนับสนุนทางการเงิน เทคนิคและประสานงานอย่างสมัครใจเพื่อความพยายามในการฝึกอบรมเรื่องความอ่อนไหวทางเพศภาวะ รวมถึงการฝึกอบรมที่

ดำเนินการโดยทุนและโครงการต่าง ๆ ในหมู่ กองทุนแห่งสหประชาชาติเพื่อผู้หญิงและ กองทุนแห่งสหประชาชาติเพื่อเด็ก และโดยเลขาธิการใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ตลอดจนกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- 8) เรียกร้องให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องถือเอามุมมองทางเพศภาวะเป็นสำคัญในการต้อรองและ ดำเนินการขจัดกลาสันติภาพ ทั้งนี้รวมถึง
 - (ก) ความต้องการเฉพาะของผู้หญิงและเด็กหญิงในช่วงการส่งกลับ การตั้งถิ่นใหม่ การ ฟื้นฟู การกลับเข้าสู่ชุมชนเดิม และช่วงการก่อสร้างบ้านเมืองหลังความขัดแย้ง
 - (ข) มาตรการที่สนับสนุนการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการริเริ่มของผู้หญิงท้องถิ่นหรือ กระบวนการฟื้นฟูเมืองดั้งเดิม และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการนำเอากลไกขจัดกลาสันติภาพต่าง ๆ มาบังคับใช้
 - (ค) มาตรการที่ยืนยันและเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงและเด็กหญิง โดยเฉพาะ อย่างยิ่งในฐานะที่พวกเขาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับรัฐธรรมนูญ ระบบการเลือกตั้ง ตำรวจและกฎหมาย
- 9) เรียกร้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางอาวุธเคารพกฎหมายระหว่างประเทศที่ ครอบคลุมเรื่องสิทธิและการปกป้องผู้หญิงและเด็กหญิงในฐานะพลเมือง โดยเฉพาะ
 - (ก) ข้อผูกพันภายใต้อนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1949 และพิธีสารเพิ่มเติม ค.ศ. 1997
 - (ข) อนุสัญญาผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 และอนุสัญญา ค.ศ. 1967
 - (ค) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค 1979.ศ.และ พิธีสารทางเลือกปี ค.ศ. 1999
 - (ง) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กหญิงแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1989 และพิธีสารทางเลือก อีก 2 พิธีสารที่ตราไว้ในวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 2000
 - (จ) ข้อกำหนดที่ว่าด้วยเรื่องของศาลอาญาระหว่างประเทศของปัญญาติโรม
- 10) เรียกร้องให้ทุกฝ่ายรวมถึงกลุ่มที่ขัดแย้งทางอาวุธนำมาตราการพิเศษที่ปกป้องผู้หญิงและ เด็กหญิงจากความรุนแรงที่มีเหตุจากเพศภาวะ โดยเฉพาะการข่มขืนและรูปแบบอื่น ๆ ของ การทารุณกรรมทางเพศ ตลอดจนรูปแบบอื่น ๆ ของความรุนแรงในสถานการณ์ความขัดแย้ง ทางอาวุธ
- 11) ตอกย้ำถึงความรับผิดชอบของรัฐสมาชิกในการยกเลิกการประกาศให้พันโทษและการติดตาม ฟ้องร้องผู้ที่รับผิดชอบต่อการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ อาชญากรรม สงครามรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กหญิง ในการนี้ย้ำถึงความจำเป็น ที่จะต้องแยกอาชญากรรมเหล่านี้จากขจัดกลาสันติภาพที่ทำได้

- 12) เรียกร้องให้ทุกฝ่ายในการขัดแย้งทางอาวุธ เคารพพลเมืองและหลักมนุษยธรรมในค่ายผู้ลี้ภัย และในช่วงการตั้งถิ่นฐาน พร้อมทั้งตระหนักถึงความจำเป็นพิเศษของผู้หญิงและเด็กหญิงใน และทบทวนถึงข้อมติ 1208 (1998) ที่ตราไว้ในวันที่ 19 พฤศจิกายน ค.ศ. 1998 และข้อมติ 1296 (2000) ที่ตราไว้ในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ.2000
- 13) ส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานการณ์การขัดแย้งทางอาวุธ ในการวางแผนเพื่อการวาง อาวุธ การถอนกำลังทหาร และการกลับเข้าสู่สังคม ให้พิจารณาถึงความต้องการที่แตกต่าง กันของผู้หญิงและผู้ชายที่เป็นอดีตผู้ต่อสู้ และคำนึงถึงความต้องการของผู้ที่พวกเขาและเธอ พึ่งพาอาศัย
- 14) ยืนยันความพร้อม ที่ให้การพิจารณาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประชาชนพลเมือง โดย ตระหนักถึงความจำเป็นพิเศษของผู้หญิงและเด็กหญิงเพื่อที่จะพิจารณาข้อยกเว้นทาง มนุษยธรรมที่เหมาะสม เมื่อไรก็ตามที่มาตรการต่าง ๆ ถูกนำมาใช้ภายใต้มาตราที่ 41 ของ กฎบัตรแห่งสหประชาชาติ
- 15) แสดงความตั้งใจที่ยืนยันพันธกิจของสภาความมั่นคงในการคำนึงถึงการพิจารณาเรื่องเพศ ภาวะและสิทธิของผู้หญิง รวมถึงการผ่านการปรึกษาหารือกับกลุ่มผู้หญิงท้องถิ่นและกลุ่ม ผู้หญิงระหว่างประเทศ
- 16) เชื้อเชิญเลขาธิการฯ ให้ดำเนินการศึกษาผลกระทบของความขัดแย้งทางอาวุธกับผู้หญิงและ เด็กหญิง บทบาทของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพและแ่งมุมทางเพศภาวะของกระบวนการ สันติภาพและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และเชื้อเชิญให้เขายื่นเสนอรายงานการศึกษานี้ ต่อสภาความมั่นคง และให้รายงานนี้เปิดกว้างให้กับรัฐสมาชิกของสหประชาชาติ
- 17) ในกรณีที่เหมาะสม ให้เลขาธิการฯ รายงานถึงความก้าวหน้าในการบูรณาการทางเพศภาวะ ในกระแหลักในพันธกิจรักษาสันติภาพและแ่งมุมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและเด็กหญิง ในการรายงานต่อสภาความมั่นคงของเลขาธิการฯ ทั่วไป
- 18) ตัดสินใจที่จะทำงานในเรื่องนี้อย่างมั่นคงต่อเนื่อง

2.2.2 กรณีศึกษาการขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพโดยผู้หญิง

1. เมืองอาเจห์ ประเทศอินโดนีเซีย ความขัดแย้งในอาเจห์เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการในวันที่ 4 ธันวาคม 1976 ที่มีการปฏิบัติการทางทหารของขบวนการอาเจห์เสรี หรือ GAM (Gerakan Aceh Merdeka) ที่ต่อสู้กับกองกำลังทหารของรัฐบาลอินโดนีเซีย และความขัดแย้งสิ้นสุดในปี 2005 รวม ระยะเวลา 29 ปี ความขัดแย้งรุนแรงที่เกิดขึ้นทำให้ผู้หญิงได้รับผลกระทบหลายด้าน ที่รุนแรงที่สุดคือ การถูกล่วงละเมิดทางเพศ (sexual harassment and rape) ระหว่างสงคราม ทำให้กลุ่มผู้หญิง สำนึกได้ว่าความขัดแย้งนั้นน่ากลัวเพราะ “ความขัดแย้งทำให้ร่างกายของพวกฉันถูกทำร้าย

แต่สันติภาพทำให้ร่างกายของฉันท่างไกลจากความรุนแรงและการล่วงละเมิดสิทธิ” (มุฮำหมัด คือราแมและฮัสซันโตะตง, 2015) ด้วยเหตุนี้ ในช่วงความขัดแย้ง ผู้หญิงอาเจาะห์พยายามสร้างบทบาทของผู้หญิงขึ้นมาด้วยการทำให้เป็นประเด็นทางสังคม เพื่อให้ต่างชาติเข้ามาช่วยเหลือ มีการตั้งองค์กรช่วยเหลือเหยื่อ ที่สำคัญคือการทำเรื่องเล่าของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบให้ปรากฏต่อสังคมภายนอก นำมาซึ่งผลลัพธ์คือ สภาสตรีและสภาอุลามาสตรี และมีการก่อตั้งเครือข่ายนโยบายสตรี (The Women’s Policy Network – JpuK) ในปี 2004 เพื่อทำหน้าที่เป็นกลุ่มสตรีที่ตรวจสอบตราสอดส่อง (monitor) การพัฒนาและบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการปกครองอาเจาะห์และกฎหมายท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อความต้องการของผู้หญิงปรากฏในกฎหมายอย่างเสมอภาค และก่อตั้งเครือข่ายสตรีเพื่อสันติภาพ (The Women’s Peace Network – JpuD) ซึ่งเป็นการรวมองค์กรสตรีถึง 26 องค์กรในปี 2005 เพื่อนำ MoU ที่รัฐบาลอาเจาะห์ลงนามร่วมกับกลุ่ม GAM มาทำงานกับคนในสังคมและเสริมความเข้มแข็งของสตรีต่อบทบาทการสร้างสันติภาพ อีกทั้งยังก่อตั้งกลุ่มคนทำงานด้านเพศสภาพ (Gender Working Group – GWG) ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงาน (hub) เพื่อสอดส่องตรวจตรานโยบายที่พรรคต่าง ๆ จัดทำเพื่อการปรองดอง (reconciliation) การบูรณะสังคม (reconstruction) และการฟื้นฟูสังคม (rehabilitation) ว่ามีการนำมิติความสัมพันธ์หญิงชายมาปรับใช้และมีการจัดทำงบประมาณที่เหมาะสม (Kamaruzzaman 2008) อีกทั้งยังมีตัวแสดงระดับรากหญ้าที่แข็งขัน (active) นั่นคือผู้สอนเด็กนักเรียนปอเนาะฝ่ายสตรีหรือหัวหน้าปอเนาะฝ่ายสตรี เรียกว่า “มามา” ผู้สามารถผลิตคู่มือการศึกษาเพื่อสันติภาพนำไปใช้อบรมนักเรียนให้เข้าใจเรื่องการสร้างสันติภาพได้ แม้ว่าการดำเนินกระบวนการสันติภาพระดับทางการเช่นการเจรจาสันติภาพตลอด 5 ปีจนนำมาซึ่ง MOU ในเดือนสิงหาคม 2005 จะปรากฏการเข้าไปมีบทบาทของผู้หญิงอาเจาะห์น้อยมากก็ตาม

2. แคว้นไอร์แลนด์เหนือ ความขัดแย้งเกิดขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 จากการรุกรานเข้าไปตั้งถิ่นฐานทางตอนเหนือของเกาะไอร์แลนด์ตามนโยบาย “Plantation of Ulster” ของชาวอังกฤษ นิกายโปรเตสแตนต์จนทำให้ประชากรดั้งเดิมในพื้นที่ชาวไอริชที่นับถือนิกายคาทอลิกรู้สึกวุ่นวายตนเอง ถูกขโมยดินแดนไป กระทั่งในปี 1968 ได้เกิดการประท้วงเดินขบวนเคลื่อนไหวของกลุ่ม Nationalist (คาทอลิก) ที่มีความรู้สึกว่าถูกกดขี่และกีดกันจากกลุ่ม Unionist ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโปรเตสแตนต์ ในเรื่องของการไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมจากรัฐบาลอังกฤษ รวมถึงการจัดสรรที่อยู่อาศัย การจ้างงาน การศึกษา การเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม ตลอดจนจนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งแต่ละฝ่ายกลัวว่า อัตลักษณ์ของตนจะถูกกลืนหายไปกับอีกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในการนับถือและประกอบกิจกรรมทางศาสนา (ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2006) ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในกระบวนการสันติภาพอย่างชัดเจนจากการก่อตั้ง สมาพันธ์สตรีไอร์แลนด์เหนือ (The Northern Ireland Women's Coalition -NIWC)

ที่ภายหลังพัฒนาเป็นพรรคการเมือง องค์กรนี้เคลื่อนไหวโดยสตรีจากทั้งสองนิกายโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเสริมและสร้างแรงสนับสนุนแก่สตรีในการการก่อสร้างข้อตกลงสันติภาพ (peace agreement) และ เพื่อเป็นการยืนยันว่ากระบวนการสันติภาพจะดำเนินต่อไปได้ สมาพันธ์สตรีไอร์แลนด์เหนือส่งตัวแทน จากองค์กรสู่โต๊ะเจรจาสันติภาพ นำมาซึ่ง “ข้อตกลงวันศุกร์ประเสริฐ”⁸ (Good Friday Agreement หรืออีกชื่อหนึ่งคือข้อตกลงเบลฟาส - Belfast Agreement) ในปี 1998 มีใจความหลักคือ ทางรัฐบาล อังกฤษจะถ่ายโอนอำนาจแก่คณะผู้บริหารและสภาของไอร์แลนด์เหนือเพื่อให้ปกครองตนเองใน ลักษณะแบ่งสรรอำนาจ (Power Sharing) ระหว่างพรรคการเมืองหลักของฝ่ายโปรแทสแตนท์กับ คาทอลิก ซึ่งหากเมื่อใดมีมติเสียงข้างมากในสภาว่าให้ไอร์แลนด์เหนือแยกจากสหราชอาณาจักรไปรวม กับสาธารณรัฐไอร์แลนด์ นั้นก็ย่อมเป็นไปได้ตามระบอบประชาธิปไตย ข้อตกลงนี้แม้ฝ่าย Nationalist (คาทอลิก) จะมองว่าตนเสียเปรียบและดูเหมือนว่าตนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ แต่ผลที่ตามมาของข้อตกลง เป็นที่ชัดเจนว่าสร้างความสงบแก่ไอร์แลนด์เหนือ เนื่องจากตั้งแต่นั้นจนถึงวันนี้ก็ไม่มีเหตุระเบิด ปะทะ หรือก่อการร้ายใดใดเกิดขึ้น (วีรพล ปานะบุตร 2552) อีกทั้งข้อตกลงนี้ยังให้การยืนยันต่อ หลักการสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมต่อความแตกต่างหลากหลายทุก ๆ ด้าน รวมทั้งยังดูแล หย่อนจากความรุนแรงทั้งหลายอีกด้วย (Ramsbotham, et al, 2011: 311)

3. ชายแดนภาคใต้ ประเทศไทย สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลากหลายประการ ตลอดช่วงเวลา 15 ปีมานี้ มีจำนวน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรวมทั้งสิ้น 20,163 เหตุการณ์ มีจำนวนผู้บาดเจ็บล้มตาย 20,432 ราย ในจำนวนนี้ มีผู้เสียชีวิต 6,921 ราย และบาดเจ็บ 13,511 ราย (DSW Database 2562) ตัวเลขเหล่านี้นอกจาก จะสะท้อนภาพความรุนแรงแล้วอีกด้านหนึ่งก็ทำให้อนุมานได้ว่าโครงสร้างสังคมในพื้นที่ย่อมต้อง เปลี่ยนตามไปด้วย เนื่องจากจำนวนผู้ได้รับผลกระทบทางตรง หมายถึง เสียชีวิต บาดเจ็บ ทุพพลภาพ และต้องคดีความมั่นคงจากเหตุการณ์ความไม่สงบคือผู้ชาย ในสถานการณ์เช่นนี้บังคับให้ผู้หญิงต้อง ออกจาก “บ้าน” อันเป็นพื้นที่ที่พวกเธอคุ้นเคยไปสู่ “พื้นที่สาธารณะ” เพื่อหาเลี้ยงครอบครัวและทำ กิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ แทนที่สามี พ่อ พี่ชาย หรือลูกชายที่ไม่สามารถดำเนินกิจวัตรประจำวันและ เป็นหัวหน้าครอบครัวได้เหมือนแต่ก่อน พื้นที่สาธารณะที่ผู้หญิงชายแดนใต้เหยียบย่างลงไปสร้าง บทบาทใหม่ให้กับพวกเธอ เช่น แม่ค้าในตลาด คนกรีดยางในสวนยางพารา และรวมถึงผู้ขับเคลื่อน งานสันติภาพในเวทีภาคประชาสังคมชายแดนใต้ สตรีในพื้นที่ความไม่สงบจำนวนหนึ่งเคยถูกพิจารณา ว่าเป็นเหยื่อ แต่ดูเหมือนว่าในขณะนี้พวกเธอกำลังถูกมองใหม่ในฐานะผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงด้าน สันติภาพ (change agent of peace) ที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ และพวกเธอบางคนไม่ได้มีปมหลัง ส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความรุนแรง การเข้ามาทำงานด้านสันติภาพของพวกเธอแม้จะมี

⁸ ผู้เขียนเทียบเคียงการแปลจากคัมภีร์ไบเบิลภาคพันธสัญญาใหม่ที่แปล good news เป็นภาษาไทยว่า ข่าวประเสริฐ

แรงจูงใจที่แตกต่างกันแต่ทั้งหมดอยู่บนฐานของความตระหนักว่าเสียงของผู้หญิง ในพื้นที่จำเป็นต้องถูกรับฟังเพื่อสร้างกระบวนการสันติภาพที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่ให้ได้มากที่สุด การศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงที่เป็นนักกิจกรรมสังคมที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นบทบาทในงานสร้างสันติภาพที่หลากหลาย ดังนี้ (เสาวรส ปลื้มใจ และ อุทิศ สังขรัตน์, 2558) (ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ, 2561: pp 34 - 44)

1) ผู้หญิงในฐานะผู้เยียวยาและปกป้องสิทธิ โดยการเยี่ยมเยื้อนและดูแลให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ และเป็นผู้หิบบยืนปัจจัยจำเป็นให้แก่เหยื่อผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในพื้นที่ กลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมทำหน้าที่คุ้มครองผู้หญิง เด็ก ๆ และชุมชนของตน ทั้งนี้เพราะผู้หญิงเองเป็นฝ่ายที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจากเหตุความขัดแย้งที่ยังดำเนินอยู่ ผู้หญิงเป็นกลุ่มที่พยายามผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาแบบสันติมากที่สุดเพราะพวกเธอเป็นผู้ที่ได้ประโยชน์สูงสุด ถ้าปัญหาได้รับการแก้ไขลุล่วงและขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่สูญเสียมากที่สุดในภาวะสงคราม อนึ่ง งานเยียวยาและปกป้องสิทธิ หมายรวมถึง งานส่งเสริมศักยภาพผู้หญิง เพื่อให้พวกเธอเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงจากชุมชนที่ถูกตัดขาดจากภายนอกหรือถูกมองว่าเป็นพื้นที่สีแดง เช่น ชุมชนกุงจิงลือปะที่หลังจากเกิดเหตุการณ์ครุฑหลังในปี 2550 ก็ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐและองค์กรอื่น ๆ อีกเลย กลุ่มผู้หญิงที่ทำงานกับชุมชนนี้คือ เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (Civic Women) พวกเธอเข้าไปทำงานสร้างอาชีพ สอนการเย็บกระเป๋า สอนการทำกรือโป๊ะ (ข้าวเกรียบปลาแบบมลายู) เป็นต้น

2) ผู้หญิงในฐานะผู้ประสานความเข้าใจ ผู้สร้างความไว้วางใจ กลุ่มผู้หญิงใช้อำนาจอ่อน (soft power) และความสามารถที่จะเข้าไปอยู่ในจุดที่สามารถทำงานร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่โดยยังคงความเป็นคนทำงานที่ไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่งได้ กลุ่มผู้หญิงมีความโดดเด่นเฉพาะตัวในฐานะผู้สร้างความไว้วางใจระหว่างผู้ได้รับผลกระทบกับหน่วยงานรัฐที่สามารถเข้าถึงทุกกลุ่มในพื้นที่แม้กับกลุ่มที่มีความระแวงกันสูงมาก การที่กระบวนการสันติภาพจะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ได้นั้น จำเป็นต้องรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งหมด และเป็นที่รับรู้กันอยู่ว่าเครือข่ายผู้หญิงเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีศักยภาพที่จะทำหน้าที่นี้ ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้กลุ่มต่าง ๆ นำไปพิจารณาประกอบการพูดคุยสันติภาพให้เป็นผลสำเร็จจนเกิดสันติภาพที่ยั่งยืนตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

3) ผู้หญิงในฐานะผู้อำนวยความสะดวกระหว่างกลุ่มคู่ขัดแย้งในระดับชุมชนและสังคม ในสถานการณ์นี้ ผู้หญิงได้รับและสร้างความไว้วางใจกับกลุ่มรากหญ้าหลากหลายกลุ่มรวมทั้งกับภาคส่วนอื่น ๆ ในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง เพราะกลุ่มผู้หญิงมีศักยภาพในฐานะคนทำงานกับความขัดแย้งด้วยการอำนวยความสะดวกพูดคุยระหว่างกลุ่มคู่ขัดแย้ง องค์กรผู้หญิงได้จัดให้มีการฝึกทักษะการจัดการกระบวนการพูดคุยจากกระบวนการมืออาชีพ (facilitator) จนทำให้ผู้หญิงมีทักษะด้านการอำนวยความสะดวก

ความสะทกทำให้เกิดการพูดคุย รวมทั้งจัดกิจกรรมให้ผู้หญิงได้ฝึกทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการพูดคุยในสถานการณ์จริง หรืออีกนัยหนึ่งคือ ผู้หญิงเป็นผู้สร้าง “พื้นที่ปลอดภัย” หมายถึง พื้นที่ที่สามารถทำให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่จะสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการออกแบบทางเลือกใหม่ที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะพื้นที่ (ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ, ปารีชาต สุวรรณบุบผาและมนธิภา ยิ้มย่อง, 2560) เช่น การพูดคุยระหว่างชาวบ้านที่ถูกตัดขาดจากชุมชนกับชาวบ้านอื่น ๆ การพูดคุยระหว่างชุมชนชาวพุทธและชาวมุสลิม การพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจระหว่างข้าราชการและชาวบ้าน

4) **ผู้หญิงในฐานะกองกำลังความมั่นคง** พวกเธอที่ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนกับกองทัพ จากการศึกษาพบว่าผู้หญิงทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิมที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดความขัดแย้งอาสาเข้าร่วมงานกับกองกำลังความมั่นคงทั้งแบบไม่เป็นทางการและเป็นทางการ ในแบบไม่เป็นทางการนั้น หญิงชาวบ้านธรรมดาบางคนเลือกที่จะฝึกฝนการใช้อาวุธปืนเพื่อร่วมเป็นกองกำลังรักษาความมั่นคงของหมู่บ้านเพื่อคุ้มครองชุมชนของตนเอง (ชรบ.) ส่วนแบบเป็นทางการนั้นคือเข้าไปทำงานกับกองทัพเป็น “ทหารพรานหญิง” ซึ่งหลายฝ่ายมองว่าเป็นบทบาทที่ช่วยลดความตึงเครียดและเพิ่มความไว้วางใจระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงกับชาวบ้านในพื้นที่ความขัดแย้ง ซึ่งปรากฏการณ์ที่ผู้หญิงเลือกที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ความขัดแย้งด้วยการเข้าร่วมกับกองกำลังติดอาวุธทั้งกับฝ่ายขบวนการและฝ่ายรัฐ ทำให้เห็นได้ว่าจำเป็นต้องใส่ใจเรื่องการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้หญิงที่เป็นคู่ขัดแย้งในกระบวนการสันติภาพด้วยเช่นกัน เพราะไม่ใช่ผู้หญิงทุกคนที่จะหันหลังให้กับอาวุธ

5) **ผู้หญิงในฐานะภาคประชาสังคมผู้ขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพ** เป็นที่ชัดเจนว่าบทบาทของผู้หญิงดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นพวกเธอไม่อาจทำได้หากไม่รวมกลุ่มร่วมมือทำในนามองค์กร แต่ละองค์กรของพวกเธอดำเนินกิจกรรมตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบระลอกใหม่มาจนถึงปัจจุบัน พวกเธอเติบโตและขยายพื้นที่การทำงาน สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงถึงกันจนนำมาสู่การรวมเครือข่ายสตรีหลายเครือข่าย

2.3 ทบทวนความรู้เรื่องเพศสภาพและกระบวนการสันติภาพ

ในช่วงสงครามและความขัดแย้งทางอาวุธโดยเฉพาะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในประเทศ องค์กรภาคประชาสังคมมักเป็นตัวแทนและเป็นพื้นที่ทำงานของกลุ่มผู้หญิงที่ทำงานรับผิดชอบในการประสานองค์กรต่าง ๆ ทางสังคมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยสำหรับกลุ่มเปราะบางต่าง ๆ ได้แก่ สตรี เด็กและผู้สูงอายุ อีกทั้งยังพบว่าเมื่อเกิดสงครามหรือความขัดแย้งถึงตายขึ้นในสังคม ผู้หญิงจะเป็นกลุ่มคนแรก ๆ ที่ลงพื้นที่เพื่อทำงานเชิงสันติภาพและการฟื้นฟูความเสียหาย

ที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ถึงกระนั้นประสบการณ์ของผู้หญิงในยามสงครามกลับถูกละเลยและไม่ได้รับการยอมรับในเวทีเจรจาสันติภาพซึ่งมีมาตรฐานบางประการสำหรับสังคมที่แตกแยกจากสงคราม (war-torn societies) กำหนดไว้แล้ว แน่ใจว่ามาตรฐานเหล่านั้นเกิดขึ้นบนฐานคิดชายเป็นใหญ่ เนื่องจากบุคคลที่อยู่บนโต๊ะเจรจากลุ่มใหญ่คือผู้ชายซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มคู่ขัดแย้งและมุ่งแต่จะยุติสงคราม (absence of war) เพียงเท่านั้น ทว่าเพื่อให้เกิดสันติภาพที่ยั่งยืน ประสบการณ์จากแง่มุมของผู้หญิงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถคัดออกได้ (Kvinna 2000) ดังนั้นเพื่อให้ผู้หญิงสามารถแสดงบทบาทเป็นผู้ขับเคลื่อนสันติภาพไม่ว่าจะระดับทางการหรือระดับไม่ทางการ “แนวคิดเพศสภาพ” จำเป็นต้องถูกใช้เพื่อเป็นแนวทาง (guideline) ทำความเข้าใจอันจะนำไปสู่การสร้างแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมเสมอภาคและเป็นธรรมอย่างแท้จริง (María Villedas Ariño, 2010)

“แนวคิดเพศสภาพ” (gender) แนวคิดนี้เกิดขึ้นโดยนักคิดที่มีทัศนะสตรีนิยม ถูกนำมาใช้เพื่อ “ตรวจสอบ” (Examine) นัยยะของบรรทัดฐานที่มีมาแต่เดิมของการเข้าสู่อำนาจตามวิถีแบบชาย (United Nations 2008) และนำมาซึ่งคำตอบว่าบรรทัดฐานนั้นเกิดขึ้นจากการที่สังคมเห็นว่าบุคคลที่มี เพศ (Sex - ความแตกต่างทางกายภาพระหว่างผู้หญิง ผู้ชาย) ต่างกันย่อมต้องมีบทบาทที่เหมาะสมที่ต่างกันของคนแต่ละเพศ (Gender Role) อิงจากการมีภาพลักษณ์เหมารวมของเพศ (Gender Stereotype) นั้น ๆ เช่น เพศชายมีพลังกำลังมากก็สมควรจะเป็นใหญ่ในสังคมเพื่อปกป้องดูแลเพศหญิงที่อ่อนแอ และเพศหญิงเป็นเพศที่มีความอ่อนโยนอ่อนหวาน หัวอ่อน จึงควรเคารพเพื่อฟังเพศชาย เป็นแม่ศรีเรือน ดูแลครอบครัวและสามี ซึ่งในแง่นี้สะท้อนว่า “บทบาทที่ถูกมองว่าเหมาะสม” เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม (Social Constructs) ทำให้สิ่งที่เป็มาแต่กำเนิด (พรฟีโล ธมภ์รักษ์ สัตว์, 2539, หน้า 14) แต่เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดู อุดมคติของแต่ละสังคมซึ่งแต่ละสังคม แต่ละยุคสมัยก็แตกต่างกัน สิ่งนี้เองที่ทำให้เพศชายเป็นผู้ชายและเพศหญิงเป็นผู้หญิง นอกจากนี้แนวคิดเพศสภาพยังมีข้อสมมติฐานเบื้องต้นว่าผู้ชายเป็นฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าในโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเพศหญิง และเพศชาย แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าแนวคิดเพศสภาพมองว่าความคิดของผู้ชายชั่วร้ายและความคิดของผู้หญิงจะถูกต้องเสมอไป แต่มุ่งเน้นให้รู้เท่าทันและเข้าใจว่าชีวิตทางสังคมในแต่ละด้าน แต่ละสังคม ของแต่ละเพศล้วนแต่เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมา มีลักษณะเป็นพลวัตและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (กรวิภา บุญเชื้อ, 2538: 14)

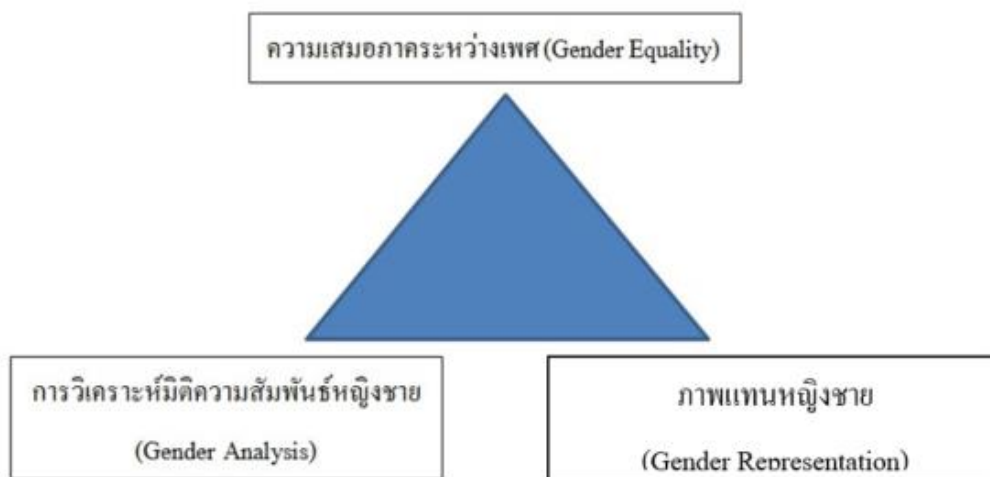
สืบเนื่องจากการทำให้เป็นผู้ชายและผู้หญิงด้วยวิธีกำหนดบทบาททางเพศก็ทำให้สังคมเกิดการกำหนดตำแหน่ง แห่ง ที่ที่เหมาะสมของแต่ละเพศอีกด้วย กล่าวโดยย่อ แนวคิดนี้ได้สร้างขนบและความเข้าใจแก่สังคมว่า เนื่องจากผู้ชายเป็นคนหาเลี้ยงครอบครัวด้วยการทำงาน ดังนั้นที่ของผู้ชายคือนอกบ้าน/ ที่สาธารณะ ในขณะที่ผู้หญิงควรมีบทบาทเป็นแม่ศรีเรือนดูแลครอบครัว ดังนั้นตำแหน่งแห่งที่ของเธอจึงเป็นที่บ้าน/ในบ้าน และในแต่ละพื้นที่นั้นก็จะมีกฎกติกา มารยาทที่ใช้

ควบคุมแตกต่างกันซึ่งเป็นกฎที่ต้องเรียนรู้และปฏิบัติตาม (กาญจนา แก้วเทพ 2544) และเมื่อใช้แนวคิดเพศสภาพมาทำความเข้าใจกระบวนการสันติภาพก็ทำให้เห็นภาพว่า ผู้หญิงถูกดึงออก ถูกแยกออก จากการดำเนินกระบวนการสันติภาพกระแสหลักในปัจจุบันเช่น การออกนโยบายสันติภาพ งานออกกฎหมาย และการมีบทบาทบนโต๊ะเจรจา อันเป็นสาเหตุมาจากความเข้าใจด้านความมั่นคง (security) ของรัฐที่ดำเนินบนฐานคิดชายเป็นใหญ่ที่มุ่งเน้นการทำงานแบบ “มุมมองจากด้านบน” (a view from above) ในขณะที่ความมั่นคงตามทัศนะของผู้หญิงเป็น “มุมมองจากด้านล่าง” (a view from below) (ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ, 2561: 10) ผนวกกับภาพลักษณ์เหมารวมที่มองว่าผู้หญิงมีความเป็นแม่ (motherhood) ในขณะที่งานที่จัดอยู่ในประเภทสันติภาพกระแสหลักถูกพิจารณาว่าเหมาะสมกับผู้ชาย ดังนั้นงานที่เหมาะสมกับพวกเธอคืองานแม่ ๆ (motherly tasks) ได้แก่ งานเชิงดูแล ป้องกัน สนับสนุนการศึกษา งานเย็บเย็บ งานส่งเสริมอาชีพ (Wilmer 2018) ซึ่งสะท้อนแนวคิด “การแบ่งงานระหว่างเพศ” (sexual division of labor) อีกทั้งประเด็นที่ผู้หญิงควรสนใจจึงสมควรเป็นแค่ประเด็นเรื่องในบ้าน ซึ่งแน่นอนว่านั่นไม่ได้หมายถึงการออกมาทำงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมอันเป็นพื้นที่สาธารณะเป็นแน่

เมื่อเป็นเช่นนี้ เพื่อดึงและเปิดช่องให้ประสบการณ์และความรู้ของผู้หญิงถูกพิจารณาในการขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพจึงไม่ใช่แค่การ “เอาผู้หญิงใส่ลงไปและคน ๆ ๆ” (Cockburn 2004) ซึ่งเกิดขึ้นอย่างดาษดื่นฉาบฉวยดังเช่นการปรากฏตัวแทนผู้หญิงในชุดคณะกรรมการหรือชุดอนุกรรมการด้านสันติภาพใดใดเพียงหนึ่งหรือสองคน แต่หมายถึงการรู้และเข้าใจความต้องการที่แตกต่าง มุมมองที่แตกต่าง จุดยืนที่แตกต่างและประสบการณ์ที่แตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง เพื่อสร้างความตระหนักอันจะนำไปสู่การสร้างผลลัพธ์เชิงมาตรการ แนวทางปฏิบัติ แผนนโยบายในกระบวนการสันติภาพที่ตอบโจทย์ความเท่าเทียมด้านโอกาสและความเสมอภาคระหว่างหญิง - ชายผ่านการปรับความสัมพันธ์ โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางสรีระ การถูกหล่อหลอม และการคาดหวังจากสังคม

“Mainstreaming gender” คือวิธีการในการนำประเด็นมิติความสัมพันธ์หญิงชายบรรจุในกระบวนการสันติภาพ ประกอบด้วยความคิดสำคัญ 3 ประการได้แก่

ภาพที่ 4 องค์ประกอบการพิจารณามิติความสัมพันธ์หญิงชายกระแสหลัก
ในกระบวนการสันติภาพ

(เรื่องรวี พิชัยกุล. 2550)

ในบริบทงานด้านสันติภาพ **ความเสมอภาคระหว่างเพศ (Gender Equality)** หมายถึง สิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเช่น การแบ่งแยก กีดกัน และจำกัดสิทธิในการเข้าถึง กระบวนการสันติภาพและได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองจนเต็มกำลังความสามารถของตน ไม่ติดอยู่ในภาพเหมารวมทางเพศว่างานกระบวนการสันติภาพเป็นพื้นที่ปฏิบัติการของผู้ชาย **การวิเคราะห์มิติความสัมพันธ์หญิงชาย (Gender Analysis)** หมายถึงการวิเคราะห์ว่า 1) ความรุนแรงส่งผลกระทบต่อหญิง – ชายต่างกันอย่างไร เช่น เหตุการณ์ล้วงละเมิดทางเพศที่เกิดกับผู้หญิง และกลุ่มเปราะบางระหว่างความขัดแย้งรุนแรง การซ้อมทรมานที่ผู้ต้องสงสัยชายถูกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐ ความบอบช้ำทางจิตใจของผู้ชายและเยาวชนชายในพื้นที่ขัดแย้ง⁹ เป็นต้น 2) บทบาทแห่งความเป็นหญิง – ความเป็นชายในพื้นที่ขัดแย้งนั้นเป็นอย่างไร เช่น ในมิติการจัดสรรงานและการจัดสรรทรัพยากร มิติงานกระบวนการสันติภาพ มิติอาชีพและเศรษฐกิจ มิติทางศาสนา 3) ความต้องการของผู้หญิงที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางชนชั้นทางเศรษฐกิจ ศาสนา ชาติพันธุ์ และช่วงอายุ และ 4) ผู้หญิงเข้าร่วมกระบวนการสันติภาพในทุก ๆ ขั้นตอนได้อย่างไร ตั้งแต่ขั้นตอนการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเยียวยา ไปสู่ ผู้ออกแบบกิจกรรมรณรงค์สันติภาพ ไปสู่ ผู้จัดวงสนทนาในระดับรากหญ้า ไปสู่จุดสูงสุดคือการมีส่วนร่วมในการเจรจาสันติภาพอย่างเป็นทางการ **ภาพแทน**

⁹ โปรดพิจารณา สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้. (2558). การประเมินสถานการณ์ของผู้ชายและเยาวชนชายในพื้นที่ขัดแย้งชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย.

หญิงชาย (Gender Representation) หมายถึง ความเชื่อเดิมของผู้คนในสังคมที่มองว่าอะไรเหมาะสมกับหญิง อะไรเหมาะสมกับชาย หรือความคิดที่ว่า หญิง – ชายทำสิ่งนั้นได้ สิ่งนี้ไม่ได้ เช่น ความคิดที่ว่าผู้หญิงควรเป็นแม่บ้านแม่เรือน ทำงานในบ้าน ผู้ชายเหมาะแก่การทำประเด็นนอกบ้าน ภาพแทนแบบนี้นำไปสู่ความเชื่อที่ว่าบทบาทเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ทำให้เกิดการจำกัดโอกาสการพัฒนาและเข้าถึงโอกาสทั้งหญิงและชาย และอาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมทางเพศ (เรื่องวี พิชัยกุล 2550) (สุชาติา ทวีสิทธิ. 2550: 333) และเมื่อความขัดแย้งสิ้นสุด มิติความสัมพันธ์หญิงชายได้เรียกร้องให้ตัวละครทั้งหลายที่อยู่ในบริบทความขัดแย้งใส่ใจความสำคัญด้านมิติความสัมพันธ์หญิงชายเข้าไปในข้อตกลงทางสันติภาพด้วย หมายถึง 1) ต้องให้ข้อตกลงนั้นสะท้อนความต้องการพิเศษของเด็กและสตรีในช่วงฟื้นฟูสันติภาพ 2) ต้องมีมาตรการที่สนับสนุนสตรีในพื้นที่ในกระบวนการสันติภาพและการแก้ไขความขัดแย้ง โดยให้ผู้หญิงอยู่ในทุก ๆ กลไกในการจัดทำข้อตกลงสันติภาพ 3) ต้องเคารพสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก การประกาศมติ 1325 เป็นการให้คำมั่นของสหประชาชาติในการจัดการปกป้องสิทธิผู้หญิงและรองรับกระบวนการสันติภาพที่มาจากความร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน ทั้งแสดงถึงการให้ความใส่ใจกับประเด็นเพศสภาพหรือมิติความสัมพันธ์หญิงชาย (gender) และประสบการณ์ของผู้หญิงในสถานการณ์ความรุนแรงและหลังเสร็จสิ้นสงคราม

มติ 1325 (Resolution 1325) ที่ได้รับลงนามเมื่อ 31 ตุลาคม ค.ศ. 2000 และแถลงการณ์วินด์ฮุกที่ได้รับลงนามเมื่อ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 2000 คือหลักการระดับสากลที่สะท้อนการให้ความสำคัญแก่มิติความสัมพันธ์หญิงชายในกระบวนการสันติภาพ เนื้อหาส่วนที่กล่าวถึงการให้ความสำคัญกับแนวคิดเพศสภาพนั้นโดยสรุปคือ ต้องการให้มีการเพิ่มจำนวนผู้แทนที่เป็นสตรีในกระบวนการตัดสินใจด้านสันติภาพทั้งในสถาบันระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับสากล ในขณะเดียวกันก็ต้องเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เข้าไปทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านสันติภาพมากขึ้น เช่น การเข้าไปร่วมสังเกตการณ์ปฏิบัติการทางทหาร เป็นต้น

ด้วยเหตุที่มิติของสหประชาชาติก่อนหน้านี้กำหนดอยู่บนท่าทีที่เห็นว่าผู้หญิงคือเหยื่อของสงครามและความรุนแรง ดังนั้น นักเคลื่อนไหว ผู้กำหนดนโยบาย นักกิจกรรม และนักวิชาการด้านผู้หญิง สิทธิ และความมั่นคง ต่างเห็นว่ามติ 1325 เปิดโอกาสให้สังคมเห็นประสบการณ์ที่แตกต่างระหว่างหญิงและชายในสถานะแห่งความขัดแย้ง มีการนิยามความรุนแรงทางเพศที่เกิดในสงครามว่าเป็นอาวุธแห่งการประหัตประหารมากกว่าเป็นความโชคร้ายโดยตัวของมันเอง ตลอดจนเน้นย้ำบทบาทของผู้หญิงรากหญ้าและผู้หญิงภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ (อัมพร หมาดเต็น 2558) ปรากฏอย่างเด่นชัดใน “หมายเหตุความจำเป็น” ตั้งแต่ข้อที่ 5 ต่อเนื่องมายกตัวอย่าง ข้อ (5) ให้ผนวกรวมมุมมองทางเพศภาวะเข้าในกระแสหลักในปฏิบัติการรักษาสันติภาพ และผลักดันให้เลขาธิการฯ ยืนยันว่าการปฏิบัติการภาคสนามในงานที่เหมาะสม รวมเอาเนื้อหาเรื่อง

เพศภาวะด้วย ข้อ (8) เรียกร้องให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องถือเอามุมมองทางเพศภาวะเป็นสำคัญในการ ต่อรองและดำเนินการข้อตกลงสันติภาพ ทั้งนี้รวมถึง ก) ความต้องการเฉพาะของผู้หญิงและเด็กหญิง ในช่วงการส่งกลับ การตั้งถิ่นใหม่ การฟื้นฟู การกลับเข้าสู่ชุมชนเดิม และช่วงการก่อสร้างบ้านเมือง หลังความขัดแย้ง ข) มาตรการที่สนับสนุนการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการริเริ่มของผู้หญิงท้องถิ่น หรือกระบวนการฟื้นฟูเมืองดั้งเดิม และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการนำเอากลไกข้อตกลงสันติภาพต่าง ๆ มาบังคับใช้ ค) มาตรการที่ยืนยันและเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงและเด็กหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในฐานะที่พวกเขาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับรัฐธรรมนูญ ระบบการเลือกตั้ง ตำรวจและกฎหมาย เป็นต้น

2.4 วรรณกรรมที่ว่าด้วยผู้หญิงกับกระบวนการสันติภาพในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการสำรวจการศึกษาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะศึกษาในวิทยานิพนธ์ทำให้ ได้ข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ (Chavivun. Prachuabmoh, 1980 in Amporn Marddent, 2017) งานชิ้นนี้ของฉวีวรรณถือว่าเป็นงานศึกษาบทบาทผู้หญิง (role of women) ในพื้นที่ชายแดน ใต้ซึ่งบุกเบิก สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของชายและหญิงค่อนข้างแยกออกจากกันอย่างชัดเจนและ ไม่เท่าเทียมกัน ผู้หญิงมลายูมุสลิมถูกสอนให้เริ่มรับผิดชอบงานเร็วกว่าผู้ชายและจะต้องรับผิดชอบ ทั้งงานภายในบ้านและการดูแลน้อง ๆ นอกจากนี้ผู้หญิงยังเป็นผู้ธำรงขนบธรรมเนียมและศีลธรรม ของอัตลักษณ์มลายูมุสลิมหรือที่เรียกกันว่า “นายู” ผ่านโครงสร้างองค์กรทางสังคมทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นครอบครัว เครือญาติ ชุมชน เครือข่ายมิตรสหาย และการเรียนการสอนศาสนา โดยส่วนตัว พวกเธอธำรงอัตลักษณ์ผ่านการแต่งตัว การใช้ภาษาพร้อมทั้งถูกคาดหวังให้ มีปฏิสัมพันธ์กับคนนอก พื้นที่เพียงเล็กน้อยและไม่สนับสนุนการแต่งงานภายในเครือญาติ (intermarriage) ฉวีวรรณมองว่า กิจกรรมเชิงจารีตในพื้นที่ชายแดนใต้มีมิติเพศสภาพกำหนดอยู่ เช่นผู้หญิงถูกคาดหวังให้ส่งเสริมหลัก อิสลามเรื่องการห้ามแต่งงานกันภายในเครือญาติและต้องปกปิดร่างกายให้มีมิดชิดกว่าผู้หญิงที่ไม่ใช่ มุสลิม ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจโดยนัยได้ว่าหน้าที่การธำรงสัญลักษณ์เชิงวัฒนธรรมเป็นของผู้หญิง มากกว่าผู้ชาย และพวกเธอยังมีอิทธิพลต่อลูกหลานมากกว่าผู้ชายด้วย เพราะสิ่งพวกเธอทำ ด้านหนึ่ง คือการส่งทอดอัตลักษณ์และวิถีความเป็น นายู ผ่านกระบวนการที่พิถีพิถัน ในขณะที่ชนบผู้ชายในพื้นที่จะเกี่ยวพันกับกิจกรรมเชิงโครงสร้างที่มีความทางการมากกว่า อีกทั้งยังมีชีวิตอยู่นอกบ้าน มากกว่าอยู่ในบ้านและไม่ค่อยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลูกหลานสักเท่าไรเมื่อเทียบกับผู้หญิง ทางด้านเศรษฐกิจ ผู้หญิงมลายูมุสลิมคือกลุ่มคนที่ขับเคลื่อนกิจกรรมเศรษฐกิจในพื้นที่ผ่านการค้าขาย พวกเธอครอบครองพื้นที่งานส่วนนี้เนื่องจากเป็นลักษณะงานที่เหมาะสมกับเงื่อนไขชีวิตของพวกเธอ เพราะเอื้อให้พวกเธอสามารถจัดสรรเวลามาทำงานบ้านและดูแลบุตรที่ยังไม่ถึงวัยเรียนได้ แม้งานของ

ฉวีวรรณทำการศึกษามาตั้งแต่ 1980 ซึ่งผ่านมาเป็นระยะเวลากว่า 30 ปีแล้ว สถานะและบทบาทของผู้หญิงมุสลิมก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปเท่าใดนัก (สุโรณี สายนัย, 2557 อ้างถึงใน สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2557: 749)

ยาพิสสา สาและ (2553) ศึกษาการเปลี่ยนสถานะของผู้หญิงจากเหยื่อความรุนแรงสู่ผู้ขับเคลื่อนงานสันติภาพ พบว่ากลุ่มผู้หญิงที่ทำงานด้านสันติภาพกลุ่มใหญ่พัฒนามาจากอดีตผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงซึ่งพวกเธอมีองค์ประกอบบางประการที่เอื้อต่อการเข้าสู่พื้นที่การทำงานสันติภาพ ได้แก่ ทุนที่มีอยู่เดิมจากการปฏิบัติตามหลักคำสอนศาสนาอิสลามและความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างสมาชิกในครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้พวกเธอยังสร้างทุนขึ้นมาใหม่จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนต่าง ๆ ระหว่างความรุนแรงอันนำไปสู่การสร้างเครือข่ายทางสังคมกับกลุ่มองค์กรนอกกลุ่มภาคประชาสังคม เจ้าหน้าที่ทหาร และได้รับโอกาสหรือมีพื้นที่สาธารณะเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบสามารถตระหนักและแสดงศักยภาพของตัวเอง ซึ่งรูปแบบกิจกรรมเหล่านี้เปลี่ยนพวกเธอจากผู้รับ (เหยื่อ) เป็นผู้ให้ จากสมาชิกธรรมดาในครอบครัวมาเป็นผู้นำครอบครัว และจากคนธรรมดาในชุมชนมาเป็นผู้นำชุมชนและผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐและองค์กรภาคประชาสังคม

เสาวรส ปลั่งใจ และอุทิศ สังขรัตน์ (2558) ศึกษา การก่อตัวและบทบาทการทำงานของกลุ่มประชาสังคมผู้หญิงชายแดนใต้ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ ทำให้ได้ทราบว่ากลุ่มผู้หญิงนั้นรวมตัวและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อชุมชนกับหน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบระลอกใหม่ปี 2547 โดยเริ่มจากการเป็นชุมชนเครือข่ายเพื่อส่งเสริมอาชีพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย ทรัพยากร สวัสดิการชุมชน และเพื่อพัฒนาชุมชน คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมให้ดีขึ้นในพื้นที่ชายแดนใต้ แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในปี พ.ศ. 2547 อันเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญในการเข้ามามีพื้นที่ของผู้หญิงในที่สาธารณะและเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานภาคประชาสังคมในมิติอื่น ๆ มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น อาทิ การรวมกลุ่มเพื่อเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ การส่งเสริมแนวทางการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นตามแนวสันติวิธี ประเด็นสิทธิมนุษยชน ควบคู่กันไปกับการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิต บทบาทของพวกเธอต่อกระบวนการสันติภาพสามารถจำแนกได้ 4 ประเภทงาน ได้แก่ 1) การเยียวยา เยี่ยมเยือนและดูแลให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ 2) ส่งเสริมศักยภาพผู้หญิงให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาผ่านโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยกลุ่มผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ 3) การประสานความเข้าใจระหว่างผู้ได้รับผลกระทบกับหน่วยงานรัฐ และ 4) การเปิดพื้นที่การทำงานในชุมชนเพื่อความยั่งยืน

อาทิตย์ ทองอินทร์ (2559) ศึกษา “พื้นที่ปลอดภัย” ซึ่งเป็นหนึ่งในประเด็นสนทนาหลักที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่าง Track 1 กับ Track 2 และ Track 3 และเป็นหัวข้อที่มี

นัยสำคัญทางการเมืองอย่างยิ่ง การศึกษาชี้ให้เห็นว่าตัวแสดงหลายกลุ่มต่างสะท้อนและต้องการพื้นที่ปลอดภัยในรูปแบบที่ต่างกัน โดยพื้นที่ปลอดภัย ตามทัศนะของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มที่งานของอาทิตยศึกษา มีลักษณะตามแบบที่เรียกว่า พื้นที่สาธารณะปลอดภัย ซึ่งเป็นตัวแบบที่มุ่งเป้าเพื่อกันเอาการดำเนินชีวิตของผู้หญิงรวมทั้งพลเรือนทั่วไปออกจากการเป็นเป้าของความรุนแรง และเป็นพื้นที่ที่จำเป็นจะต้องหนุนเสริมการสร้างหลักประกันความปลอดภัย “พื้นที่สาธารณะ” หมายถึงพื้นที่ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในชีวิตประจำวันเพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งพื้นที่ที่มีความสำคัญสูงสุดอันดับแรกคือ ตลาด ถนน โรงเรียน และสถานประกอบศาสนกิจของทุกศาสนา วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งความปลอดภัย กระทำโดยการกีดกันหรือกีดผู้ใช้กำลัง อาวุธทุกฝ่ายยุติการก่อเหตุรุนแรงและปฏิบัติการทางทหารในพื้นที่สาธารณะพร้อมกับส่งเสริมให้ชุมชนเป็นกลไกหลักของการรักษาความปลอดภัย พื้นที่สาธารณะแทนหน่วยงานความมั่นคงของรัฐอันเป็นคู่ขัดแย้งและเป้าหมายของการโจมตีโดยตรง กระนั้นตัวแบบนี้ก็มีอุปสรรคสำคัญคือ เป็นการสร้างอำนาจต่อรองและท้าทายกับคู่ขัดแย้ง รวมทั้งในทางปฏิบัติพบว่ามีความขาดแคลนทรัพยากรสำหรับรักษาความปลอดภัย อุปสรรคข้อหลังนี้โยงมาสู่สิ่งที่ต้องแลกคือ อาจทำให้ชุมชนตกอยู่ในสภาวะการต้องพึ่งพิงการสนับสนุนอย่างมากจากรัฐ จึงหลีกเลี่ยงได้ยากที่จะถูกมองเป็นฝ่ายเดียวกันหรือกระทั่งเป็นเครื่องมือของรัฐ

ดวงหทัย นุรณเจริญกิจ ปารีชาติ สุวรรณบุบผา และมนธิภา ยิ้มย่อง (2560) ศึกษาผลกระทบที่ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งมีต่อผู้หญิงและแสวงหาโอกาสที่ผู้หญิงจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ผลลัพธ์ว่าแม้เหตุการณ์ความไม่สงบจะเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาให้ผู้หญิงออกมาสู่พื้นที่สาธารณะเพิ่มมากขึ้นพร้อมทั้งบทบาทที่เปลี่ยนไปแต่ถึงอย่างนั้นบทบาทของผู้หญิงที่แสดงออกมานั้นก็ยังไม่เป็นที่ทางในสังคมมากพอ เสียงพวกเธอยังไม่ดังพอ แต่พวกเธอก็มีความจำเป็น ต้องการเข้า และมีบทบาทที่มากขึ้นในกระบวนการสันติภาพเพื่อความมั่นคงในชีวิตของผู้หญิงและบุตรหลานของพวกเธอ ซึ่งงานชิ้นนี้ค้นพบว่าลู่วางที่จะเอื้อให้พวกเธอแสดงบทบาทในกระบวนการสันติภาพเพิ่มขึ้นคือ การมีโครงสร้างพื้นฐานการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความจำเป็นทางเพศภาวะที่จะสนองความต้องการของผู้หญิงกลุ่มที่ไร้อำนาจในพื้นที่ความขัดแย้ง

งานศึกษาของ **Firdaus Roselena Abdulsomad (2017)** อธิบายอุปสรรคของผู้หญิงในการเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้ งานศึกษาของเธอตอบคำถามว่าที่ผู้หญิงมีส่วนร่วมเพียงใดในกระบวนการสันติภาพแบบไม่เป็นทางการและถูกซ่อนเร้นในเวทีทางการเมืองนั้นสามารถอธิบายได้โดยใช้ทฤษฎีสตรีนิยมหลังยุคอาณานิคมและการวิเคราะห์อำนาจทับซ้อน (post-colonial and intersectional feminist theory) ทำให้เห็นภาพว่าการจำแนกพื้นที่กระบวนการ

สันติภาพแบบทางการหรือไม่เป็นทางการ นัยยะหนึ่งเกิดขึ้นจากการพิจารณาผ่านแนวคิดพิเศษสภาพที่จำแนกว่าชายและหญิงควรอยู่ตรงไหนและทำอะไรในกระบวนการสันติภาพซึ่งแนวคิดนี้เองที่กีดผู้หญิงให้อยู่เฉพาะในพื้นที่กระบวนการสันติภาพแบบไม่เป็นทางการในขณะที่เอื้อให้ผู้ชายได้มีบทบาทนำ สามารถตัดสินใจต่าง ๆ ได้และกีดกันผู้หญิงออกจากอำนาจดังกล่าว การศึกษาของ Firdaus ยังเปิดเผยอีกว่าเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ผู้หญิงเลือกจะซ่อนเร้นตัวเองจากการเข้าร่วมกระบวนการสันติภาพแบบทางการคือความเข้าใจบริบทสังคมและศาสนาของพวกเธอ (สังคมมลายูมุสลิม) ที่ต่างจากอุดมคติสตรีนิยมแบบโลกตะวันตก อีกทั้งกระบวนการสันติภาพแบบแคบและการเจรจาสันติภาพแบบไม่สมบูรณ์ (immature) ก็เป็นอีกสาเหตุที่ผู้หญิงถูกกีดกันออกจากกระบวนการสันติภาพระดับทางการ อีกสาเหตุที่สำคัญคือสภาวะเผด็จการทหารที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ที่กีดศักยภาพการทำงานของภาคประชาสังคมและกลุ่มผู้หญิงทั้งหลายในการออกสิทธิออกเสียงวิจารณ์กระบวนการสันติภาพที่กำลังดำเนินอยู่

ซารีฮาน สุหลง (2560) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของผู้หญิงจากผู้สูญเสียมาเป็นนักกิจกรรมเพื่อสังคมและระบุเงื่อนไขที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ผลการศึกษาพบว่าผู้หญิงนักกิจกรรมได้ปรับเปลี่ยนตัวเองทั้งระดับทัศนคติ พฤติกรรมและวิถีชีวิตได้แก้ค้นพบศักยภาพตัวเอง ทัศนคติต่อผู้อื่นและหันมาทำงานเพื่อสังคมมากขึ้นขณะที่ยังมีภาระดูแลครอบครัว เงื่อนไขสำคัญของการเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งมาจากการทำงานร่วมกับเครือข่ายทางสังคมในกระบวนการเยียวยาที่ทำให้เกิดการช่วยเหลือกัน ได้รับฟังปัญหาของผู้อื่นและเรียนรู้ประสบการณ์เพื่อแก้ไขปัญหาคือต้องเผชิญร่วมกัน เครือข่ายกิจกรรมเป็นทุนทางสังคมที่เอื้อให้ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อทำงานเพื่อส่วนรวมได้ public sphere ส่วนทุนทางสังคมดั้งเดิมได้แก่ครอบครัวและเครือญาติ ก็เป็นตัวช่วยประคับประคองชีวิตส่วนตัวและครอบครัว private sphere และยังพบว่าผู้หญิงที่เป็นผู้สูญเสียมีความสามารถแสดงบทบาททางสังคมได้มากน้อยต่างกัน บางคนไปอยู่ในพื้นที่สร้างสันติภาพ บางคนทำงานเพื่อสร้างโอกาสการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังเป็นเพราะพวกเธอมีทุนมนุษย์และประสบการณ์ส่วนบุคคลที่ไม่เท่ากัน

Amporn Marddent (2017) ศึกษากลุ่มผู้หญิงที่ขับเคลื่อนสันติภาพรูปแบบต่าง ๆ ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่นับถือและไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม พบว่ามีอยู่หลากหลายกลุ่ม พวกเธอทำงานร่วมกับกลุ่มสตรีในท้องถิ่น สมาคมสตรีต่าง ๆ ภาคประชาสังคมต่าง ๆ และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรหลายแห่ง พวกเธอที่ทำงานด้านนี้ส่วนมากเป็นผู้หญิงชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษาดี หมายถึงเป็นผู้ที่จบมหาวิทยาลัย และ/หรือ เป็นนักศึกษาอาสาสมัครจากมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ลักษณะงานของพวกเธอคือการจัดฝึกอบรมด้านการสร้างสันติภาพให้กับผู้หญิงที่มาจากหมู่บ้านต่าง ๆ กิจกรรมเหล่านั้นส่วนมากได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรทั้งในและนอกประเทศ โดย Amporn ยกตัวอย่างกลุ่ม วานิตา ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มอาชีพผู้หญิงจำนวน 56 กลุ่ม จาก 56 ชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

และสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา งานของ Amporn นำปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวของสตรีในพื้นที่มาศึกษาร่วมกับการเคลื่อนไหวที่ปรากฏในบันทึกของศาสนาอิสลามคือ สามทหารเสือ และการปฏิบัติอิสลาม ทำให้ได้ภาพว่าการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพของผู้หญิงในพื้นที่สอดคล้องกับหลักคิด taqwa ของอิสลามที่หมายถึง สภาวะ/ความรู้สึกสันติในจิตใจ พวกเธอเชื่อว่าการต่อสู้เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณแห่งศรัทธาต่อพระเจ้าในจิตใจ (to fight for a better inner spirit of trust in God) จะสามารถยกระดับความสามารถของผู้หญิงในการสร้างสังคมที่สันติได้ การขับเคลื่อนงานเพื่อสังคมของผู้หญิงมุสลิมในพื้นที่ขมวดเอากรอบคิดเชิงคุณค่าของอิสลามมาใช้เป็นแนวทางในการทำงานด้วย และ Amporn พบอีกด้วยว่ากลุ่มผู้หญิงมุสลิมที่เคร่งศาสนา (pious) มีความมุ่งหวังให้สังคมมีความยุติธรรมและสันติแต่การทำงานของพวกเธอจะจำกัดแคในกลุ่มสตรีมุสลิมที่ก่อตั้งในช่วงเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งเท่านั้น พวกเธอไม่ค่อยทำงานด้านการสร้างสันติภาพโดยตรงร่วมกับกลุ่มที่ไม่ใช่มุสลิมหรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรชาวพุทธ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มผู้หญิงมุสลิมในระดับรากหญ้าที่พบว่ามีรูปแบบการทำงานและการร่วมงานที่เปิดกว้างต่อกลุ่มต่างศาสนา

ดวงหทัย บูรณเจริญกิจ (2561) รวบรวมภาพรวมของปรากฏการณ์ผู้หญิงกับกระบวนการสันติภาพในเหตุการณ์ความไม่สงบพื้นที่ชายแดนใต้ ให้เห็นภาพโดยสรุปคือ ในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบผู้หญิงในพื้นที่นอกจากจะเป็นเหยื่อทั้งทางตรงและทางอ้อมจากความรุนแรงแล้วพวกเธอยังเป็นเหยื่อจากความรุนแรงภายในบ้านและประสบปัญหานามัยเจริญพันธุ์อีกด้วย ทั้งหมดที่พวกเธอต้องเผชิญทำลายความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตโดยเฉพาะในสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้หญิง ได้แก่ บ้าน ศาสนสถาน โรงเรียน โรงพยาบาลและตลาด พวกเธอจึงเรียกร้องให้ตัวแทนภาคประชาสังคมที่มีผู้หญิงอยู่ด้วยมีส่วนร่วมในการพูดคุยสันติภาพนับจากเมื่อการพูดคุยเริ่มต้นขึ้นในสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร แม้การพูดคุยจะสะดุดไปบ้างแต่ก็ถือว่ามีความก้าวหน้าพอสมควรโดยเฉพาะกับกลุ่มผู้หญิงที่ข้อเสนอเรื่องพื้นที่สาธารณะปลอดภัยซึ่งกลุ่มผู้หญิงเป็นผู้ริเริ่มถูกบรรจุให้เป็นส่วนหนึ่งของวาระการพูดคุยสันติสุข-สันติภาพในปีพ.ศ. 2560 แต่นิยามของพื้นที่ปลอดภัยของฝ่ายพูดคุยและกลุ่มผู้หญิงก็ยังคงมิได้เป็นเรื่องเดียวกัน ทำให้ยังไม่แน่ชัดว่าจะมีหลักประกันใดที่เสี่ยงและความต้องการของผู้หญิงในพื้นที่จะได้รับความใส่ใจและได้ยินอย่างแท้จริงในกระบวนการพูดคุยสันติสุข-สันติภาพอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ ดวงหทัย ยังนำเสนอว่าแนวคิดเพศสภาพเป็นแนวคิดที่สมควรนำมาใช้พิจารณาประกอบการดำเนินกระบวนการสันติภาพเพราะมันสอดคล้องกับความจริงที่ผู้หญิง - ผู้ชายมีผลกระทบ ประสบการณ์ และความต้องการแตกต่างกันในช่วงของความขัดแย้งรุนแรงและทัศนคติสันติภาพอีกทั้งเพศทั้งสองก็มีความสามารถเข้าถึงทรัพยากรและอำนาจในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรเพื่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งและกำหนดนโยบายการสร้างสันติภาพแตกต่างกัน ดวงหทัย ยังนำเสนอหลักการสากลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพ ได้แก่

1) ปฏิญญาและแผนปฏิบัติการปักกิ่งเพื่อความก้าวหน้าของสตรี พ.ศ. 2538 2) มติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ 1325 (United Nations Security Council Resolution: UNSCR 1325) 3) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) 4) มติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ 1820 (United Nations Security Council Resolution: UNSCR 1820) 5) กระบวนการจัดทำรายงานทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศ หรือกระบวนการ UPR (Universal Periodic Review) 6) ปฏิญญาองค์การความร่วมมืออิสลาม (The Organization of Islamic Cooperation Charter: OIC Charter) 7) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในช่วงท้ายดวงอาทิตย์ได้นำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนสันติภาพโดยผู้หญิงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ว่ามี 7 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้หญิงในฐานะผู้เยียวยาและนักปกป้องสิทธิ 2) ผู้หญิงในฐานะผู้สร้างความไว้วางใจ 3) ผู้หญิงในฐานะผู้อำนวยความสะดวกระหว่างกลุ่มคู่ขัดแย้งในระดับชุมชนและสังคม 4) ผู้หญิงในกองกำลังความมั่นคงที่ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนกับกองทัพ 5) กลุ่มผู้หญิงจัดตั้งเครือข่ายสันติภาพ 6) กลุ่มผู้หญิงนำเสนอวาระเพื่อสร้างข้อตกลงในการคุ้มครองพื้นที่สาธารณะต่อคณะพูดคุย และ 7) ผู้หญิงในฐานะผู้แทนรัฐบาลไทยและการสนับสนุนการพูดคุยในแทร็คที่ 1 และนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อเสริมมิติเพศสภาพให้กับกระบวนการสันติภาพในชายแดนใต้ ได้แก่ 1) สร้างความเข้าใจร่วมกันว่าประเด็นห่วงใยของผู้หญิงในเรื่องความมั่นคงในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องการเมือง 2) ให้การยอมรับผู้หญิงในฐานะคนทำงานสร้างสันติภาพที่มีศักยภาพ 3) นำกรอบสากลมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางร่วมกันในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้หญิง 4) สนับสนุนให้มีตัวแทนผู้หญิงในการพูดคุยสันติสุข-สันติภาพ 5) จัดทำแผนยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพและการพูดคุยสันติสุข 6) สร้างหลักประกันให้งานสร้างสันติภาพของผู้หญิงมีความต่อเนื่อง 7) สร้างและหล่อเลี้ยงให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้หญิงอย่างต่อเนื่อง 8) เปิดโอกาสและส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงในองค์กรภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง

2.5 กรอบการวิเคราะห์และแผนการวิจัย

จากการสำรวจแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาอาศัยความเข้าใจเรื่องกระบวนการสันติภาพ ที่อธิบายไว้โดย Lederach ในประเด็นเวลาเชิงอุปมาในกระบวนการสันติภาพ ตัวแสดงและบทบาทของตัวแสดงในเวทีกระบวนการสันติภาพเพื่อเป็นกรอบการอธิบายพัฒนาการของคณะทำงาน ความหมายของสันติภาพในมุมมองกว้างของกัลตุงช่วยในการวิเคราะห์ขอบเขตของสันติภาพที่สะท้อนออกมาโดยกลุ่มนักกิจกรรมสตรี ปัญหาและอุปสรรคสวนใหญ่ได้ใช้แนวทาง

เพศสภาพ ซึ่งช่วยในการวิเคราะห์บทบาทในพื้นที่ส่วนตัวและสาธารณะและเงื่อนไขที่สังคมกำหนด บทบาท บทบาท ภาพแทนหญิงชาย และตำแหน่งแห่งที่ของผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพ ส่วนการ ประเมินการทำงานด้านสันติภาพผู้ศึกษาอาศัยกรอบของ UN1325 เป็นหลัก ประกอบด้วยแนวคิดที่ ส่งเสริมบทบาทสตรีในกระบวนการสันติภาพทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการ สันติภาพ การป้องกันสตรีและกลุ่มเปราะบางในสถานการณ์ความขัดแย้งถึงอาวุธ การคุ้มครองสตรี และกลุ่มเปราะบางจากความรุนแรงระหว่างสงคราม และการเยียวยาฟื้นฟูกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ความรุนแรง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ควบคู่ไปกับนโยบายรัฐด้วย แผนการเก็บข้อมูลตาม วัตถุประสงค์สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงแผนการเก็บข้อมูล

วัตถุประสงค์	ประเด็นที่ต้องศึกษา	แหล่งข้อมูล
<p>1. อธิบายพัฒนาการการปฏิบัติงานทางสังคมของกลุ่มผู้หญิงคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้</p>	<p>1. เส้นทางการทำงานสันติภาพของผู้หญิงภาคประชาสังคมชายแดนใต้และคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้</p> <p>2. รายละเอียดองค์กรสมาชิกคณะกรรมการฯ</p> <p>3. รายละเอียดผู้แทนขององค์กรสมาชิกคณะกรรมการฯ</p>	<p>1. หนังสือ เอกสารและข้อมูลออนไลน์</p> <p>2. คำสัมภาษณ์ของสมาชิกคณะกรรมการฯ</p> <p>3. คำสัมภาษณ์ของนักวิชาการและผู้ทำงานในประเด็นกระบวนการสันติภาพภาคใต้</p>
<p>2. สังเคราะห์ความหมายของสันติภาพของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้</p>	<p>1. ความหมายคำว่าสันติภาพในทัศนะขององค์กรสมาชิก</p> <p>2. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงเส้นทางสันติภาพของผู้หญิง</p>	<p>1. หนังสือ เอกสารและข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับงานสันติภาพของผู้หญิงในชายแดนใต้</p> <p>2. คำสัมภาษณ์ของสมาชิกคณะกรรมการฯ</p> <p>3. รายงานกิจกรรมที่ส่งให้แหล่งทุน</p>
<p>3. วิเคราะห์การทำงานของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้ ในการขับเคลื่อนสันติภาพที่สัมพันธ์กับข้อตกลงมนตรียุทธศาสตร์แห่งสหประชาชาติ(the United Nations Security Council: UNSC) หมายเลข 1325</p>	<p>1. รายละเอียด ข้อมติสหประชาชาติหมายเลข 1325</p> <p>2. กิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนสันติภาพของคณะกรรมการฯ</p> <p>3. ระดับความเข้าใจข้อมติสหประชาชาติหมายเลข 1325 ของสมาชิกคณะกรรมการฯ</p> <p>4. เงื่อนไขประกอบการทำงานเพื่อสันติภาพของคณะกรรมการฯ</p>	<p>1. คำสัมภาษณ์ของสมาชิกคณะกรรมการฯ ผู้ให้คำปรึกษาคณะกรรมการฯ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักวิชาการ</p> <p>2. ข้อมูลจากงานเสวนา</p>
<p>4. วิเคราะห์เงื่อนไขที่เอื้ออำนวยและเป็นข้อท้าทายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสันติภาพของกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมในนามของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้</p>	<p>1. เงื่อนไขที่เอื้อและข้อท้าทายเชิงมิติเพศสภาพ</p> <p>2. เงื่อนไขที่เอื้อและข้อท้าทายเชิงนโยบายรัฐและการกำกับใช้ ข้อมติสหประชาชาติหมายเลข 1325</p>	<p>1. คำสัมภาษณ์ของสมาชิกคณะกรรมการฯ ผู้ให้คำปรึกษาคณะกรรมการฯ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักวิชาการ</p> <p>2. ข้อมูลจากงานเสวนา</p>

บทที่ 3

เส้นทาง การทำงานเพื่อสันติภาพของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้

เนื้อหาในบทนี้จะอธิบายให้เห็นตัวตนของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้ พร้อมทั้งโครงสร้างองค์กรของคณะกรรมการ พัฒนาการการทำงาน รวมทั้งการเติบโตเชิงความหมายของคำว่าสันติภาพในทัศนะของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้

3.1 ตัวตนของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้

คณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้ (ต่อไปจะใช้คำว่า คณะทำงานฯ) มีชื่อภาษาอังกฤษคือ Peace Agenda of Women เดิมใช้ชื่อย่อว่า PAW แต่เปลี่ยนเป็น PAOW เนื่องจากคำว่า PAW ที่พวกเธอเคยใช้นั้นแปลเป็นไทยได้ว่า อั้งเลียบ/อั้งเท้า ซึ่งเธอคิดว่าไม่ค่อยเหมาะกับกลุ่มผู้หญิงเพราะว่า “มันน่ากลัว” (ลม้าย มานะการ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561) เปิดตัวอย่างเป็นทางการต่อสาธารณะในวันที่ 28 เมษายน 2558 ในวันครบรอบ 11 ปีเหตุการณ์กรือเซะ

ภาพที่ 5 เวทีเปิดตัวคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้และบรรณรงค์พื้นี่สาธารณะปลอดภัยเนื่องในวันครบรอบ 11 ปีเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2558

คณะทำงานฯเป็นการรวมตัวของสมาชิกสตรีจากองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลาจำนวน 23 องค์กร จากการสัมภาษณ์สมาชิกคณะทำงานฯ พวกเธอพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าคุณลม้าย มานะการ และ อาจารย์ไชรยา จามจุรีคือผู้ที่ติดต่อ

ให้กลุ่มผู้หญิงที่ทำงานภาคประชาสังคมในพื้นที่ชายแดนใต้ส่งตัวแทนขององค์กรเข้าประชุมในวันที่ 24 มีนาคม 2558 ณ ร้านหนังสือบุค ซึ่งในวันนั้นมีตัวแทนจาก 23 องค์กรจึงทำให้คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ประกอบไปด้วยองค์กรสมาชิกจำนวน 23 องค์กรโดยมีแหล่งทุนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการก่อตั้ง เจ้าหน้าที่แหล่งทุนผู้หนึ่งให้เหตุผลถึงการสนับสนุนการรวมตัวของพวกเธอว่าเป็นเพราะตระหนักถึงศักยภาพในฐานะ underdog ของผู้หญิงกลุ่มนี้ว่าจะสามารถรวมกลุ่มและผลักดันประเด็นสันติภาพได้อย่างเข้มแข็ง (เรื่องวี พิชัยกุล. สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2561) คณะทำงานฯ มีลักษณะเป็นเวทีทำงาน (Platform) เชิงประเด็นที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรม หมายถึง มีทั้งสมาชิกที่เป็นชาวไทยพุทธ ชาวมลายูมุสลิม เพื่อสร้างแรงกระเพื่อมและผลักดันข้อเสนอด้านสันติภาพที่สะท้อนการตระหนักถึงมิติหญิงชาย ก่อนหน้านี้การรวมตัวเป็นองค์กรผู้หญิงหลาย ๆ องค์กรในพื้นที่ชายแดนใต้ก็เคยเกิดขึ้น เช่น เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของคุณรอชิตะ ปูซู ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2550 (องค์กรนี้มีสมาชิกผู้หญิงเพื่อสันติภาพ (We Peace) เป็นสมาชิกรุ่นก่อตั้ง แต่ปัจจุบันแยกตัวออกมาแล้วและเป็นองค์กรสมาชิกหลักของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้เนื่องจากประธานสมาคม คือ คุณปาติมา เปาะอิตเตดาโอ๊ะ เป็นหนึ่งในห้าผู้ประสานงานหลักของคณะทำงานฯ) แต่การรวมตัวแบบที่เคยเกิดขึ้นมาก่อนนั้นเป็นการขับเคลื่อนร่วมกันหลากหลายประเด็นและในภายหลังแต่ละองค์กรก็แยกกันไปขับเคลื่อนประเด็นต่าง ๆ ด้วยตัวเองทำให้ในท้ายที่สุดความเป็นกลุ่มเป็นก้อนอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นปีกแผ่นเหนียวแน่นของผู้หญิงก็หายไป จนนำมาสู่ความคิดที่ต้องการให้เกิดการทำงานร่วมกันของผู้หญิงโดยเน้นการขับเคลื่อนเพียง “ประเด็นเดียว” เท่านั้น แนวคิดนี้เป็นความคิดของพวกเธอเองอยู่แล้วและได้รับการสนับสนุนในจังหวะที่เหมาะสมจากเจ้าหน้าที่แหล่งทุนคนหนึ่งจากหน่วยทุนในกรุงเทพฯ

ยุทธศาสตร์ของคณะทำงานฯ มี 3 ประการตามที่พวกเธอคุ่นหูกันในตัวย่อ “**ข.ย.ร.**” ได้แก่

1) การสร้างความ**เข้มแข็ง**ของขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงเพื่อสันติภาพและสร้างเครือข่ายให้มีพลังในการ-ต่อรอง 2) การสร้างการ**ยอมรับ**บทบาทผู้หญิงมากขึ้น 3) การมี**ส่วนร่วม**ในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับ

องค์กรสมาชิกของคณะทำงานฯ ต่างมีภารกิจที่หลากหลาย ไม่จำเพาะแค่ประเด็นสันติภาพเท่านั้น อีกทั้งมิได้เกิดจากการจับปลัดจับผลูเนื่องจากพวกเธอคือกลุ่มคนในพื้นที่ที่มีฐานการทำงานด้านสันติภาพและในหลากหลายประเด็นทางสังคมในฐานะภาคประชาสังคมและเห็นหน้าค่าตากันมาเป็นเวลานานและเป็นที่รู้จักของคนในพื้นที่ ถึงขั้นมีคำกล่าวที่ว่า “ถ้ามีคนพูดถึงกลุ่มผู้หญิงที่ทำงานกับชาวบ้านในพื้นที่ ก็นึกถึงแต่หน้าพวกหล่อนี่ล่ะ” (รอบียะ เจ๊ะเลาะ, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2561) องค์กรที่เป็นสมาชิกของคณะทำงานฯ ก็ไม่ใช่องค์กรสตรีล้วน เพียงแต่ส่งตัวแทนสมาชิกของ

คนที่เป็นสตรีมาขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพร่วมกันและสมาชิกที่สังกัดองค์กรเหล่านั้นไม่ได้ถูกนับว่าเป็นสมาชิกของคณะทำงานฯ หากมิได้สมัครใจ ดังนั้นสถานะของคณะทำงานฯ จึงเสมือน “เวทีประเด็นทางสังคม” ที่องค์กรสมาชิกทั้ง 23 องค์กร มีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างสันติภาพในพื้นที่ความไม่สงบร่วมกัน แม้จะมีจำนวนสมาชิกไม่แน่นอน ทว่าสิ่งนั้นกลับไม่ใช่สิ่งสำคัญในทัศนะของคณะทำงานฯ เนื่องจากปัจจัยสำคัญของการทำงานในลักษณะเวทีประเด็นทางสังคมอยู่ที่ 1) การมีองค์กรต้นสังกัดที่ชัดเจน 2) การเป็นตัวแทนองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การเป็นองค์กรที่มีขุมกำลังของตนเองในการทำงานร่วมกัน คณะทำงานฯ ขอตัวแทนเพียง 1 – 2 คนต่อหนึ่งองค์กรสมาชิก เพื่อเป็นสะพานเชื่อมระหว่างคณะทำงานฯ และองค์กรสมาชิกในการกระจายข่าว ถ่ายทอดข้อมูลและสารสำคัญรวมถึงเกณฑ์คนเมื่อมีกิจกรรมที่ต้องใช้คนจำนวนมากเช่นการเดินทางรณรงค์ เป็นต้น

3.2 โครงสร้างองค์กรคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

ชื่อ “คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้” ได้แรงบันดาลใจจาก “คณะทำงานวาระทางสังคม” ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่คุณลม้าย มานะการ เห็นว่าคำว่า “คณะทำงาน” เป็นคำที่เหมาะสมเพราะไม่สะท้อนว่าองค์กรใหม่นี้มีโครงสร้างบังคับบัญชาที่ชัดเจนแต่สะท้อนความเท่าเทียมกันขององค์กรสมาชิก ซึ่งเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มผู้หญิงในขณะนั้นที่ “ตั้ง” ต่อกันอยู่บ้าง ด้วยเหตุนี้ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้จึงถือกำเนิดขึ้นในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2558 และทำงานด้านสันติภาพมาจนถึงปัจจุบัน แต่ด้วยจำนวนสมาชิกองค์กรที่มีถึง 23 องค์กร¹⁰ และมีสมาชิกในเครือข่ายมากกว่า 5,000 คนและมีรูปแบบการจัดตั้งองค์กรแบบหลวม คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้จึงจัดตั้งทีมผู้ประสานงานหลัก (แกนนอน) เพื่อทำหน้าที่เชื่อมองค์กรสมาชิกกับคณะทำงาน จำนวน 5 คน ได้แก่

- 1) คุณโชรยา จามจรี จากเครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (Civic Women)
- 2) คุณลม้าย มานะการ จากเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ (B4P)
- 3) คุณตัสนิม เจ๊ะตุ จากมูลนิธิเพื่อการศึกษาและการเยียวยาเด็กกำพร้า
- 4) คุณปาติเมาะ เปาะอิตเตดาโอะ จากสมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ (We Peace)
- 5) คุณนิเตาะ อิตเตแล จากสมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา

¹⁰ เวทีพบพรรคการเมือง ครั้งที่ 2 วาระผู้หญิงชายแดนใต้สู่พรรคการเมืองเนื่องในวันสตรีสากล วันที่ 8 มีนาคม 2562 เป็นครั้งแรกที่คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ระบุว่าจะองค์กรของตนมี 25 องค์กรสมาชิก ระบุในชุดเอกสารประกอบการนำเสนอโดย 7 ตัวแทนองค์กรผู้หญิงภาคประชาสังคมบนเวทิดังกล่าว

ทั้งนี้คณะทำงานฯไม่เรียกเธอทั้ง 5 ว่าเป็นกลุ่มประธานหรือแกนนำขององค์กรเนื่องจากพวกเขาไม่เห็นความจำเป็นของการมีตำแหน่งดังกล่าวเพราะจะเป็นการเพิ่มความซับซ้อนเชิงโครงสร้างต่อองค์กรสมาชิก ภายใต้โครงสร้างผู้ประสานงานทั้ง 5 ก็ยังพบว่าไม่มีตำแหน่ง “ผู้ประสานงานระดับจังหวัด” ทางพฤตินัยเช่นกัน ซึ่งผู้ประสานงานระดับจังหวัดนี้จะเลือกจากสมาชิกที่ดู “เข้าท่า” หมายถึงเป็นคนในพื้นที่และรู้จักสมาชิกคณะทำงานในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งอย่างกว้างขวาง ซึ่งแต่ละจังหวัดมีมากกว่า 1 คนก็ได้ ในที่นี้ผู้ประสานงานระดับจังหวัดปัตตานี ได้แก่ คุณลม้าย มานะการ และคุณไชรยา จามจุรี จังหวัดยะลา ได้แก่ คุณมาเรียม ชัยสันทะนะ และคุณปาติมาเย เปาะอิตเตดาโอะ จังหวัดนราธิวาส ได้แก่คุณอาอิเซห์ ตีมุง แต่ไม่ปรากฏตำแหน่งนี้ในจังหวัดสงขลา แต่ถึงอย่างนั้นก็ไม่ใช่ปัญหาเพราะโดยปกติแล้วการประสานงานระหว่างสมาชิกคณะทำงานฯจะทำผ่านโครงข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟสบุ๊ค และไลน์แอปพลิเคชัน

ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นว่าคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ประกอบไปด้วยองค์กรสมาชิกทั้งสิ้น 23 องค์กร องค์กรสมาชิกมีรายชื่อและสามารถจัดแบ่งตามประเภทกลุ่มงานได้ดังนี้

ตารางที่ 3 องค์กรสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ จำนวน 23 องค์กรแยกตามกลุ่มงาน

1. กลุ่มงานส่งเสริมอาชีพและพัฒนาสังคม		
1.1 กลุ่มเซาญูน่า ¹¹	1.2 กลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้ จังหวัดยะลา ¹²	1.3 เครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อ สันติภาพ ¹³
1.4 กลุ่มอ้อมทรัพย์สัจจะสตรีปิยา มูมั่ง	1.5 เครือข่ายชุมชนศรัทธา (ชุมชนตึกวา) ¹⁴	1.6 เครือข่ายวิทยุชุมชนจังหวัด ปัตตานี ¹⁵
1.7 ชมรมข้าราชการมุสลิมะห์ นราธิวาส ¹⁶	1.8 ชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาส ¹⁷	1.9 สมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์ จังหวัดยะลา

¹¹ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://greenwave.fm/deetorjai/detail/971>

¹² สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://mgronline.com/south/detail/9610000034859>

¹³ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/6919>

¹⁴ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://1th.me/QAbW>

¹⁵ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://sinaran.news/th/6024>

¹⁶ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://www.facebook.com/karajanmuslimahnara/>

¹⁷ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://1th.me/6OY4>

2. กลุ่มงานสันติภาพ เยียวยา ช่วยเหลือเหยื่อ		
2.1 เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (Civic Women) ¹⁸	2.2 เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรง แสวงหาสันติภาพ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ¹⁹	2.3 เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ (B4P) ²⁰
2.4 เครือข่ายผู้หญิงธรรมาภิบาลชายแดนใต้	2.5 สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ (We Peace) ²¹	
3. กลุ่มงานเด็กและเยาวชน		
3.1 มูลนิธิเพื่อการศึกษาและการเยียวยาเด็กกำพร้า (FECO) ²²	3.2 ศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา ²³	3.3 ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการช่วยเหลือเด็กกำพร้า 4 จังหวัดชายแดนใต้
4. กลุ่มงานสิทธิมนุษยชนและกฎหมาย		
4.1 กลุ่มด้วยใจ ²⁴	4.2 เครือข่ายอาสาสมัครยุติธรรมทางเลือก ²⁵	
5. กลุ่มงานสิ่งแวดล้อม		
5.1 เครือข่ายทรัพยากรชายแดนใต้ ²⁶		
6. กลุ่มงานวิชาการและสนับสนุนภาคประชาสังคม		
6.1. สภาประชาสังคมชายแดนใต้ ²⁷	6.2 สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD) ²⁸	6.3 ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch – DSW)

เมื่อพิจารณากลุ่มงานทั้ง 6 ก็จะพบว่าคณะทำงานฯ ประกอบไปด้วยสมาชิกองค์กรที่มีฐานการทำงานหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสายศาสนา (ทราบได้จากชื่อองค์กรที่มีคำว่า มูลนิธิหรือต่อท้าย) สายราชการ สายการศึกษา/วิชาการ และสายภาคประชาสังคม พวกเขามีทั้งที่ทำงานประจำและทำ

¹⁸ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://1th.me/r9kG>

¹⁹ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://www.facebook.com/Southwomenpeace/>

²⁰สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://www.facebook.com/B4Pnetwork/>

²¹สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://1th.me/ehxq>

²² สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://bit.ly/2GgK8FW>

²³ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <http://network.nhrc.or.th/organizations/view/1281>

²⁴ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://bit.ly/2USMnHg>

²⁵ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://sinaran.news/th/11292>

²⁶ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <https://www.fatonionline.com/1060>

²⁷ สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <http://bit.ly/2ldbij7>

²⁸สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ <http://bit.ly/2GhkCjQ>

ธุรกิจส่วนตัวและจากการสนทนากับพวกเธอทำให้ได้รับรู้ว่าสมาชิกคณะทำงานฯ มีทั้งที่เข้ามาทำงานตั้งแต่เริ่มแรกในฐานะคนในวงการผู้หญิงภาคประชาสังคมภาคใต้ที่ได้รับการเชิญชวนจาก 2 ผู้ขับเคลื่อนหลักของคณะทำงานฯ นั่นคือ คุณลม้าย มานะการ และ อาจารย์ไชรยา จามจรี และกลุ่มคนที่เข้ามาภายหลังหรือเป็นผู้ติดตามของสมาชิกที่ทำงานอยู่ก่อนแล้วซึ่งสมาชิกกลุ่มหลังนี้ส่วนมากจะเป็น “ลูกสาว” หรือคนในครอบครัวที่เป็นผู้หญิงที่อยู่ในวัยไม่ถึง 30 ปี ดังปรากฏในกรณีผู้แทนจาก มูลนิธิเพื่อการศึกษาและการเยียวยาเด็กกำพร้า (FECO) และ สมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา ที่ผู้แทนองค์กรก็คือลูกสาวของประธานองค์กรซึ่งควบตำแหน่งแกนนำของคณะทำงานฯ อีกตำแหน่งหนึ่ง

สถานะทางกฎหมายของแต่ละองค์กรสมาชิกก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ จากการเก็บข้อมูลพบว่ามีองค์กรสมาชิกเพียง 6 องค์กรเท่านั้นที่จดทะเบียน ได้แก่

- 1) กลุ่มเซากูน่า ได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน
- 2) ชมรมข้าราชการมุสลิมะห์นราธิวาส จดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์
- 3) ชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาส จดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์
- 4) สมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา จดทะเบียนนิติบุคคลเป็นสมาคม
- 5) สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ (We Peace) จดทะเบียนเป็นสมาคม
- 6) มูลนิธิเพื่อการศึกษาและการเยียวยาเด็กกำพร้า (FECO) จดทะเบียนเป็นมูลนิธิ

การจดทะเบียนหรือไม่จดทะเบียนนั้นเป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้องค์กรหนึ่ง ๆ มีสิทธิได้รับหรือไม่ได้รับเงินจากแหล่งทุนในการทำกิจกรรมโดยเฉพาะมูลนิธิเอเชียที่ถือว่าเป็นแหล่งทุนหลักแต่ถึงกระนั้นในนามปัจเจกองค์กร การศึกษากลับพบว่ามีหลากหลายองค์กรที่แม้ว่าจะจดทะเบียนไม่ได้จดทะเบียนแต่ยังคงได้รับเงินทุนสนับสนุนจากหลายหน่วยงานทั้งองค์กรนอกภาครัฐจากในและต่างประเทศ เช่น USAID ActionAid Thailand DAI World Bank UN Women มูลนิธิเพื่อนหญิง มูลนิธิผู้หญิง มูลนิธิฮิลาลอะห์มัร และภาครัฐ เช่น กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด กรมการพัฒนาชุมชน (พช.) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ที่องค์กรสมาชิกจัดตั้งอยู่ การเคหะแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และงบประมาณก้อนใหญ่ล่าสุดได้รับอนุมัติจากรัฐบาลผ่าน ศอ.บต. คือ “โครงการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” ประจำปีงบประมาณ 2560 เพื่ออุดหนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมให้ภาคประชาสังคมในการพัฒนา และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในกระบวนการพูดคุยสันติภาพ จำนวน 50 ล้านบาท โดยมีภาคประชาสังคมในพื้นที่เสนอโครงการเพื่อ

พัฒนาจำนวน 488 โครงการ ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการคัดเลือกได้ทั้งสิ้น 223 โครงการ นำเสนอจาก 50 องค์กรภาคประชาสังคม โดยมีสมาชิกองค์กรคณะทำงานฯ จำนวน 4 องค์กรได้รับเงินสนับสนุนจากงบประมาณดังกล่าวได้แก่ 1) เครือข่ายชายพุทธเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ 2) ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการช่วยเหลือเด็กกำพร้า 4 จังหวัดชายแดนใต้ 3) เครือข่ายชุมชนศรัทธา (ชุมชนตักวา) และ 4) ศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา

3.3 “สันติภาพ” ในค่านิยมของสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

เนื่องจากคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้แตกต่างจากการรวมกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมกลุ่มอื่น ๆ เพราะขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพเพียงประเด็นเดียว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจว่าพวกเขาแต่ละองค์กรให้นิยามคำว่าสันติภาพไว้อย่างไรเพื่อที่จะได้เข้าใจที่มาที่ไปของข้อเสนอสันติภาพที่พวกเขาขับเคลื่อน

1. กลุ่มเซากูน่า ความหมายของสันติภาพในทัศนะของกลุ่มเซากูน่าและคุณชิตีมาเรียม บินเยาะ ผู้แทน หมายถึง การอยู่ดีกินดี และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับคนอื่นได้ ดังนั้นจุดเน้นของกลุ่มเซากูน่าจึงอยู่ที่การสร้างรายได้ สร้างอาชีพ ทำอย่างไรก็ได้ให้เขาอยู่ดีกินดี โดยที่คุณชิตีมาเรียม บินเยาะ มองว่างานที่กลุ่มเซากูน่าทำอยู่เป็นงานเชิงสันติภาพเช่นกัน เป็น “สันติภาพที่กินได้” หมายถึง สันติภาพที่อยู่บนพื้นฐานของการอยู่ดีกินดี ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“ถ้าเรามีสันติภาพ แต่คนอดอยาก ไม่มีอาหารกิน ไม่มีอาชีพ ลูกที่บ้านไม่มีนมกิน เด็กไม่ได้เรียนหนังสือแล้วมันจะเป็นสันติภาพที่ยั่งยืนได้อย่างไร แต่ถ้าเราแก้ไขปัญหาดังนี้ได้ สันติภาพก็จะกลับมา” (ชิตีมาเรียม บินเยาะ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561)

2. กลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้จังหวัดยะลา ความหมายของสันติภาพในทัศนะของกลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้จังหวัดยะลาและคุณพาริตะ เจะหะมะ ผู้แทน หมายถึง การมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้และมีการเป็นอยู่ที่ดีบนฐานคิดที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างเริ่มต้นที่ครอบครัว ถ้าครอบครัวอยู่ดีกินดี สันติภาพในสังคมก็จะเกิดตามมา ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“มีคิดว่า ถ้าคนอยู่ในบ้านแล้วไม่มีรายได้ ไม่มีการอยู่ดีกินดี นั่นแหละพวกเขาจะต้องออกมาข้างนอก ความรุนแรงก็จะตามมา” (พาริตะ เจะหะมะ, สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2561)

3. เครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อสันติภาพ ความหมายของสันติภาพในทัศนะของเครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อสันติภาพและ คุณอาอิชะห์ ตีมุง ผู้แทน หมายถึง การที่คนมีกินมีใช้ มีความสุขทั้งกายและใจหรือที่เธอเรียกว่า “สันติภาพที่เดินด้วยท้อง” ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“ชาวบ้านนะ แค่อยู่อะดีมีความสุข ท้องอิม มีเงินใช้ ไม่ทะเลาะกันเองในกลุ่มชาวบ้านด้วยกัน นั่นแหละก็สันติภาพแล้ว นโยบายกระบวนการสันติภาพอะไรนั้นชาวบ้านเขาไม่ได้สนใจหรอก ถ้ามันไม่ส่งผลกระทบตรง ๆ กับชาวบ้าน” (อาอิชะห์ ตีมุง, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2561)

4. กลุ่มออมทรัพย์สัจจะสตรีปายมูมิ่ง ความหมายของสันติภาพในทัศนะของกลุ่มออมทรัพย์สัจจะสตรีปายมูมิ่งและคุณวัลยา ลามะ ผู้แทน หมายถึง การมีกินมีใช้ การอยู่ดีกินดี มีเงินให้ลูกเรียน และมองว่าปัญหาเสพติดที่มีมากมายนั้นก็ล้วนแต่เกิดขึ้นเพราะคนไม่มีเงินไม่มีรายได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“ปัญหาเสพติดเนี่ยมันเกิดเพราะคนจน ไม่มีช่องทางทำอาชีพเลยไปเอายามาขายเงินที่ได้จากการขายยากก็เอาไปให้ครอบครัวได้กินได้ใช้และก็เอาไว้ซื้อเสพเองอีกส่วนหนึ่ง พอทำไปทำมาได้เงินดีก็ให้ลูกให้เมียมาขายด้วย จะได้มีรายได้เพิ่ม” (วัลยา ลามะ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561) และ

“เนี่ยที่ระเบิดกันนี่ก็เป็นเพราะคนไม่มีเงินนะ เขาก็เลยรับจ้างจากคนฝั่งนู้นให้มาวางระเบิด เขาไม่ได้เป็นโจร อยากแบ่งแยกดินแดนอะไรหรอก แต่เขาไม่มีกินไม่มีเงิน และไอ้การรับจ้างวางระเบิดเนี่ยก็ได้เงิน ไม่ใช่บ่อย ๆ ลูกจะเป็นหมื่น มันได้เงินง่าย” (วัลยา ลามะ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

กลุ่มออมทรัพย์สัจจะสตรีปายมูมิ่ง จึงเกิดขึ้นเพื่อให้คนมีช่องทางเข้าถึงเงินมากขึ้น ให้พวกเขาได้กู้ยืมไปประกอบอาชีพ ซึ่งเมื่อพวกเขาทำอาชีพก็จะมีรายได้ เมื่อมีรายได้ก็จะทำให้พวกเขาเกิดสันติภาพในครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัวก็จะลดลงไป ปัญหาเสพติดและเหตุการณ์ความไม่สงบก็อาจจะลดลงไปได้บ้างด้วยเช่นกัน

5. เครือข่ายชุมชนศรัทธา (ชุมชนตักวา) ความหมายของสันติภาพในทัศนะของเครือข่ายชุมชนศรัทธาและคุณคะนิงนิจ มากชูชิต ผู้แทน หมายถึง สภาวะที่คุยกันได้ ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง มีการทำมาหากินได้อย่างเป็นสุข อยู่ดีมีกิน มีการจัดการปกครองที่ทำให้เกิดสภาวะชุมชนที่ดี โดยคุณคะนิงนิจเชื่อว่าถ้าชุมชนหนึ่งดี ชุมชนข้างเคียงก็จะดีตามทั้งนี้ ชุมชนเครือข่ายชุมชนศรัทธาได้จัดทำข้อเสนอขององค์กรต่อสันติภาพและส่งให้มาราปาตานีพิจารณาด้วยตัวเองโดยไม่ผ่านรัฐไทยเพราะเชื่อว่าสิ่งที่ตนทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เรื่องผิด และมีเจตนาดีคือต้องการให้สังคมเป็นสุข ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“เราทำงานในที่แจ้ง เราจะต้องกลัวรัฐทำไม” (คะนิงนิจ มากชูชิต, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2561)

6. เครือข่ายวิฑูชุมชนจังหวัดปัตตานี ความหมายของสันติภาพในทัศนะของเครือข่ายวิฑูชุมชนจังหวัดปัตตานีและคุณยะห์ อาลี ผู้แทน หมายถึงสภาพสังคมที่ “เหมือนเมื่อก่อนนะ” ซึ่งหมายถึง การอยู่ร่วมกันได้ ไม่มีความรุนแรงต่อกันเหมือนอย่างเมื่อก่อน และยังต้องการเห็นความสงบและความปลอดภัยในทุกที่พื้นที่ ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“ชาวบ้านปลอดภัย เดินก็ปลอดภัย ไม่ว่าจะอยู่ในมัสยิดหรือตลาด ก็ให้ปลอดภัย เราต้องการให้มันเหมือนเมื่อก่อน อยู่ร่วมกันได้ สมัยก่อนความรุนแรงมันก็ไม่เคยมีนะ แล้วทำไมอยู่ดีดีมันมีอะ” (ยะห์ อาลี, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561)

7. ชมรมข้าราชการมุสลิมะห์นราธิวาส ความหมายของสันติภาพในทัศนะของชมรมข้าราชการมุสลิมะห์นราธิวาสและคุณฉายา ยะภา ตัวแทน หมายถึงการมีอิสระที่ไม่ทำความเดือดร้อนให้คนส่วนใหญ่เป็นแนวคิดที่ค่อนข้างให้ความสำคัญกับการมีขอบเขตและระเบียบกฎเกณฑ์ ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“สันติภาพของเราไม่ได้แปลว่ามีอิสระทุกอย่างแต่หมายถึงการมีอิสระที่ไม่ทำความเดือดร้อนให้คนส่วนใหญ่ เรามีสิทธิที่จะพูดอะไร จะทำอะไร จะคิดอะไรก็ให้อยู่ในขอบเขตของเรา ไม่ไปพาดพิงกล่าวหาคนอื่น” (ฉายา ยะภา, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2561)

8. ชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาส ความหมายของสันติภาพในทัศนะของชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาสและคุณซารินา เจ๊ะเลาะ ผู้แทน หมายถึงครอบครัวที่มีความสุข ชุมชนมีความสุข ดังคำพูดที่ว่า

“หน้าตาของสันติภาพสำหรับเราคือ ครอบครัวที่มีความสุข ชุมชนมีความสุข แค่นั้นเอง ส่วนใหญ่เราจะมองในมุมครอบครัวเป็นหลัก เป็นสันติภาพในบ้าน สันติภาพในชุมชน การไม่มียาเสพติด การไม่มีให้ลักขโมยแบบนี้ละสันติภาพ” (ซารินา เจ๊ะเลาะ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

นอกจากนี้กะซารินายังเชื่อด้วยว่าการบวนการสันติภาพที่ดำเนินอยู่ตอนนี้อาจจะไม่ใช่สิ่งจำเป็นหากเราทุกคนมีศีลธรรมตามหลักศาสนา

“ถ้าเรามีความรู้ทางหลักการศาสนาความวุ่นวายต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดเลยนะ ข้อเรียกร้องพื้นที่ปลอดภัยอะไรเนี่ยเราไม่ต้องทำ ไม่จำเป็นต้องเรียกร้องเลยก็ได้ถ้าเราทำตามหลักการศาสนา มีความรู้เรื่องหลักการศาสนา เพราะทุกวันนี้เราห่างไกล

ศาสนาทุกศาสนาจะ ไม่ใช่แค่อิสลาม ปัญหามันถึงเกิด” (ซารีนา เจ๊ะเลาะ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

9. สมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา ความหมายของสันติภาพในทัศนะของสมาคม สวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลาและ คุณนิเต๊ะ อีเตแล คุณสุไฮลา ตือเร๊ะ ผู้แทน หมายถึง “สันติภาพ ที่กินได้” และเน้นเรื่องอาชีพเป็นหลักตั้งคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“เราเชื่อเรื่องสันติภาพกินได้ เราเลยสนับสนุนเรื่องอาชีพ เราไปสอนผู้ได้รับผลกระทบ ให้ประกอบอาชีพ คือ ไปสอนเขาทำกรือโปะที่กุจิงลือปะ อันนั้นแหละสันติภาพที่กิน ได้ของเรา” (นิเต๊ะ อีเตแล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

10. เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ ความหมายของสันติภาพ ในทัศนะของ Civic Women และ คุณโชรยา จามจรี คุณนิฮ์สน๊ะ กูโน ผู้แทน หมายถึงสันติภาพที่กิน ได้ ดังนั้นงานต่าง ๆ ขององค์กรจึงเน้นส่งเสริมให้ผู้หญิง ให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบกลับมามีอาชีพ มีรายได้ นอกจากนี้วิธีการที่พวกเธอดำเนินเพื่อฟื้นฟูสันติภาพคือการทำงานเยียวยา ซึ่งถูกอธิบายว่า

“เป็นงานเชิงสันติวิธีเนื่องจากเป็นการลดความขัดแย้งขมขื่นที่รัฐและผู้เห็นต่าง กระทำต่อเหยื่อ โดยเฉพาะถ้าเหยื่อนั้นเกิดจากการกระทำของรัฐ การพาคนจาก ส่วนกลางไปเยี่ยมเยียนเยียวยาจะทำให้เหยื่อไม่รู้สึกรว่าตนถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการ รับผิดชอบจากภาครัฐ ซึ่งถ้าไม่มีการเยียวยาเช่นนี้ มันมีแนวโน้มสูงที่ครอบครัวของ เหยื่อจะกลับเป็นผู้ก่อการเสียเองในอนาคต” (โชรยา จามจรี, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2561)

11. เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความหมาย ของสันติภาพในทัศนะของเครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ และคุณรอเกียะ นิมะ ผู้แทน หมายถึงสภาวะที่ทำให้ผู้หญิงพ้นทุกข์ ต้องมีพื้นที่ปลอดภัย มีเศรษฐกิจ ที่ดี ซึ่งถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปก็จะไม่ใช่สภาวะสันติภาพในทัศนะของเครือข่ายฯและพวกเธอ ซึ่งชุดความหมายนี้มาจากการที่พวกเธอลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากชาวบ้าน ตั้งคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“เราก็ไปนั่งวงผู้หญิงชาวบ้านที่เขานินทาพูดคุยกัน เขาก็บอกว่าเรื่องสันติภาพหรือ กระบวนการอะไรที่ข้างบนกำลังทำกันอยู่พวกเขาไม่สนใจหรอก เขาสนใจแค่ให้มีเงิน ให้อยู่ดีกินดีมีรายได้ ลูกไม่ติดยา แค่นั้น” (รอเกียะ นิมะ, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

12. เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (B4P) ความหมายของสันติภาพในทัศนะของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (B4P) และ คุณลม้าย มานะการ คุณกันตภัทร ทวีผลทรัพย์ ผู้แทน หมายถึง การที่ผู้คนมีความสุข พึงพาดตนเองและทำมาหากินได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“สันติภาพของพี่ คือ ผู้คนมีความสุข ยิ้มแย้มแจ่มใส ปลอดภัย สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ทำมาหากิน เศรษฐกิจดี มีสิ่งดีดีที่มากที่สุดในพื้นที่” (กันตภัทร ทวีผลทรัพย์. สัมภาษณ์. 24 พฤศจิกายน 2561)

13. สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ ความหมายของสันติภาพในทัศนะของสมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ และคุณปาติเมาะ เปาะอิตเตดาโอะ คุณแวรอสนะย์ ดีเยาะ ผู้แทนหมายถึง “สภาวะเหมือนเดิม” ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“สันติภาพนะหรือ ก็คือกลับไปเป็นเหมือนเดิมนะคืออยู่ดีกินดีเหมือนแต่ก่อน ตอนที่ลงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ก็ได้ข้อมูลมาว่าสมาชิกบางคนในบางครอบครัวชาวบ้านต้องออกไปทำงานนอกพื้นที่เพื่อหารายได้ส่งมาให้ครอบครัวเพราะเศรษฐกิจในพื้นที่ทุกวันนี้นั้นไม่ดีเอาซะเลย สันติภาพคือสภาวะที่อยู่ดีกินดี ออยากให้สงบสุข ออยากให้อยู่ดีกินดีเหมือนเดิม” (แวรอสนะย์ ดีเยาะ, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

14. เครือข่ายสตรีธรรมาภิบาลชายแดนใต้ ความหมายของคำว่าสันติภาพในทัศนะของเครือข่ายสตรีธรรมาภิบาลชายแดนใต้ และคุณพาสีสะ ท่วมงาม ผู้แทน หมายถึงความสุข ความไม่กังวล ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“ทุกคนอยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีภัยคุกคาม ทุกคนพึงพาอาศัยกันได้ ไม่ต้องหวาดระแวงกัน ไปไหนมาไหนก็คล่องตัว ไม่ต้องระวังตัว อย่างเช่นถ้าเราไปตลาดอย่างเนี่ย ก็ไปได้โดยไม่ต้องกลัว” (พาสีสะ ท่วมงาม, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

15. มูลนิธิเพื่อการศึกษาและการเยียวยาเด็กกำพร้า (FECO) ความหมายของคำว่าสันติภาพในทัศนะของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและการเยียวยาเด็กกำพร้า (FECO)และคุณตัสนิม เจ๊ะตุคุณมันนา เหล็บเลิศ ผู้แทน หมายถึง การมีบ้านที่ปลอดภัย ซึ่งความปลอดภัยนั้นจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความศรัทธาหลักศาสนา ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“สันติภาพของเราคือบ้านที่ปลอดภัย เราต้องสร้างความปลอดภัยตั้งแต่ที่บ้านเรา เชื้ออย่างนั้น กิจกรรมของมูลนิธิฯจึงเน้นทำงานกับคนในบ้าน พ่อ แม่ ลูก ให้เขาเข้าใจกันมีความรักต่อกัน โดยเราจะใช้แนวทางศาสนามาขัดเกลาเขา สันติภาพจะเกิดขึ้นได้มันต้องมีศีลธรรม ดังนั้นงานสันติภาพที่เรามอง มันเป็นงานเชิงอุดมการณ์

ฉะนั้นต้องเอาคนที่เข้าใจศาสนาเท่านั้นมาทำเพื่อให้เกิดสันติภาพได้จริง ๆ มันเป็นการสร้างจิตสำนึกนะ” (ตัสนีม เจ๊ะตุ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2561)

16. ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการช่วยเหลือเด็กกำพร้า 4 จังหวัดชายแดนใต้ ความหมายของคำว่าสันติภาพในทัศนะของศูนย์ประสานงานเครือข่ายการช่วยเหลือเด็กกำพร้า 4 จังหวัดชายแดนใต้และคุณเตหะวอ สาและ ผู้แทน หมายถึง ความหมดซึ่งอคติ ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“สันติภาพจะยังไม่เกิดขึ้นถ้าความเป็นมนุษย์ยังถูกละเลย ถ้าเราไม่มองเพื่อนมนุษย์เป็นมนุษย์สันติภาพก็จะยังไม่เกิด สันติภาพคือการไม่มีอคติ เป็นการก้าวพ้นสิ่งที่ยุ้งเหยิงมากมายแล้ว เราจะต้องมองเค้าเหมือนกับเราและเราจะต้องมองเราเหมือนกับเขา” (เตหะวอ สาและ, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2561)

17. ศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา ความหมายของคำว่าสันติภาพในทัศนะของศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลาและคุณมาเรียม ซัยสันทนะ ผู้แทน หมายถึง สภาวะที่คุยกันรู้เรื่อง อยู่ด้วยกันอย่างสงบและมีความสุขโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญซึ่งคุณมาเรียมเรียกสิ่งนี้ว่า “พื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและปลอดภัย” และแม้ว่าศูนย์ฟ้าใสจะไม่ได้ทำงานด้านสันติภาพโดยตรงแต่กิจกรรมเพื่อสันติภาพที่กลุ่มฟ้าใสดำเนินการอยู่เสมอคือการพัฒนาและรณรงค์ให้ในพื้นที่เกิดสื่อสร้างสรรค์เพื่อลดความขัดแย้ง

18. กลุ่มด้วยใจ ความหมายของคำว่าสันติภาพในทัศนะของกลุ่มด้วยใจและคุณอัญชานา หีมมีหะนะ คุณซุกกรียะห์ บาเหะ ผู้แทน หมายถึง ความยุติธรรม ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“สำหรับเราสันติภาพคือความยุติธรรมนะ เราต้องขยายฐานความรู้ด้านกฎหมาย และก็ความรู้เรื่องความเท่าเทียมให้กับคนในพื้นที่ เพื่อให้พวกเขาตระหนักรู้ถึงสิทธิของตน เมื่อเรารู้เรื่องสิทธิเราถึงจะเรียกร้องความยุติธรรม ซึ่งเป็นสันติภาพที่ยั่งยืนได้” (ซุกกรียะห์ บาเหะ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561)

19. เครือข่ายอาสาสมัครยุติธรรมทางเลือก ความหมายของคำว่าสันติภาพในทัศนะของเครือข่ายอาสาสมัครยุติธรรมทางเลือก และ คุณบุษบา ฉิมพลีกานนท์ ผู้แทน หมายถึง ความจริงใจ ไม่หักหลังกันและไม่มองคนแคในด้านลบและไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัว ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“สันติภาพจะเกิดขึ้นต่อเมื่อคุณจริงใจ อย่าหักหลังกัน ต้องมองคนในด้านบวกไม่ใช่มองแต่ด้านลบแล้วเอาแต่หาผลประโยชน์ใส่ตัว” บุษบา ฉิมพลีกานนท์, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2562)

20. เครือข่ายทรัพยากรชายแดนใต้ ความหมายของคำว่าสันติภาพในทัศนะของเครือข่ายทรัพยากรชายแดนใต้และคุณณฤมล สาและ ผู้แทน หมายถึง ความสงบ ความปลอดภัย ความเข้าใจระหว่างกันและกันของคนในพื้นที่ดังกล่าว

“การทำงานภาคประชาสังคมนี้ยากนะ เวลาเรียกมาประชุมอะไรเนี่ยยากมากเพราะเขากลัวโดนยิง คนในพื้นที่ของพี่ สมาชิกในเครือข่ายนี่ถูกยิงตายกันเยอะมากเวลาเขาเห็นว่าออกมาทำงานเรียกร้องสันติภาพ ดังนั้นเราจึงอยากให้มันมีความปลอดภัย คนทำงานภาคประชาสังคมจะได้ทำงานกันได้อย่างสบายใจไม่หวาดกลัว” (ณฤมล สาและ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2561)

21. สภาประชาสังคมชายแดนใต้ ความหมายของคำว่าสันติภาพในทัศนะของสภาประชาสังคมชายแดนใต้และคุณชอลีฮะห์ เปาะโซะ ผู้แทน หมายถึงสภาวะที่ทั้งสองฝ่ายบรรลุข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับได้ซึ่งข้อตกลงและข้อเสนอไม่ได้มาจากใครได้นอกจากประชาชน ดังนั้นสภาจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางเพื่อประชาชนได้พูดคุยและสร้างข้อเสนอเหล่านั้นดังกล่าว

“สันติภาพคือการมีสภาวะแวดล้อม สร้างพื้นที่ให้ได้แลกเปลี่ยนและผลักดันให้สมาชิกและประชาชนเข้าใจกระบวนการสันติภาพให้กระจ่างขึ้น รัฐไปต่อรองกับฝ่าย B ไม่ได้ มีแต่ประชาชนเท่านั้นแหละที่จะไปต่อรองกับ B กับผู้ใช้ความรุนแรงได้ ต่อรองกับรัฐ เราแค่เป็นตัวเชื่อมให้ประชาชนสามารถสร้างข้อตกลง มีข้อเสนอ ที่ใช้ต่อรองกับรัฐกับผู้ใช้ความรุนแรงได้” (มุฮัมหมัด อายุบ ปาทาน, สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2561)

22. สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD) ความหมายของคำว่าสันติภาพในทัศนะของสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD) และคุณฟารีดา ปันจอร์ ผู้แทน หมายถึง สันติภาพเชิงบวกและให้พื้นที่แก่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างอิสระ ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“สันติภาพของทางเราไม่ใช่แค่เรื่องหยุดยิง หรือสถานการณ์ความรุนแรงต่าง ๆ ลดลง เราต้องการสันติภาพเชิงบวกที่สามารถสร้างได้ด้วยการปรับสมดุลอำนาจ ทำให้ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่งคนในพื้นที่รัฐอยู่ในระดับที่คุยและสื่อสารกันได้ เราหวังว่าจะใช้งานวิจัยที่เราทำ นำเสนอสันติภาพเชิงบวกและยื่นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สะท้อนความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างอิสระ นั่นแหละสันติภาพที่เรามองเห็น” (ฟารีดา ปันจอร์, สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2561)

23. **ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้** ความหมายของคำว่าสันติภาพในทัศนะของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้และคุณรอฮานี จีอนารา ผู้แทน หมายถึง liberal peace²⁹ ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวไว้ว่า

“เราก็ไม่รู้ละ ว่าสิ่งที่มันเป็นอย่างตอนนี หมายถึงสภาพที่ในพื้นที่เนี่ยมันเรียกว่าสันติภาพได้ไหม การที่รัฐเขาคิดว่าเขาคุมได้แล้ว ใช้กำลังคุมไม่ให้เกิดเหตุได้แล้ว ใช้นโยบายต่าง ๆ ผ่านโครงการต่าง ๆ เพื่อเปลี่ยนความคิดความเชื่อทางอุดมการณ์ของคนจนรัฐคิดว่าสามารถชักจูงให้คนเปลี่ยนใจได้เกือบหมดแล้ว พิจารณาก็ไม่รู้ว่ามันจะเรียกสันติภาพได้ไหม เพราะประชาชนยังถูกปิดกั้นไม่ให้เห็นความคิดเห็นทางการเมืองอยู่เลย และเราก็อยู่ในรูปแบบการปกครองแบบทหารปกครองด้วย ถ้ามองจากฝั่ง liberal peace ที่ว่ามันยังไม่ใช้สันติภาพนะ” (รอฮานี จีอนารา, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปและจำแนกพื้นที่สันติภาพในทัศนะของแต่ละองค์กรสมาชิกได้ดังนี้

ตารางที่ 4 พื้นที่สันติภาพในทัศนะของแต่ละองค์กรสมาชิก

กลุ่มงาน	ชื่อองค์กร	นิยามสันติภาพ	พื้นที่สันติภาพ
กลุ่มงานส่งเสริม	กลุ่มเซาภูเขา	สันติภาพที่กินได้	พื้นที่ส่วนตัว / ครอบครัว
อาชีพและ พัฒนาสังคม	กลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้จังหวัดยะลา	ครอบครัวที่อยู่ดีกินดี มีรายได้	พื้นที่ส่วนตัว / ครอบครัว
	เครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อสันติภาพ	สันติภาพที่เดินด้วยท้อง	พื้นที่ส่วนตัว / ครอบครัว
	กลุ่มออมทรัพย์สัจจะสตรีปายมูมั่ง	การมีกินมีใช้ การอยู่ดีกินดี มีเงินให้ลูกเรียน	พื้นที่ส่วนตัว / ครอบครัว
	เครือข่ายชุมชนศรัทธา	สภาวะที่คุยกันได้ อยู่ดีมีกิน	พื้นที่สาธารณะ / สังคม
	เครือข่ายวิฑูชุมชนจังหวัดปัตตานี	เหมือนเมื่อก่อน ปลอดภัย อยู่ร่วมกันได้	พื้นที่สาธารณะ / สังคม

²⁹ สันติภาพเชิงเสรีนิยมถูกให้ความหมายว่าเป็นการสร้างสันติภาพที่ผูกโยงกับการยกระดับประชาธิปไตย การปฏิรูปเศรษฐกิจที่อิงระบบตลาด และการปฏิรูปสถาบันทางการเมืองอื่นๆที่อยู่ในบริบทของรัฐสมัยใหม่ให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งประเด็นสันติภาพที่ใช้พิจารณาภายใต้แนวคิดสันติภาพเชิงเสรีนิยม ได้แก่ ประเด็นความมั่นคง การพัฒนา หลักสิทธิมนุษยชน การจัดการปกครองและรวมถึงหลักนิติธรรม โปรดพิจารณาจาก Newman, Edward, Paris, Roland and Richmond, Oliver P. (2009) *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*. New York, Tokyo: United Nations University Press, p. 3.

กลุ่มงาน	ชื่อองค์กร	นิยามสันติภาพ	พื้นที่สันติภาพ
	ชมรมข้าราชการมุสลิมะห์ นราธิวาส	การมีอิสระที่ไม่ทำความ เดือดร้อนให้คนส่วนใหญ่ ไม่ ไปพาดพิงกล่าวหาคนอื่น	พื้นที่สาธารณะ / สังคม
	ชมรมผู้นำมุสลิมะห์ นราธิวาส	ครอบครัวที่มีความสุข ชุมชนมีความสุข	พื้นที่ส่วนตัว / ครอบครัว
	สมาคมสวัสดิการมุสลิมะห์ จังหวัดยะลา	สันติภาพกินได้	พื้นที่ส่วนตัว / ครอบครัว
กลุ่มงาน สันติภาพ เยียวยา ช่วยเหลือเหยื่อ	เครือข่ายผู้หญิงภาคประชา สังคมเพื่อสันติภาพชายแดน ใต้ (Civic Women)	สันติภาพที่กิน	พื้นที่ส่วนตัว / ครอบครัว
	เครือข่ายผู้หญิงยุติความ รุนแรงแสวงหาสันติภาพ จังหวัดชายแดนภาคใต้	สภาวะที่ทำให้ผู้หญิงพ้น ทุกข์ ต้องมีพื้นที่ปลอดภัย มี เศรษฐกิจที่ดี	พื้นที่สาธารณะ / สังคม
	เครือข่ายชาวพุทธเพื่อ สันติภาพชายแดนใต้ (B4P)	ความสุข ความปลอดภัย และการมีเศรษฐกิจที่ดี	พื้นที่สาธารณะ / สังคม
	สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ (We Peace)	สภาวะเหมือนเดิม สงบสุข อยู่ดีกินดี	พื้นที่สาธารณะ / สังคม
กลุ่มงานเด็กและ เยาวชน	มูลนิธิเพื่อการศึกษาและการ เยียวยาเด็กกำพร้า (FECO)	บ้านที่ปลอดภัยโดยอาศัย หลักศีลธรรม	พื้นที่ส่วนตัว / ครอบครัว
	ศูนย์ประสานงานเครือข่าย การช่วยเหลือเด็กกำพร้า 4 จังหวัดชายแดนใต้	ความหมดซึ่งอคติ	พื้นที่สาธารณะ / สังคม
	ศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชน จังหวัดยะลา	พื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก และปลอดภัย	พื้นที่สาธารณะ / สังคม
กลุ่มงานสิทธิ มนุษยชนและ กฎหมาย	กลุ่มด้วยใจ	ความยุติธรรม	พื้นที่สาธารณะ / สังคม
	เครือข่ายอาสาสมัคร ยุติธรรมทางเลือก	ความจริงใจ	พื้นที่สาธารณะ / สังคม
กลุ่มงาน สิ่งแวดล้อม	เครือข่ายทรัพยากร ชายแดนใต้	ความสงบ ความปลอดภัย ความเข้าใจระหว่างกันและกัน	พื้นที่สาธารณะ / สังคม
กลุ่มงานวิชาการ และสนับสนุน ภาคประชา	สภาประชาสังคมชายแดนใต้	สภาวะที่ทั้งสองฝ่าย บรรลุข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่าย ยอมรับได้	พื้นที่สาธารณะ / สังคม

กลุ่มงาน	ชื่อองค์กร	นิยามสันติภาพ	พื้นที่สันติภาพ
สังคม	สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD)	สันติภาพเชิงบวก	พื้นที่สาธารณะ / สังคม
	ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้	liberal peace	พื้นที่สาธารณะ / สังคม

ความน่าสนใจประการหนึ่งระหว่างการขอข้อมูลค่านิยมของคำว่าสันติภาพในมุมมองของสมาชิกคณะทำงานฯ คือข้อค้นพบว่าหลาย ๆ องค์กรไม่เคยมองว่างานของตนเองเป็นงานส่งเสริมและขับเคลื่อนสันติภาพจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นกับองค์กรของตนและภายหลังการพูดคุยนอกรอบเพื่อรวมกลุ่มเป็นคณะทำงานฯ จึงทำให้เห็นภาพว่างานที่องค์กรตนเองดำเนินการอยู่นั้นมีกลิ่นอายของการทำงานเชิงสันติภาพอยู่ด้วย เช่นกรณีของสมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา ที่ผู้แทนให้ข้อมูลว่าองค์กรของตนไม่เคยมองว่ากิจกรรมที่พวกเขาทำนั้นเป็นงานด้านสันติภาพตั้งแต่แรก กระทั่งได้มารู้จักกับอาจารย์ไชรยาที่เข้ามาเป็นที่ปรึกษาของสมาคมฯ และเกิดเหตุการณ์ระเบิดโรงงานหรือโปะะของสมาคม จึงทำให้สมาคมฯ เห็นภาพว่างานที่พวกเขาขับเคลื่อนอยู่นั้นเป็นงานเชิงสันติภาพเช่นกันและเรียกว่า “สันติภาพที่กินได้” ทำให้หลังจากนั้นเธอก็เน้นเรื่องอาชีพเป็นหลัก แต่ถึงอย่างนั้น บางองค์กรก็ยังไม่พิจารณาว่างานขององค์กรตนเกี่ยวข้องกับสันติภาพมากนัก ดังกรณีของชมรมข้าราชการมุสลิมะฮ์นราธิวาส ที่ผู้แทนคือคุณฉายา ยะภา **ไม่ได้**มองว่างานของชมรมเป็นงานเชิงสันติภาพโดยตรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการสันติภาพแบบทางการ เพราะคุณฉายา มองว่าบางขั้นตอนของกระบวนการสันติภาพนั้นไม่เกี่ยวข้องกับตน ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“เราก็ไม่ได้คิดว่างานที่เราทำเป็นงานสันติภาพอะไรไปซะทั้งหมดหรอกนะ มันไม่ได้เกี่ยวกับเรานะบางงาน เราไม่ได้ไปมีหน้าที่รับผิดชอบอะไรตรงนั้น ถ้าอันไหนเรามองว่ามีประโยชน์เกี่ยวข้องกับเราเราก็ไปด้วย เช่นซื้อลงไปด้วย แต่ถ้าไม่ใช่เราก็ไม่เอา”
(ฉายา ยะภา, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2561)

3.4 พัฒนาการการทำงานและการเติบโตเชิงความหมายสันติภาพของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

จากเนื้อหาข้างต้นที่อธิบายลักษณะค่านิยมคำว่าสันติภาพของแต่ละองค์กรสมาชิกคณะทำงานฯ จะเห็นว่าบางองค์กรมีมุมมองต่อสันติภาพกว้าง/แคบต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าในสายธารพัฒนาการการทำงานเพื่อสังคมของผู้หญิงในพื้นที่ชายแดนใต้นั้นพวกเขาต้องเจอการเปลี่ยนแปลงการทำงานเชิงประเด็นหลายครั้งอิงตามกระแสและประเด็นความร้อนแรงของสถานการณ์

ในพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เนื้อหาส่วนนี้จะช่วยทำให้เห็นภาพว่าก่อนที่จะพบเธอจะมารวมเป็น คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนได้นั้นเธอผ่านการทำงานภาคประชาสังคมด้านใดมาบ้าง และ ประสบการณ์ที่เธอผ่านพบก่อนรวมตัวเป็นคณะทำงานฯ นั้นทั้งมรดกเชิงความคิดการทำงาน สันติภาพลักษณะใดไว้ให้แก่เธอในฐานะคณะทำงานฯ ทุกวันนี้

เนื้อหาส่วนนี้จะไล่เรียงเส้นทางการทำงานภาคประชาสังคมของผู้หญิงชายแดนได้ตั้งแต่เมื่อ พวกเธอเริ่มย่างก้าวเข้ามาทำงานไล่มาจนถึงการรวมตัวเป็นคณะทำงานฯ และงานของเธอในนาม คณะทำงานฯ

3.4.1 เส้นทางขับเคลื่อนงานสันติภาพของเธอ: จากงานเยียวยาสู่คณะทำงาน วาระผู้หญิงชายแดนใต้

เครือข่ายผู้หญิงที่ทำงานประเด็นสังคมในชายแดนใต้เป็นกลุ่มภาคประชาสังคมที่ขับเคลื่อน ประเด็นสังคมในพื้นที่มาเป็นเวลานาน จากการสัมภาษณ์พบว่างานภาคประชาสังคมช่วงแรกที่เกิดขึ้น ภายในพื้นที่และเปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นแห่งการสร้างเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดชายแดนใต้ และเป็นจุดต่อการสร้างเครือข่ายผู้หญิงด้วยนั้น คือ งานด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ชุมชน ชาวประมงพื้นบ้าน ผู้ต่อสู้ในประเด็นการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน (กรณี อวนรุนอวนลาก) ก่อนที่จะเติบโตขึ้นเป็น "สมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้" ในภายหลัง นอกจากนี้ยังมีโครงการซิป (Social Investment Program: SIP) หรือในชื่อไทยคือ โครงการลงทุน เพื่อสังคม ซึ่งเป็นโครงการฟื้นฟูเศรษฐกิจของรัฐที่จับมือกับธนาคารโลกในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 40 โครงการดังกล่าวเน้นขับเคลื่อนด้านสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาเยาวชน และสร้างชุมชนเข้มแข็ง (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี 2551) จากการสัมภาษณ์พบว่าองค์กรสมาชิก คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ที่ทำงานเกี่ยวกับเยาวชนและสิ่งแวดล้อมบางกลุ่มพัฒนาต่อยอด มาจากโครงการซิปและนอกเหนือจากพื้นที่การทำงานทั้งสองลักษณะข้างต้นแล้ว องค์กรสมาชิก คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ยังมีความหลากหลายหลายทางภาระงานและตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของหน่วยงานราชการ องค์กรของหน่วยงานทหาร องค์กรเพื่อการศึกษา องค์กร สาธารณะประโยชน์ องค์กรส่งเสริมอาชีพ สื่อวิทยุ ฯลฯ ซึ่งในช่วงก่อนเหตุการณ์ความไม่สงบพวกเธอ พิจารณางานที่พวกเธอทำทั้งหมดไม่ได้เกี่ยวข้องและไม่ได้ทำเพื่อเรียกร้องสันติภาพ ดังคำสัมภาษณ์ ที่ว่า

“งานของพวกผู้หญิงเราตอนยุคบุกเบิก (หมายถึงช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ปี 2547 – ผู้เขียน) เราไม่ได้สนใจเรื่องสันติภาพเลย เรายังไม่มีใครรุกราน เลยไม่รู้ว่าจะคิดถึง มันไปทำไม” (นิเต๊ะ อีแตแล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

เส้นทางการทำงานของพวกเธอที่เคยกระจายตามสาขางานต่าง ๆ เริ่มเบนเข็มเข้าสู่แนวทางเดียวกันหลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ปี 2547 เนื่องจากความเข้มข้นของสถานการณ์ความรุนแรงบดบังกระแสงานภาคประชาสังคมด้านอื่น ๆ จนจบเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานสายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เคยเป็นงานหลักแต่ไม่ปรากฏโดดเด่นตั้งแต่ปี 2549 เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้รับการจัดการและคลี่คลายไปในทางที่ดีจากการที่พื้นที่อ่าวปัตตานีถูกประกาศเป็นเขตปลอดอาวุธ ป่าชายเลนเริ่มสมบูรณ์ และกลุ่มชาวบ้านที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลทรัพยากรของตนในพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยกลุ่มผู้หญิงและเยาวชนก็สามารถดำเนินงานได้เองและมีประสิทธิภาพ (ลม้าย มานะการ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561)

พวกเธอที่ทำงานในช่วงหลังเหตุการณ์ความไม่สงบส่วนมากเป็นผู้หญิงชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษา หมายถึงเป็นผู้ที่จบมหาวิทยาลัย และ/หรือ เป็นนักศึกษาอาสาสมัครจากมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น และงานศึกษาส่วนมากระบุและเน้นย้ำว่าพวกเธอ “อีกส่วนมาก” ที่เข้ามาทำงานภาคประชาสังคมในช่วงนั้นพัฒนามาจากสถานะเหยื่อของความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นงานของ ชารีฮาน สุหลง (2560) ฮาฟิสสา สาและ (2553) และเสาวรส ปลื้มใจและอุทิศ สังข์รัตน์ (2558) จำนวนกลุ่มผู้หญิงที่เกิดขึ้นในฐานะที่เป็นภาคประชาสังคมมีมาก งานวิจัยชิ้นหนึ่งของสำนักงานสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า ได้สรุปฐานข้อมูลเครือข่ายสตรีจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า (ข้อมูลปี 2556) มีเครือข่ายที่ทำงานพัฒนามากว่า 136 เครือข่ายกระจายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ (สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, 2556)

การขับเคลื่อนงานเพื่อสันติภาพของผู้หญิงเริ่มปฏิบัติการในพื้นที่ส่วนบุคคล หมายถึง “บ้าน” ผ่านงานเยียวยาซึ่งเป็นงานกระแสหลักของภาคประชาสังคมชายแดนใต้หลังเหตุการณ์ความไม่สงบในปี พ.ศ. 2547 เป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือทั้งเชิงรูปธรรมและด้านจิตใจต่อสถานการณ์ความเดือดร้อนเฉพาะหน้า โดยการเยียวยานั้นให้ความสนใจกับการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบครอบคลุมทั้งกรณีที่เข้าและไม่เข้าเกณฑ์ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ (เช่น กรณีมีสียดกรือเซะ และกลุ่มครอบครัวผู้ต้องขัง) การแก้ปัญหาที่กระบวนการยุติธรรมเพื่อปกป้องผู้บริสุทธิ์จากเหตุการณ์ความรุนแรง และการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าที่สอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น จากนั้นจึงพัฒนามาเป็นการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เน้นการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองได้ก่อนจึงพัฒนามาสู่การณรงค์เพื่อขยายให้ผู้ได้รับการช่วยเหลือสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ด้วย นอกจากนี้ยังมีการจัดฝึกอบรมด้านการสร้างสันติภาพให้กับผู้หญิงที่มาจากหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นส่วนมากได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรทั้งในและนอกประเทศ (Amporn Marddent 2017) งานเยียวยาของพวกเธอเกิดขึ้นก่อนที่รัฐจะเห็นความสำคัญ หมายถึงก่อนที่รัฐจะจัดตั้ง “คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับ

ผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้” หรือ กยต. ในปี 2548 และก่อนการทุ่มงบประมาณมากกว่า 6,000 ล้านบาทลงมาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ภายใต้ ยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะเร่งด่วนปี พ.ศ.2547-2548 (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี 2551) แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่ารัฐไทยไม่เคยดำเนินการใดใดเพื่อแก้ไขปัญหาความสงบในช่วงเวลา ก่อนหน้านั้นเสียเลย เพราะจากการศึกษาของคณะทำงานยุทธศาสตร์สันติวิธีพบว่ารัฐไทยมีความ พยายามในการดำเนินกระบวนการสันติภาพทั้งโดยทางลับและเปิดเผยต่อสาธารณะนับย้อนไปได้ ตั้งแต่ปี 2538 (คณะทำงานยุทธศาสตร์สันติวิธี, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2561: 18) ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนการประท้วงความขัดแย้งระลอกใหม่ในปี 2547

งานเยียวยาชักพาให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทอย่างเข้มข้น ผู้หญิงอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว ความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายในฐานะที่เป็นสมาชิกสภาประชาสังคมชายแดนใต้ เครือข่ายผู้หญิงยุติความ รุนแรงแสวงหาสันติภาพชายแดนใต้และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันภายใต้การรับทุน จากแหล่งทุนในประเด็นทางสังคมต่าง ๆ ของพื้นที่ เช่น การกระจายอำนาจ การเพิ่มศักยภาพสตรี การส่งเสริมอาชีพ จากในและนอกพื้นที่ แหล่งทุนมีหลากหลายเช่น UN Women, UNDP, World Bank, สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา หรือ LDI (Local Development Institute) รวมถึง สหภาพ ยุโรป สถานทูตอเมริกา สถานทูตอังกฤษ สถานทูตแคนาดา สถานทูตญี่ปุ่นและมูลนิธิเอเชีย (The Asia Foundation) เป็นเครื่องมือในการประสานงาน

ผู้หญิงเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ในสายงานเยียวยาซึ่งถูกพิจารณาว่าเป็นส่วนงานที่เหมาะสมที่สุด สำหรับผู้หญิงเพราะเป็นงานที่ต้องอาศัยบุคลิกภาพที่อ่อนโยนและนุ่มนวลสอดคล้องกับลักษณะนิสัย ของผู้หญิง งานเยียวยาและการเยี่ยมเยียนครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบของพวกเธอ เริ่มแรกดำเนินโดย ไม่แยกศาสนา ทว่าหลังจาก 1) สถานการณ์ความรุนแรงดูเหมือนพุ่งเป้าไปที่ชาวพุทธจากการกระทำ ของผู้ก่อเหตุชาวมุสลิม 2) เกิดความไม่ไว้วางใจระหว่างผู้ได้รับผลกระทบชาวพุทธต่อคนมุสลิม 3) ผู้ได้รับผลกระทบมีจำนวนมากเกินกว่าจะรับมือด้วยคณะทำงานเพียงชุดเดียวและ 4) แหล่งทุนระบุ กลุ่มศาสนิกที่จะได้รับการช่วยเหลือ การเยียวยา (บางกรณี) จึงจำเป็นต้องแยกดำเนินงานตามศาสนา (ลม้าย มานะการ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561) แต่เมื่อการแบ่งสายงานเยียวยาตามศาสนา บังคับให้พวกเธอต้องเพิ่มจำนวนคนทำงาน ด้วยสายสัมพันธ์จากการทำงานร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ใน ประเด็นทางสังคมช่วงก่อนเกิดสถานการณ์ความไม่สงบทำให้พวกเธอสามารถระดมทีมงานเก่า ๆ ของเธอและชาวบ้านที่สนใจเข้ามาทำงานเยียวยาร่วมกับพวกเธอจำนวนหนึ่ง แม้จะดำเนินการเยี่ยม เยียนแบบแยกศาสนา แต่หากกรณีใดที่ผู้ได้รับผลกระทบเป็นชาวบ้านกลุ่มใหญ่ที่อยู่อาศัยรวมกันทั้ง พุทธและมุสลิมทีมงานของพวกเธอทั้งสองศาสนาก็จะลงพื้นที่ด้วยกัน

กระทั่งสถานทูตแคนาดาประจำประเทศไทยสนับสนุนโครงการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างเต็มรูปแบบครั้งแรกในปี 2549 งานเยียวยาในพื้นที่จึงเติบโตกลายเป็นกลุ่มงานภาคประชาสังคมหลักในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีกลุ่มภาคประชาสังคมผู้หญิงเป็นผู้ขับเคลื่อน ซึ่งเป็นจังหวัดเดียวกับที่คณะรัฐมนตรีในรัฐบาล ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีมติอนุมัติหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (รวมทั้งสิทธิเพิ่มเติมตามกฎหมาย ระเบียบ หรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง) โดยแต่งตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการดำเนินการกำกับ ดูแล ติดตามนโยบายการเยียวยาซึ่งมีสถานะเป็นคณะกรรมการเยียวยาระดับประเทศ ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2549 (กระทรวงศึกษาธิการ 2552) คำสั่งนี้ทำให้เกิดศูนย์เยียวยาระดับจังหวัดในจังหวัด ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส (ขณะนั้นยังไม่รวม 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา) สิ่งที่เกิดขึ้นขับให้ภารกิจเยียวยาและบทบาทของผู้หญิงถูกเน้นชัดยิ่งขึ้น

ผลจากการดำเนินกิจกรรมเยียวยาช่วยให้พวกเธอค้นพบว่ากลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ ด้อยโอกาส และเปราะบางที่สุดจากสถานการณ์ความไม่สงบคือกลุ่มผู้หญิงและเด็ก เนื่องจากขาดผู้ชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว กลุ่มมุสลิมมะห์คือกลุ่มสตรีที่ได้ผลกระทบมากกว่ากลุ่มสตรีชาวพุทธเนื่องจากแต่ไหนแต่ไร พวกเธอไม่เคยต้องออกทำงานนอกบ้าน หน้าที่ที่พวกเธอคุ้นชินมีเพียงการทำงานบ้านและดูแลสมาชิกในครอบครัวในขณะที่สตรีชาวพุทธในพื้นที่เป็นกลุ่มที่พอมิทักษะการประกอบอาชีพอยู่บ้าง เช่น ทำงานรับจ้างหรือกรีดยางร่วมกับสามี (ลม้าย มานะการ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561) เมื่อขาดผู้ชายซึ่งเป็นเสาหลักของบ้านจากการเสียชีวิตหรือถูกดำเนินคดีความมั่นคง พวกเธอผู้ไร้ซึ่งทักษะการประกอบอาชีพจึงมีชีวิตที่ยากลำบาก กลุ่มผู้หญิงที่ทำงานเยียวยาในขณะนั้นจึงก่อตั้งงานเยียวยาอีกประเภทหนึ่งขึ้นมา นั่นคือกลุ่มอาชีพ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กองทัพบก ศอบต.และภาคเอกชน ทำให้เกิดองค์กรภาคประชาสังคมดำเนินงานส่งเสริมอาชีพให้กับสตรีผู้ได้รับผลกระทบขึ้น เช่น กลุ่มเซาภูง่า เครือข่ายชุมชนศรัทธา สตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้ เป็นต้น

ขณะเดียวกัน (ช่วงปี พ.ศ. 2548 – 2549) องค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติตัวเลขที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ก็เริ่มดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.) หรือ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ทำให้เกิดระบบฐานข้อมูล สถิติ ที่เชื่อถือได้และเกิดงานเชิงวิชาการในพื้นที่ที่สะท้อนภาพรวมจำนวนคนเจ็บ ตาย และผู้ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจน งานวิชาการเชิงสันติภาพที่ศึกษารากเหง้าความขัดแย้งและแนวทางจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีหรือเรียกว่า “สันติภาพ

ค่ายโนเบิร์ต”³⁰ หรืออีกนัยหนึ่งคืองานพื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนใน (Insider Peacebuilding Platform – IPP) (ลม้าย มานะการ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561) ก็เริ่มเติบโตขึ้นและสร้างอิทธิพลต่อการทำงานเชิงสันติภาพในพื้นที่ กลุ่มองค์กรผู้หญิงและองค์กรสื่อระดับชาติจากกรุงเทพฯ เช่น มูลนิธิเพื่อนหญิง องค์กรพิทักษ์สตรีแห่งประเทศไทย สำนักข่าวไทย ข่าวสด เป็นต้น ก็เริ่มลงพื้นที่ทำงานเกี่ยวกับประเด็นผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และหย่อนเมล็ดพันธุ์ให้เริ่มเกิดองค์กรผู้หญิงในพื้นที่คือ เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพชายแดนใต้ ในปี พ.ศ. 2550 และเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่ขัดแย้งอื่น ๆ เช่น พม่า และอาเจะห์ เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้หญิงในพื้นที่ โครงการและกิจกรรมเหล่านี้โดยเฉพาะข้อมูลเชิงสถิติทำให้ได้เห็นว่าผู้หญิงเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงไม่ใช่แค่ในสถานการณ์สู้รบแต่เป็นความรุนแรงในครอบครัวด้วย

กลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเริ่มเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อประเด็นความรุนแรงและความเดือดร้อนของผู้หญิงและเยาวชนในพื้นที่เหล่านั้น เช่น เครือข่ายผู้หญิงเพื่อสันติภาพ (We Peace) และกลุ่มเยาวชนใจอาสา ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาจบใหม่จากนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีที่มีใจอาสาเยี่ยมเยียนครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบ (บุแลบิต 43 2552) บางองค์กร (เช่น ศวชต) ก็ขยับจากงานเชิงข้อมูลเป็นงานลงพื้นที่เยี่ยมเยียน ทำให้สถานการณ์ภาคประชาสังคมในพื้นที่ขณะนั้น กลุ่มผู้หญิงขับเคลื่อนสันติภาพด้วยงานเยี่ยมเยียน การเยี่ยมเยียน และการส่งเสริมอาชีพโดยตระหนักถึงความทุกข์ของผู้หญิงเป็นพื้นฐาน

การขับเคลื่อนงานเพื่อสันติภาพของผู้หญิง เริ่มขยายจากพื้นที่ส่วนบุคคลและประเด็นเยี่ยมเยียนสู่พื้นที่สาธารณะและประเด็นความมั่นคงปลอดภัย อย่างมีนัยยะสำคัญจากการเป็นสมาชิกสภาประชาสังคมชายแดนใต้³¹ ในปี 2554 สิ่งนี้เป็นก้าวสำคัญที่สะท้อนการเปิดพื้นที่ให้กับงานและตัวตนของผู้หญิงให้เข้ามามีบทบาทเป็นในเวทีประชาสังคมภาคใต้ที่มีผู้ขับเคลื่อนหลักเป็นผู้ชาย และเป็น

³⁰ หมายถึง ดร.โนเบิร์ต โรเปอร์ส อดีตผู้อำนวยการมูลนิธิเพื่อสันติภาพมูลนิธิเบิร์กฮอฟ (Berghof Foundation) แห่งเยอรมันนี และปัจจุบันเป็นนักวิจัยอาวุโส สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี และผู้อำนวยการศูนย์ความร่วมมือสันติภาพ (PRC) แนวคิดของ ดร.โนเบิร์ต โรเปอร์ส คือ พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนใน (Insider Peacebuilding Platform – IPP) ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของคนใน หมายถึง คนที่อยู่ในระดับชุมชนรากหญ้า เป็นผู้ที่อยู่ตรงกลางระหว่างความสุดโต่งทั้งสองฝ่ายและเชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ในการสร้างสันติภาพ อ่านเพิ่มเติมที่ <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/3515>

³¹ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2554

การ “เน้นย้ำ” ว่างานเยียวยาที่พวกเขาทำเป็นงานสร้างสันติภาพ³² เพราะนัยยะหนึ่งของสภาฯ คือเวทีรวมขององค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้ แม้ว่าช่วงเริ่มต้น สภาฯ จะมีจำนวนองค์กรสมาชิกเพียง 20 องค์กรและมีผู้หญิงทำหน้าที่กรรมการสภาเพียง 3 รายชื่อ จาก 3 องค์กร³³

สิ่งที่พวกเขาได้รับจากการเป็นสมาชิกสภาฯคือแนวคิดสันติภาพในมิติความมั่นคง ได้แก่ แนวคิด “สันติภาพเชิงลบ (Negative Peace)” คือ ไม่มีความรุนแรง และ “สันติภาพเชิงบวก (Positive Peace)” คือ ความยุติธรรม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ความเท่าเทียม สิทธิและการยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นแนวคิดที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ของสภาฯ และในภายหลังพวกเขานำทั้งสองแนวคิดนี้มาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

สิ่งที่เน้นย้ำให้กลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมในพื้นที่ชายแดนใต้ตระหนักถึงความสำคัญของสันติภาพในมิติความมั่นคงปลอดภัยคือการทำงานที่พวกเขาเห็นว่า งานเยียวยาไม่อาจเสร็จสิ้นหากความรุนแรงยังคงดำเนินอยู่ เธอคนหนึ่งจากเครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (Civic Women) จึงเข้าพูดคุยกับบุคคลสำคัญในพื้นที่ที่เคยได้รับการเยียวยาในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามจากเหตุการณ์บังคับสูญหายของฮัจยีสุหลง โต๊ะมีนา การพูดคุยครั้งนี้นำมาซึ่งข้อคิดที่สำคัญ นั่นคือ “วิธีเดียวที่จะหยุดการเยียวยา คือ ต้องไม่มีการฆ่า” เมื่อนำมาผนวกกับถ้อยคำของเหยื่อจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่ล้วนแต่กล่าวว่า “ขอให้ตนเป็นกรณีสุดท้าย” “ขอให้อย่าเกิดความสูญเสียกับใครอีกเพราะมันเป็นทุกข์เหลือเกิน” เสียงเรียกร้องเหล่านี้มีความหมายสำหรับพวกเขาจนนำมาซึ่งการเริ่มรณรงค์ร่วมกันเพื่อยุติความรุนแรงจากทุกฝ่ายผ่านการจัดรายการวิทยุ การทำเวทีพูดคุย การเป็นวิทยากรในเวทีที่ภาครัฐ (เช่น กอ.รมน.) เทียบเชิญ ซึ่งในระหว่างที่ทำงานรณรงค์เหล่านี้ พวกเขาได้มีโอกาสพบปะกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบที่ลุกขึ้นมาทำงานเยียวยามากขึ้น ซึ่งนั่นทำให้สมาชิกแควตงสตรีชายแดนใต้ผู้ขับเคลื่อนงานด้านสันติภาพเพิ่มจำนวนและสร้างเครือข่ายข้อมูลจนทำให้รู้จักที่มาซึ่งกันและกัน และรู้ว่าแต่ละองค์กรจะหนุนเสริมงานกันและกันได้ในส่วนใด

³² งานเยี่ยวนับเป็นงานสร้างสันติภาพงานหนึ่งในสภาวะ หลังความขัดแย้ง เนื่องจากการเยียวยาช่วยลดความคับแค้นขมขื่นในใจของผู้ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งรุนแรงซึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มสร้างความรุนแรงเสียเองใน

³³ แต่การเลือกตั้งสภาชุดใหม่เมื่อปี 2558 พบว่ามีคณะกรรมการผู้หญิงได้รับบทเด่นขึ้นในสภาฯด้วยการดำรงตำแหน่งรองสภาฯ มีผู้แทนสตรีจากองค์กรสมาชิกทำหน้าที่กรรมการสภาฯเพิ่มขึ้นเป็น 5 คน (จากจำนวนเต็ม 16 คน) และมีจำนวนสมาชิกสภาฯเพิ่มขึ้นเป็น 26 องค์กร (สืบค้นเพิ่มเติมที่ <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/8759>)

ช่วงปี 2550 เป็นช่วงที่องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่ทำงานมิติผู้หญิงจากกรุงเทพฯ และระดับนานาชาติเข้ามาทำงานในพื้นที่จำนวนมาก และมีบุคลากรที่เคยทำงานกับองค์กรมูลนิธิผู้หญิง และมูลนิธิเอเชีย³⁴ เข้ามาทำงานในพื้นที่เต็มตัว ทำให้บทสนทนาของกลุ่มคนที่ทำงานกับเหยื่อและผู้ได้รับผลกระทบมีการพิจารณาสถานการณ์ในมิติหญิง – ชาย และสตรีนิยม และเมื่อตระหนักว่าแก่นนำหลักของงานเยียวยาเป็นผู้หญิง ในขณะที่กลุ่มผู้ชายที่ทำงานเยียวยาในพื้นที่ส่วนมากจะทำงานเยียวยาในมิติความมั่นคงที่มุ่งเน้นประเด็นคนถูกจับ คนหาย การซ่อมทรมาณ และประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน จะมีเพียงกลุ่มมุสลิมแห่งประเทศไทยจังหวัดยะลาเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นที่เป็นกลุ่มผู้ชายและทำงานเยียวยาเชิงพัฒนาคุณภาพชีวิต (ลม้าย มานะการ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561) ดังนั้นวิธีเดียวที่จะขยายเสียงการทำงานและทำให้ข้อเรียกร้องว่าด้วยการยุติความรุนแรงถูกมองเห็นคือการขับเคลื่อนร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็นแนวคิดที่พวกเขามีมานานอีกทั้งมีความพยายามรวมตัวหลายต่อหลายครั้งแต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรอันเป็นผลมาจาก “เรื่องหุยมหิม” ที่นำมาซึ่งปัญหาความไว้วางใจและการยอมรับระหว่างคนทำงานด้วยกันและระหว่างคนพุทธ – มุสลิม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ทาง...(ชื่อองค์กรผู้หญิงองค์กรหนึ่ง)...เคยบอกไหมล่ะว่าเขาโตมาจากองค์กรพี่? ไม่เคยแหละ? ก็เป็นนี้แหละ ไม่เคยบอกคนอื่นเขาหรอกว่าที่ตัวเองเป็นได้อย่างทุกวันนี้ เป็นได้เพราะอะไร เพราะใคร” (ก๊ะญะ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2561)

“กลุ่มผู้หญิงทำงานด้วยกันยากนะ สามัคคีกันเองให้ได้ก่อนเถอะ” (พีญญา นามสมมติ, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2561)

“ตอนแรก ๆ ที่พี่เข้ามาทำงานกับพี่ ๆ เขา กลับไปบ้านเพื่อนพี่มันก็ถาม ว่าทำไมไปสูงลิ้งกับคนพวกนั้น จะเข้าแขกหรือ?” (พีญญา นามสมมติ, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2561)

“ตอนนั้นเวลาจะเรียกใครมาประชุมก็เรียกตรง ๆ ไม่ได้ ต้องดูว่าถ้าจะชวนคนนี้มาก็ให้ใครไปเชิญ ถ้าอยากให้คนพุทธมาก็ต้องให้พี่...(ชื่อสมาชิกคณะทำงานฯท่านหนึ่ง)...ไปเชิญ ถ้าต้องการให้คนมุสลิมมาก็ต้องส่งพี่...(ชื่อสมาชิกคณะทำงานฯท่านหนึ่ง)...ไปเชิญ” (พีญญา นามสมมติ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2561)

³⁴ ในเวลานั้นมี คุณเรืองรวี พิชัยกุล เป็นผู้ประสานงานโครงการอาวุโส ให้แก่มูลนิธิเอเชีย

กระทั่งปี 2556 การพูดคุยสันติภาพอย่างเป็นทางการเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยรัฐบาลของคุณ ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 (รุ่งริวี เฉลิมศรีภิญโญรัช 2559) กลุ่มผู้หญิงเห็นว่าควรช่วงชิงจังหวะนี้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานมากที่สุด

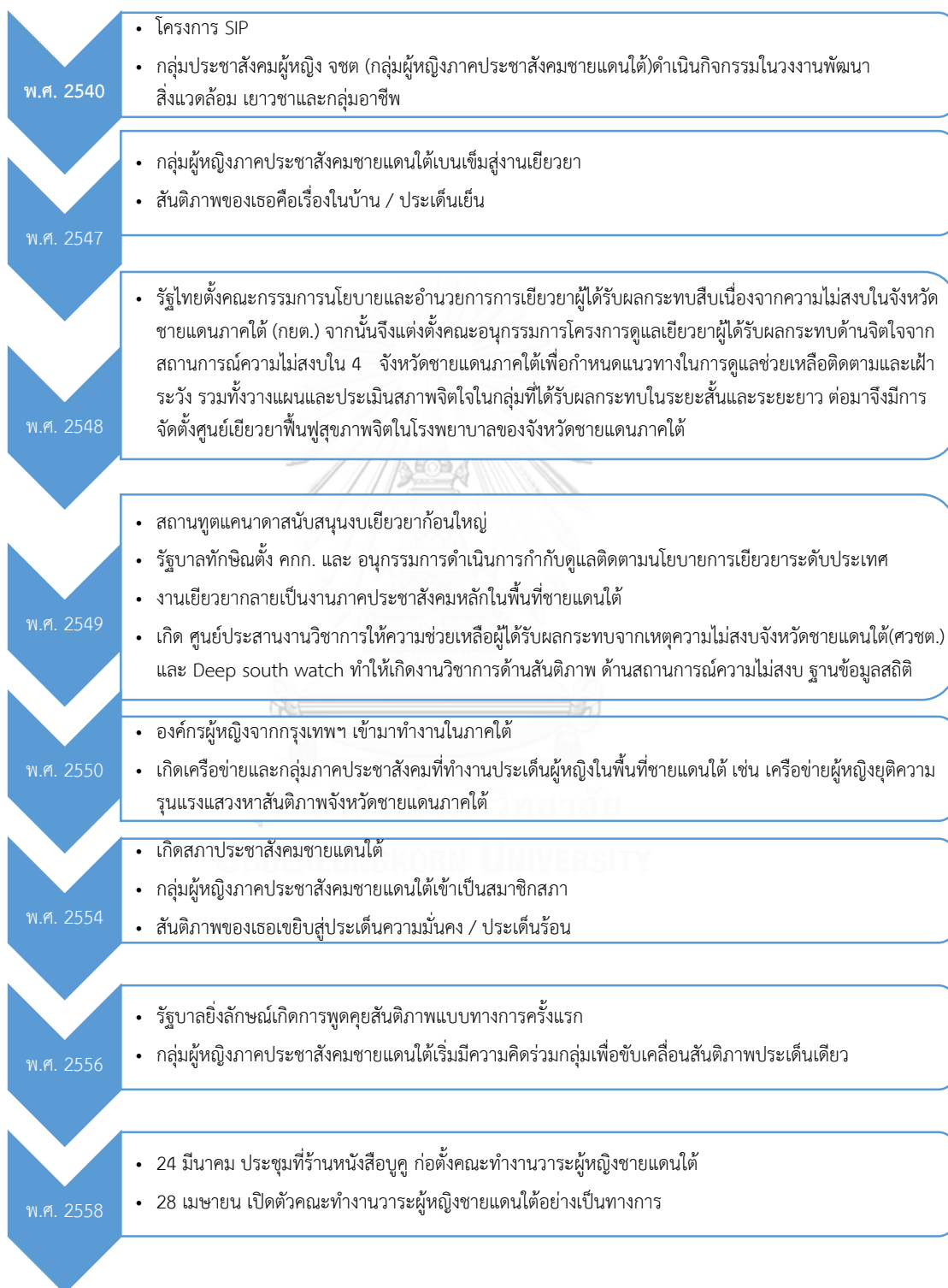
“ถ้าปล่อยให้ผู้หญิงมีเรื่องจุกจิก หยุมหยิม อย่างนี้ต่อไปนะ กว่าผู้หญิงจะรวมกันได้ กว่าผู้หญิงจะพร้อมคนคงตายกันหมด” (พี่ญาญู นามสมมติ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2561)

พวกเธอก็เริ่มต้นผลึกต้นและรณรงค์ประเด็นสันติภาพร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมจากการเสนอความคิดของเจ้าหน้าที่แหล่งทุนผู้หนึ่งจากแหล่งทุนแห่งหนึ่ง (ซีตีมาเรียม บินเยาะ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561) ที่พร้อมสนับสนุนเงินทุนและ ยุทธวิธีการขับเคลื่อนงาน พวกเธอรวบรวมสมาชิกกลุ่มผู้หญิงที่พอจะเรียกได้เพื่อนัดประชุมในวันที่ 24 มีนาคม 2558 ณ ร้านหนังสือบูคู (รุ่งริวี เฉลิมศรีภิญโญรัช 2559) ในวันนั้นกลุ่มคณะทำงานฯก็ได้ถูกจัดตั้งขึ้น

เส้นทางพัฒนาการทำงานและสันติภาพของกลุ่มผู้หญิงผู้ทำงานภาคประชาสังคมชายแดนใต้ตั้งแต่ยุคบุกเบิกถึงการกำเนิดเป็นคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้สามารถสรุปได้ตามแผนที่พัฒนาการ ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 6 เส้นทางพัฒนาการการทำงานและสันติภาพของกลุ่มผู้หญิง ผู้ทำงานภาคประชาสังคมชายแดนใต้

ภายหลังการเกิดขึ้นของคณะทำงานฯ ไม่นาน ความมุ่งหวังของกลุ่มผู้หญิงต่อการสะท้อนแง่มุมของผู้หญิงในเวทีพูดคุยสันติภาพและมีบทบาทในกระบวนการสันติภาพระดับทางการ ก็เหมือนจะปรากฏขึ้นอีกครั้งเมื่อภาครัฐบรรจุหลักการส่งเสริมบทบาทสตรีและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงไว้ในแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2559-2561 แผนดังกล่าวนี้สร้างขึ้นโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในระดับการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ได้ (โดยอิงกับหลักการฐานสิทธิและความเสมอภาคระหว่างหญิงชายเป็นพื้นฐาน) แม้ผลสุดท้ายปรากฏว่าแผนนี้ไม่ได้ถูกนำไปใช้สู่ภาคการปฏิบัติจริงแต่อย่างใด แต่อย่างน้อยก็เป็นเครื่องยืนยันว่ากลุ่มผู้หญิงผู้ทำงานด้านสันติภาพในพื้นที่ชายแดนใต้ “เอาจริง” และอีกหนึ่งเครื่องยืนยันถึงความเอาจริงของพวกเธอคือการที่มีตัวแทนของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ถึง 4 คนเข้าไปมีส่วนร่วมในชุด “คณะทำงานเทคนิคของคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้” ซึ่งคณะทำงานมีทั้งหมด 6 คน ทำหน้าที่เตรียมข้อมูลและเอกสารประกอบการพูดคุย ตัวแทนของพวกเธอบนเวทีนี้ได้แก่ คุณลม้าย มานะการ คุณปาดิมา เปาะอิตตาโอ๊ะ เป็นคณะผู้ประสานงาน และคุณสุนีย์ มาหะ และ คุณสุวรา แก้วนุ้ย เป็นผู้ช่วยเลขานุการของคณะผู้ประสานงานระดับพื้นที่ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 230/2557 (ดวงหทัย บูรณเจริญกิจ, 2561: 42)

3.4.2 เส้นทางขับเคลื่อนงานสันติภาพของเธอ: งานสันติภาพของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

สิ่งที่ทำให้คณะทำงานฯแตกต่างจากกลุ่มผู้หญิงที่ทำงานด้านสันติภาพในพื้นที่กลุ่มอื่น ๆ คือ การที่คณะทำงานฯมีรูปแบบการทำงานเชิงรุกต่อประเด็นสันติภาพในพื้นที่ หมายถึง การเป็นผู้เริ่มขับเคลื่อนเสียเอง เป็นผู้ลงไปพูดคุยกับคนในพื้นที่และรับฟังเสียงของพวกเขามาผลิตและนำเสนอนโยบายและข้อเรียกร้องเชิงสันติภาพด้วยตัวของพวกเธอเองไม่ใช่เป็นเพียงมือกลางที่รื้อรับนโยบายที่ผลิตจากภาครัฐที่หลาย ๆ ครั้งพบว่าไม่สนองและไม่ได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่ พวกเธอเลือกที่จะปรับตำแหน่งเป็น “มือบน” เสียเองดังคำสัมภาษณ์

“ความเป็นมือบนของคณะทำงานฯ เกิดขึ้นจากการที่เราไม่รอเป็นผู้รับการเยียวยาหรือทำตามนโยบายเพียงอย่างเดียว แต่เราเริ่มผลักดันด้วยตัวเอง เสนอข้อเสนอเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเองต่อทั้งสองฝ่ายคือรัฐไทยและกลุ่มผู้เห็นต่าง” (จิตติมา เรียม บินเยาะ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561)

การเป็นมือบนหรือการทำงานเชิงรุกของพวกเธอเกิดขึ้นทันทีในวันเดียวกับการแถลงข่าวเปิดตัวคณะทำงานคือวันที่ 28 เมษายน 2558 พวกเธอเดินทางไปชูป้ายเรียกพื้นที่ปลอดภัยภายใต้คำรณรงค์ “หยุดวงจรอุบาทว์เพื่อยุติความรุนแรงจากทุกฝ่าย” เนื่องจากพวกเธอมองว่าเมื่อมีการใช้ความรุนแรงไม่ว่าจะเริ่มโดยฝ่ายใดก็ตาม จะเกิดการตอบโต้จนกลายเป็นวงจรความรุนแรงเสมอ ทำให้

เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของพลเรือน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางคือเด็กและผู้หญิง การเดินทางรณรงค์ของเธอเริ่มต้นที่หน้ามัสยิดกรือเซะ ซึ่งเป็นที่เกิดเหตุรุนแรงเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 ต่อด้วยที่หน้าวัดตานีนรสโมสร (อ่านว่า ตา-นี่-นอน-สะ-โม-สอน) ตลาดสดเมืองปัตตานี โรงพยาบาลปัตตานี มัสยิดกลางปัตตานี และสิ้นสุดที่โรงเรียนเทศบาล 5

นอกเหนือจากภารกิจของแต่ละองค์กรสมาชิกที่ดำเนินกันตามปกติ ไม่ก้าวร้าวอำนาจการตัดสินใจของกันและกันแล้ว คณะทำงานฯยังขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสันติภาพร่วมกันในอีกหลายหลายลักษณะ ได้แก่

- 1) การจัดเวทีเพื่อให้ความรู้และรวบรวมข้อเสนอจากพื้นที่
- 2) การเดินทางรณรงค์
- 3) การออกแถลงการณ์และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
- 4) การจัดรายการวิทยุและงานประชาสัมพันธ์บนสื่อออนไลน์ และ
- 5) การเข้าพบปะพูดคุยกับภาคส่วน ตัวแสดง ที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ความไม่สงบทั้งในและต่างประเทศ

ทั้ง 5 รูปแบบกิจกรรมจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมเฉพาะกิจ หมายถึงกิจกรรมที่คณะทำงานฯจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่อุบัติขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วน กิจกรรมประเภทนี้มี 3 ลักษณะได้แก่

- 1) การเยี่ยมเยือน / เยียวยาผู้ได้รับผู้ได้รับผลกระทบ
- 2) การออกแถลงการณ์/ การออกจดหมายเปิดผนึก คณะทำงานฯ ผลิตแถลงการณ์และจดหมายเปิดผนึกจำนวน 9 ฉบับ
- 3) การเข้าพบปะพูดคุยกับภาคส่วน ตัวแสดง ที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ความไม่สงบทั้งในและต่างประเทศ

การเข้าพบปะพูดคุยกับภาคส่วน ตัวแสดง ที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ความไม่สงบทั้งในและต่างประเทศ กิจกรรมนี้ไม่ค่อยเป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณะเนื่องจากเป็นกิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์และเป็นกิจกรรมภายในเฉพาะแกนนอนของคณะทำงาน เท่าที่ผู้ศึกษาพอจะเก็บข้อมูลได้มีเพียง 2 ครั้ง คือวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2559 ที่ตัวแทนคณะทำงานฯ นำโดยคุณลม้าย มานะการ อาจารย์ไชรยา จามจรี และคุณปาติเมาะ เปาะอิตเตดาโอ๊ะ เข้าพบตัวแทนจากกระทรวงการต่างประเทศเพื่อพูดคุยเป็นการลับ และ การเข้าพบคณะพูดคุยฝ่ายรัฐบาลไทยของคณะทำงานวาระผู้หญิงตามคำเชิญเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัยในวันที่ 24 ธันวาคม 2559

สำหรับการพูดคุยกับตัวแทนผู้เห็นต่างนั้น ผู้ศึกษาพบว่าเกิดขึ้นค่อนข้างบ่อยเนื่องจากสมาชิกคณะทำงานหลายองค์กรมีสายสัมพันธ์และรู้จักกับกลุ่มผู้เห็นต่างเป็นอย่างดี ซึ่งส่วนมากก็เป็นคนในกำปง (หมู่บ้าน) เดียวกับสมาชิกคณะทำงานบางคน

“บ้านเขานะ ช้ามแม่น้ำไปก็ถึงละ เขาใจดีนะ พูดคุยสนุกเหมือนอย่างพวกเรา
นี่แหละ ไม่ได้ดู น่ากลัวหรืออะไร” (คะนิงนิจ มากชูชิต. สัมภาษณ์. 24 พฤศจิกายน
2561)

แน่นอนว่า การสนทนาพบปะเหล่านั้นไม่มีหลักฐานใดใดหลงเหลือนอกจากเรื่องเล่าสู่กันฟังระหว่างสมาชิกคณะทำงานด้วยกัน

2. กิจกรรมทางการ หมายถึง กิจกรรมที่ทำร่วมกันอย่างเป็นทางการและมีการทำสัญญาลายลักษณ์อักษรทั้งสิ้น 6 ชุดกิจกรรมร่วมกับผู้ให้การสนับสนุนทางการเงิน (แหล่งทุน) 2 หน่วยงาน ได้แก่ มูลนิธิเอเชีย และ ธนาคารโลกผ่านสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) ชุดกิจกรรมเหล่านั้นเรียกด้วยภาษาของพวกเธอว่า โครงการ A, B, C ถึง F ตามลำดับ แต่ละโครงการมีข้อมูลโดยสังเขปดังต่อไปนี้

โครงการ A โครงการเปิดพื้นที่ปลอดภัยด้วยมือสตรีสู้สันติภาพ สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชีย รับทุนโดยสมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพในนามคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

โครงการ B โครงการสานเสวนาพื้นที่สาธารณะปลอดภัยเพื่อเชื่อมร้อยภาคีเครือข่ายประชาสังคม สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชีย รับทุนโดยสมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลาในนามคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

โครงการ C โครงการขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้ ด้วยการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นคนในพื้นที่ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส สนับสนุนโดยกองทุนสันติภาพ โครงการ ช.ช.ต. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา และธนาคารโลก รับทุนโดยเครือข่ายชุมชนศรัทธาในนามคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

โครงการ D โครงการพัฒนาข้อเสนอชุมชนเพื่อสนับสนุนการสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชีย รับทุนโดยสมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพในนามคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

โครงการ E โครงการรณรงค์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียเรื่องพื้นที่สาธารณะปลอดภัย สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชีย เป็นโครงการแรกที่รับทุนในนามคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ โดยมีเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม

โครงการ F โครงการเวทีเสวนาสาธารณะผู้หญิงชายแดนใต้ สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชียและมูลนิธิเป็นผู้บริหารจัดการงบประมาณเอง โดยมี เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (Civic Women) เป็นผู้ดำเนินโครงการ

ความน่าสนใจของชุดกิจกรรมทั้ง 6 คือความพยายามของพวกเขาที่จะผลักดันแนวคิด 1) พื้นที่สาธารณะปลอดภัย และ 2) สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพ ให้ปรากฏรับรู้สู่สาธารณะและคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่าย ซึ่งเนื้อหาทั้ง 2 ข้อเสนอมีรายละเอียดดังนี้

3.4.2.1 ข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัย

พื้นที่สาธารณะ คือ พื้นที่ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในชีวิตประจำวัน เพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น ตลาด ถนนหนทางที่ใช้สัญจรไปมา โรงเรียน โรงพยาบาล ศาสนสถาน สวนสาธารณะ เป็นต้น สำหรับผู้หญิงแล้วพื้นที่สาธารณะส่วนใหญ่มีคุณค่าและความหมายต่อผู้หญิงมาก เพราะนอกจากจะมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของผู้หญิงและมนุษย์ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยแล้ว ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและค้ำประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนอีกนานัปการ รวมถึงเป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงทุกศาสนาจำเป็นต้องใช้งานเพื่อตอบสนองต่อภารกิจของแม่ ภรรยา ลูกสาว น้องสาว ฯลฯ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

พื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) คือ พื้นที่ที่ปราศจากความรุนแรง หรือยุติความรุนแรง ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งรุนแรงอยู่แล้ว และต้องมีการตกลงกันว่าต้องทำให้เกิดความปลอดภัย รวมทั้งมีการเฝ้าประเมินว่าเป็นไปตามที่กำหนดหรือไม่ และคู่มือต้องกำหนดความชัดเจนในประเด็นเกี่ยวกับ 1) เป้าหมายที่จะให้ปลอดภัย 2) พื้นที่ที่จะให้ปลอดภัย 3) ระยะเวลาที่จะให้ปลอดภัย โดยที่การสร้างพื้นที่ปลอดภัยจะช่วยยุติความรุนแรงได้บางส่วน ซึ่งจะทำให้ประชาชนรู้สึกปลอดภัยและมีความสุขในการใช้ชีวิตมากขึ้น มีผลให้เศรษฐกิจท้องถิ่นฟื้นตัว นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างขั้นตอนสำคัญของกระบวนการสันติภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาระยะยาวอย่างยั่งยืน

จากการระดมความคิดเห็นในเวทีเสวนาแบบประชาชนหรือ ซึ่งผู้เข้าร่วมเสวนาส่วนใหญ่ ร้อยละ 90 เป็นผู้หญิง อีกประมาณร้อยละ 10 เป็นผู้ชาย ในเรื่อง “เปิดพื้นที่ปลอดภัยด้วยมือสตรีสู่สันติภาพ” (โครงการ A) สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชีย ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาได้ระบุถึงพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้หญิงชายแดนใต้ โดยพื้นที่ที่ถูกบ่งถึง ได้แก่ ตลาด ร้านค้า ถนน โรงเรียน มัสยิด วัด พื้นที่จัดงานประเพณีและวัฒนธรรม ป้อม ชรบ. ร้านน้ำชา โรงพยาบาล สถานีอนามัย และที่ว่าการอำเภอ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สาธารณะที่ผู้คนมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน นอกนั้นก็ยังมีพื้นที่ทางการเกษตรที่ผู้หญิงใช้ทำมาหากิน เช่น นาข้าว สวนยางก็ถูกระบุถึงเช่นกัน รวมถึงพื้นที่ส่วนตัวที่เป็นบ้านหรือที่พักอาศัยด้วย ทั้งนี้พื้นที่ที่ถูกเน้นย้ำและให้ความสำคัญสูงสุดใน

ห้าอันดับแรก ได้แก่ ตลาด ถนน โรงเรียน มัสยิด/วัด และ ป้อม ชรบ. ทั้งนี้เพราะสถานที่เหล่านี้มีคุณค่าและความหมายต่อผู้หญิง ผู้หญิงจำเป็นต้องใช้ประโยชน์ กล่าวคือ

“ตลาด” คือพื้นที่สาธารณะที่ได้รับการระบุถึงมากที่สุดและให้ความสำคัญสูงสุด เป็นแหล่งทำมาหากินเพื่อความอยู่รอดของทุกคน เป็นที่ที่ผู้หญิงสามารถประกอบอาชีพ หารายได้เลี้ยงดูตนเอง ครอบครัว ตลาดช่วยให้ผู้หญิงมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ มีอำนาจในการตัดสินใจจ่ายใช้สอย เป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงต้องใช้ประโยชน์เนื่องจากบทบาททางเพศที่ต้องดูแลครอบครัว เป็นแม่บ้าน ทำกับข้าว ซืหาสินค้าส่วนตัว จัดหาสิ่งของจำเป็นสำหรับคนในครอบครัว เป็นจุดพบปะสังสรรค์ เข้าสังคม แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลาดนับเป็นที่ที่ผู้หญิงสามารถใช้พักผ่อนหย่อนใจ มีความสุข ผ่อนคลาย อีกทั้งตลาดยังเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนหนาแน่น เป็นพื้นที่กลางของผู้คนที่มีความหลากหลาย ทั้งศาสนา เพศ วัย และชาติพันธุ์

“ถนน” ผู้หญิงมีความจำเป็นต้องใช้ถนนในการเดินทางสัญจรไปมาเพื่อทำมาหากิน หารายได้ ประกอบอาชีพ เช่น ไปกรีดยาง ไปทำนา ทำกิจวัตรประจำวัน การไปรับไปส่งบุตรหลานไปโรงเรียน การเดินทางไปยังตลาด ไปโรงพยาบาลหรือสถานอนามัยเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย การดูแลคนในครอบครัว เดินทางไปยังงานสำคัญ เช่น งานแต่ง งานศพ ไปเยี่ยมเยียนดูแลพ่อแม่ญาติพี่น้อง การติดต่อสื่อสารกันในและนอกชุมชน และการออกกำลังกาย เช่น การปั่นจักรยาน ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงสามารถใช้ในการสื่อสาร เรียกร้องหรือรณรงค์ประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างสันติวิธี ถนนที่ปลอดภัย จะอำนวยความสะดวก ให้ออกไป และเชื่อมโยงผู้หญิงได้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตัวเองที่จะเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและชุมชน

“โรงเรียน” มีความสำคัญเนื่องจากเป็นที่ที่ให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพของเด็ก และสร้างอนาคตให้กับเยาวชนของชาติ ผูกพันระเบียบวินัยจริยธรรมและทักษะชีวิต มีเพื่อน เรียนรู้การอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น เป็นสถานที่ที่ช่วยดูแลลูก ๆ แทนพ่อแม่ เป็นที่ประกอบอาชีพ สำหรับครูหรือคนที่ทำงานในโรงเรียนจะต้องเลี้ยงชีพและมีรายได้หลักจากสถานที่นี้ นอกจากนี้โรงเรียนยังเป็นพื้นที่กลางในการทำกิจกรรม งานประชุม งานเทศกาล งานแข่งกีฬา การเลือกตั้ง เป็นพื้นที่ใช้สอยสาธารณะ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน คนต่างศาสนา ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และส่งเสริมความเท่าเทียมในสังคม

“มัสยิด/วัด” หรือ ศาสนสถาน เป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและจัดงานประเพณี หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์และมีคุณค่าต่อจิตวิญญาณของผู้หญิง มีคุณค่าทางจิตใจโดยเป็นที่พึ่งพิงเยียวยาจิตใจ เป็นพื้นที่สอนจริยธรรม ทำบุญ ประกอบศาสนกิจ เป็นที่สงบสติอารมณ์ เป็นที่ที่มีความผูกพัน รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์คนในชุมชน

เป็นที่พบปะหารือ แลกเปลี่ยนข่าวสาร เป็นจุดศูนย์รวมของชุมชน และจัดกิจกรรมในงานศาสนพิธี และเทศกาลสำคัญต่าง ๆ

“ป้อม ชรบ.” เป็นที่ที่ใช้ดูแลความปลอดภัยในชุมชน คนในชุมชนต้องช่วยกันดูแลและอยู่เวรยาม ในป้อม ชรบ. หญิงชายหรือคนต่างศาสนาสามารถทำงานร่วมกันได้ สร้างงานสร้างรายได้ ในบางชุมชนป้อม ชรบ. มักตั้งอยู่ในบริเวณอาคารอเนกประสงค์ที่ใช้สำหรับพัฒนาศักยภาพ แลกเปลี่ยนเรียนรู้/ฝึกอบรม เป็นจุดกระจายข่าวเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ อำนวยความสะดวกและช่วยประสานงานในเรื่องต่าง ๆ คนในชุมชนสามารถพึ่งพาขอความช่วยเหลือได้ ช่วยให้ชาวบ้านรู้สึกปลอดภัย บางป้อมที่ผู้หญิงไปทำงานเฝ้าเวรยามมักต้องนาลูก ๆ ไปเลี้ยงที่บริเวณป้อมด้วย ป้อม ชรบ. บางแห่งจึงเป็นสถานที่เล่นของเด็กอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามถือว่าป้อม ชรบ. เป็นสถานที่ที่มีความเสี่ยงสูง มักตกเป็นเป้าของการโจมตีและเป็นที่ยึดกุมซึ่งเป็น ชรบ. ใช้อาวุธเช่นกัน

เพื่อให้พื้นที่ทั้ง 5 แห่งปลอดภัย คณะทำงานยื่นข้อเสนอต่อผู้ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่าย 1) ยุติการก่อเหตุเหตุรุนแรงและปฏิบัติการทางทหารของทุกฝ่ายในพื้นที่สาธารณะ พร้อมประกาศให้เป็นเขตปลอดอาวุธ 2) แสวงหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยวิธีการทางการเมือง และให้นำประเด็นพื้นที่สาธารณะปลอดภัยของผู้หญิงเป็นวาระสำคัญในการพูดคุย 3) เปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงภาคประชาสังคมได้ทำงานอย่างปลอดภัยและเป็นอิสระ และยื่นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานภาครัฐและฝ่ายความมั่นคงมีรายละเอียดดังนี้

ตลาด เสนอให้มีการจัดวางระเบียบของตลาดทั้งการจราจร ทางเข้าออกของตลาด มีการวางจุดตรวจเป็นระยะ แต่จุดตรวจเหล่านั้นควรมีระยะห่างพอสมควรกับตลาด ติดตั้งกล้องวงจรปิดที่มีประสิทธิภาพทั้งในบริเวณตลาดและที่จอดรถ มีการจัดประชุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาความปลอดภัยในตลาดอย่างสม่ำเสมอ

โรงเรียน เสนอให้ลดจำนวนเจ้าหน้าที่คุ้มครองครู เมื่อปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองครูแล้วควรกลับไปพื้นฐานและไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมในโรงเรียน เปิดช่องทางให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสสื่อสารถึงความกังวลใจต่อการคุ้มครองโรงเรียนโดยเจ้าหน้าที่ทหาร ให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดูแลความปลอดภัยของโรงเรียนมากขึ้น จัดทำป้ายรณรงค์ให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัย ปลอดภัย ความรุนแรง ตั้งฐานที่มั่นทางการทหารหรือด่านตรวจโดยมีระยะห่างจากบริเวณโรงเรียน

ถนน เสนอให้ติดตั้งกล้องวงจรปิดและไฟสว่างในจุดเสี่ยง ลดการลาดตระเวนตามถนน ให้เจ้าหน้าที่อยู่ประจำที่ฐานมากขึ้น ตั้งฐานในบริเวณที่ห่างจากถนนมากขึ้น ให้ อส. หรือ ชรบ. ดูแล

รับผิดชอบความปลอดภัย บนท้องถนนมากขึ้น แบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบโดยอิงกับพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน และมีการประเมินผลการดูแลความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

มัสดิ วัต สถานประกอบการศาสนิก เสนอให้ลดจำนวนเจ้าหน้าที่ทหารในพื้นที่ประกอบศาสนิก แต่สนับสนุนให้คนในชุมชนช่วยกันสอดส่อง มีส่วนร่วม และมีศักยภาพในการดูแลรักษาความปลอดภัยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ผู้หญิงและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นหูเป็นตา ดูแลความปลอดภัย มีการตรวจการเข้าออกบริเวณมัสดิหรือวัด

ป้อม ชรบ. เสนอให้เพิ่มป้ายบอกจุดสำคัญ ให้ ชรบ. รับผิดชอบเรื่องความปลอดภัยในพื้นที่มากขึ้น โดย ชรบ. เป็นคนในพื้นที่เอง มีการประเมินการทำงานชุด ชรบ. อย่างสม่ำเสมอ จัดหาอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ เช่น วิทยุสื่อสาร กล้องวงจรปิด อุปกรณ์กระจายเสียง กรวยไฟกระพริบ ไฟฉาย แฝงกัน ฯลฯ จัดอบรมพัฒนาศักยภาพ พื้นฟูองค์ความรู้ในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ การปฏิบัติภารกิจประจำวัน และการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน มีการอยู่เวรยามตลอด 24 ชั่วโมง และรายงานความคืบหน้าเป็นระยะต่อคนในชุมชน เช่น การรายงานผ่านกลุ่มไลน์ หรือเสียงตามสาย เป็นต้น

กรณีป้อมชรบ. คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ เห็นว่าเป็นสถานที่ที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นเป้าหมายการโจมตีหรือปล้นอาวุธของผู้ก่อเหตุ ด้วยเหตุนี้ จึงมีข้อเสนอเพิ่มเติมด้วยว่าป้อมชรบ. ควรตั้งอยู่ในพื้นที่ที่แยกออกไป ไม่ควรสร้างอยู่ในบริเวณหรือตั้งใกล้กับสถานที่สาธารณประโยชน์ของคนในชุมชน เช่น อยู่ใกล้อาคารเอนกประสงค์ หรือศาลาประชาคม เป็นต้น ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนที่มาทำกิจกรรมในพื้นที่ดังกล่าวพลอยมีความเสี่ยงไปด้วย

คณะทำงานฯ ยังได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อชุมชน กลุ่ม องค์กร และเครือข่ายภาคประชาสังคมชายแดนใต้อีกด้วย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยของผู้หญิง เสนอให้ร่วมกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงทั้งในพื้นที่ของการทำงานเคลื่อนไหวทางสังคมและการทำงานขับเคลื่อนสันติภาพ ตระหนักรู้ และเห็นความสำคัญเรื่องความรุนแรงอันเกิดจากความแตกต่างทางเพศ (gender-based violence) ในพื้นที่ของการทำงานในระดับกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายภาคประชาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นพันธมิตรและช่วยหนุนเสริมให้เกิดความปลอดภัยในการทำงานของผู้หญิงในพื้นที่เสี่ยง และช่วยผลักดันให้ข้อเสนอเชิงนโยบายพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้เป็นวาระสำคัญที่คู่ขัดแย้งต้องรับพิจารณานำไปสู่โต๊ะการพูดคุย

2. สนับสนุนบทบาทของผู้หญิงในกระบวนการสร้างสันติภาพ เสนอให้เปิดพื้นที่/หนุนเสริมบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในการทำงานในชุมชน กิจกรรมเพื่อสังคมชายแดนใต้รวมถึงการมีส่วนร่วมใน

กระบวนการสันติภาพ โดยให้ความสำคัญกับมิติหญิงชาย (gender) และความเท่าเทียมระหว่างเพศ (gender equality) และบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในการขับเคลื่อนสันติภาพ

3. มีส่วนร่วมและช่วยกันพัฒนามาตรการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะตามบริบทพื้นที่ เสนอให้ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา กลุ่ม/องค์กรภาคประชาสังคม เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะมากขึ้นตามบริบทพื้นที่ เช่น ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการดูแลความปลอดภัยของตลาด มีส่วนในการคิดหรือออกแบบมาตรการในการดูแลความปลอดภัยในชุมชน จัดเวรยามดูแลความปลอดภัยบริเวณโรงเรียน และสถานที่ประกอบศาสนกิจมากขึ้น เป็นต้น

3.4.2.2 ข้อเสนอแนะต่อภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพ

ข้อเสนอฉบับนี้เกิดจากการสร้างพื้นที่ระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อเสนอเรื่อง “สถานะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ” จากผู้หญิงภาคประชาสังคมภายใต้โครงการ “ขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้” (โครงการ C) ซึ่งสนับสนุนโดยกองทุนสันติภาพ โครงการ ช.ช.ต. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา และธนาคารโลก จากการตระหนักว่าผู้หญิงและเด็กในจังหวัดชายแดนใต้ยังคงเป็นเหยื่อของความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นผลจากสถานการณ์ความรุนแรงที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องยาวนาน และได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้หญิงและเด็กในมิติอื่น ๆ มากขึ้น กลายเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม และความรุนแรงในครอบครัว (domestic violence) ติดตามมา เช่น วิกฤตแม่ม้าย วิกฤตเด็กกำพร้า ปัญหาปากท้อง ปัญหายาเสพติด ความรุนแรงทางเพศ ปัญหาสุขภาพ การหวาดระแวงกันระหว่างเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชน เป็นต้น

ข้อเสนอนี้เกิดขึ้นก็ด้วยเห็นว่าการพูดคุยสันติสุขและการแสวงหาทางออกจากความรุนแรงจะไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างราบรื่น หากขาดไปซึ่งปัจจัยเงื่อนไขหรือสถานะที่เอื้อให้เกิดกระบวนการดังกล่าว และทุกฝ่ายจำเป็นต้องร่วมมือกันในการ “สร้างสถานะแวดล้อม” เช่นนั้นขึ้นมา ข้อเสนอเชิงนโยบายฉบับนี้จึงได้สรุปรวมข้อมูลจากเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้หญิงภาคประชาสังคม ที่ต่างเห็นว่าจะเป็นแนวทางที่ช่วยหนุนเสริมให้เกิดสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพูดคุยและการหาทางออกร่วมกันอย่างสันติ โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ๆ คือ

ประเด็นที่ 1 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เสียงของผู้หญิงจากเวทีระดมความคิดเห็นทั้งหมดได้บ่งชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า ข้อกังวลสำคัญและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้หญิงและประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มากที่สุด คือความปลอดภัยในชีวิตและ

ทรัพย์สิน เพราะพวกเขาตกเป็นเหยื่อทั้งทางตรงและทางอ้อม มีผู้หญิงที่ประสบเหตุโดยตรงต้องสูญเสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บ กลายเป็นผู้พิการ สูญเสียสมาชิกในครอบครัว หรือได้รับผลกระทบจากการจับกุมคุมขัง การอพยพออกนอกพื้นที่ หรือการบังคับให้สูญหายสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้ผู้หญิงได้รับผลด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ ครอบครัวและสังคมอย่างรุนแรง บางรายกลายเป็นผู้ช่วยโรคมะเร็ง หัวตากระแวง สูญเสียอาชีพและที่ทำกิน ขณะที่จำเป็นต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น อันเป็นการบั่นทอนทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงโอกาสที่จะได้ดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุข

ผู้หญิงภาคประชาสังคมได้ร่วมกันเสนอแนวทางสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยมีข้อเรียกร้องต่อตัวแสดงต่าง ๆ ดังนี้

1. กองกำลังติดอาวุธทุกฝ่าย คณะทำงานฯเรียกร้องให้ 1) ยุติความรุนแรงและให้มีพื้นที่ปลอดภัยต่อสตรี เด็ก และเยาวชน 2) ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม และสนับสนุนเวทีกิจกรรมของผู้หญิงต่อกระบวนการสร้างสันติภาพในทุกระดับ 3) ทุกฝ่ายหันมาพูดคุยกัน และแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยแนวทางการเมือง 4) ตรีศตรองและตระหนักว่าการใช้กำลังทางอาวุธและปฏิบัติการทางทหาร ที่ทำให้เด็กและสตรีได้รับผลกระทบนั้น ผิดหลักการทางศาสนา และหลักสิทธิมนุษยชน

2. ภาครัฐและมาราปาตานี คณะทำงานฯเรียกร้องให้ 1) ในฐานะคู่พูดคุยสันติสุข ต้องมุ่งมั่นเดินหน้ากระบวนการพูดคุยสันติสุข และใช้กระบวนการทางการเมืองรวมถึงการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้แก่ผู้เห็นต่าง เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ให้เกิดผลอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม 2) เร่งสร้างข้อตกลงร่วมกัน เพื่อเดินหน้าต่อยอดพัฒนาแนวคิดในการสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัย เช่น ตลาด ถนนสายหลักที่ใช้สัญจรในชุมชน โรงเรียน และสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นแนวทางในการสร้างความมั่นใจในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ให้ปรากฏผลอย่างเป็นรูปธรรมและประชาชนสามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติโดยเร็วที่สุด

3. ภาครัฐ คณะทำงานฯเรียกร้องให้ 1) เร่งรัดดำเนินการติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าให้แสงสว่างตามจุดต่าง ๆ อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชุมชน จุดเสี่ยง ให้มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดโดยอุปกรณ์เหล่านี้ควรได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้จริง คุ่มค่าก็งบประมาณจากภาษีของประชาชน และช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดอาชญากรรมและอันตรายในชุมชน 2) เจ้าหน้าที่ติดอาวุธประจำการอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดเป็นจำนวนมาก ต้องมีการเข้มงวดกวดขันวินัย การพกพาอาวุธในที่สาธารณะนอกเวลาราชการ โดยต้องไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ทหารใช้อาวุธปืนยิงข่มขู่

นักศึกษาในที่ชุมชน 3) เจ้าหน้าที่ตำรวจจับผู้ผลิตสิ่งเสพติดให้เพิ่มงวดกว่าเดิม และควรมีเวทีการแก้ปัญหาเสพติดโดยตรง ให้มีกิจกรรมครอบครัวและมีเวทีสร้างสรรค์ในพื้นที่

ประเด็นที่ 2 ความเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะหนุนเสริมให้เกิดสันติภาพหรือสันติสุขขึ้นได้ คือการที่ผู้มีอำนาจ ทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และปัญหาที่แท้จริงของประชาชน และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก เยาวชน และผู้หญิงทุกกลุ่ม ได้มีส่วนร่วมในการแสวงหาทางออกของปัญหามากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากคนกลุ่มนี้เป็นผู้ได้รับผลกระทบอย่างหนักแต่ยังขาดพื้นที่ในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมามีประชาชนในพื้นที่ความขัดแย้งยังรู้สึกกังวลใจ ขาดความเชื่อมั่น เกิดความหวาดระแวง และรู้สึกไม่ปลอดภัยที่จะแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาโดยตรงไปตรงมา ปัญหาหรือข้อเท็จจริงบางอย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นสิ่งที่ประชาชนไม่กล้าพูดเนื่องจากรู้สึกไม่ปลอดภัย ประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ความรุนแรง ยังไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่ได้รับการเยียวยาอย่างทั่วถึง กระบวนการยุติธรรมของภาครัฐยังไม่อาจจะเป็นที่พึ่งและไม่น่าเชื่อถือในมุมมองของประชาชน นอกจากนั้นยังไม่มีพื้นที่ปลอดภัยอย่างแท้จริงในการนำเสนอความคิดเห็น และมีความพยายามที่จะสร้างบรรยากาศของความหวาดกลัว

ผู้หญิงภาคประชาสังคมได้ร่วมกันเสนอแนวทางสร้างความเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน ดังนี้

1. ภาครัฐ ผู้เห็นต่างและมาราปาตานี คณะทำงานฯ เรียกร้องให้ 1) ต้องเปิดพื้นที่ให้มีตัวแทนของผู้หญิง เข้าร่วมนำเสนอความคิดเห็นและเป็นส่วนหนึ่งในการแสวงหาทางออกของความขัดแย้งบนโต๊ะพูดคุย ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงและโดยอ้อม ต่อสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น 2) คู่พูดคุยและกองกำลังติดอาวุธทุกกลุ่ม ต้องเคารพกรอบกติกาสากลว่าด้วยสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of expression) สิทธิทางการเมือง (Civil Rights) ของประชาชน ความมั่นคงในชีวิตในฐานะพลเมือง สิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้ายหรือฆ่า ทั้งยังควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยไม่แทรกแซงด้วยการใช้ความรุนแรง การข่มขู่คุกคาม กดดัน ให้อยู่ภายใต้อันตราย 3) กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อร่วมมือกันหนุนเสริมกระบวนการหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยสันติวิธี โดยมีนโยบายและการปฏิบัติงานที่ปกป้องคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน (HRDs) ในทุกกลุ่มประเด็น ส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดของประชาชนและนักกิจกรรม ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่บุคลากรและประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของการทำงานร่วมกันในลักษณะเชื่อมโยงประเด็นระหว่างชุมชน นักกิจกรรม ภาคประชาสังคม สื่อมวลชนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ชายแดนใต้ บนหลักการสิทธิมนุษยชนให้เข้มแข็งมากขึ้น 4) ไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นคุกคามการทำงาน หรือ

กระทำการในลักษณะข่มขู่ โจมตี ทำลายความน่าเชื่อถือ หรือกดดันให้รู้สึกไม่ปลอดภัย ต่อนักกิจกรรมและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ ชายแดนใต้ โดยเฉพาะนักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้หญิง (WHRDs) และนักกิจกรรมเยาวชน ทั้งนี้ภาครัฐและมาราปาตานีต้องรับรองความปลอดภัยในการทำงาน รวมถึงสร้างมาตรการที่เป็นรูปธรรมในการปกป้องคุ้มครองนักกิจกรรมและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ชายแดนใต้

2. ภาครัฐ คณะทำงานฯ เรียกร้องให้ 1) ไม่ใช่มาตรการพิเศษหรือใช้อำนาจพิเศษในการควบคุม จัดการ หรือมีบทลงโทษ จับกุมคุมขังประชาชนที่นำเสนอความคิดเห็นแตกต่างจากรัฐให้ตกเป็นนักโทษทางความคิด 2) มีความเป็นกลาง ฟังข้อมูลทั้งสองด้าน รับฟังความคิดเห็นของประชาชน 3) มีกลไกการให้ความเป็นธรรม อำนวยความสะดวก 4) มีการตรวจสอบและติดตามการทำงานของผู้นำทั้งหลายเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ท้องถิ่น จังหวัด ประเทศต้องเคารพหลักการสากลว่าด้วยการไม่เลือกปฏิบัติ (non-discrimination) และการให้ความเป็นธรรมทางกฎหมายซึ่งประชาชนทุกคนย่อมได้รับความเป็นธรรมอย่างเสมอหน้ากันในทางกฎหมาย โดยปราศจากอคติทางชาติพันธุ์ ภาษา และศาสนา ลดการตีตรา (stigmatize) ไม่กล่าวหาโดยปราศจากหลักฐาน และมีความโปร่งใสสามารถติดตามตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน 5) เปิดพื้นที่และให้ความสำคัญมากขึ้นต่อบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยมีมาตรการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการแสดงความคิดเห็นอย่างปลอดภัย มีแผนงานและสนับสนุนงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพของผู้หญิง 6) ปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาหรือโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ โดยเคารพสิทธิในการจัดการทรัพยากร ที่ดิน และสิทธิชุมชนของประชาชน ผู้หญิงต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ ภาครัฐจำเป็นต้องมีการรับฟังเสียง ความคิดเห็น ความต้องการ อัตลักษณ์และวิถีชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของประชาชนในพื้นที่ มีกระบวนการดำเนินงานที่โปร่งใส น่าเชื่อถือ สามารถติดตามตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน

ประเด็นที่ 3 เศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลข่าวสาร และการส่งเสริมสันติภาพเชิงบวก สภาพสังคมในจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งอยู่ในภาวะที่ขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์ความรุนแรงต่อเนื่องกว่าหนึ่งทศวรรษ ผู้หญิงและคนชายขอบยังขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ ปัญหาการไม่มีงานทำ ปัญหาสังคมและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เช่น ปัญหายาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนต้องการได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหา การตรวจสอบ และการทำตามนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐ

ผู้หญิงภาคประชาสังคมได้ร่วมกันเสนอแนวทางสร้างเศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลข่าวสาร และการส่งเสริมสันติภาพเชิงบวก ดังนี้

1. ภาครัฐ คณะทำงานฯ เรียกร้องให้ 1) ให้ความสำคัญกับความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคงทางอาหาร การกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดยประชาชนมีส่วนร่วม 2) ให้ความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมอาชีพ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน หนุนเสริมให้ผู้หญิงสามารถทำงานสร้างรายได้ช่วยเหลือครอบครัวได้มากขึ้น แก้ไขปัญหาความยากจน สร้างงานสร้างอาชีพ พัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนและผู้หญิง 3) มีมาตรการในการส่งเสริมสุขภาพ สุขอนามัย และสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและสุขภาพจิตของประชาชน เสริมความเข้มแข็งของงานเยียวยาทางด้านจิตใจต่อผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงและอยู่ในบรรยากาศความรุนแรงมายาวนาน ให้เป็นไปในเชิงรุก โดยมีความต่อเนื่อง ทัวถึง และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4) มีความจริงจังในการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างและปัญหาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหา ยาเสพติดซึ่งในพื้นที่ชายแดนใต้ยังอยู่ในระดับที่มีความรุนแรงอย่างมาก และบ่อนทำลายความมั่นคงทางสังคมของประชาชนในพื้นที่ 5) มีนโยบาย มีแนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มาตรการที่มีประสิทธิภาพ มีแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุน ส่งเสริม เติบโตคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพในสังคม พหุวัฒนธรรม พหุศาสนา และสันติภาพเชิงบวก (positive peace) เช่นการลดความรุนแรงในครอบครัว การพัฒนาศักยภาพของผู้หญิงและประชากรกลุ่มเปราะบางในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

2. สื่อมวลชน คณะทำงานฯ เรียกร้องให้ 1) นำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นกลางและรอบด้าน ติดตามการดำเนินงานของภาครัฐ และการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ มานาเสนอต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยสันติสุข ภาครัฐต้องมีการประชาสัมพันธ์ความก้าวหน้าในการทำงานตามนโยบายที่กำหนดไว้ การแก้ไขปัญหาที่ได้รับการร้องเรียน และส่งเสริมให้ประชาชนสามารถรับทราบข่าวความเคลื่อนไหวในการพูดคุยสันติสุขอย่างทัวถึงและรอบด้าน

3. ผู้หญิงภาคประชาสังคม คณะทำงานฯ เรียกร้องให้ผู้หญิงที่ทำงานด้านการเยียวยา และผู้หญิงนักกิจกรรมในทุกประเด็นต้องใส่ใจคุณภาพของชีวิตความเป็นอยู่ (well-being) สุขภาพของตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างเร่งด่วน โดยเพิ่มกิจกรรมในการดูแลเยียวยาตัวเอง การเสริมพลังใจ (empowering) การสร้างกลุ่มช่วยเหลือ (group support) ระหว่างชุมชนผู้หญิงนักกิจกรรม ควบคู่ไปกับการทำงานทางสังคม ลดการใช้ความรุนแรงทางวัฒนธรรม และการเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้หนุนเสริมสันติภาพและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ชายแดนใต้เป็นงานที่ต้องอาศัยความอดทนและ

ต้องอยู่ในสภาวะความเสี่ยงที่มีความกดดันเกือบตลอดเวลา ทั้งยังต้องใช้เวลาในการทำงานเคลื่อนไหว เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างยาวนาน มิติของการดูแลสุขภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องกลับมา ร่วมกันทบทวนอย่างเร่งด่วน

ประเด็นที่ 4 การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ผลจากสถานการณ์ความรุนแรงยาวนาน ในพื้นที่นี้ ก่อให้เกิดความหวาดระแวงและการแบ่งแยกระหว่างผู้คนในชุมชนในพื้นที่สามจังหวัด ชายแดนใต้ ซึ่งเริ่มปรากฏผลให้เห็นอย่างชัดเจนมากขึ้นในหลายปีที่ผ่านมา เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐาน หรือการย้ายออกจากพื้นที่ของประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากความกังวลเรื่องความปลอดภัย ซึ่งกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมผู้ที่ใกล้ชิดกับชุมชนครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ต่าง ตั้งข้อสังเกตไปในทิศทางเดียวกันว่าปรากฏการณ์เหล่านี้ในวันก็ทวีความรุนแรงมากขึ้น การสร้าง สันติภาพ ซึ่งหมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียวของผู้คนร่วมชุมชน จึงเป็นวาระเร่งด่วนที่ต้อง หันมาให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นและเคลื่อนไหวเพื่อรับมือกับสภาวะที่เกิดขึ้นโดยทันที

ผู้หญิงภาคประชาสังคมได้ร่วมกันเสนอแนวทางสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนี้

1. ภาครัฐ คณะทำงานฯเรียกร้องให้ 1) ส่งเสริมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในชุมชนให้มากขึ้น ทั้งในระบบโรงเรียน สถาบันการศึกษา และส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมสาธารณะ กิจกรรมสร้างสรรค์ ภายในชุมชน เพื่อให้เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปเกิดความเข้าใจและเกิดโอกาสที่จะได้เรียนรู้ ความแตกต่างหลากหลาย และวิถีชีวิตของผู้คนร่วมชุมชน ตลอดจนลดความหวาดระแวงกัน 2) จัดการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ พัฒนาทัศนคติเชิงบวก ให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการทุกภาคส่วนมีความเข้าใจในศาสนา วัฒนธรรม ภาษา และอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนใต้ที่มีลักษณะ พหุวัฒนธรรมมากขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานในสังคม พหุวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) เข้าใจในความเป็นพหุวัฒนธรรม ที่ไม่ใช่เป็นการส่งเสริมให้มีการผสมกลมกลืนกันในทางวัฒนธรรม/ศาสนา แต่ยังคงส่งเสริมให้แต่ละวัฒนธรรมสามารถรักษา อัตลักษณ์ของตนไว้ได้ ซึ่งแม้จะแตกต่างกัน แต่ก็เข้าใจ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน

2. ผู้เห็นต่างและมาราปาตานี คณะทำงานฯเรียกร้องให้ 1) แสดงจุดยืนทางการเมืองที่ สนับสนุนสังคมพหุวัฒนธรรม พหุศาสนา 2) พลเรือน หรือประชาชนโดยทั่วไป ต้องไม่ถูกทำร้าย อันเนื่องมาจากการนับถือศาสนา ภาษา หรือชาติพันธุ์อื่นที่แตกต่างจากตน

3. ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคม คณะทำงานฯเรียกร้องให้ให้ความสำคัญ ในการร่วมมือกันสร้างความสัมพันธ์อันดีของผู้คนต่างศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ร่วม ชุมชนเดียวกัน ควรมีท่าทีที่เปิดกว้างทางความคิด เปิดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึง

ส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้ความแตกต่างหลากหลายในประเพณีวัฒนธรรมอื่นมากยิ่งขึ้น ในองค์กรระดับชุมชนหรือการก่อตั้งกลุ่ม คณะทำงาน ควรมีการคำนึงถึงความหลากหลายของสมาชิก ทั้งในมิติของศาสนา ชาติพันธุ์ เพศ และวัย ส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้เรียนรู้พหุวัฒนธรรมให้มากขึ้น

4. ผู้หญิง คณะทำงานฯ เรียกร้องให้มีบทบาทในการทำงานเชิงวัฒนธรรมให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เป็นตัวแทนในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และในกลุ่ม คณะทำงานของผู้หญิงควรคำนึงถึงผู้หญิงที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านศาสนา ภาษา พื้นที่ วัย และการทำงานในเชิงประเด็นที่มีความร่วมมือและมีความเชื่อมโยงกันภายในเครือข่ายภาคประชาสังคมผู้หญิงมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมทางการทั้ง 6 โครงการมีรูปแบบการดำเนินกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่

1) การลงพื้นที่รับฟังข้อคิดเห็นจากคนกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มคนที่คณะทำงานฯ เข้าไปรับฟังได้แก่ ผู้หญิงในพื้นที่ทั้งไทยพุทธ-มุสลิม กรรมการสภาประชาสังคมชายแดนใต้ นักการเมืองท้องถิ่นและระดับพรรค คณะทำงานและแกนนำชุมชนสตรี เจ้าคณะจังหวัดปัตตานี จุฬาราชมนตรี คณะกรรมการอิสลามจังหวัดยะลา และชาวบ้านในพื้นที่ความไม่สงบ การลงพื้นที่รับฟังคนกลุ่มต่าง ๆ นี้มีความสำคัญเพราะทำให้คณะทำงานฯ ตระหนักได้ว่า แม้ว่าแต่ละกลุ่มต่างก็มีภาพพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและข้อเสนอสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพที่แตกต่างกันแต่ความแตกต่างแต่ประเด็นที่มีความเห็นร่วมกันก็มีอยู่มาก กระบวนการ dot democracy ที่มูลนิธิเอเชียเป็นผู้นำเสนอเป็นวิธีการที่ทำให้ข้อมูลที่คณะทำงานฯ ได้รับเพื่อนำไปผลิตเป็นข้อเสนอค่อนข้างเปิดกว้างและสามารถหลอมรวมความต้องการมวลรวมของกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ได้อย่างดี อันนำมาซึ่งข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและข้อเสนอสถานะที่เอื้อที่ตอบโจทย์คนวงกว้างในพื้นที่ได้มากพอสมควร อีกทั้งการเข้าพบบุคคลสำคัญยังเป็นการเปิดช่องทางสื่อสารและขอความร่วมมือในการให้ช่วยเป็นกลจักรขับเคลื่อนข้อเสนอของคณะทำงานฯ อีกด้วย

2) การจัดทำและยื่นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อคู่ขัดแย้ง หลังจากจัดทำข้อเสนอทั้งหลายแล้ว คณะทำงานฯ เลือกวิธีการยื่นข้อเสนอของคณะทำงานฯ ผ่านกิจกรรมสาธารณะที่จัดขึ้นในวันสำคัญเกี่ยวกับผู้หญิงต่าง ๆ รวมทั้งนำเสนอในรูปแบบจดหมายเปิดผนึก การยื่นข้อเสนอในที่แจ้งเช่นนี้มีความสำคัญเพราะเป็นวิธีการแสดงความบริสุทธิ์ใจของคณะทำงานฯ อีกทั้งข้อเสนอที่ยื่นให้คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายก็เป็นข้อเสนอฉบับเดียวกันที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะข้อเสนอของคณะทำงานฯ บรรจุสารที่เขียนถึงคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ไว้หมดแล้วรวมทั้งเพื่อเลียงข้อครหาว่าคณะทำงานฯ เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และยื่นข้อเสนอนี้ก็เป็นการเผยแพร่สู่สาธารณะซึ่งจะทำให้คนทั่วไปได้รับรู้สถานการณ์และความต้องการจริง ๆ ของคนในพื้นที่

3) การรณรงค์สาธารณสุขผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่นวิทยุ (ผ่านคลื่นวิทยุชุมชนปัตตานี คลื่นวิทยุ มหาวิทยาลัยมอ.ปัตตานีและคลื่นวิทยุมีเดียสลัตตัน) โทรทัศน์ (รายการนักร้องชาวพลเมืองช่องไทย พีบีเอส)

4) การจัดงานรณรงค์สาธารณสุข ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่ทำให้สาธารณสุขชนมองเห็นตัวและข้อเรียกร้องของพวกเขาได้ชัดเจนที่สุด มีทั้งสิ้น 6 ครั้ง ดังนี้

ภาพที่ 7 การจัดการรณรงค์สาธารณสุขหัวข้อ “ผู้หญิงต้องปลอดภัย ไร้ความรุนแรง”
เนื่องในโอกาสวันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล วันที่ 25 พฤศจิกายน 2558

ภาพที่ 8 การรณรงค์และจัดเวทีสาธารณสุขหัวข้อ “พื้นที่ (กลาง) ตลาดปลอดภัย”
วันที่ 28 เมษายน 2559 ณ ตลาดเทศบาลวิวัฒน์ จ.ปัตตานี

ภาพที่ 9 การเดินรณรงค์สนับสนุนการพูดคุยสันติภาพและยื่นข้อเสนอเชิงนโยบาย
“พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” ต่อสาธารณะและคณะพูดคุยสันติภาพ วันที่ 1 กันยายน 2559

ภาพที่ 10 กิจกรรม 10 ปีหน้า 10 ปีหลัง วาระผู้หญิงชายแดนใต้ “พัฒนาพื้นที่ปลอดภัย
ผู้หญิงก้าวหน้า สร้างสังคมประชาธิปไตยและเป็นธรรม” วันที่ 8 มีนาคม 2560

ภาพที่ 11 ตัวอย่างการรณรงค์พื้นที่สาธารณะปลอดภัยทางสื่อโซเชียลมีเดีย
เนื่องในวันยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรีสากล วันที่ 25 พฤศจิกายน 2560

3.4.3 ข้อค้นพบจากการพิจารณาชีวิตและการทำงานด้านสันติภาพของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

1. ด้วยโครงสร้างองค์กรที่ใช้ระบบประสานงานผ่านผู้ประสานงานหลักทั้ง 5 คน ทำให้การให้ความสำคัญกับคณะทำงานฯของแต่ละองค์กรสมาชิกมีไม่เท่ากัน บางองค์กรให้ความสำคัญกับคณะทำงานฯอย่างมากกระทั่งนับรวมกิจกรรมทุกกิจกรรมขององค์กรตนเองว่าเป็นกิจกรรมของคณะทำงานฯ ความรู้สึกนี้เกิดขึ้นกับสมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา

“เวลาจะไปไหนก็จะเอาชื่อพวกไปด้วยทุกครั้ง งานที่สมาคมทำก็จะนับว่าเป็นกิจกรรมของพวก” (นิเต๊ะ อีแดแล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

ในขณะที่กับบางองค์กรกลับมีความรู้สึกห่างเหินกับคณะทำงานฯ มองคณะทำงานฯว่าเป็นเพียงช่องทางที่สามารถเสริมสร้างความรู้สึกเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม ประเด็นสันติภาพ และแนวคิดทางสังคมใหม่ ๆ ให้กับตัวเอง บางองค์กรไม่พร้อมจะทำกิจกรรมร่วมกับคณะทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรที่สังกัดราชการด้วยเหตุผลว่ากิจกรรมของคณะทำงานฯนั้นมีลักษณะเชิงรุกและอาจทำให้ตำแหน่งราชการของพวกเธอบางคนเสื่อมเสีย

“ก็จะมองว่าพวกทำงานรัฐนะบางที อย่างเช่นที่ไปเรียกร้องตลาดปลอดภัยเนี่ย ก็ใช้แหละใคร ๆ ก็อยากให้ตลาดปลอดภัย แต่ก็จะมองว่าตลาดมันก็ไม่ได้อันตรายอะไรอยู่แล้ว และเราก็มองว่างานของเราหมายถึงของชมรมอะนะ มันยังไม่ได้จำเป็นต้องเชิงรุกอะไรขนาดนั้น และสมาชิกของเราเองก็มีหลายคนที่ไม่ค่อยเห็นด้วยกับพวกพวก เพราะเราเป็นข้าราชการไง จะให้ไปเดินขบวนอะไรอย่างงี้ไม่ยอมไป มันเสียภาพพจน์” (ฉายา ยะภา, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2561)

2. การยึดงานภาคประชาสังคมเป็นอาชีพ จากการพูดคุยทำให้รู้ว่ามียุวกเธอหลายคนที่ยึดงานภาคประชาสังคมเป็นอาชีพหลักซึ่งสิ่งนี้เป็นความน่าสนใจเพราะทำให้ได้รู้ว่างานภาคประชาสังคมสามารถยึดเป็นแหล่งรายได้หลักของผู้หญิงบางกลุ่มในพื้นที่ เพราะเป็นงานที่ให้รายได้และสร้างช่องทางให้พวกเธอมีโอกาสต่อยอดรายได้ได้อีกด้วย

“ที่ไหนเรียกพี่ไปประชุมพี่ไปหมด เพราะได้ค่าเบี้ยเลี้ยง และบางทีมาประชุมที่กรุงเทพฯ ก่อนกลับพี่ก็จะนั่งรถเมล์ไปลงโบ๊ะเบ้ สำเพ็ง พาหุรัด ชื่อของจากแถวนั้นและนั่งรถไฟกลับมาที่ปัตตานี เอามาขายในหมู่บ้าน เป็นเงินหมุนเวียนในบ้าน อะไรทุกอย่างที่ทำแล้วได้เงินพี่ทำหมด” (นฤมล สาและ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2561)

รายได้จากการทำงานของพวกเธอถือเป็นรายได้หลักในหลาย ๆ ครอบครัวเพราะจากการเก็บข้อมูล พบว่าสมาชิกหลาย ๆ ครอบครัวที่เป็นเพศชายไม่ประกอบอาชีพและยกภาระการดูแลค่าใช้จ่าย

ในบ้านทั้งหมดให้เป็นของผู้หญิงอย่างพวกเธอ อีกทั้งบางกรณียังพบว่าคู่สมรสชายไม่สนับสนุนการทำงานภาคประชาสังคมของภรรยาผ่านเสียงค่อนข้างว่าพวกเธอไม่ได้ทำงานจริงจังเพียงแต่แต่งตัวสวย ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ตัวเองไปเจอผู้ชายใหม่ ๆ อีกทั้งยังปล่อยข่าวสร้างชื่อเสียงแก่ภรรยาตัวเองที่ออกไปทำงานภาคประชาสังคม รวมทั้งสามีของพวกเธอบางคนยังแอบไปมี “บ้านเล็ก” ให้พวกเธอเข้าใจอีกด้วย ดังนั้นจึงพบว่า มีพวกเธอหลายคนที่เป็นสมาชิกคณะทำงานฯ เลือกที่จะเดินออกมาจากสถานภาพสมรสและครองตัวเป็นโสดหรือเป็นหญิงม่ายด้วยตัวของเธอเอง

3. สถานะทางกฎหมายขององค์กรสมาชิก จากที่กล่าวไปข้างต้นว่าสถานะทางกฎหมายขององค์กรภาคประชาสังคมเป็นประเด็นสำคัญ นั้นเป็นเพราะว่าสถานะทางกฎหมายขององค์กรมีผลต่อการขอรับทุนดังจะเห็นได้ว่าองค์กรที่ได้รับทุนใน 6 โครงการที่กล่าวมาข้างต้น (โครงการ A ถึง F) 3 ใน 6 โครงการ ได้แก่โครงการ A B และ D เป็นองค์กรที่จดทะเบียน ทั้งนี้จากการสอบถามแหล่งทุนทำให้รู้ว่า สถานะการจดทะเบียนขององค์กรผู้รับทุนมีความสำคัญเพราะเป็นที่ยืนยันถึงความมั่นคงและเชื่อถือได้ขององค์กร

บทที่ 4

การทำงานของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ กับมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ 1325

จากที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 ว่ามติ 1325 (the United Nations Security Council: UNSC 1325) นั้นเป็นการให้คำมั่นของสหประชาชาติในการปกป้องสิทธิผู้หญิงและรองรับกระบวนการสันติภาพที่มาจากความร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน สิ่งนี้แสดงถึงการให้ความสำคัญกับประเด็นเพศสภาพหรือมิติความสัมพันธ์หญิงชาย (gender) และประสบการณ์ของผู้หญิงระหว่างสถานการณ์ความรุนแรงและหลังสิ้นสุดสงครามและเชื่อว่าความรู้ที่มาจากทัศนะของผู้หญิงมีความสำคัญและมีค่าเพียงพอที่จะนำมาใช้เพื่อสร้างเป็นนโยบายได้

สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของแนวคิดกระบวนการสันติภาพจากในอดีตที่ขับเคลื่อนด้วย “กลุ่มอาการชายเป็นใหญ่” (a symptom of male dominance) ที่มุ่งเน้นแต่เพียงการยุติและจำกัดขอบเขตความรุนแรง (ending and curbing violence) ซึ่งเป็นการสร้างสันติภาพที่มีมุมมองอย่างแคบ (a narrow scope) และนำข้อพิพาทที่เกี่ยวกับความเสี่ยงและความรุนแรงที่เกิดเฉพาะกับสตรีไปอยู่ข้างทาง มาสู่ฐานคิดแบบมิติความสัมพันธ์หญิงชายที่เน้นความสำคัญของการสร้างความเข้าใจความแตกต่างและความต้องการเฉพาะของแต่ละเพศเพื่อนำมาขับเคลื่อนให้เกิดสันติภาพที่มากกว่าแค่การปลอดเหตุการณ์ความรุนแรง ด้วยการไม่ผลักผู้หญิงให้ไปอยู่ที่ขอบของกระบวนการสันติภาพแต่มองพวกเธอในฐานะที่เป็น change agent ผู้มีความสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้จริง ในกรณีนี้ก็คือการเปลี่ยนแปลงไปสู่สันติภาพที่ยั่งยืน

4.1 ไทยกับเส้นทางมติ 1325

จากที่กล่าวไว้แล้วบ้างในฐานะที่เป็นบริบทหนึ่งของการขับเคลื่อนสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของผู้หญิง แต่เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นถึงเส้นทางการเดินทางของมติ 1325 จากโตะคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Security Council: UNSC) มายังประเทศไทย เนื้อหาส่วนนี้จึงจะทำหน้าที่ดังกล่าว

หลังจากเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม ค.ศ. 2000 (พ.ศ.2543) สภาความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Security Council: UNSC) ลงมติเลขที่ S/RES/1325 ผ่านมติ 1325 (Resolution 1325) ว่าด้วยผู้หญิง สันติภาพ และความมั่นคง (Women, Peace and Security: WPS) อย่างเป็นเอกฉันท์เพื่อกำหนดแนวนโยบายและดำเนินการเสริมศักยภาพผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากสงครามและแก้ปัญหาสันติภาพอย่างยั่งยืนซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่สภาความมั่นคงฯ ให้

ความสำคัญกับการเรียกร้องให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมอย่างเต็มกำลังและแข็งขันในการ 1) ป้องกันและ 2) จัดการความขัดแย้งในภาวะสงครามที่อำนาจทางการทหารและการใช้อาวุธมีสูงซึ่งทำให้เกิดความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ต่อผู้หญิงและกลุ่มเปราะบางทั้งความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงทางเพศซึ่งองค์กร Amnesty Inter-national ยืนยันว่าการข่มขืน (Rape) และการล่วงละเมิดทางเพศ (Sexual abuse) เป็นอาวุธชนิดหนึ่งในสงคราม เพราะการข่มขืนสามารถทำลายล้างครอบครัว หมู่บ้านและชนเผ่าต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการขโมยทรัพย์สิน หรือการชิงทรัพย์ และการเผาทำลาย โดยสภาพความมั่นคงแห่งสหประชาชาติคาดหวังว่ามตินี้จะช่วยให้ผู้หญิงได้รับการฟื้นฟู เยียวยาพร้อมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม การเมือง และการสืบหาความจริง

ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นดังกล่าว ประเทศไทยจึงเริ่มขับเคลื่อนมติ 1325 เป็นครั้งแรกผ่านทางกลุ่มองค์กรเอกชน ผู้หญิง สันติภาพและความมั่นคงด้วยแปลสรุปสาระสำคัญของมติ 1325 เป็นภาษาไทย (อัมพร หมาตเดิน 2558) เพื่อกระจายให้สังคมรับรู้และเผยแพร่ไปพร้อม ๆ กับการทำงานรณรงค์ด้านความเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติระหว่างเพศซึ่งเป็นเจตคติของอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อผู้หญิง (the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women: CEDAW) ที่เป็นพันธกรณีหลักของรัฐจากการที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยวิธีกายานูวัติและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528 (UNIFEM CEDAW SEAP –Thailand, มปป)

ในระดับนโยบาย รัฐริเริ่มให้ความสำคัญกับกลไกการป้องกันแก้ไขปัญหาและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงตามมติ 1325 ผ่านเวที panel discussion หัวข้อ Gender Equality and Peaceful Societies: From Evidence to Action เนื่องในวาระที่มติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ 1325 ครบรอบ 15 ปี เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2558 ณ นครนิวยอร์ก (กระทรวงการต่างประเทศ 2558) ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ “ช้ากว่า” การทำงานของภาคประชาสังคมเกือบหนึ่งทศวรรษ อ้างอิงจากการที่มูลนิธิผู้หญิงจัดทำคู่มือเพื่อการอบรม CEDAW โดยได้รวมมติ 1325 เข้าไว้ในคู่มือนั้นตั้งแต่ปี 2551 (ศิริพร สโครบานะ และคณะ 2551) จากนั้น เวทีในส่วนกลางของประเทศเริ่มขยายไปสู่การแลกเปลี่ยนเชิงนโยบายกับการขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติการผ่านการประสานงานขององค์กรภาครัฐ คือ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับ UN Women (องค์การเพื่อผู้หญิงแห่งสหประชาชาติ) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ องค์กรพัฒนาเอกชนด้านผู้หญิง และตัวแทนเครือข่ายผู้หญิงจากภาคประชาสังคม ในลักษณะการประชุมเชิงปฏิบัติการเมื่อ 15 ตุลาคม 2558 มี ดร.สายสุรี จุติกุล ที่ปรึกษาและอนุกรรมการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงปลอดภัย (ผู้ซึ่งเป็นหนึ่งใน panelist ของเวที วันที่ 12 มีนาคม 2558 ณ นครนิวยอร์ก) ขึ้นให้ข้อคิดเห็นร่วมกับ

ตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ เนื้อหาโดยรวมของการจัดเวทีมุ่งไปที่การเสริมความรู้ ความเข้าใจ และแรงจูงใจให้เห็นถึงความสำคัญของมติ 1325 และมติที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดทิศทางการนำมติ 1325 มาใช้ในประเทศไทย โดยริเริ่มแผนปฏิบัติการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสาเหตุที่ภาครัฐจะจงเลือกพื้นที่ชายแดนใต้เป็นฐานปฏิบัติการบุกเบิกมติ 1325 เป็นเพราะ “สถานการณ์ในพื้นที่ภาคใต้ มีนัยชัดเจนและดูเข้ากับบริบทของเนื้อหาของมติ 1325 ที่สุด” (สิริวรรณ เย็นตั้ง, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2562)

แต่เนื่องจากมติดังกล่าว 1) มุ่งสื่อ “สารสนเทศ” ถึงตัวละครสำคัญ (key actors) ได้แก่ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (the security council) รัฐสมาชิก (Member states) องค์การของสหประชาชาติ (UN entities) เลขาธิการแห่งสหประชาชาติ (Secretary-General) และคู่ขัดแย้งในสงคราม (parties to conflict) และ 2) ใช้คำว่า armed conflict เป็นเงื่อนไขพิจารณาเชิงพื้นที่และสถานการณ์ในการปฏิบัติการตามมติซึ่งรัฐไทยมองสถานการณ์ในภาคใต้ว่าเป็นเพียง “พื้นที่ก่อความไม่สงบ ไม่ใช่พื้นที่ขัดแย้ง” (พันเอกหญิงวันทนา ท้าวลา หัวหน้าคณะทำงานภาคประชาสังคม กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า) ด้วยเหตุนี้ทำให้ คณะรัฐมนตรีไม่สามารถออกมติคณะรัฐมนตรีเป็น (ร่าง) “ยุทธศาสตร์ ระดับชาติด้านสตรี สันติภาพ และความมั่นคง” ที่สอดคล้องตามมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1325 ได้ และลดทอนเหลือเพียง “มาตรการและแนวปฏิบัติ ด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง” ภายใต้การดูแลของ คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานภาพสตรีแห่งชาติ (กยส.) เพียงเท่านั้น

“มาตรการและแนวปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง” เริ่มร่างมาตั้งแต่ปี 2557 – 2558 และสำเร็จเป็นมาตรการฉบับทางการเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2559 (สิริวรรณ เย็นตั้ง, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2562) แม้ว่าความเป็นมาของการจะหนักแน่นน้อยกว่าความเป็นยุทธศาสตร์ แต่เนื้อหาของ “มาตรการและแนวทางปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง” ที่เขียนขึ้นโดยคณะกรรมการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงปลอดภัย (ชุดอนุภายใต้การดูแลของ กยส. และ คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาสถานภาพสตรี หรือ กสส. สังกัดกรมกิจการสตรีและครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือ พม.) ยังคงนำเอาหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสตรีทั้งไทยและสากลมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา ได้แก่ (เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคม, 2561; กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2559)

- 1) แนวคิดการเปิดโอกาสและให้ความสำคัญต่อประสบการณ์และบทบาทของผู้หญิงในช่วงเวลาแห่งความขัดแย้งโดยอ้างอิงถึงความมุ่งหมายที่จะสร้างสังคมที่เสมอภาค เป็นธรรมและยุติธรรมอันจะสร้างศักดิ์ศรี ความมั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ดีแก่สตรี

ไทยตามปรากฏใน **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555 - 2559)**

- 2) แนวคิดการมุ่งแสวงหายุทธศาสตร์และการกำหนดกลไกในการสร้างศักยภาพและโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเต็มประสิทธิภาพโดยเฉพาะให้กลไกภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของสตรีตามที่ปรากฏใน **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560 - 2564)**
- 3) แนวคิดที่จะกำหนดเป้าหมายให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียมโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อนำไปสู่สังคมสันติสุขตามที่ปรากฏใน **แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 3 (2557 - 2561)**
- 4) แนวทางการตระหนักว่าสตรีมิใช่เป็นเพียงผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้งแต่เป็นผู้ที่สมควรมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพทุกขั้นตอนซึ่งในปัจจุบันยังมีน้อยและจำเป็นต้องสนับสนุนเพื่อเป็นการคุ้มครอง ช่วยเหลือ และพัฒนาสตรีที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งและส่งเสริมบทบาทสตรีให้มีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสันติภาพและความมั่นคงได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพตามที่ปรากฏใน **ข้อมติที่ 1325 (2000) เรื่องสตรี สันติภาพและความมั่นคง** และยังตระหนักถึง **ข้อมติที่ 1820 (2008) ว่าด้วยความรุนแรงทางเพศต่อพลเรือนในสถานการณ์ความขัดแย้งถึงอาวุธ³⁵ ข้อมติที่ (2009) 1888 ว่าด้วยการออกข้อบังคับให้การรักษาสันติภาพ (peacekeeping missions) ต้องหมายรวมถึงการปกป้องผู้หญิงและเด็กจากความรุนแรงทางเพศระหว่างสภาวะ³⁶ ข้อมติที่ (2009) 1889 ว่าด้วยการเรียกร้องให้มีมาตรการที่ครอบคลุมเพื่อที่จะเสริมความเข้มแข็งแก่สตรีในการมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพในทุก ๆ ขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงหลังการสร้างข้อตกลงสันติภาพแล้ว³⁷ ข้อมติที่ (2010) 1960 จากการตระหนักว่าความรุนแรงทางเพศระหว่างสภาวะความขัดแย้งถึงอาวุธ (armed conflict) ยังคงปรากฏขึ้นอย่างเป็นระบบ ขยายวง**

³⁵ โปรดดูเพิ่มเติมที่ <https://www.peacewomen.org/SCR-1820>

³⁶ โปรดดูเพิ่มเติมที่ <https://www.peacewomen.org/SCR-1888>

³⁷ โปรดดูเพิ่มเติมที่ <https://www.peacewomen.org/SCR-1889>

กว้าง และ รุนแรงดังนั้นจึงต้องการเรียกร้องให้ความรุนแรงทางเพศดังกล่าวถึงที่สุดลงเสียที่³⁸ **ข้อมติที่ (2013) 2106** ว่าด้วยการให้ความสำคัญ เน้นย้ำความสำคัญของปฏิบัติการ ขั้นตอน มาตรการ และผู้ดำเนินการเพื่อยุติความรุนแรงเชิงเพศในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบความขัดแย้งร/นแรง³⁹ และ **ข้อมติที่ (2013) 2122** ว่าด้วยการตระหนักถึงความสำคัญว่าต้องเน้นย้ำสาเหตุรากฐานของความขัดแย้งถึงอาวุธ (armed conflict) และความเสี่ยงด้านความมั่นคงที่ผู้หญิงต้องพบเจอและเรียกร้องให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมจัดบริการหรือนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของสตรีที่อยู่ในภาวะความขัดแย้งรุนแรง⁴⁰

- 5) แนวคิดว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบและการให้หลักประกันว่ารัฐมีหน้าที่ประกันให้สตรีสามารถเข้าถึงสิทธิและโอกาสต่าง ๆ บนพื้นฐานความเสมอภาคที่แท้จริงกับบุรุษโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติตามที่ปรากฏใน **อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW)**
- 6) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามที่ปรากฏใน **เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกรอบสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals - SDGs) เป้าหมายที่ 5** ว่าด้วยการบรรลุถึงความเท่าเทียมทางเพศและเสริมพลังให้แก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน และ **เป้าหมายที่ 16** ว่าด้วยการส่งเสริมสันติภาพและการเข้าถึงระบบยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

มาตรการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ 4 ประการได้แก่

- 1) เพื่อให้สตรีได้รับการปกป้องและคุ้มครองสิทธิจากปัญหาความขัดแย้งอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม
- 2) เพื่อส่งเสริมบทบาทของสตรีในการสร้างสันติภาพและความมั่นคง

³⁸ โปรดดูเพิ่มเติมที่ <https://www.peacewomen.org/SCR-1960>

³⁹ โปรดดูเพิ่มเติมที่ <https://www.peacewomen.org/SCR-2106>

⁴⁰ โปรดดูเพิ่มเติมที่ <https://www.peacewomen.org/SCR-2122>

- 3) เพื่อให้ภาคประชาชน ผู้นำศาสนา ประชาชน และผู้นำในพื้นที่รวมทั้งสื่อมวลชนมีบทบาทในการปกป้อง คุ่มครองสิทธิสตรี และฟื้นฟูเหยี่ยวาสตรีที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้ง
- 4) เพื่อให้มีกลไกในการจัดการความขัดแย้งและกระบวนการสร้างสันติภาพและความมั่นคงในประเทศและต่างประเทศ

เป้าหมายหลักมี 5 ข้อคือ

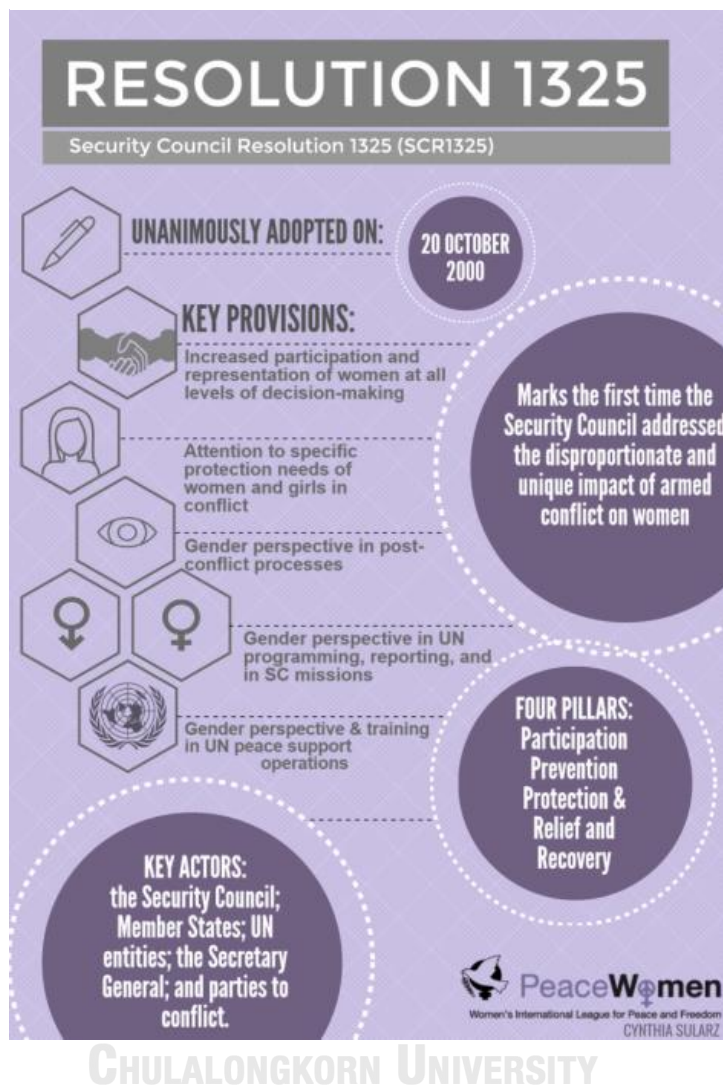
- 1) สตรีมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพในทุกขั้นตอนและทุกระดับ
- 2) สตรีในพื้นที่สถานการณ์ความขัดแย้งได้รับการปกป้องและคุ้มครองสิทธิ
- 3) ภาคประชาสังคม ผู้นำศาสนา ประชาชน ผู้นำในพื้นที่และสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพและความมั่นคง
- 4) มีกลไกส่งเสริมให้สตรีมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งและกระบวนการสร้างสันติภาพ และ
- 5) มีฐานข้อมูลกลางด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงที่เป็นระบบทันสมัย เข้าถึงง่าย

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ทั้ง 4 และเป้าหมายหลัก 5 ข้อข้างต้นก็จะพบว่าสอดคล้องกับเสาหลัก (pillars) 4 ประการของมติ 1325 ที่ตระหนักถึงบทบาทและประสบการณ์ของผู้หญิงในสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงได้แก่⁴¹

- 1) Participation หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพ
- 2) Prevention หมายถึง การป้องกันความรุนแรงทางอาวุธและความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงและเด็กหญิง
- 3) Protection หมายถึง การคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิงจากความรุนแรงทุก ๆ ด้านระหว่างสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรง
- 4) Relief and Recovery หมายถึง การเยียวยาและฟื้นฟูชีวิตของผู้หญิงและเด็กหญิงภายหลังสถานการณ์ความขัดแย้ง

⁴¹โปรดดูเพิ่มเติมที่ <https://www.peacewomen.org/SCR-1325>

ภาพที่ 12 โปสเตอร์สรุปความเข้าใจต่อมติหมายเลข 1325

(ที่มา Women's International League of Peace and Freedom, United Nations Office)

ในแต่ละวัตถุประสงค์ของมาตรการและแนวทางปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงก็จะมี แผนปฏิบัติการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง (Action Plan) เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น ในปัจจุบัน Action Plan ฉบับล่าสุดคือ Action Plan ของปี 2561 ซึ่งมีสถานะเป็น “ร่าง” จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการด้านสิทธิสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงพลอดภัย เนื้อหาในร่างแผนปฏิบัติการฯระบุมตรการ 5 ข้อ ประกอบด้วย (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว 2560)

1. การป้องกัน ดำเนินผ่าน โครงการเฝ้าระวังปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ที่กำหนดให้มีการสร้างความรู้และสร้างคู่มือเฝ้าระวังปัญหาความขัดแย้งในชุมชนโดยเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและสร้างระบบการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระดับชุมชนและให้ผู้หญิงเข้ามา มีบทบาทเฝ้าระวังในชุมชนรวมทั้งส่งเสริมให้มีบริการของรัฐเพื่อสนับสนุนให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง
2. การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและการฟื้นฟูเยียวยา ดำเนินผ่าน โครงการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและฟื้นฟูเยียวยาผู้ถูกกระทำรุนแรง ที่กำหนดให้พัฒนาระบบคุ้มครองผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้งโดยกำหนดให้จัดตั้งกองทุนฟื้นฟูเยียวยาผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบและจัดสรรพื้นที่รับรองครอบครัวผู้ที่ได้รับผลกระทบและดูแลช่วยเหลือทุกมิติ รวมทั้งสนับสนุนทุนประกอบอาชีพ อบรมเพิ่มทักษะด้านอาชีพให้กับผู้ได้รับผลกระทบและส่งเสริมให้มีบริการของรัฐเพื่อลดภาระงานในบ้านของหญิงม่าย
3. การพัฒนาศักยภาพ ดำเนินผ่าน โครงการพัฒนาศักยภาพของผู้หญิง ที่กำหนดให้จัดอบรมสตรีเพื่อพัฒนาทักษะการเจรจาต่อรองและหลักการบริหารความขัดแย้งอย่างสันติวิธี รวมทั้งอบรมให้ผู้หญิงมีความรู้เรื่องสิทธิและความรุนแรง และ ส่งเสริมการบูรณาการมิติหญิงชายในนโยบายและแผนพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานด้านสันติภาพและความมั่นคง ความน่าสนใจของมาตรการนี้คือการปรากฏชื่อ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนิน ”สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ“ จากทั้งหมด) มาตรการดังกล่าว ซึ่งเป็นเพียงมาตรการเดียว4 มาตรการที่ระบุชื่อองค์กร (สตรีภาคประชาสังคมในพื้นที่ชายแดนใต้
4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและสตรี ดำเนินผ่าน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน กำหนดให้เสริมสร้างทัศนคติทางบวกให้ชุมชนและสตรีมีส่วนร่วมในพื้นที่ และส่งเสริมให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในคณะกรรมการบริหารความขัดแย้งรวมทั้งปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเกิดความรุนแรงและควรสร้างบุคคลต้นแบบระดับชุมชนเพื่อเชิดชูเกียรติ ทั้งนี้ยังกำหนดให้ส่งเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายสตรีในการลดความรุนแรงและความขัดแย้งในพื้นที่และเพิ่มบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
5. การส่งเสริมให้มีกลไกและการขับเคลื่อน ดำเนินผ่าน โครงการงานวิจัยด้านพัฒนาองค์ความรู้ สตรี ความมั่นคง และสันติภาพ กำหนดให้มีศูนย์ประสานงานในการผลักดัน ขับเคลื่อนและ

ติดตามการดำเนินการตามนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง และส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยด้านพัฒนาองค์ความรู้สตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง รวมทั้งจัดสรรงบประมาณให้นักวิจัยทำวิจัย ทำคลังความรู้ เผยแพร่งานวิจัยคืนข้อมูลแก่ชุมชน และถอดบทเรียนการทำงานเผยแพร่ จัดเวทีแลกเปลี่ยน เวทีสาธารณะและจัดสรรงบประมาณที่มีมุมมองมิติหญิงชาย (gender budgeting) ในกลไกการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

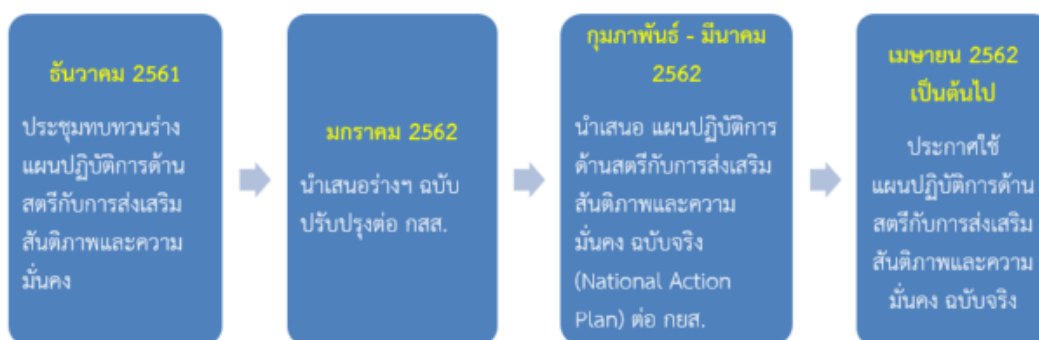
กว่าจะมาเป็น ร่าง Action Plan ฉบับนี้ กรมกิจการสตรีและครอบครัวได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของภาคส่วนต่าง ๆ โดยบูรณาการร่วมกับเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพรบ. ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 จำนวน 5 เวที ได้แก่ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น กาญจนบุรี ระยอง และสงขลา แต่ด้วยเหตุบางประการทำให้เวทีสงขลาต้องจัดอีกครั้งโดยครั้งนี้เป็นการร่วมมือกันระหว่างกรมกิจการสตรีฯ UN WOMEN และเครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคม หรือ Civic Women เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2560 เพื่อรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมจากแกนนำกลุ่มองค์กรผู้หญิงภาคประชาสังคมและหน่วยงานรัฐในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งในเวทีดังกล่าวองค์กรสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้เข้าร่วมประชุมด้วย (โชรยา จามจรี, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

อนึ่ง นอกจากหน้าที่จัดทำ “มาตรการและแนวทางปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง” และ “แผนปฏิบัติการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง” (Action Plan) แล้ว คณะอนุกรรมการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความปลอดภัย ยังมีหน้าที่ที่สอดคล้องกับมาตรการข้างต้นด้วย ได้แก่

1. ศึกษาข้อมูลสถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้ง การใช้ความรุนแรงในสังคมที่มีผลกระทบต่อสตรี
2. วิเคราะห์และกำหนดแนวทางให้ความช่วยเหลือ ค้ำครองและสร้างความเข้มแข็งแก่สตรีที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว
3. สร้างเครือข่ายร่วมมือปกป้องดูแลสตรีที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อผลกระทบจากความรุนแรง
4. นำเสนอแนวทางและดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการกำหนดนโยบาย มาตรการในการปกป้องค้ำครองและช่วยเหลือสตรีที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว

จากเวทีสัมมนาเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพและแก้ปัญหาชายแดนใต้” ระหว่างวันที่ 3 – 4 ธันวาคม 2561 ณ โรงแรม บีพี สมิทลา บีช โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท จ. สงขลา คุณ สิริวรรณ เย็นตั้ง ผู้อำนวยการกองส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ ได้ขึ้นเสนอความก้าวหน้าในการดำเนินงานเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการ “แผนปฏิบัติการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง” (Action Plan) ทำให้ทราบว่า ตั้งแต่ที่คณะอนุฯรับฟังข้อคิดเห็นจากเวทีทั้ง 5 ในปี 2560 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (หมายถึงวันที่ 3 ธันวาคม 2561) “แผนปฏิบัติการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง” (Action Plan) ก็ยังคงมีสถานะเป็น “ร่าง” อยู่เช่นเดิม เป็นผลมาจากความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่ในกรมที่ถูก “ยืมตัว” ให้ไปช่วยกิจกรรมของกรมอื่นในกระทรวงอยู่บ่อย ๆ อีกทั้งประเด็นเร่งด่วนที่กรมจำเป็นต้องมุ่งเน้นในระยะเวลาที่ผ่านมาคือประเด็นรณรงค์การยอมรับและสิทธิที่เท่าเทียมของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ (กลุ่ม LGBT) ทำให้กรมฯยังไม่สามารถพัฒนา “ร่าง” ให้เป็นฉบับจริงระดับชาติ (National Action Plan) ได้ แต่ทั้งนี้ กรมฯ ได้กำหนดเส้นเวลา (timeline) ใหม่สำหรับพัฒนาร่างแผนปฏิบัติการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง ไว้ดังนี้ (สิริวรรณ เย็นตั้ง 2561)

ภาพที่ 13 เส้นเวลาสำหรับพัฒนาร่างแผนปฏิบัติการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง

แต่ถึงอย่างนั้น จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมภายหลังก็ได้รับทราบว่าแผนปฏิบัติการฯดังกล่าวยากที่จะแล้วเสร็จในปี 2562 เนื่องจากกระทรวงฯ มีแผนดำเนินโครงการศูนย์ประสานงานด้านสตรีและเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศสด.) ภายในปี 2562 ซึ่งจะทำให้การพัฒนาร่างถูกชะลอลงไปอีก (สิริวรรณ เย็นตั้ง, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2562)

4.2 การขับเคลื่อนสันติภาพของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ในมติ 1325

ในเมื่อประเทศไทยให้ความสำคัญกับมติ 1325 แคนในระดับ มาตรการและแนวปฏิบัติ ไม่ใช่ระดับ ยุทธศาสตร์ชาติ อีกทั้งมติ 1325 ก็มุ่งสื่อสารกับตัวละครสำคัญ (key actors) 5 ตัวไม่ใช่ภาคประชาสังคม แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่ามติ 1325 ไม่ได้เกี่ยวข้องกับใดใดกับการทำงานของภาคประชาสังคมผู้หญิงชายแดนใต้เสียเลยแต่อย่างใด เพราะนัยยะที่แท้จริงของมตินี้คือการบอกแก่สากลว่า 1) งานของผู้หญิงด้านสันติภาพเป็นสิ่งมีค่า 2) ความรู้และประสบการณ์ของผู้หญิงเป็นสิ่งที่รัฐและตัวละครต่าง ๆ ในสนามความขัดแย้งต้องฟัง และ 3) ข้อเรียกร้องที่เกิดขึ้นมาจากความต้องการเฉพาะจากการเป็นผู้หญิงและกลุ่มเปราะบางต้องได้รับการตระหนักและตอบสนอง ดังนั้น การทำงานของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ที่ใช้ความรู้มติ 1325 ที่พวกเธอได้มาจากสมาชิกคณะทำงานที่เคยทำงานอยู่ในองค์กรขับเคลื่อนสิทธิสตรีจากส่วนกลางและแหล่งทุน มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนบทบาทของคณะทำงานโดยปริยาย เนื้อหาในส่วนนี้จะอธิบายให้เห็นว่าการทำงานของคณะทำงาน สัมพันธ์อย่างไรกับสันติภาพและความมั่นคงในประเด็นต่อไปนี้

- 1) เสาหลักของมติ 1325
- 2) “มาตรการและแนวทางปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง”
- 3) “ร่างแผนปฏิบัติการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง ฉบับปี 2561” (ร่าง National Action Plan)

การอธิบายเช่นนี้จะช่วยให้เข้าใจว่างานที่พวกเธอทำนั้นสอดคล้องกับประเด็นใดในหลักการสากลและแนวทางปฏิบัติระดับประเทศบ้างหรือไม่ และเพื่อพิจารณาว่านโยบายและแนวปฏิบัติระดับชาติขับเคลื่อนงานส่วนใดและอย่างไร แต่ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่า คณะทำงานฯมีข้อจำกัดได้แก่

1. ข้อจำกัดทางสังคมวัฒนธรรมบางประการตามแนวคิดเพศสภาพในพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบและวิธีการทำงานของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้
2. ทักษะและแนวนโยบายของรัฐไทยต่อมติ 1325 สืบเนื่องมาจากการที่รัฐไทยปฏิเสธที่จะระบุสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเป็นพื้นที่ขัดแย้งด้วยกำลังอาวุธ (armed conflict) ด้วยความกังวลว่าจะทำให้เกิดการแทรกแซงจากต่างชาติ
3. ข้อจำกัดในการรับรู้มติ 1325 ของสมาชิกคณะทำงานฯที่ไม่ทั่วถึงและไม่เท่ากันในแต่ละองค์กรสมาชิก

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึง “ไม่นำมติ 1325 มาใช้เพื่อวัตถุประสงค์สภาพการทำงาน” ของคณะกรรมการ วาระผู้หญิงชายแดนใต้ แต่จะนำมาเพื่อให้เห็นและเข้าใจว่า 1) เมื่อเทียบกับหลักสากลแล้ว คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้เขียนงานสันติภาพมาได้ไกลมากน้อยแค่ไหน 2) ภายใต้บริบทที่รัฐ ไทยนำ 1325 มาใช้ในระดัหนึ่งนั้น รัฐไทยขับเคลื่อนในประเด็นใดไปแล้วบ้าง อนึ่ง การนำกิจกรรม ของคณะกรรมการฯ จัดลงตารางนั้นเป็นการจัดโดยผู้ศึกษาเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจเท่านั้น

ตารางที่ 5 กิจกรรมของคณะทำงานฯ

เสาหลักของมติ 1325	Participation	Prevention	Protection	Relief and Recovery
<p>การขานรับจากฝั่งไทย</p> <p>คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) การก่อตั้งคณะทำงานฯ 2) การเข้าพบปะพูดคุยกับภาคส่วน ตัวแสดง ที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ความไม่สงบ จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน 4) เวทีรณรงค์สาธารณะ 5) การยื่นข้อเสนอต่อรัฐไทย และตัวแทนผู้เห็นต่าง 	<ol style="list-style-type: none"> 1) ข้อเสนอเชิงนโยบายพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้ 2) ข้อเสนอเชิงนโยบายสถานะแวดล้อมที่ทุนเสริมสันติภาพ 3) การออกแถลงการณ์ การออกจดหมายเปิดผนึก 	<ol style="list-style-type: none"> 1) การเยี่ยมเยือน เยียวยาผู้ได้รับผู้ได้รับผลกระทบ 2) กิจกรรมตลาดนัดพหุวัฒนธรรม 	
สถานะ	 <p>จัดทำอย่างต่อเนื่อง</p>			

ตารางที่ 6 กิจกรรมของคณะกรรมการฯ

เลขที่ของมติ 1325	Participation		Prevention		Protection	Relief and Recovery
	มาตรการที่ 4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีภาคเอกชนภาคประชาสังคมและสตรี (Empowerment and Participation)	มาตรการที่ 1 การป้องกัน (Prevention)	มาตรการที่ 5 การส่งเสริมให้มีกลไกและการขับเคลื่อน			
<p>การเข้ารับจากฝั่งไทย</p> <p>มาตรการและแนวทางการปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง พ.ศ. 2559</p> <p>สถานะ</p>	<p>มาตรการที่ 4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีภาคเอกชนภาคประชาสังคมและสตรี (Empowerment and Participation)</p> <p>ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรีแห่งชาติ (กยส.) โดยมีพลเรือเอกณรงค์ พิพัฒนาศัย รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้ผ่านการเห็นชอบมาตรการนี้ในการประชุมคณะกรรมการ กยส. ครั้งที่ 3/2559</p>	<p>มาตรการที่ 1 การป้องกัน (Prevention)</p>	<p>มาตรการที่ 5 การส่งเสริมให้มีกลไกและการขับเคลื่อน</p>	<p>มาตรการที่ 3 การพัฒนาศักยภาพ (Capacity Building)</p> <p>มาตรการที่ 2 การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ์และการฟื้นฟูเยียวยา (Protection and Recovery)</p>		
<p>ร่าง</p> <p>แผนปฏิบัติการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง ฉบับปี 2561</p> <p>สถานะ</p>	<p>โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน</p>	<p>โครงการเฝ้าระวังปัญหาความขัดแย้งในชุมชน</p>	<p>โครงการวิจัยด้านพัฒนาองค์ความรู้ สตรี ความมั่นคง และสันติภาพ</p>	<p>1) โครงการพัฒนาศักยภาพของผู้หญิง</p> <p>2) โครงการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ์และฟื้นฟูเยียวยาผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง</p>		

⁴² คอบต. มีคำสั่งแต่งตั้งศูนย์ประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนด้านเด็กและสตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้และแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ฯ โดยที่ศูนย์มีกำหนดเปิดทำการปลายเดือนมิถุนายน 2562 ศูนย์ประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนด้านเด็กและสตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน ระดมความร่วมมืออย่างมีส่วนร่วมกับภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะภาคประชาชนภาคประชาสังคม เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและสตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งอยู่ที่โรงแรมซงลีเก๊า อ.เมือง จ.ยะลา

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่ากิจกรรมของคณะทำงานฯ สะท้อนแนวคิดตามมติ 1325 แม้ว่าจะไม่ได้วางแผนกิจกรรมโดยจงใจอ้างอิงมติดังกล่าวก็ตาม แต่อิทธิพลของความคิดตามมติสะท้อนอยู่ในงานของพวกเธอ ในทางปฏิบัติกิจกรรมแต่ละเรื่องมีแง่มุมของสันติภาพและความมั่นคงตามมติ 1325 อยู่ปะปนกันไปไม่ได้แยกส่วนกัน อาทิ การผลักดันพื้นที่ปลอดภัยมีนัยยะทั้งการคุ้มครองและป้องกันอยู่ด้วยกัน ในขณะที่ นโยบายระดับชาติมีการดำเนินการบนพื้นฐานของความจำเป็นที่ประเทศต้องมีการพัฒนามาตรการและแผนปฏิบัติการตามมติ 1325 ทั้ง 4 ข้อ เป็นที่น่าสนใจว่าการดำเนินการตามแผนยังคงตามหลังการทำงานของพวกเธอที่อยู่กับปัญหาความรุนแรงและความขัดแย้ง

เมื่อมติ 1325 ให้ความสำคัญกับมิติเพศสภาพในงานสันติภาพและงานของคณะทำงานก็เน้นมิติเพศสภาพในการทำงานเช่นกัน งานสันติภาพของคณะทำงานฯมีส่วนใดบ้างที่สะท้อนแนวคิดมิติเพศสภาพซึ่งเป็นแนวคิดนำทางของมติ 1325 สามารถขยายความได้ตามประเด็นสำคัญดังนี้

1) การให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพ งานของคณะทำงานเน้นการให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในงานด้านสันติภาพอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น 1) การรวมกลุ่มที่เป็นผู้หญิงล้วนอย่างกลุ่มคณะทำงานฯ 2) การทำกิจกรรมรับฟังเสียงผู้หญิงด้วยการลงพื้นที่ชุมชนจัดเวทีต่าง ๆ โดยที่มีผู้หญิงเป็นผู้เข้าร่วมหลัก 3) การจัดเวทีสาธารณะและการเดินรณรงค์สาธารณะที่คณะทำงานจะเกณฑ์ผู้หญิงที่เป็นสมาชิกองค์กรคณะทำงานออกมาและจัดงานอย่างยิ่งใหญ่เพื่อให้เป็นที่มองเห็นและเกิดพลังมวลชน 4) การให้ผู้หญิงมีบทบาทเป็นผู้ฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันด้วยความกลัวและหวาดระแวงต่อกันหลังเกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ โดยกิจกรรมตลาดนัดนี้จัดขึ้น 3 แห่ง ได้แก่ ก) ตลาดนัดบ้านโคกกระเปาะ จังหวัดนราธิวาส ข) ตลาดนัดชุมชนวัดช้างให้ตก จังหวัดปัตตานี และ ค) ตลาดนัดและลานจริยธรรมวัดหน้าถ้ำ จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นหนึ่งในชุดกิจกรรมโครงการพัฒนาข้อเสนอชุมชนเพื่อสนับสนุนการสร้างพื้นที่สาธารณะหรือโครงการ D ตามที่พวกเธอเรียกกัน หรือ 5) ในระดับที่พวกเธอพยายามขับเคลื่อนในปัจจุบันคือการเข้าไปมีบทบาทบนโต๊ะเจรจาในฐานะผู้สังเกตการณ์ เป็นต้น

2) การนำประสบการณ์และความต้องการเฉพาะของผู้หญิงมาผลิตเป็นข้อเสนอต่อคู่ขัดแย้ง ผลงานของคณะทำงานที่เห็นเป็นรูปธรรมเด่นชัดที่สุดและสะท้อนการตระหนักรู้ถึงความต้องการเฉพาะของผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพคือข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและข้อเสนอสถานะที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพ และเมื่อลองวิเคราะห์ข้อเสนอนี้ดูแล้วจะพบว่าสะท้อนมุมมองเพศสภาพอย่างที่สุด กล่าวคือ แนวคิดพื้นที่สาธารณะปลอดภัย มาจากข้อตระหนักว่าพื้นที่ทั้ง 5 แห่งที่พวกเธอเรียกร้องนั้นเป็นพื้นที่ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในชีวิตประจำวัน เพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น ตลาด ถนนหนทางที่ใช้สัญจรไปมา โรงเรียน โรงพยาบาล ศาสน

สถาน สอนสาธารณะ เป็นต้น โดยเฉพาะสำหรับผู้หญิงแล้วพื้นที่สาธารณะมีคุณค่าและความหมายต่อผู้หญิงมากและสำหรับข้อเสนอสภาวะแวดล้อมที่เอื้อนั้นสะท้อนมิติเพศสภาพจากการตระหนักว่าผู้หญิงและเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือเหยื่อความรุนแรงทั้งทางตรง เชิงโครงสร้าง เชิงวัฒนธรรม และความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นคณะทำงานฯ จึงเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เป็นผู้เสนอว่าสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ในสายตาของพวกเขาประกอบไปด้วยอะไรบ้าง

3) การเปิดโอกาสและผลักดันให้ผู้หญิงได้ออกมาอยู่ในแถวหน้า/พื้นที่ชั้นในของกระบวนการสันติภาพ การที่คณะทำงานฯ เป็นกลุ่มผู้หญิงที่ยื่นข้อเสนอสันติภาพและได้รับการตอบรับทั้งจาก party A และ party B เป็นเครื่องยืนยันสถานะที่เปลี่ยนไปของผู้หญิงที่ทำงานสันติภาพในพื้นที่ชายแดนใต้จากแต่เดิมที่อย่างมากก็เป็นแค่สมาชิกตำแหน่งสำคัญในสภาประชาสังคมชายแดนใต้และถูกแขวนป้ายว่าเหมาะสมกับงานเยียวยามากกว่างานสันติภาพประเภทอื่น ๆ แต่คณะทำงานฯ ได้พิสูจน์แล้วว่าพวกเขาสามารถเติบโตและสร้างกำลังที่แข็งแกร่งขึ้นได้จนในปัจจุบันเป็นที่รู้จักและเป็นกลุ่มตัวแสดงแถวหน้ากลุ่มหนึ่งในวงการประชาสังคมชายแดนใต้ที่ทำงานด้านสันติภาพ

4.3 ข้อเสนอแนะบางประการที่เกี่ยวข้องกับคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้และมติ 1325

1) งานด้าน protection จากการพิจารณากิจกรรมของคณะทำงานฯ ผู้ศึกษาพบว่าคณะทำงานฯ จัดทำกิจกรรมด้าน protection น้อยกว่างานแขนงอื่น ๆ แม้ว่าหมวดงาน protection จะเป็นหนึ่งในเสาหลักของมติ 1325 แต่การจะมองว่า/ประเมินว่าคณะทำงานฯ ไม่มีความสามารถหรือไม่ให้ความสำคัญในการทำงานประเด็น protection เนื่องจากคณะทำงานฯ มีกิจกรรมด้านนี้น้อยอาจจะไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องนัก เพราะโดยแท้แล้วงานสิทธิมนุษยชนด้าน protection และ prevention นั้นแต่ไหนแต่ไรเป็นความรับผิดชอบของรัฐ แม้กระทั่งคำแถลงการณ์อาเซียนด้านสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration) ที่ออกในปี 2012 ยังเล็งการบังคับแทรกแซงรัฐสมาชิกให้ดำเนินการด้าน protection และเน้นย้ำประเด็น participation เพียงอย่างเดียว ดังนั้นการคาดหวังให้องค์กรเอกชนหรือ CSOs โดยเฉพาะภาคประชาสังคมเล็กในพื้นที่อย่างคณะทำงานฯ เป็นผู้ขับเคลื่อนจึงเป็นไปได้ยากเพราะไม่มีเครื่องมือหรือสามารถกำหนดข้อบังคับใดได้

2) การที่ประเทศไทยไม่สามารถนำมติ 1325 มาใช้ได้อย่างเต็มรูปแบบ ประเด็นนี้เป็นอีกหนึ่งข้อตระหนักเมื่อพิจารณาศักยภาพในการทำงานสันติภาพของคณะทำงานฯ ที่ล้ากับมติ 1325 เนื่องจากเหตุผลด้านความมั่นคง ทำให้รัฐไทยไม่ตกลงที่จะเรียกสถานการณ์ภาคใต้ว่าเป็น armed

conflict เพื่อป้องกันไม่ให้ต่างชาติเข้ามาแทรกแซงสถานการณ์ภายในประเทศ ซึ่งทำให้แนวนโยบายระดับชาติว่าด้วยการมีส่วนร่วมของสตรีและสันติภาพยังไม่อาจถูกขับเคลื่อนอย่างเต็มกำลังและทำให้กำหนดสถานะทางกฎหมายของแนวนโยบายดังกล่าวเป็นได้แค่เพียง “มาตรการและแนวทางปฏิบัติ” เท่านั้นไม่ใช่ระดับ “ยุทธศาสตร์ชาติ” ที่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย

ภายใต้เงื่อนไขนี้ คณะทำงานฯจึงได้เพิ่มความระมัดระวังในการทำงานของพวกเธอให้ไม่ดูทึมทังหรือตอบโต้กลุ่มผู้เห็นต่างอย่างรุนแรง เห็นได้จากการที่พวกเธอทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในนามคณะทำงานฯและในนามปัจเจกองค์กรกับแหล่งทุนที่ไม่ใช่เพียงแค่แหล่งทุนต่างชาติแต่ก็รับทุนจากรัฐไทยด้วย (ตามข้อมูลในบทที่ 3) และเมื่อกล่าวถึงกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ พวกเธอไม่เรียกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบว่าว่าผู้ก่อการร้ายแต่จะใช้คำเรียกว่า “ผู้เห็นต่าง” และเมื่อพูดถึงกลุ่มมาราปาดานี้ก็จะเรียกว่าพวกเขาคือ “หุ้นส่วนสำคัญในการสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้” หรือใช้คำว่า “ผู้ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่าย” เมื่อต้องการส่งเสียงเรียกร้องต่อทั้งทหารฝ่ายรัฐไทยและฝ่ายกองกำลังของกลุ่มผู้เห็นต่าง”

จากข้อสังเกตทั้งสองข้อ เมื่อนำมาผนวกกับข้อเท็จจริงว่าด้วยอุปสรรคในการทำงานที่อาศัยแนวคิดมติ 1325 ที่พวกเธอต้องเจอทั้งอุปสรรคภายนอกคือปัญหาการรับรู้ของรัฐต่อมติ 1325 และอุปสรรคภายในคือความเข้าใจที่จำกัดของบรรดาสมาชิกคณะทำงานฯต่อมติ 1325 ที่พบว่ามียุทธศาสตร์ที่ไม่รับทราบเนื้อหาบทบัญญัติดังกล่าว เช่นคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ก็แค่พอรู้เฟิน ๆ มันใช้อันเดียวกับ CEDAW ไซ้ใหม่” (พาสี๊ะ ท่วมงาม, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

“โดยส่วนตัวของกะไม่เคยได้ยินเรื่อง 1325 เลยนะ” (พาริต๊ะ เจะหะมะ, สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2561)

กระนั้นก็ยังทำให้เห็นว่าคุณูปการสำคัญของแนวคิดมติ 1325 คือการเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เห็นว่าคณะทำงานฯเปลี่ยนสถานะการทำงานด้านสันติภาพของพวกเธอเองจากตัวแสดงที่อยู่ outer circle มาสู่การเป็นตัวแสดงที่อยู่ inner circle ของกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้ และเธอยังได้ใช้มติดังกล่าวเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมในการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เข้ามามีบทบาทในงานด้านสันติภาพ (ถึงแม้ว่าจะไม่ทรงพลังนักแต่ก็มีความยึดโยงกับหลักการสากล) ซึ่งการเติบโตนี้สอดคล้องกับแนวทางข้อเรียกร้องสากลตามมติ 1325 และการทำให้เห็นว่างานด้าน participation คืองานที่คณะทำงานฯสามารถขับเคลื่อนได้เป็นอย่างดีถึงขั้นที่สามารถเรียกได้ว่า “ประสบความสำเร็จ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานพื้นที่สาธารณะปลอดภัยที่สามารถยกได้ว่าเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงของพวกเธอ “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” คือผลผลิตที่ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่าง “สันติภาพของพวกเธอ” กับ “สันติภาพของคนอื่น” เพราะถึงแม้ว่าแนวคิดนี้จะดำเนินบนฐานคิดเดียวกันคือการหยุดยั้ง

แต่พื้นที่สาธารณะปลอดภัยของพวกเธอนั้นไม่ได้ต้องการเอาความคิดพื้นที่หยุดยั้งมาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อสร้างความไว้วางใจ (confident building) ให้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือไปต่อรองกับรัฐตามแนวคิด การรักษาสันติภาพ (peace keeping) โดยทั่วไป แต่เธอใช้มันเพื่อเป็นเครื่องมือ เป็นปากเป็นเสียง ของคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นการเสริมสร้าง เน้นย้ำและยกชูการมีอยู่ของฝ่ายที่สามคือประชาชนในฐานะ party C และที่สำคัญคือพวกเธอไม่ได้สนใจว่าข้อเสนอนี้จะไปสร้างความชอบธรรมเฉพาะกับฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งหรือไม่ รู้แค่เพียงว่า ถ้ามีฝ่ายใดก็ตาม “แหกกฏ” พื้นที่ปลอดภัยของพวกเธอ ฝ่ายนั้นนั่นแหละที่ไม่ชอบธรรม ซึ่งนี่นับว่าเป็นวิธีการเล่นใหม่ในสนามประลองสันติภาพ สนามที่มีผู้หญิงเป็นผู้เขียนกฎ

บทที่ 5

เงื่อนไขที่เอื้ออำนวยและเงื่อนไขท้าทายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสันติภาพ ของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

“ความนุ่มนวลของผู้หญิง จะทำให้กระบวนการพูดคุยง่ายขึ้น” พลเอกอุดมชัย ธรรม
สาโรชต์ หัวหน้าคณะพูดคุยสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฝ่ายไทย

“ที่วานะ (ผู้หญิง) ไม่ควรไปอยู่บนโต๊ะเจรจา มัน (การพูดคุยสันติสุข) ไม่ใช่เรื่องที่จะ
มานั่งเจรจาด้วยความอ่อนหวาน” เจ้าหน้าที่ระดับสูงกองยุทธศาสตร์การพัฒนา
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ศอ.บต

เมื่อนำคำพูดทั้งสองประโยคมาพิจารณาร่วมกับแนวทางการทำงานและกิจกรรมที่
คณะทำงานฯ ดำเนินมาตลอดเวลา 4 ปี (2558 – 2562) พบว่ามีความน่าสนใจต่อผู้ศึกษากระบวนการ
สันติภาพและบทบาทตัวแสดง (Actors) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของกลุ่มผู้หญิงเป็นอย่างมาก
เพราะเมื่อดูรูปแบบการทำงานของพวกเธอ ก็พบว่าการทำงานของพวกเธอนั้นก้าวข้ามปริณทล
ความเข้าใจทางสังคมและชนบประเพณีในทัศนะของคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีฐานคิด
ชายเป็นใหญ่ที่มีพื้นฐานทางสังคมจากหลักศาสนาอิสลามอย่างในพื้นที่ชายแดนใต้และในสายตาของ
เจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งในที่นี้มีใช่แต่เฉพาะทัศนะจากผู้ชายเท่านั้นทว่าจากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์
เชิงลึกในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคม – ธันวาคม 2561 ผู้เขียนพบว่าผู้ให้ข้อมูลที่เป็นหญิงก็มีทัศนะ
ตามฐานคิดที่ว่านี้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้แม้ว่ารูปแบบการทำงานสันติภาพของเธอจะสำคัญ ได้แก่

ประการที่ 1 การดำเนินงานด้านสันติภาพของพวกเธอจะเป็นไปตามแนวทางการจัดการ
ความขัดแย้งด้วยสันติวิธีที่มีลักษณะสำคัญ คือ การมองเห็นว่าทุกคนเป็นมนุษย์เหมือนกัน การไม่เลือก
ปฏิบัติ และการแยกปัญหาออกจากตัวบุคคล (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์และ เหมือนขวัญ เรณูมาศ, 2560,
หน้า 8) ซึ่งสะท้อนจากการทำงานของพวกเธอที่ไม่ได้ทำเพื่อกลุ่มเหยื่อจากความรุนแรงที่เป็นพลเรือน
ผู้บริสุทธิ์เพียงอย่างเดียว ในขณะที่เดียวกันพวกเธอก็ทำงานกับครอบครัวของผู้ที่ถูกมองว่าเป็นฝั่ง
ขบวนการด้วย ซึ่งนั่นสะท้อนว่าพวกเธอไม่ลดทอนความเป็นมนุษย์ของคนกลุ่มนั้นด้วยการตราว่าเป็น
คนของฝั่งตรงข้ามเพียงอย่างเดียว แต่มองว่าพวกเขาล้วนแต่เป็นเหยื่อของความขัดแย้งอีกทั้งยังมี
ฐานะเป็นศาสนิกชน แม้ม่าย ลูกกำพร้า และว่าที่ผู้นำครอบครัวคนใหม่

ประการที่ 2 การทำงานของพวกเธอเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจและแปลกใหม่ในพื้นที่
จังหวัดชายแดนใต้ มิใช่เพียงเพราะคณะทำงานฯ เป็นผู้หญิงล้วนเท่านั้น แต่การที่เป็นองค์กรที่
ขับเคลื่อนร่วมกันเพียงประเด็นเดียวคือ “สันติภาพ” ทำให้ข้อเสนอของพวกเธอค่อนข้างมีเอกภาพ

และพร้อมใช้งาน กล่าวคือ พวกเธอตระหนักร่วมกันเสมอว่าหน้าตา “สันติภาพ” ที่พวกเธอต้องการ (ในขณะนี้) คือการมีพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและการมีสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพ ดังนั้นไม่ว่าพวกเธอคนใดจะถูกเชิญให้ไปชี้แจงหรือพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวพวกเธอก็พร้อมที่จะนำเสนอข้อเสนอไปในทิศทางเดียวกัน

แต่ถึงอย่างนั้นความแปลกใหม่นี้กลับสะท้อนภาพบางประการที่น่าสนใจและเป็นข้อท้าทายที่คณะทำงานฯไม่อาจเพิกเฉยได้ เพื่อให้มองภาพสะท้อนได้กระจ่าง เนื้อหาในส่วนนี้จะใช้ข้อเท็จจริงเชิงปรากฏการณ์วิทยาและแนวคิดเพศสภาพเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และอธิบายข้อสนับสนุนและข้อท้าทายที่คณะทำงานฯกำลังประสบ

5.1 ข้อสนับสนุนที่เอื้อต่อการทำงานด้านสันติภาพของผู้หญิงและผลข้างเคียง

1. พวกเธอเป็นผู้หญิง เนื่องจากผู้หญิงมีความอ่อนโยน ไม่แข็งกระด้าง มีสำนึกของความเป็นแม่ (motherhood) และเป็นมิตร (friendly) มากกว่าผู้ชายทำให้เมื่อพวกเธอปฏิบัติกิจกรรมในฐานะคณะทำงานฯที่เป็นงานเชิงรุก ได้แก่ การเดินขบวนรณรงค์ การยื่นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การเข้าพูดคุยกับเจ้าหน้าที่รัฐไทย – ฝ่ายผู้เห็นต่าง การลงพื้นที่พูดคุยกับชาวบ้าน และการเข้าพบบุคคลสำคัญในพื้นที่ พวกเธอจึงไม่มีลักษณะคุกคามหรือเป็นพิษเป็นภัยซึ่งสิ่งนี้เป็นประโยชน์ในการทำงานของพวกเธอเพราะพวกเธอได้รับความไว้วางใจให้เข้าพูดคุยได้บ่อยครั้งและได้รับข้อมูลเชิงลึก อีกทั้งยังเกื้อกูลงานกิจกรรมของพวกเธอให้สำเร็จง่ายดายยิ่งขึ้นแม้ว่าในบางครั้งพวกเธอจะถูกมองว่าเป็นประจบประสีงให้ผู้เห็นต่าง แต่แรงประทะที่พวกเธอได้รับก็ยิ่งถือว่าไม่รุนแรงนัก ซึ่งเมื่อพิจารณาว่างานแบบที่พวกเธอทำนั้น หากผู้ชายเป็นคนดำเนินการก็อาจจะยากที่ประสบความสำเร็จได้เช่นที่พวกเธอทำ เนื่องจากบุคลิกของผู้ชายตรงข้ามกับผู้หญิง อาจจะทำให้ไม่ได้รับความไว้วางใจเท่ากับการที่ผู้หญิงดำเนินการเอง ดังคำพูดหนึ่งที่ว่า

“ก็จะคิดว่านะ ถ้าก็จะเป็นผู้ชายและทำเรื่องสันติภาพ ทำอย่างที่เราทำเนี่ย ก็ว่าก็จะน่าจะตายไปนานแล้วล่ะ” (กัญญาญญา นามสมมติ, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2562)

แม้ว่าในแง่หนึ่งอาจจะพูดได้ว่าความสำเร็จของพวกเธอเกิดจากความสัมพันธ์เชิงเครือญาติระหว่างพวกเธอบางคนกับกลุ่มผู้เห็นต่างแต่ก็อาจพูดได้เช่นกันว่าสิ่งนี้คือ “อำนาจอ่อน (soft power)” ที่ผู้หญิงถือครองเมื่อพิจารณาตามแนวคิดเพศสภาพและอำนาจอ่อนเช่นนี้เองที่สร้างความรู้สึกไม่สบายใจแก่กลุ่มผู้ชายที่ขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพในกระแสหลักมาเป็นเวลานานแต่ยังไม่ได้รับผลตอบแทนอย่างเช่นคณะทำงานฯที่เข้ามาเพียงไม่กี่ปีแต่สิ่งที่พวกเธอนำเสนอกลับได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็วและชัดเจน กระทั่งทำให้พวกเขาบางคนรู้สึกว่าคุณหญิงกำลัง “แทนที่” การทำงานของผู้ชาย

อีกทั้งสัญญาติญาณของการปกป้อง ดูแลชีวิต ทำให้ผู้หญิงต้องคิดในรายละเอียด ในขณะที่ผู้ชายจะคิดเชิงกว้าง ทำให้การดำเนินกิจกรรมสันติภาพโดยผู้หญิงจะคำนึงถึงประเด็นเล็ก ๆ น้อยบริบทต่าง ๆ ทางสังคมและความต้องการเฉพาะของกลุ่มคนทั้งหลายประกอบกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับแนวทางสันติภาพกระแสหลักที่ดำเนินอยู่จะทำให้ตอบสนองต่อความต้องการของคนหลายกลุ่มหลายสถานะในสังคมได้ ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคือการที่คณะทำงานฯ เสนอแนวคิดพื้นที่สาธารณะปลอดภัย (safety public space) เมื่อพิจารณาให้ลึกจะพบว่าแนวคิดนี้ของพวกเขาคือรายละเอียดย่อยของแนวคิด พื้นที่ปลอดภัย (safety zone) ของภาครัฐที่ให้ภาพเพียงแค่ว่าการปลอดภัยความรุนแรงระดับอำเภอ ในขณะที่แนวคิดพื้นที่สาธารณะปลอดภัยของคณะทำงานฯ กำหนดบนการคิดเชิงรายละเอียดที่สะท้อนความต้องการและประสบการณ์เฉพาะของผู้หญิง ซึ่งแง่หนึ่งคือการช่วยให้แนวคิดพื้นที่ปลอดภัยของภาครัฐ “มีเนื้อหนัง” (เรื่องรวี พิชัยกุล, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2561) มากขึ้น แต่อีกแง่หนึ่งข้อเสนอของพวกเขาก็สะท้อนวิธีการที่ผู้หญิงใช้เพื่อนำเสนอความต้องการของพวกเธอให้ “เข้าใจได้” ในระดับประเทศดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“มันเป็นกลยุทธ์นะ เหมือนกับ...ปรับภาษาให้ตรงกับช่องรับส่ง ในที่นี้คือนโยบายด้านสันติภาพระดับชาติที่เขาคุย ๆ กันอยู่แล้วเรื่องพื้นที่ปลอดภัย พวกเราก็เสริมข้อเสนอของตัวเองไป กลายเป็นพื้นที่สาธารณะปลอดภัย” (ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ, สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2561)

ในปัจจุบันแม้ว่าการผลักดันสันติภาพในมิติความมั่นคงปลอดภัยของพวกเขาก็จำกัดแค่ในระดับเรียกร้อง ยื่นข้อเสนอ และยังไม่ประสบความสำเร็จถึงระดับการกำหนดขั้นตอนและวิธีการอย่างเป็นทางการเป็นลำดับ แต่อย่างน้อย ในอนานี่พวกเขาก็อยู่ในตำแหน่งชนชั้นนำ (Elite) กลุ่มหนึ่งในหมู่ตัวแสดงผู้ขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพในพื้นที่ เมื่อใดก็ตามที่มีการพูดถึงประเด็นพื้นที่สาธารณะปลอดภัย ชื่อคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้จะถูกนึกถึงทันที

2. รูปแบบคณะผู้ประสานงานองค์กร (แกนนอน) จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าคณะทำงานฯ ไม่มีหัวหน้าหรือประธาน มีเพียงแกนประสาน 5 คนเพื่อทำหน้าที่สื่อสารข้อมูลระหว่างองค์กรสมาชิก รูปแบบการทำงานแบบนี้ถูกเรียกว่า ภาวะการนำร่วม (Collective Leadership) ซึ่งหนึ่งในเจ้าหน้าที่แหล่งทุนและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการก่อตั้งคณะทำงานฯ เห็นว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมและสมควรนำมาใช้เมื่อพิจารณาบริบทของพวกเขามาจากหลากหลายองค์กรและแต่ละองค์กรมีความเป็นเอกเทศและต่างก็มีประสบการณ์ในการทำงานภาคประชาสังคมอย่างยาวนาน ดังนั้นการที่จะให้มารวมกลุ่มและตั้งคนหนึ่งคนใดขึ้นเป็นผู้นำอาจจะนำมาซึ่งคำถามมากมาย และอาจทำให้เกิดความแตกแยกและการไม่ยอมรับจากสมาชิกคนอื่น ๆ เพื่อป้องกันเหตุการณ์ดังกล่าวและเพื่อการทำงานที่คล่องตัว หมายถึง แม้ใครคนหนึ่งคนใดออกไปกระบวนก็ยังไม่พัง และไม่มีการรวมศูนย์อำนาจที่คนใด

คนหนึ่ง รูปแบบ “คณะผู้ประสานงานองค์กร” หรือแกนนอนจึงเป็นประโยชน์ต่อคณะทำงานฯ ในระยะยาวเพราะสามารถปรับเปลี่ยน เพิ่ม – ลดจำนวนคณะผู้ประสานงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ ดังที่เคยถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นครั้งหนึ่งเมื่อมีคณะผู้ประสานงาน 2 จาก 5 คนตัดสินใจลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ทำให้เกิดบทสนทนาภายในว่าหากพวกเขาชนะการเลือกตั้งก็มีความจำเป็นต้องทบทวนบทบาทตำแหน่งผู้ประสานงานองค์กรของพวกเขา ซึ่ง “ภาวะการนำร่วม” นี้สามารถทำความเข้าใจได้ด้วยแนวคิดเพศสภาพที่เปิดทางให้กับรูปแบบการทำงานแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากรูปแบบการทำงานตามขนบชายเป็นใหญ่ที่นิยมให้มีผู้นำสูงสุดเพียงคนเดียว ถ้ารูปแบบนั้นสอดคล้องกับเงื่อนไขและบริบทการทำงานขององค์กรนั้น ๆ มากกว่า และในที่นี้ด้วยเงื่อนไขที่กล่าวไว้ข้างต้นของสมาชิกคณะทำงานฯ ภาวะการนำร่วมจึงเป็นคำตอบที่เหมาะสมสำหรับพวกเขา

3. ความสำคัญและอิทธิพลของแหล่งทุน จากประเด็นข้างต้นจะสังเกตได้ว่าแหล่งทุนมีบทบาทต่อการทำงานของพวกเขามาก และจากเส้นทางการทำงานของกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า คณะทำงานฯ อาจจะไม่เกิดขึ้นหากแหล่งทุนแห่งหนึ่งไม่สนับสนุนในเวลาที่เหมาะสม นั่นคือ ความสุขงอมขององค์กรสมาชิก ปรากฏการณ์นี้สะท้อนว่าการได้รับการสนับสนุนจาก “คนข้างบน” หมายถึง องค์กรและ/หรือบุคคลจากส่วนกลาง จากกรุงเทพฯ และ/หรือจากต่างประเทศ ทางด้านตัวเงินและทางด้านการเพิ่มและพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้หญิงเป็นสิ่งสำคัญจำเป็น องค์ความรู้ต่าง ๆ ของพวกเขาที่ใช้ขับเคลื่อนงานก็เป็นชุดความรู้จากการเข้าหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุน เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าแท้จริงแล้ว อุดมการณ์และรูปแบบการขับเคลื่อนงานสันติภาพของพวกเขาเป็นความต้องการของพวกเขาโดยแท้หรือเป็นรูปแบบที่กำหนดมาจากแหล่งทุน จากกรณีของคณะทำงานฯ แหล่งทุนที่สนับสนุนหลักคือ USAID ที่มีระยะเวลาดำเนินการทั้งสิ้น 3 ปี นับจากปี 2015 – 2018 ประเด็นงานพัฒนาสังคมที่ได้รับการสนับสนุนภายใต้ทุนนี้คือ Gender empowerment, Civic education และ Peace ซึ่งตรงกับลักษณะกิจกรรม อุดมการณ์ภายใต้ข้อเรียกร้องพื้นที่สาธารณะปลอดภัย และยุทธศาสตร์ของคณะทำงานฯ อย่างมีนัยยะสำคัญและเมื่อสิ้นสุดเวลาทุนในปี 2018 กอปรกับเรื่องเล่าภายในองค์กรที่ว่าหัวหน้าแหล่งทุนคนใหม่สนใจประเด็นทางสังคมอื่นมากกว่าสันติภาพในพื้นที่ชายแดนใต้ ทำให้คณะทำงานฯ ก็ไม่ปรากฏกิจกรรมหรืองานขับเคลื่อนใดใดในนามคณะทำงานฯ อีก เหมือนอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า “พวกตอนนี้เหมือนรถที่จอดอยู่ไม่มีน้ำมัน” (รอชิตะห์ ปูซู, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2561). ตีความได้ว่า คณะทำงานฯ มีทรัพยากรคนและทุนทางสังคมต่าง ๆ เพียงพร้อมแต่ไม่ถูกดึงนำไปใช้งาน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าเหตุใดรัฐจึงไม่ให้การสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรมของคณะทำงาน ในเบื้องต้น ผู้ศึกษาเข้าใจว่าเป็นเพราะแนวทางการปฏิบัติระดับชาติ (National Action Plan) ยังทำไม่แล้วเสร็จ ดังนั้นกลไกและการขับเคลื่อนที่ดำเนิน

ผ่านโครงการงานวิจัยด้านพัฒนาองค์ความรู้ สตรี ความมั่นคง และสันติภาพ ซึ่งมีการพูดถึงการจัดสรรงบโดยอิงมิติเพศสภาพอันเป็นส่วนที่อาจจะสามารถสนับสนุนการทำงานของคณะทำงานฯ จึงยังไม่ถูกแทงลงมา

สำหรับประเด็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพ หัวข้อนี้ถูกนำมาใช้ขับเคลื่อนภายใต้โครงการ C ที่ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากธนาคารโลกผ่านสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนาหรือ LDI (Local Development Institute) เมื่อพิจารณาถึงที่มาของประเด็นขับเคลื่อนก็พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดการรักษาและเสริมสร้างสันติภาพในกรอบสหประชาชาติ (กองสันติภาพ ความมั่นคงและการลดอาวุธ กรมองค์การระหว่างประเทศ, 2561, หน้า 1) และที่สำคัญคือเป็นแนวคิดที่ตรงกับแนวนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560 – 2562 ที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 ของแนวนโยบายว่า “เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และหลักประกันความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกำหนดเป็นวาระแห่งชาติและเตรียมความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้ง” (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2560) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์งานของคณะทำงานฯ ทำนองว่า “ทำงานเข้าข้างรัฐและเขียนโครงการเอาใจแหล่งทุนเพื่อหาเงิน” ทำให้การทำงานของพวกเธอไม่ได้รับความไว้วางใจอย่างเต็มที่จากคนในพื้นที่และกลุ่มผู้เห็นต่าง

4. การช่วงชิงพื้นที่สื่อ เป็นที่น่าสังเกตว่างานของพวกเธอถูกนำเสนอทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์หลายครั้ง นั่นเป็นเพราะว่าสมาชิกคณะทำงานบางคนมาสายสัมพันธ์อันดีกับบางสำนักสื่อทั้งระดับชาติเช่น ไทยพีบีเอส และระดับท้องถิ่น เช่นวิทยุชุมชนปัตตานี สถานีวิทยุมีเดียสลาดัน และสวท.11 จังหวัดยะลา สายสัมพันธ์เหล่านี้เกิดจากการประกอบอาชีพ ประสบการณ์การฝึกอบรม และการเป็นผู้รับทุนจากแหล่งทุนเดียวกัน เช่น เมื่อครั้งดำเนินโครงการสานเสวนา “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” เพื่อเชื่อมร้อยภาคีเครือข่ายประชาสังคมหรือโครงการ B ในความรับผิดชอบของสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา กิจกรรมหนึ่งในชุดกิจกรรมของโครงการคือการจัดรายการวิทยุชื่อรายการว่า “suara wanita hari minggu” หรือ “เสียงของผู้หญิงวันอาทิตย์” จำนวน 20 ตอน ออกอากาศโดยสถานีวิทยุมีเดียสลาดันซึ่งเป็นหนึ่งในผู้รับทุนของมูลนิธิเอเชีย เป็นต้น

แต่ความจริงที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ประการหนึ่งคือ สื่อที่พวกเธอสามารถช่วงชิงมาได้นั้นไม่ใช่สื่อกระแสหลักที่มีฐานผู้ชมมากเป็นอันดับต้น ๆ อย่างช่องสาม ช่องเจ็ด แต่กลับเป็นสื่อเฉพาะกลุ่มที่นำเสนอเนื้อหาเชิงทางเลือกดังเช่นช่องไทยพีบีเอสซึ่งเป็นช่องที่ผู้เข้าร่วมประชุมท่านหนึ่งให้คำนิยามไว้ในเวทีสมัชชาเครือข่ายเพื่อนสื่อสาธารณะระดับชาติ ประจำปี พ.ศ. 2561 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม

2561 ณ อาคารศูนย์การเรียนรู้ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส กรุงเทพฯ 43 ว่า “ต่อให้เนื้อหาดีขนาดไหนก็ไม่มีคนดู” ดังนั้นเรื่องราวของพวกเธอจึงไม่เป็นที่รับรู้กว้างขวางนัก

5. การมีสถานะเป็นแกนนำชาวบ้าน/แกนนำชุมชนของผู้หญิง เป็นผลมาจากการที่พวกเธอหลายคนมีสถานะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ แก่ชาวบ้านมาก่อน เมื่อให้ความช่วยเหลือไปมาก ๆ เขาก็กลายเป็นผู้มีอิทธิพลแบบอ่อน คือ มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจชาวบ้านได้ในระดับหนึ่ง จะเห็นจากการตัวอย่างเช่นกรณีกะฉิบเรียม ที่สามารถชักจูงหญิงที่เดือดร้อนและได้รับผลกระทบมาร่วมสร้างกลุ่มอาชีพผลิตน้ำพริกเซากุน่าได้ เป็นต้น

6. การทำงานเชิงเครือข่ายผู้หญิง ความสำเร็จอีกประการหนึ่งของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้คือการที่พวกเธอไม่ได้ทำงานอย่าง “หัวเดียวกระเทียมลีบ” เนื่องจากเครือข่ายกลุ่มผู้หญิงของพวกเธอกว้างขวางและครอบคลุมหลายด้าน ซึ่งเป็นผลมาจากรูปแบบงานเปียวยาวซึ่งเป็นงานบุกเบิกของกลุ่มผู้หญิงเรียกร้องให้พวกเธอต้องติดต่อประสานงานกับกลุ่มคนภายนอกมากมามากทั้งระดับเจ้าหน้าที่รัฐ ระดับชาวบ้านด้วยตนเอง และยังสร้างความไว้วางใจต่อกลุ่มผู้เห็นต่างอีกกลุ่มใหญ่ ซึ่งในแง่หนึ่งทักษะการติดต่อประสานงานอาจถูกมองว่าเป็นทักษะพิเศษเฉพาะของผู้หญิงแต่ในกรณีนี้ความสามารถด้านการติดต่อประสานงานเกิดจากความจำเป็นทางภาระงาน มิใช่ทักษะติดตัวจากเพศสภาพเพียงอย่างเดียว

ความเป็นเครือข่ายยังเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกคณะทำงานฯ เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมที่จัดขึ้นโดยสถาบันชั้นนำระดับประเทศ การอบรมที่ได้รับความนิยมและสร้างเครือข่าย (network) วงกว้างที่สุดในบริบทชายแดนภาคใต้คือหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงการเสริมสร้างสังคมสันติสุข (สสสส.-4ส) พัฒนาขึ้นโดยสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า⁴⁴ พวกเธอหลายคนเป็นผู้เข้าอบรมหลักสูตรดังกล่าว ซึ่งเอกลักษณ์ประการหนึ่งของหลักสูตรนี้คือการรวบรวมบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบและเกี่ยวพันกับกระบวนการสันติภาพในชายแดนใต้จากหลากหลายภาคส่วน หน่วยงาน และสาขาอาชีพ มีทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ ทหาร ผู้นำศาสนา และนักกิจกรรมนักรับเคลื่อน ซึ่งลักษณะสำคัญ

⁴³ หมายถึง เวทีสมัชชาเครือข่ายเพื่อนสื่อสาธารณะระดับชาติ ประจำปี พ 2561 .ศ.หัวข้อ ขับเคลื่อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างสังคมคุณภาพและเป็นธรรมณ อาคาร 2561 ธันวาคม 16-15 วันที่ ” .ศูนย์การเรียนรู้ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส กรุงเทพฯ

⁴⁴ โปรดพิจารณา หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงการเสริมสร้างสังคมสันติสุข ใน

<http://www.kpi.ac.th/%E0%B%81%8E%0B%8B%2E%0B%8A%3E%0B%80%9E%0B%8AA%E%0B%8A%3E%0B%8B%4E%0B%8A%1E%0B%8AA%E%0B%8A%3E%0B%89%9E%0B%8B%2E%0B%87%8E%0B%8AA%E%0B%8B%1E%0B%87%8E%0B%84%8E%0B%8A%1E%0B%8AA%E%0B%8B%1E%0B%89%9E%0B%8B%4E%0B%8AA%E%0B%8B%8E%0B /82%8>

นี่เองที่เอื้อให้พวกเธอที่เข้าอบรมสามารถสร้างเครือข่ายกับบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสันติภาพได้มากมายหลายท่านซึ่งในแง่หนึ่ง หลักสูตรนี้ช่วยสลายอคติและกำแพงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและภาคประชาสังคมให้เบาบางและเอื้อให้กระบวนการสันติภาพในพื้นที่ดำเนินไปได้อย่างราบรื่นยิ่งขึ้น ด้วยคุณประโยชน์เหล่านี้ทำให้พวกเธอที่เข้าอบรมพยายามส่งไม้ต่อและเปิดโอกาสให้สมาชิกคนอื่น ๆ เข้าร่วมอบรมและเป็น “นักเรียน 4 ส” ด้วยเช่นกันโดยการเสนอชื่อสมาชิกคณะทำงานฯ เพื่อให้หลักสูตรพิจารณาคัดเลือกเพื่อเข้ารับการอบรม

“ตอนที่กะเข้าอบรม กะก็มองว่ามีผู้ชายเข้าอบรมเยอะกว่าผู้หญิง กะก็เลยบอกเขาว่าอยากให้มีผู้หญิงเข้าอบรมเยอะกว่านี้ เขาก็บอกกะว่านั้นก็เสนอสิ เสนอชื่อคนที่กะอยากให้เข้าอบรมรุ่นต่อไป แล้วกะก็เสนอไป เสนอแต่คนของพวกเรานะที่เป็นผู้หญิงนะ ผู้ชายกะไม่เสนอหรอก เขาให้เสนอชื่อสองคน กะก็ไป lobby เขาว่าขอส่งสามคนได้ไหม แล้วกะก็เสนอชื่อไปหมดเลยเป็นผู้หญิงหมด สามคน” (จิตติมาเรียม บินเยาะ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561)

ปัจจุบันหลักสูตรดังกล่าวได้แตกยอดออกเป็น หลักสูตรวุฒิบัตรการเสริมสร้างสังคมสันติสุข ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรียกว่า หลักสูตร “4 ส ภาคใต้” ก็ยังเป็นการเปิดโอกาสให้พวกเธอได้สร้างเครือข่ายและมืองค์ความรู้เกี่ยวกับสันติศึกษาและกระบวนการสันติภาพมากขึ้น อีกทั้งเพิ่มโอกาสให้เธอมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสันติภาพ ดังเช่นที่กะจิเรียมถูกเชิญให้รับตำแหน่งผู้ประสานงานระหว่างภาคประชาสังคมชายแดนใต้กับรัฐไทยและมาราปาดานี (track 1.5) ในกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้ในการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพในช่วงที่รัฐไทยและมาราปาดานีอยู่ภาวะสูญญากาศในการพูดคุยสันติภาพ/สันติสุข

อนึ่ง การที่เครือข่ายคนทำงานที่กว้างขวางของผู้หญิงในแง่หนึ่งก็ทำให้เกิดเสียงค่อนข้างดัง เช่นกันว่าแท้จริงแล้วคณะทำงานฯ ที่มีถึง 23 องค์กรนั้นแท้จริงอาจจะมีน้อยกว่านั้น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“หนึ่งคนมีหลายหัว นับกันดูดีดีอาจจะไม่ถึง 23 องค์กรด้วยซ้ำ เช่นพี่เมาก็สองหัว ละ วิพีชกับสตรีธรรมาภิบาล”(รอชิตะ ปูซู, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2561)

การที่คณะทำงานมีเครือข่ายสมาชิกที่เชื่อมโยงกันหรืออยู่ในสถานะองค์กรแม่ – ลูกทำให้เกิดอุปสรรคหรือผลกระทบอย่างไรรัน งานศึกษาชิ้นนี้ยังไม่เห็นข้อมูลที่ชัดเจนในแง่มุมดังกล่าว

อีกประการหนึ่ง การทำงานเชิงเครือข่ายปรับหน้าตาของคำว่าสันติภาพในสายตาของพวกเธอ จากที่แต่ก่อนพวกเธอทำงานอยู่แค่ในมิติประเด็นเย็น (Soft Issue) คือ งานเยียวยา แต่เมื่อพวกเธอเข้าเป็นองค์กรสมาชิกสภาประชาสังคมชายแดนใต้ ก็ทำหน้าที่โน้ตชนสันติภาพของพวกเธอก้าว

เข้าสู่ประเด็นร้อน (Hard Issue) คืองานมิติตามความมั่นคงปลอดภัยซึ่งเป็นจังหวะเดียวกับที่ “สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เปิดให้เห็นตัวแสดงชัดเจนแล้วว่าใครเป็นใคร” (รอชิตะ ปูชู, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2561) การที่พวกเธอเข้ามาถูกที่ ถูกเวลาแบบนี้เป็นสิ่งสำคัญเพราะมันช่วยให้พวกเธอได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่ส่วนหน้าของงานสันติภาพในภาคใต้ แม้ว่าพื้นที่ส่วนนี้จะไม่ถูกรับฟังมากนักจากฝั่งผู้เห็นต่างเนื่องจากถูกมองว่ามีความใกล้ชิดกับรัฐไทย (พีญอน นามสมมติ, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2561) แต่อย่างน้อยพื้นที่แห่งนี้ก็ทำให้ทางกับงานของพวกเธอและในขณะเดียวกันเครือข่ายสภาประชาสังคมชายแดนใต้ก็ช่วยพวกเธอทำงานได้อย่างมากด้วยการ 1) ระบุให้การพัฒนาศักยภาพสตรีเป็นหนึ่งในข้อเสนอประเด็นการขับเคลื่อนสันติภาพชายแดนใต้ของสภาฯ และ 2) นำแนวคิดพื้นที่ปลอดภัยในมิติของผู้หญิงบรรจุใน “ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์สันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี 2018” ทำให้แม้ว่าความพยายามขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพมิติตามความมั่นคงปลอดภัยผ่านแนวคิดพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพของพวกเธอซึ่งแก่นอยู่บนฐานการหยุดยิง (Ceasefire) จะยากเพียงใดในโลกแห่งความเป็นจริง แต่พวกเธอก็ยังมีเครือข่ายพันธมิตรที่ช่วยผลักดันสนับสนุน และนั่นคือสิ่งที่ทำให้การเดินทางของความหมายสันติภาพในทัศนะของผู้หญิงที่ขยายจากออกจากพื้นที่ในบ้านไปสู่พื้นที่สาธารณะถูกมองเห็นอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

5.2 เจ็องไซท้าทายของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้ต่อการทำงานด้านสันติภาพ

หัวข้อนี้จำแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 หัวข้อย่อย ได้แก่ ข้อท้าทายที่สมาชิกคณะกรรมการฯ รับรู้และมีแนวทางรับมือแก้ไขและข้อท้าทายอีกประเภทหนึ่งที่คณะกรรมการฯ ต้องเก็บนำไปคิดเป็นการบ้านเพื่อหาทางรับมือในอนาคต

5.2.1 ข้อท้าทายที่สมาชิกคณะกรรมการฯ รับรู้และมีแนวทางรับมือแก้ไข

1) ข้อท้าทายเกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ของผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพ ตัวอย่างถ้อยคำที่ได้ยินมากที่สุดเมื่อถามถึงทัศนะของผู้ให้คำสัมภาษณ์ต่อความต้องการของผู้หญิงในการขึ้นไปมีบทบาทบนโต๊ะเจรจาสันติภาพคือคำพูดที่นัยยะคล้ายคลึงกับคำสัมภาษณ์นี้

“ผู้หญิงเหมาะกับงานเย็บเย็บ โต๊ะเจรจาไม่ใช่ที่ของผู้หญิง แค่ทำหน้าที่ภาคประชาสังคมให้ดี และเอาข้อมูลจากชาวบ้านขึ้นมาบอกกับเจ้าหน้าที่รัฐ สำหรับผู้หญิงแค่นั้นก็พอแล้ว” (พีญวน นามสมมติ, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2561)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพูดคุยกับเจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มคนที่มีแนวคิดเชิงอนุรักษ์นิยมทั้งหญิงและชาย เมื่อนำกรอบบทบาททางเพศสภาพมาพิจารณาทำให้เข้าใจได้ว่า เพราะการที่มองว่าผู้หญิงเหมาะสมกับการทำงานที่อาศัยความเป็นหญิง เช่น ความอ่อนโยน ความอ่อนหวาน การช่วยเหลือ ดังเช่นงานเย็บเย็บเย็บเป็นสิ่งเข้าใจได้ เพราะตรงกับภาพลักษณ์ผู้หญิง และถูกที่ถูกทางตามความเข้าใจของสังคม แต่เมื่อในทางปฏิบัติงานของพวกเธอกำลังข้ามขอบที่ตั้งเดิมนี้ไปสู่ปริณทิตที่สร้างความกระสับกระส่ายต่อสังคม เช่นการมีบทบาทบนโต๊ะเจรจาสันติภาพ งานของพวกเธอก็ทำให้เกิดบทสนทนาสำหรับคนในพื้นที่พอสมควร กอปรกับแนวคิดทางศาสนาอิสลาม (อัศวีมันต์ บินญูโซะ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561) ที่ให้ผู้หญิงเป็นได้เพียง “ตัวแทน” ของกลุ่มสตรีด้วยกันมิใช่เป็น “ผู้แทน” ของอิสลามิกชนทั้งหมดที่หมายรวมถึงกลุ่มผู้ชาย ด้วยเหตุนี้การจะขึ้นไปมีบทบาทบนโต๊ะเจรจาของพวกเธอก็สร้างข้อกังวลว่าพวกเธอจะไปในฐานะผู้แทนหรือไม่

“ผู้หญิงเป็นผู้แทนไม่ได้ เพราะในคัมภีร์เขาระบุไว้ว่าคนที่จะเป็นผู้แทนได้ต้องเป็นผู้ชาย เป็นผู้แทนในการนำละหมาดนะจะ อย่างนี้ถ้าผู้หญิงนำละหมาดไม่ได้ ก็ว่าผู้หญิงไม่ควรไปเป็นผู้แทนอยู่บนโต๊ะเจรจานะ มันเป็นที่ของผู้ชายเขา” (ก๊ะญ่า นามสมมติ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

แนวทางแก้ไขรับมือของพวกเธอ คือการระบุสถานะของพวกเธอที่ชัดเจนขึ้นด้วยการบอก ว่าพวกเธอคือ Party C และบทบาทที่ต้องการบนโต๊ะเจรจาเป็นผู้สังเกตการณ์ (ไซรยา จามจรี, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2561)

2) **ข้อท้าทายเกี่ยวกับข้อเสนอฟื้นที่สาธารณะปลอดภัยของคณะทำงานฯ** คำพูดทำนองว่า “ข้อเสนอฟื้นที่สาธารณะของผู้หญิงมันอ่อนไป” และ “ผู้หญิงพวกนี้พูดเรื่องพื้นที่ปลอดภัยกับใครกันแน่” สะท้อนทัศนคติที่แพร่หลายในกลุ่มนักวิชาการ ชาวบ้านบางกลุ่มในพื้นที่ เจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มผู้เห็นต่าง เพราะพวกเขาเห็นว่าพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 แห่งที่คณะทำงานฯเสนอให้ปลอดภัยอันได้แก่ ตลาด ถนน โรงเรียน ศาสนสถาน และป้อมปราบ. เป็นการกำหนดสถานที่ปลอดภัยที่ยืดหยุ่นแต่ความต้องการของผู้หญิงโดยไม่คำนึงถึงธรรมชาติของการสู้รบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถนน ซึ่งฝ่ายขบวนการมองว่าเป็นพื้นที่ต่อรองทางอำนาจในสภาวะความขัดแย้งที่ไม่สมมาตร (Asymmetric Conflict) และป้อมปราบ. ซึ่งฝ่ายขบวนการเห็นว่าเป็นจุดที่สามารถโจมตีได้เพราะไม่ใช่จุดปลอดภัย ผู้ให้ข้อมูลบางคนถึงกับถามกลับมาว่า “ถ้าให้ทั้ง 5 แห่งนี้ปลอดภัยแล้วจะให้เราไปสู้ที่ไหน?” (แบบ้ง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2561) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้เกิดข้อกังขาว่าที่แท้แล้วพวกเธอต้องการส่งสาส์นที่ว่าด้วยพื้นที่สาธารณะปลอดภัยแก่ผู้เห็นต่างเพียงเท่านั้น ไม่ใช่รัฐไทย และยิ่งเมื่อพบว่าพื้นฐานของบางองค์กรมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) มีความใกล้ชิดกับรัฐไทย ทั้งในลักษณะทำงานกับภาครัฐ ก่อตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ และมีการคัดกรองงานของตนเอง (Self – censorship) เพื่อไม่ให้ขัดหูขัดตาของรัฐไทย เช่น การจัดทำหนังสือ และการผลิตสื่อเพื่อบอกเล่าผลกระทบและชีวิตของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ของเครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพ พบว่ามีหลายครั้งที่องค์กรตัดทอนเนื้อหาบางส่วนออกและและเลือกสรรคนแ่งมุมที่สามารถนำเสนอได้เพื่อความปลอดภัยของบุคคลต้นเรื่องและถึงแม้ว่าบุคคลต้นเรื่องพร้อมรับผลกระทบที่จะตามมา องค์กรก็จะตัดแ่งมุมที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยของคณะทำงานและองค์กรออกอยู่ดีเพราะมีฉะนั้นแล้วองค์กรจะทำงานต่อไปลำบากเพราะถูกเพ่งเล็งจากภาครัฐ

(2) ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐผ่านทางเงินทุน การอนุเคราะห์สิ่งก่อสร้าง เป็นต้น

(3) มีแนวคิดยอมรับเพศที่สามซึ่งเป็นประเด็นร้อนสำหรับสังคมผู้เคร่งศาสนาอิสลาม สะท้อนจากการที่มีที่ปรึกษาและสมาชิกหลักของคณะทำงานฯเป็น LGBT ซึ่งผู้ศึกษามักจะได้รับข้อมูลและถูกเชื่อเชิญให้ “เฝ้ามอย” (หมายถึง การพูดคุยที่สอดแทรกการนินทา) (น้องญู นามสมมติ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561) อยู่หลายครั้ง

(4) พวกเขาบางคนลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งในระบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อในการเลือกตั้งที่ผ่านมา 45 สังกัดพรรคที่ถูกครหาว่าสืบทอดอำนาจของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แก่ พรรครวมพลังประชาชาติไทย พรรคพลังประชารัฐ

(5) รัฐไทยและมาราปัตตานีตอบรับข้อเสนอของพวกเขาในขณะที่มาราปัตตานียังไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มองค์กรในร่ม BRN ด้วยกันอีกหลายองค์กร

ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้สถานะของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ไม่เป็นที่ยอมรับของฝ่ายขบวนการปีกรุนแรง ฝ่ายเคร่งศาสนาและฝ่ายที่ไม่ยอมรับการเป็นตัวแทนของมาราปัตตานี อนึ่ง ภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้ถูกจัดประเภทจากฝ่ายที่แต่ละองค์กรทำงานด้วย อ้างจากการให้สัมภาษณ์ของพีญอน (พีญอน นามสมมติ, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2561) และคุณวันทนา ท้าวลา หรือ ป้าท้าว (พันเอกหญิงวันทนา ท้าวลา หัวหน้าคณะทำงานภาคประชาสังคม กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า) ทำให้สามารถจัดภูมิทัศน์ได้ดังนี้

⁴⁵ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ.2562 กำหนดให้มีขึ้นในวันที่ 24 มีนาคม 2562

ตารางที่ 7 ตารางภูมิทัศน์ภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้

สังกัด (ตามความ เข้าใจของเจ้าหน้าที่ รัฐไทย)	สภาประชาสังคมชายแดนใต้ ข้างรัฐไทย	เครือข่ายประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (คปส.) ข้างผู้เห็นต่าง
สมาชิก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ 2. ประชาสังคมนราธิวาส 3. มูลนิธิฮิลาลอะห์มัร 4. ศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา 5. โครงการวิจัยพื้นที่ชุ่มน้ำ ม.อ.ปัตตานี 6. มูลนิธิวัฒนธรรมอิสลามภาคใต้ 7. มูลนิธิบ้านเด็กกำพร้าปัญญาเลิศ 8. ชมรมคัมภีร์ผู้บริโภคดี่านฮาลาล 9. สถาบันอิสลามฟาฏอนี 10. ศูนย์อัลกุรอานและภาษา 11. เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ 12. ศูนย์ประสานงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดปัตตานี 13. เครือข่ายสื่อภาคประชาสังคมชายแดนใต้ 14. เครือข่ายชุมชนศรัทธา 15. ศูนย์ประชาสังคมจังหวัดยะลา 16. เครือข่ายวิทยุชุมชนมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ 17. สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย 18. กลุ่มย็อริจา 19. สมาคมประมงพื้นบ้านสายบุรี 20. กลุ่มเซากูน่า 21. สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มมทิดล. 22. มูลนิธิสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา 23. เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศูนย์บูรณาการคนหนุ่มสาวเพื่อศักยภาพชุมชน (YICE) 2. มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม (Mackenzie) 3. เครือข่ายอาสาสมัครผู้ช่วยทนายความจังหวัดชายแดนภาคใต้ (SPAN) 4. ศูนย์วัฒนธรรมสลัตตัน (BUMI) 5. เครือข่ายสิทธิมนุษยชนปัตตานี (HAP) 6. สหพันธ์นิสิตนักศึกษา นักเรียน และเยาวชนปัตตานี (PERMAS) 7. สำนักสื่อวารตานี (WARTANI) 8. สำนักปาตานีรายาเพื่อสันติภาพและการพัฒนา (LEMPAR) 9. สถาบันวิทยุร่วมด้วยช่วยกันสลัตตัน (Media Selatan) 10. มูลนิธิศูนย์ดารอเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (Nusantara) 11. เครือข่ายผดุงธรรมเพื่อสันติ (JOP) 12. ชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม (PICSEB) 13. เครือข่ายบัณฑิตอาสาปัตตานี (INSouth) 14. เครือข่ายนักศึกษาอิสระเพื่อสังคม (TUMPAT) 15. สมาคมสตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสันติภาพ (PERWANI) 16. เครือข่ายพิทักษ์สิทธิผู้ที่ได้รับกระทบจังหวัดชายแดนภาคใต้

	สภาประชาสังคมชายแดนใต้	เครือข่ายประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (คปส.)
	24. ศูนย์ประสานงานช่วยเหลือเด็กกำพร้า จชต. 25. เครือข่ายอาสาสมัครยุติธรรมทางเลือก 26. องค์กรภาคประชาชนเพื่อสันติและเศรษฐกิจพอเพียง	17. กลุ่มนักสาธารณสุขเพื่อสังคมที่ชายแดนใต้ (PHOS)
ช่องทางประสานงานกับกลุ่มผู้เห็นต่าง	ผ่าน MARA PATANI	ติดต่อโดยตรงกับ BRN

* กลุ่มด้วยใจ ถูกพิจารณาว่าอยู่ฝั่งเดียวกับผู้เห็นต่าง (วันทนา ท้าวลา, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2561) แต่ไม่ปรากฏชื่อกลุ่มด้วยใจในตารางข้างต้น

จากตารางจะเห็นว่าองค์กรที่เป็นสมาชิกคณะทำงานฯ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของสภาประชาสังคมชายแดนใต้เพียงเท่านั้นซึ่งทำให้พวกเขาดูถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนของประเทศไทยอีกทั้งในพื้นที่ความไม่สงบยังมีชุดความหมายว่าด้วยพื้นที่ปลอดภัยอีก 2 ชุดปฏิบัติการอยู่ นั่นคือ 1) พื้นที่ปลอดภัยภายใต้โครงการประชารัฐร่วมใจ และ 2) พื้นที่สันติ46 ทำให้ “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” ของพวกเขาเจอศึกรอบด้านพอสมควร

แนวทางแก้ไขรับมือของพวกเขา สิ่งที่พวกเขาพอจะทำได้เพื่อคลี่คลายข้อกังขาบางส่วนคือการที่พวกเขาพยายามเน้น “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” ของพวกเขาให้ชัดเจนขึ้นว่าเป็นพื้นที่ปลอดภัยและปฏิบัติการทางทหารจาก “ทุกฝ่าย” และพยายามทำงานร่วมกับกลุ่มผู้เห็นต่างมากขึ้นด้วยวิธีการที่แยบยล เช่นการเยียวยา และการให้ความช่วยเหลือเชิงสิทธิมนุษยชน ทว่าสิ่งที่พวกเขาทำกลับเจออุปสรรคเพิ่มเติม นั่นคือ พวกเขาบางส่วนถูกติดตามจากภาครัฐอย่างใกล้ชิด อีกทั้งยังพบว่าข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัยของพวกเขาไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่บางกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่ค้ายังต้องการให้มีหน่วยรักษาความปลอดภัยของรัฐอยู่ในตลาดเพื่อความอุ่นใจในการประกอบสัมมาอาชีพ ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ก็สร้างความชอบธรรมแก่ฝ่ายขบวนการในการโจมตีตลาดเพราะพวกเขาถือคติว่า “ที่ใดมีอาวุธ ที่นั่นคือพื้นที่รบ” และฝ่ายขบวนการก็มีองค์กรที่ทำงานด้านผู้หญิงและเยาวชนของตนอยู่แล้ว (จากตารางด้านบนคือ มูลนิธิชุมชนตารอฯ และสมาคมสตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสันติภาพ - PERWANI) ดังนั้นข้อมูลจากคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้อาจถูกมองด้วยอคติจากฝ่ายผู้เห็นต่าง

⁴⁶อ่านเพิ่มเติมที่ มุมมองที่แตกต่างเรื่อง ผลวิจัย "พื้นที่ปลอดภัย" vs ฝ่ายความมั่นคง ใน <https://www.isranews.org/content-page/-67south-slide/-52743vision.html>

3) **ข้อท้าทายเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของผู้หญิง** เมื่อสอบถามความถึงความเห็นของผู้ให้คำสัมภาษณ์ต่อการที่ผู้หญิงออกมาทำงานภาคประชาสังคมด้านสันติภาพ นอกเหนือจากคำชื่นชมแล้ว คำสบประมาทก็พบเช่นกัน เช่น “ผู้หญิงนะ ถ้าในบ้านตัวเองยังไม่ดีแล้วจะทำสังคมให้ดีขึ้นได้อย่างไร” “ผู้หญิงที่ออกไปทำงานข้างนอกนะ ก็ชอบแต่จะแต่งตัวสวย ๆ และก็มีปัญหาเรื่องผู้ชาย” “ผู้หญิงมีปัญหาเยอะจะตายเวลาอยู่ด้วยกัน” และ “มันใช่หรือที่ผู้หญิงจะออกมาแล้ว ๆ ๆ แบบนี้” ปฏิเสธไม่ได้ว่าด้วยแนวคิดบทบาทหญิงชายที่ผนวกกับผลแห่งการตีความศาสนาอิสลามของคนในพื้นที่ ผู้หญิงเหล่านี้ (โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงมลายูมุสลิม) ถูกคาดหวังให้วางเรื่องในบ้านไว้เป็นความสำคัญอันดับหนึ่ง (First Priority) ดังนั้นการออกมาทำงานภาคประชาสังคมของพวกเธอซึ่งถูกมองว่าเป็นงานนอกบ้าน จึงไม่อาจพูดได้ว่าได้รับความสนับสนุนอย่างเต็มที่จากครอบครัวของพวกเธอ บางครอบครัว และยังเมื่อพวกเธอมีโอกาสออกนอกบ้าน ได้พบเจอสังคมและกลุ่มคนใหม่ ๆ ปัญหาที่ไม่พึงประสงค์เกี่ยวกับครอบครัวและสถานะสามีภรรยาที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะกรณีที่เกิดขึ้นจะประกอบด้วยเรื่องเท็จหรือเรื่องจริงในสัดส่วนเท่าไร แต่พวกเธอก็ตกเป็น “ซี่ปาก” ให้ถูกนินทาทั้งภายในและภายนอกวงการภาคประชาสังคมชายแดนใต้ บางกรณีถึงขั้นต้องย้ายภูมิลำเนาหนีจาก “เรื่องเล่าปากต่อปาก” เหล่านั้น

แนวทางแก้ไขรับมือของพวกเธอ เพื่อป้องกันไม่ให้ประเด็นดังกล่าวเป็นอุปสรรคในการทำงานของพวกเธอ ด้วยเหตุนี้พวกเธอเรียนรู้ที่จะต่อรองกับคนในครอบครัวด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น 1) ใช้หลักการทางศาสนาผ่านการขออนุญาตสามีก่อนออกมาทำงานนอกบ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่บัญญัติไว้ในคัมภีร์ของชาวมุสลิมและเชื่อว่าถ้าได้รับอนุญาตจากสามีก่อนออกมาทำงานนอกบ้านแล้วสามีและพระเจ้าจะอำนวยพรให้การทำงานต่าง ๆ สำเร็จได้ด้วยดี (ซารีนา เจ๊ะเลาะ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561) 2) ก่อนที่จะออกมาทำงานกับทีมงานของพวกเธอ พวกเธอเลือกที่จะจัดการเรื่องในบ้านให้แล้วเสร็จก่อนเพื่อความสบายใจของพวกเธอเอง และ 3) พวกเธอเลือกแต่งกายอย่างสวยงามแต่มีดัดเพื่อป้องกันข้อครหาจากกลุ่มผู้เคร่งศาสนา เป็นต้น

4) **ข้อท้าทายเกี่ยวกับการวางตัวของกลุ่มภาคประชาสังคมผู้หญิงท่ามกลางกลุ่มประชาสังคมผู้ชาย** เสียงตอบรับอีกรูปแบบหนึ่งเมื่อสอบถามผู้ให้คำสัมภาษณ์ถึงทัศนคติว่าด้วยการได้เปรียบ - เสียเปรียบจากการมีผู้หญิงทำงานในกระบวนการสันติภาพ คือคำพูดที่สะท้อนความคิดว่า “มีผู้หญิงทำงานสันติภาพมันก็ดี จะได้เข้าหลังบ้านเขาได้ แต่จริง ๆ ในมุมนึง สิ่งที่คุณผู้หญิงทำนั้นมันเหมือนคุณคัมพวกผู้ชายเขาอะ” ช่องทางหลังบ้านคือสิ่งที่มีอยู่จริงและดูเหมือนจะเป็นที่รับรู้ในระดับหนึ่งของคนทำงานด้านสันติภาพในภาคใต้ และ “หลังบ้าน” ที่ว่านี้เป็นหนึ่งในพวกเธอด้วย ดังนั้นการนำเสนอข้อเรียกร้องต่าง ๆ ของพวกเธอต่อกลุ่มผู้เห็นต่างจึงค่อนข้างฉับไว ทว่าประเด็นพื้นที่สาธารณะปลอดภัยที่พวกเธอขับเคลื่อนนั้นกลับคุกคามตัวตนของผู้ชายเพราะพวกเธอขับเคลื่อนประเด็น “นอกบ้าน/ที่

สาธารณะ” อันเป็นพื้นที่ปฏิบัติการของผู้ชาย และการที่พวกเธอขับเคื่อนอย่างแข็งขันก็ยิ่งทำให้เข้าใจได้ว่าเหตุใดกลุ่มผู้ชายโดยเฉพาะกลุ่มผู้ชายภาคประชาสังคมและคนทั่วไปที่ยังพิจารณาบทบาทหญิงชายและตำแหน่งแห่งที่ที่เหมาะสมทางสังคมตามที่คนชายเป็นใหญ่ (ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม) รู้สึกอึดอัดใจ (Uncomfortable) กับกระบวนการขับเคื่อนสันติภาพของพวกเธอถึงขั้นที่มี “เรื่องเล่าปากต่อปาก” ว่าแกนนำภาคประชาสังคมชายคนหนึ่งซึ่งเผชิญกับปัญหา “เรื่องในบ้านของตน” กังวลกับการเจริญเติบโตของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้เป็นอย่างมากจึงพยายามเพิ่มบทบาทของตนในฐานะที่ปรึกษา

แนวทางแก้ไขรับมือของพวกเธอ เพื่อให้คณะทำงานฯ เติบโตในทิศทางที่ตนต้องการ เพื่อลดความระแวงทางสังคม ทุกครั้งที่พวกเธอทำกิจกรรมใดใดก็จะชักชวนผู้ชายในพื้นที่ให้เข้าร่วมกิจกรรมของพวกเธออยู่เสมอและพวกเธอยังเลือกขอคำปรึกษาและขอความรู้จาก “กลุ่มผู้ชายที่เธอเลือกแล้ว” ที่เป็นผู้สันตติกรณต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนเคยสอบถามว่าพวกเธอใช้มาตรวัดอะไรในการพิจารณาว่าผู้ชายคนหนึ่งเหมาะสมที่พวกเธอจะขอคำปรึกษา แกนนำคนหนึ่งตอบว่านอกจากตำแหน่งทางสังคมและองค์ความรู้ของเขาจะเป็นสิ่งจำเป็นแล้ว “ทัศนคติเชิงบวกต่อสตรี” ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่พวกเธอใช้ตัดสิน ด้วยเหตุนี้ผู้ชายที่เข้าร่วมกิจกรรมของพวกเธอจึงมีจำนวนน้อยที่มีทัศนคติอนุรักษ์นิยม

5) ข้อท้าทายทางศาสนา ข้อท้าทายนี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ดังจะเห็นได้ว่าข้อท้าทายที่กล่าวมาข้างต้นแม้จะสามารถทำความเข้าใจได้ผ่านแนวคิดบทบาทหญิงชาย แต่แท้จริงแล้วสิ่งที่ขับเคื่อนอย่างรุนแรงภายใต้แนวคิดนั้นคืออิทธิพลจากศาสนาตามการตีความของคนในพื้นที่ สิ่งนี้ทำให้เกิดการตระหนักรู้ด้วยตัวเองว่าสำหรับผู้หญิง “สิ่งใดควร – สิ่งใดไม่ควร” ซึ่งการตระหนักรู้ที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูอันเป็นหน้าที่หลักของผู้หญิงมลายูมุสลิมอ้างอิงจากงานเขียนของ ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ (Chavivun. Prachuabmoh, 1980 in Amporn Marddent, 2017) ซึ่งก่อให้เกิดค่านิยม ขนบ จารีต แก่คนในพื้นที่ เมื่อเป็นเช่นนี้ ข้อท้าทายนี้จึงอาจจะเป็นข้อท้าทายที่สำคัญที่สุดตราบดีที่ค่านิยมดังกล่าวยังคงสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่นไม่เปลี่ยนแปลงอ้างอิงจากข้อสรุปของสุโรณี สายนุ้ย ที่ว่า “ผ่านมาเป็นระยะเวลากว่า 30 ปีแล้ว สถานะและบทบาทของผู้หญิงมลายูมุสลิมก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปเท่าใดนัก” (สุโรณี สายนุ้ย ชาติปี ใน สุชาติ เศรษฐมาลินี. 2557)

แนวทางแก้ไขรับมือของพวกเธอ เนื่องจากข้อท้าทายนี้เป็นประเด็นต่อสมาชิกคณะทำงานฯ ที่เป็นมุสลิมมากกว่าสตรีชาวพุทธ (อนุমানได้จากกรณีที่ไม่มีผู้ให้สัมภาษณ์คนพุทธคนใดเอ่ยถึงข้อบังคับใดทางศาสนาที่จำกัดการทำงานของพวกเธอ) วิธีจัดการที่เหมาะสมที่สุดจึงควรเป็นวิธีที่บอกกล่าวจากบุคคลที่อยู่ในสถานะที่พวกเธอนับถือ ผู้ศึกษาเข้าพบ ดร. อับดุลเลาะ อาบูบากา คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ฝ่ายครอบครัวซึ่งท่านได้ให้ข้อคิดที่น่าสนใจว่า

“ผู้หญิงทำงานสันติภาพได้ สมควรทำด้วยเพราะการทำงานด้านสันติภาพ อันนี้ทางศาสนา ก็บอกว่าเป็นความรับผิดชอบของทุกคน ไม่ใช่แค่เฉพาะผู้ชายอย่างเดียว ในกรอบของศาสนาอิสลามเขาก็บอกไว้อยู่แล้วว่า งานอะไรที่ผู้ชายทำได้ ผู้หญิงก็ทำได้เช่นกัน แต่แค่ต้องให้ความเรียบร้อย เช่นการคลุมผ้า แต่งตัวมิดชิด ถ้าเป็นภรรยาก็ต้องขออนุญาตจากสามีก่อนว่าเขาให้ออกไปทำงานไหม งานที่ผู้หญิงจะต้องทำโดยคำนึงถึงความเหมาะสม ทางศาสนาก็คิดเพียงว่าอะไรที่เหมาะสมกับผู้หญิงที่สุดเลยไม่รณรงค์ให้ทำงานหนัก ๆ เพราะให้มันเหมาะสมกับผู้หญิง”(อับดุลเลาะ อาบูบากา, สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2561)

รวมทั้งได้มอบแนวคิดที่สำคัญแก่ผู้หญิงในการผลักดันมุมมอง สันติภาพของเธอ ให้เป็นที่เข้าใจของสาธารณะ

“ผู้หญิงเป็นซีกซ้ายของผู้ชาย ดังนั้นเวลาจะทำอะไรก็ต้องทำร่วมกัน ผู้หญิงจึงต้องมีบทบาทสร้างความเข้าใจต่อสันติภาพอย่างผู้หญิงเข้าใจให้กับคนอื่นได้เข้าใจเหมือนกัน เพื่อที่เวลาทำงานผลักดันอะไร มันจะได้ทำให้เกิดขึ้นจริงได้ แนะนำให้ทำความเข้าใจกับฝ่ายผู้หญิงด้วยกันให้มากที่สุด” (อับดุลเลาะ อาบูบากา, สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2561)

สำหรับข้อกังวลว่าหากจะให้ผู้หญิงขึ้นไปมีบทบาทบนโต๊ะเจรจาสันติภาพจะขัดกับหลักการทางศาสนาหรือไม่นั้น ท่านได้กล่าวตอบอย่างชัดเจนว่า

“การที่จะมองว่าผู้หญิงควรไปอยู่บนโต๊ะเจรจาใหม่ อันนี้ก็ต้องขึ้นกับว่าพวกเธอมีตำแหน่งหน้าที่อะไรบนโต๊ะนั้น ถ้ามันเป็นงานที่เธอต้องรับผิดชอบก็ไม่เห็นว่าจะเสียหายอะไร ทางศาสนาไม่ได้มีเขียนห้ามไว้ แต่การที่จะว่า ถูกยอมรับหรือไม่ก็น่าจะเกิดจากการวางตัวอะไรอย่างนี้มากกว่า ดังนั้นถ้าเกิดผู้หญิงวางตัวเหมาะสม ผู้หญิงจะทำอะไรก็ได้ ศาสนาไม่ได้ห้ามเลย” (อับดุลเลาะ อาบูบากา, สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2561)

5.2.2 ข้อท้าทายที่คณะทำงานจำเป็นต้องหาทางออกไป

1) ข้อท้าทายเกี่ยวกับองค์ความรู้ข้อมูลสิทธิสหประชาชาติหมายเลข 1325 และการประยุกต์ใช้ จากการพูดคุยกับสมาชิกคณะทำงานหลายคน แม้ว่าจะมีหลายคนที่เห็นด้วยกับการให้ผู้หญิงขึ้นไปมีบทบาทบนโต๊ะเจรจาแต่เมื่อสอบถามเชิงลึกถึงข้อมูลสิทธิสหประชาชาติหมายเลข 1325 อันเป็นจุดกำเนิดของแนวคิดบทบาทผู้หญิงดังกล่าวกลับพบว่าไม่แต่เฉพาะสมาชิกคณะทำงานเท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึงกลุ่มแกนนำของคณะทำงานฯ ด้วยที่ ขาด องค์ความรู้ ความเข้าใจ

เกี่ยวกับที่มาและเนื้อหาของ มติสหประชาชาติหมายเลข 1325 ผู้ให้ข้อมูลบางท่านมีแนวคิดไม่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของข้อมติอีกด้วย สะท้อนจากตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“1325 นี่คือการเรียกร้องให้ผู้หญิงเสมอภาคทางเพศใช่ไหม อันนี้ก็จะไม่เห็นด้วยนะ”

(พาริตี เจอะหะมะ, สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2561)

เป็นที่น่าสังเกตว่ามีแกนนอนเพียง 3 คนเท่านั้นที่เข้าใจองค์ความรู้ข้อมติสหประชาชาติหมายเลข 1325 ซึ่งทั้งสามท่านนั้นเป็นผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาการและ/หรือเคยมีบทบาทในแวดวงสิทธิสตรีระดับชาติ

แม้พวกเขาอีกส่วนใหญ่จะเห็นว่าแนวคิดจากข้อมติสหประชาชาติหมายเลข 1325 มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานเพราะข้อมติดังกล่าวช่วยกำหนดแนวนโยบายและดำเนินการเสริมศักยภาพผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากสงครามและแก้ปัญหาสันติภาพอย่างยั่งยืน กล่าวคือให้มีการปกป้องสิทธิผู้หญิงและรองรับกระบวนการสันติภาพที่มาจากความร่วมมืออย่างเท่าเทียมของคนในพื้นที่โดยเฉพาะข้อเสนอจากกลุ่มผู้หญิงและกลุ่มเปราะบางทั้งหลาย

“ก่อนที่จะรู้จัก 1325 ก็คิดว่าผู้หญิงไม่ควรมาทำงานสาธารณะอะไรแบบนี้ แต่พอได้รู้จักก็ทำให้เปลี่ยนความคิด ว่าเป็นแนวคิดที่เป็นประโยชน์กับผู้หญิง แต่ก่อนก็ยึดในหลักการศาสนาว่าผู้หญิงไม่ควรไปอยู่ในวงที่มีผู้ชายเยอะ ๆ แต่เนื่องจากก็มีการวางตัวเป็นที่ยอมรับของผู้ชายที่ทำงานสันติภาพ แต่งตัวรัดกุม และไม่ทำตัวออกนอกกรอบศาสนา เขาก็ให้ความยอมรับกับ 1325 ก็ช่วยก็ทำงาน” ชิตติมา เรียม บินเยาะ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561)

แต่อย่างทีกล่าวไว้ใน บทที่ 4 ว่าอุปสรรคสำคัญที่ทำให้พวกเขาไม่สามารถนำข้อมติ 1325 มาใช้ปฏิบัติหรือวัดผลใดใดจากกิจกรรมด้านสันติภาพของพวกเขาได้อย่างเต็มรูปแบบเกิดจากรัฐบาลไทยปฏิเสธที่จะใช้คำว่า “พื้นที่/ความขัดแย้งที่ใช้อาวุธ” (armed conflict) อันเป็นคำที่ระบุในข้อมติ 1325 เมื่อกล่าวถึงการก่อความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ แต่เรียกสถานการณ์ดังกล่าวว่าเป็นเพียง “เหตุการณ์ความไม่สงบ” (unrest) (พันเอกหญิงวันทนา ท้าวลา หัวหน้าคณะทำงานภาคประชาสังคม กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า)

แนวคิดการสรรคำเพื่อจำกัดความขัดแย้งเป็นนโยบายที่กำหนดโดยภาครัฐแต่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างในหลาย ๆ ด้าน อย่างน้อยข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์ก็ทำให้เข้าใจว่าด้วยการที่รัฐไทยมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ว่าเป็นเพียงเหตุการณ์ความไม่สงบ (unrest) ดังนั้นทัศนะและนโยบาย “สันติภาพ” ของรัฐไทยจึงมีความน่าสนใจอย่างมาก

“ในเมื่อมันเป็นแค่ความขัดแย้งของคนในประเทศ มันก็เหมือนกับพอกับลูกทะเลาะกันในบ้านนะ พอลูกทะเลาะกัน คุณกันแล้วเราต้องเซ็นสัญญาหรือ เรามองแบบนี้เราจึงไม่ยินยอมลงชื่อในเอกสารหรือ TOR อะไรทั้งนั้นบนโต๊ะเจรจา เราเห็นว่ามันไม่ได้จำเป็นขนาดนั้น แค่คุยกันเข้าใจกันก็พอ และเราก็รู้ด้วยว่าทำไมฝ่ายนั้นถึงอยากให้ฝ่ายเราเซ็นชื่อนัก ก็เขาจะเอาไปยื่นในระดับนานาชาติไง ซึ่งเราไม่ต้องการให้มันต้องไปไกลขนาดนั้น ก็แค่พอลูกทะเลาะกันเอง และนี่อีกอย่าง ที่เราพูดคุยนี่ยก็เรียกว่า การพูดคุยสันติสุขนะ เราต้องการให้เกิดสันติสุข เราไม่ได้อยู่ในภาวะสงคราม ไม่ต้องถึงต้องใช้คำว่าสันติภาพหรอก” (จักรพงษ์ อภิมาหารธรรม, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2561)

เมื่อเป็นเช่นนี้ ข้อท้าทายว่าด้วยการนำมติ 1325 มาขับเคลื่อนอย่างเต็มรูปแบบจึงค่อนข้างเป็นข้อท้าทายที่น่าปวดหัวสำหรับคณะทำงานฯ トラบไต่ที่ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ และ トラบไต่ที่ภาครัฐยังเห็นว่า “มาตรการและแนวทางปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง” และ “แผนปฏิบัติการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง” (Action Plan) ก็เพียงพอแล้วสำหรับพวกเขาและไม่มี ความจำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นยุทธศาสตร์!

2) ข้อท้าทายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การทำงานด้านสันติภาพของคณะทำงานฯ จากคำสัมภาษณ์ไม่พบว่าสมาชิกคณะทำงานฯ คนใดที่พูดถึงยุทธศาสตร์การทำงานเพื่อสันติภาพเพราะทุกครั้งเมื่อถามถึงยุทธศาสตร์ สิ่งที่พวกเขาจะตอบเหมือนกันคือ “ยุทธศาสตร์ของคณะทำงานฯ” ซึ่งก็คือ ข.ย.ร. แต่ในเมื่อพิจารณาแล้วก็จะเห็นว่า ข.ย.ร. ไม่ใช่ยุทธศาสตร์การทำงานสันติภาพแต่เป็นยุทธศาสตร์ในการทำงานร่วมกัน ดังนั้น หากจะบอกว่าคณะทำงานมียุทธศาสตร์การทำงานเพื่อสันติภาพหรือไม่จึงไม่อาจบอกได้เต็มปากว่ามี นอกเหนือจากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นแล้วก็มีอีกเหตุผลสนับสนุนหนึ่งคือรูปแบบการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ถูกกำหนดมาโดยแหล่งทุนทั้งนั้น

3) ข้อท้าทายเกี่ยวกับความแน่นแฟ้นและสายสัมพันธ์ภายในคณะทำงานฯ “อย่าให้พี่พูด!” วลีที่ออกมาจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้แทนองค์กรสมาชิกคณะทำงานฯ คนหนึ่งหลายต่อหลายครั้งเมื่อผู้ศึกษาสอบถามถึงข้อท้าทายของคณะทำงานฯ ด้านความสัมพันธ์ภายในองค์กรสะท้อนให้เห็นว่า คณะทำงานฯ กำลังเผชิญข้อท้าทายที่หนักหนาพอสมควรในประเด็นดังกล่าวจนกระทั่งทำให้สำหรับผู้หญิงคนหนึ่งเลือกที่จะ “ไม่พูด” เพื่อแสดง “คำพูด” มากมายของเธอ สาเหตุที่ทำให้สมาชิกในคณะทำงานฯ ผูกพันกันน้อยและไม่แน่นแฟ้นเกิดขึ้นจากหลากหลายปัจจัย ข้อมูลเหล่านี้คือเสียงสะท้อนจริงจากสมาชิกคณะทำงานฯ

(1) ก้าวล้ำเรื่องส่วนตัวของสมาชิกกันมากไป แต่ในบางกรณีกลับเพิกเฉยต่อความเดือดร้อนของสมาชิกไม่ยื่นมือเข้ามาช่วยแก้ไขทั้ง ๆ ที่คณะทำงานฯ มุ่งเน้นประเด็นผู้หญิงและสิทธิสตรี เช่น คำสัมภาษณ์ที่ว่า “พาวไม่ดูแลสมาชิกให้ดี ทั้งช่วงสมาชิกที่เป็นผู้หญิงด้วยกันให้เผชิญปัญหาทั้ง ๆ ที่งานของคณะทำงานฯ ทำเพื่อผู้หญิงแท้ ๆ เมื่อสมาชิกเจอปัญหากลับไม่ช่วยแก้ไข ปล่อยให้เผชิญปัญหาตัวเอง และไม่ปกป้อง ไม่ให้โอกาสได้อธิบาย ฟังความข้างเดียว องค์กรผู้หญิงที่กะคิดว่าจะใช้เป็นครอบครัว สุดท้ายกลับทิ้งกะ เมื่อผู้หญิงในองค์กรทิ้งกันเองแบบนี้มันจะไปสร้างสันติภาพได้ยังไง พวกเราเองยังไม่ฟัง ยังไม่ปกป้องกันเองเลย” (กะญေး นามสมมติ, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2561)

(2) ขาดความต่อเนื่องขององค์กรในการขับเคลื่อนงาน ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อขาดเงินทุนสนับสนุนก็ไม่มีกิจกรรมใดใดขับเคลื่อนร่วมกัน แม้แต่การประชุมร่วมกันทั้ง 23 องค์กรก็เกิดขึ้นยาก แม้ว่าพวกเธอจะเคยคิดแก้ไขด้วยวิธีสร้างเงินกองกลางเพื่อสะสมเป็นเงินก้อนของคณะทำงานฯ สำหรับจัดประชุมคณะทำงานฯ อย่างน้อยเดือนละครั้ง (อาอิชะ ตีมุง, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2461) แต่ในทางปฏิบัติกลับยังไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้จริง

(3) ปัญหาความขัดข้องของช่องทางสื่อสาร (ผู้จัดการออนไลน์) ทำให้สมาชิกไม่รู้ข่าวสารของกันและกัน เหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นจริง คือ ผู้แทนจากกลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้ไม่ได้รับทราบข่าวใดใดจากคณะทำงานฯ เป็นเวลายาวนานกว่าหนึ่งปีเนื่องจากชื่อบัญชีไลน์ของเธอถูกลบออกจาก “กลุ่มไลน์คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้” และผู้ศึกษาคือบุคคลที่ดึงเธอกลับเข้ามาในกลุ่มสนทนานั้น

(4) ข้อจำกัดเฉพาะของบางองค์กรที่ทำให้ไม่สามารถทำงานกับคณะทำงานได้ทุกประเภท เช่น องค์กรบางองค์กรเป็นเจ้าของหน้าทีรัฐ การดำเนินการเรียกร้องใดใดก็ต้องคำนึงถึงบทบาทข้าราชการและความเป็นมุสลิมะห์ที่ดีตามการตีความของคนในพื้นที่ด้วย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“งานบางงานของพาวกะก็ไปไม่ได้ เช่นเดินขบวนอย่างนี้กะไปไม่ได้เลยเพราะกะเป็นข้าราชการ และบางงานที่พาวเขาประชุมเพื่อลงนามเรียกร้องอะไร กะก็ไปไม่ได้ กะก็ถามสมาชิกคนอื่นว่ามีใครอยากไปไหมก็ไม่ค่อยมีสุดท้ายเลยต้องจับฉลากไป แต่สมาชิกของกะบางคนเขาก็ถอนตัวเลยนะ ไม่อยากไปจริง ๆ ยิ่งไปเดินขบวนอะไรอย่างนี้เขาไม่อยากไปเลย มันไม่ใช่วิถีของมุสลิมะห์นะ มันดูไม่เรียบร้อย” (ฉายา ยะภา, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2561)

บางองค์กรไม่สามารถเข้าประชุมกับคณะทำงานได้เพราะเป็นองค์กรเชิงอาชีพหรือองค์กรภาครัฐ มีหน้าที่และภาระงานส่วนตัวต้องรับผิดชอบในแต่ละวัน เป็นต้น

(5) มุมมองทางการเมืองและมุมมองต่อสันติภาพของแต่ละองค์กรที่อาจไม่เหมือนหรือตรงข้ามกัน บางครั้งทำให้เกิดความตึงเครียดและความไม่ไว้วางใจในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสันติภาพ ภาพสะท้อนที่สำคัญประการได้แก่ 1) การที่สมาชิกคณะทำงานฯบางคนลงเลือกตั้งสังกัดพรรคที่ถูกครหาว่าสืบทอดอำนาจของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่สร้างข้อสงสัยแก่สมาชิกคณะทำงานฯหลายคน รวมทั้ง 2) การยอมรับเพศที่ 3 ของคณะทำงานฯ ซึ่งทำให้มีผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งถึงกับกล่าวว่า

“อย่างอื่นกับพววกะก็ทำงานได้นะ แต่สิ่งหนึ่งที่กะมองเห็นคือพวทำงานซัดกับหลักการศาสนา พวยอมรับเพศที่สาม ซึ่งถ้าจะมาเรียกร้องให้สมาชิกองค์กรอื่น ๆ ในพวต้องยอมรับด้วยนี้ กะก็มีขอบเขตในมุมของกะนะ” (กะญาญา นามสมมติ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

3) การที่สมาชิกคณะทำงานฯคนหนึ่งสามารถให้ข้อมูลว่าองค์กรสมาชิกคณะทำงานฯมีอุดมการณ์และเข้าข้างคู่ขัดแย้งฝ่ายใดได้อย่างชัดเจน ในแง่หนึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนี้แม้จะสะท้อนว่าคณะทำงานฯประกอบไปด้วยองค์กรสมาชิกที่มีทัศนะหลากหลาย แต่ในอีกแง่หนึ่งก็สะท้อนว่าคณะทำงานฯไม่ได้มีเอกภาพภายในและไม่ได้มีสถานะเป็นกลางทางการเมืองอย่างแท้จริงอันเป็นข้อท้าทายที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง

“กะว่าพวนะแสดงความเป็นตัวเองไม่ซัด ตัวเองบอกว่าจะเป็น C แต่ทำไมไม่เป็นกลาง ทำงานตัวเองแต่รับเงินจาก A ทำงานตัวเองเสร็จแล้วไปรายงาน B และนี่นะ...(ชื่อแกนนอนคนหนึ่ง)... นะ อย่าไปพูดชื่อนี้ให้ B เขาฟังนะ เขาไม่เอาเลยคนนี่” (กะญาญา นามสมมติ, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2562)

(6) การขาดความรู้ความเข้าใจที่เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกคณะทำงาน จากการศึกษาพบว่า คณะทำงานฯเกิดภาวะแกน “นอน” เติบโตขึ้นในวาระ (เรื่องรวี พิชัยกุล, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2561) และองค์ความรู้ด้านสันติภาพของสมาชิกคณะทำงานฯในแต่ละองค์กรมีไม่เท่ากัน (ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ, สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2561) กล่าวคือ คณะผู้ประสานงานองค์กรสมาชิกคณะทำงานฯหลายคนขาดความรู้และขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ และยังพบว่าสมาชิกบางคนไม่ทราบยุทธศาสตร์การทำงานของคณะทำงานฯ ทำให้ความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรของสมาชิกแต่ละคนมีไม่เท่ากัน ดังเช่นคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เราไม่รู้ที่เราไปอยู่ในพวแล้วเราเป็นอะไรนะ หน้าที่ของเราในพวมันไม่ค่อยชัดเจน ก็เลยไม่ค่อยได้ไปร่วมอะไรกับเขา บางทีเราเห็นเขาไปประชุมอะไรกันนะ

ทำไมไม่เห็นชวนเราเลย เราไม่เห็นรู้เรื่อง ทั้ง ๆ ที่เราก็ไม่ได้ติดธุระอะไร” (พริเด๊าะ เจะหะมะ, สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2561)

เมื่อเป็นเช่นนี้สายสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสมาชิกอาจไม่เหนียวแน่นอย่างที่คาดหวังและจากการสัมภาษณ์ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ แม้ว่าพวกเขาจะรู้จักคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนได้แต่พวกเขากลับรู้จักคนทำงานของคณะทำงานฯ เพียง 3 – 4 คนเท่านั้น ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ทำทลายจุดมุ่งหมายการทำงานของคณะทำงานฯ ที่มุ่งเน้นให้สาธารณชนเห็นพลังและขบวนการขับเคลื่อนสันติภาพขนาดใหญ่ของผู้หญิง เป็นอย่างมาก

อนึ่ง “ความแน่นแฟ้น” จริง ๆ แล้วอาจจะไม่ใช่ประเด็นทำลายของคณะทำงานฯ แม้แต่น้อย เมื่อกลับมาพิจารณาข้อเท็จจริงสำคัญประการหนึ่งนั่นคือ คณะทำงานฯ ต้องการเป็นเพียง “เวทีเชิงประเด็น – forum – สันติภาพในแ่งมุมของผู้หญิง” เท่านั้น (คำตอบนี้ได้มาจากแกนนอนทุกคน) ดังนั้นไม่ว่าองค์กรสมาชิกจะมองว่าคณะทำงานฯ มีความสำคัญกับองค์กรของตนอย่างไร (ตัวอย่างเช่น บางองค์กรมองว่าคณะทำงานฯ ไม่ได้มีความสำคัญอะไรกับองค์กรตัวเองมากนัก บางองค์กรมองว่าคณะทำงานฯ คือช่องทางให้องค์กรของตนได้เรียนรู้เรื่องราวภายนอกและประเด็นที่เป็นสากลต่าง ๆ บางองค์กรมองว่าคณะทำงานฯ มีบทบาทต่อองค์กรของตนมากถึงขั้นที่นับสมาชิกทุกคนในองค์กรของตนว่าเป็นสมาชิกของคณะทำงานฯ บางองค์กรคาดหวังให้คณะทำงานฯ มีสถานะเหมือนองค์กรจัดตั้งที่มีอุดมการณ์ร่วมกันและมีความเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้น) ก็ไม่สำคัญเท่ากับสิ่งที่คณะทำงานฯ ต้องการจะเป็น สะท้อนจากคำตอบของแกนนอนตามที่กล่าวข้างต้น

4) ข้อท้าทายด้านความพร้อมเชิงอุดมการณ์การทำงานเพื่อสังคมของสมาชิก เนื่องจากสมาชิกของคณะทำงานฯ เป็นกลุ่มคนที่มาจากหลากหลายสาขาอาชีพ ดังนั้นแนวคิดการทำงานภาคประชาสังคมของแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน บางคนมีความพร้อมและอุทิศตนเพื่องานภาคประชาสังคมอย่างมากในขณะที่บางคนไม่เป็นเช่นนั้น มาตราวัดหนึ่งที่สามารถใช้ระบุได้คือแนวคิดเรื่องการเงินและค่าตอบแทน คณะทำงานฯ เคยประสบปัญหาการจัดการการเงินระหว่างดำเนินโครงการขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้ หรือโครงการ C สมาชิกคณะทำงานฯ เรียกเหตุการณ์ที่รุนแรงนี้ว่า “วิกฤตโครงการ C” อันเป็นผลมาจากความเห็นไม่ตรงกันเกี่ยวกับการทำบัญชีและค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมวดค่าเดินทาง ที่สมาชิกต้องการจะได้รับค่าเดินทางในอัตราเหมาในขณะที่แหล่งทุนกำหนดให้คิดรายจ่ายค่าเดินทางตามระยะทางไกล – ไกล วิกฤตดังกล่าวเกือบทำให้โครงการต้องยุติลงกลางทาง

“คนที่เขามาทำงานนี้นะเขาคิดว่าเขามา ‘ทำงาน’ ประชาสังคมดังนั้นเขาจึงต้องการค่าตอบแทน ค่าแรงงาน เขาไม่ได้คิดว่าเขาเป็นภาคประชาสังคม ซึ่งถ้าคนที่

ภาคประชาสังคมจริง ๆ เขาจะไม่มาคิดเรื่องเงิน เรื่องอะไรยุบยิบแบบนี้ แบบนี้มันสะท้อนว่าคนข้างในคณะทำงานนะฯ มีจิตใจเพื่อสังคมไม่เข้มข้นพอ” (คะเนิงนิจ มากชูชิต, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2561)

อาจจะเพราะเหตุนี้ ทำให้แนวคิดที่เคยถูกเสนอให้สมาชิกแต่ละคนเสียสละค่าเดินทางเพื่อรวบรวมเป็นเงินกันของคณะทำงานฯ ในการจัดกิจกรรมในช่วงที่ไม่มีแหล่งทุนให้เงินสนับสนุนไม่เคยประสบความสำเร็จ และส่งผลให้สมาชิกคณะทำงานฯ “ห่างหาย” หลังจบกิจกรรม

อนึ่ง การจะรวบพิจารณาว่าสาเหตุที่การเชื่อเชิญให้เสียสละค่าเดินทางเพื่อรวมเป็นเงินกองกลางไม่ได้รับการปฏิบัติเป็นเพราะว่าสมาชิกคณะทำงานฯบางคนไม่มีจิตใจแห่งภาคประชาสังคมก็เป็นสิ่งไม่สมควร เนื่องจากในความเป็นจริงผู้หญิงที่ทำงานภาคประชาสังคมมีต้นทุนที่ต้องจ่ายเพราะคนเหล่านี้มีความเปราะบาง ดังจะเห็นได้จากการที่สมาชิกคณะทำงานฯบางคนเลือกที่จะให้งานภาคประชาสังคมที่พวกเขาทำเป็นอาชีพหลัก เป็นแหล่งรายได้หลักของครอบครัว ดังนั้น หากเธอต้องเสียสละค่าเดินทางจริง ๆ อาจจะส่งผลต่อความสามารถในการดูแลครอบครัวของเธอได้และอาจทำให้ในท้ายที่สุดพวกเขาเสียความสามารถในการดูแลครอบครัวอันเป็นอำนาจต่อรองที่พวกเขามีในครอบครัว หากเป็นเช่นนั้นในท้ายที่สุดจะเหลือแต่ชนชั้นกลางระดับบนขึ้นไปเท่านั้นที่ทำงานภาคประชาสังคม ฉะนั้น ต้นทุนของผู้หญิงที่ทำงานภาคประชาสังคมจึงเป็นสิ่งที่ต้องพึงตระหนักเพราะต้นทุนนั้นไม่ใช่แค่เรื่องเวลาที่ต้องแบ่งไปจากการดูแลบ้านและครอบครัวแต่ยังหมายรวมถึงค่าครองชีพและอำนาจในครอบครัวของพวกเขาด้วย

5) ข้อท้าทายด้านสุขภาพ จากการพูดคุยกับทีมงานที่ร่วมขับเคลื่อนสันติภาพกับคณะทำงานฯ ผู้ศึกษาพบว่าผู้ให้คำปรึกษาบางคนประสบปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตอันเป็นผลมาจากการทำงานและการรับฟังประสบการณ์ที่โหดร้ายรุนแรงจากผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบเป็นเวลาดูต่อเนื่องยาวนาน หรือที่เรียกเป็นภาษาทางการแพทย์ว่า Secondary traumatic stress ซึ่งจะมีอาการคล้ายกับโรค PTSD (Post-Traumatic Stress Disorder) หมายถึง สภาวะป่วยทางจิตใจเมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจอย่างร้ายแรง ภาวะดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดความเครียดทางจิตใจชนิดรุนแรงจนทุกข์ทรมาน ส่งผลให้เกิดความบกพร่องในหน้าที่การงานและการใช้ชีวิตประจำวันต่าง ๆ ตามมา⁴⁷ ทีมงานที่ประสบปัญหาสุขภาพชนิดนี้ปัจจุบันพวกเขาได้เข้ารับการรักษาและเยียวยาเป็นการส่วนตัวแล้วและมีพัฒนาการเป็นที่น่าพึงพอใจ

⁴⁷ โปรดพิจารณา PTSD ภาวะป่วยทางจิตจากเหตุการณ์รุนแรง (PTSD ตอนที่ 1) ใน <https://med.mahidol.ac.th/ramachannel/home/article/ptsd-ภาวะป่วยทางจิตจาก>

เป็นที่น่าสังเกตว่า ทีมงานที่ประสบปัญหาสุขภาพดังกล่าว “ล้วนแต่เป็นผู้หญิง” ซึ่งตรงกับข้อเท็จจริงทางการแพทย์ว่าภาวะ Secondary traumatic stress จะเกิดขึ้นกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย สิ่งนี้สะท้อนความแตกต่างเชิงกายภาพและชีวภาพของเพศหญิงและเพศชายได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ความไวต่อประสาทสัมผัสและความรู้สึกที่กระทบจิตใจของผู้หญิงจะมีมากกว่าผู้ชาย (Baum, Rahav & Sharon, 2014) ดังนั้นเมื่อพิจารณาด้วยแนวคิดเพศสภาพก็ทำให้เข้าใจได้ว่าความแตกต่างดังกล่าวทำให้คนทำงานด้านสันติภาพที่เป็นผู้หญิงมีความต้องการเฉพาะทางบางประการที่สมควรได้รับการหนุนเสริมซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี หนึ่งในนั้นคือการสร้างกิจกรรมเยียวยาสมาชิกและทีมงานขณะทำงานฯ วิธีนี้นอกเหนือจะเป็นการแก้ไขและป้องกันปัญหาสุขภาพแล้ว ยังเป็นโอกาสสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

โดยสรุป การทำงานด้านสันติภาพของคณะทำงานฯมีทั้งเงื่อนไขที่เอื้อต่อการทำงานและเงื่อนไขที่เป็นข้อท้าทาย ซึ่งทั้งสองประการนั้นมีทั้งที่สามารถทำความเข้าใจได้ผ่านแนวคิดมิติความสัมพันธ์หญิงชายและไม่จำเป็นต้องใช้แนวคิดดังกล่าวอธิบายเนื่องจากเป็นข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ข้อท้าทายบางประการมีความท้าทายมากจนพัฒนาเป็นข้อจำกัดที่เกินกว่าที่พวกเขาจะสามารถรับมือได้ด้วยตัวเอง แต่ถึงอย่างนั้น ในทัศนะของผู้ศึกษาก็ยังมองว่าคณะทำงานยังมีหนทางเติบโตต่อไปได้เนื่องจากพวกเขามีเงื่อนไขที่เอื้อที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งคือการมีเครือข่าย อีกทั้งเมื่อเทียบดูแล้วก็พบว่าเงื่อนไขที่เอื้อนั้นมีจำนวนมากอีกทั้งข้อท้าทายอีกหลายข้อก็ยังอยู่ในระดับที่สามารถหาแนวทางจัดการได้ เพียงแต่ต้องอาศัยความมุ่งมั่นที่จะจัดการแก้ไขปรับปรุงอย่างแท้จริง

บทที่ 6

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อตอบคำถามวิจัยเพียงคำถามเดียวคือ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้เคลื่อนไหวงานด้านสันติภาพอย่างไร คำถามนี้มีความน่าสนใจเนื่องจากปรากฏการณ์คณะทำงานฯ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ กล่าวคือ แม้จะเคยมีการรวมกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมมาก่อนแล้วในพื้นที่ คือ เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของคุณรอซิดะ ปูซู แต่การรวมตัวเป็นเวทีทำงาน (Platform) เชิงประเด็นที่ขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพเพียงประเด็นเดียวโดยกลุ่มผู้หญิงถึง 23 องค์กรนั้นไม่เคยมีมาก่อน อีกทั้งการทำงานของพวกเธอยังส่งผลต่อกระบวนการสันติภาพและนโยบายสันติภาพในพื้นที่เป็นอย่างมาก เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์และการทำงานของพวกเธอ วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จึงศึกษาผ่าน 4 วัตถุประสงค์ ซึ่งทำให้ได้คำตอบดังนี้

1. พัฒนาการการปฏิบัติการทางสังคมของกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพและความมั่นคงในสามจังหวัดชายแดนใต้ จากการศึกษาพบว่าปุมหลังของสมาชิกคณะทำงานฯ แต่ละคนล้วนแตกต่างกัน บ้างก็เป็นคนที่งานภาคประชาสังคมมาแต่แรก บ้างก็เป็นเหยื่อเป็นผู้ได้รับผลกระทบ บ้างก็เป็นแม่บ้านธรรมดา บ้างก็เป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว บ้างก็เป็นราชการ บ้างก็ทำงานการเมือง พวกเธอหลายคนไม่ได้เข้ามาขับเคลื่อนงานด้านสันติภาพเพราะมีปุมหลังจากการเป็นเหยื่อแต่กลับพบว่ารูปแบบ “อาสาสมัคร” เป็นสิ่งที่พบเห็นได้มากที่สุด อีกทั้งพวกเธอหลายคนในปัจจุบันก็มีอาชีพเป็นของตัวเอง บางคนทำงานประจำและไม่ได้เป็นภาคประชาสังคมเต็มเวลา

เส้นทางการทำงานภาคประชาสังคมของพวกเธอส่วนมากเริ่มจากการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพและการทำกิจกรรมสาธารณะภายในองค์กรที่ตนสังกัด สิ่งที่พาให้พวกเธอข้ามกลุ่มมารู้จักกันและสร้างเป็นเครือข่ายกลุ่มภาคประชาสังคมผู้หญิงจนกระทั่งเกิดเป็นคณะทำงานฯ คือ

1) งานเยียวยา ที่พวกเธอขับเคลื่อนอย่างเต็มแรงก่อนจะได้รับการหนุนเสริมจากภาครัฐด้วยการยกระดับงานของพวกเธอให้เป็นภารกิจระดับชาติด้วยการตั้ง จัดตั้ง “คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้” หรือ กยต. ในปี 2548

2) งานช่วยเหลือ / พัฒนาศักยภาพผู้หญิงและขับเคลื่อนประเด็นทางสังคมอื่น ๆ ที่จัดขึ้นในลักษณะเวทีสาธารณะโดยแหล่งทุนต่าง ๆ ร่วมกับองค์กรผู้หญิงในพื้นที่และอาศัยความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายที่พวกเธอมีในการเชิญชวนแกนนำองค์กร ชมรมและสมาคมต่าง ๆ ให้มาเข้ารับการฝึกอบรม

ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานจากกรุงเทพฯ องค์กรจากกรุงเทพฯ ที่มีบทบาทอย่างมากในการปลูกฝังความรู้ด้านสิทธิสตรีและมีดีความสัมพันธ์หญิงชายคือ มูลนิธิเพื่อนหญิง UN Women และมูลนิธิเอเชีย

3) การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายและสภาภาคประชาสังคมในพื้นที่ชายแดนใต้ กระบวนการนี้เกิดขึ้นเพื่อให้เสียงของประชาชนในพื้นที่ถูกส่งออกไปสู่สาธารณะและสู่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องในสถานการณ์ความไม่สงบ โดยตรง พวกเขาในฐานะของสมาชิกกลุ่มอาชีพ กลุ่มเหยี่ยวยา กลุ่มสิทธิสตรี และกลุ่มประเด็นทางสังคมอื่น ๆ ก็ได้เข้ามาเป็นสมาชิกของเครือข่ายขนาดใหญ่ที่บุกเบิกขึ้น 2 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ สภาประชาสังคมชายแดนใต้

ถึงแม้ว่าการรวมกลุ่มขนาดใหญ่ของคนทำงานภาคประชาสังคมในพื้นที่จะเกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้ว แต่การรวมกลุ่มที่มีเอกภาพและมีความแหลมคมเชิงประเด็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นสันติภาพในมุมมองของผู้หญิงยังไม่เคยเกิดขึ้น ดังนั้นคณะทำงานฯ จึงใช้ช่องว่างจุดนี้ในการก่อตั้งคณะทำงานฯ และขับเคลื่อนให้เกิดสันติภาพตามความต้องการของพวกเขา

2. สังเคราะห์ความหมายของสันติภาพของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ สันติภาพของพวกเขาเติบโตจากมิติภายในสู่มิติภายนอก เติบโตจากประเด็นเย็นสู่ประเด็นร้อนและเติบโตจากเรื่องในบ้านสู่พื้นที่สาธารณะ การเติบโตทั้งสามรูปแบบสะท้อนจากการเดินทางเชิงความหมายและการทำงานของพวกเขาคือ

กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากหัวข้อ “องค์กรสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้และนิยามความหมาย “สันติภาพ” ขององค์กรสมาชิก จะพบว่าสันติภาพในความหมายขององค์กรสมาชิกกลุ่มใหญ่จะหมายถึงการพ้นจากความทุกข์ การมีความสุข ความปลอดภัยและการอยู่ดีกินดี มีอาชีพ มีรายได้ จะมีเพียงบางองค์กรที่เป็นเชิงวิชาการเท่านั้นที่จะตีความความหมายคำว่าสันติภาพกับแนวคิดสมดุลอำนาจและหลักการทางวิชาการบางอย่าง และเมื่อรวมตัวเป็นคณะทำงานฯ ชุดความหมายสันติภาพทั้งสองแนวทางก็ถูกนำมาผูกกรวมกันและขยายประเด็นให้กว้างขึ้น จากที่เมื่อพูดถึงการพ้นทุกข์ - สร้างความสุขแล้วให้ภาพเพียงแค่การเหยี่ยวยา จากที่เมื่อพูดถึงการอยู่ดีกินดีแล้วให้ภาพเพียงแค่การส่งเสริมอาชีพ ก็นำมาสู่การมองภาพที่กว้างขึ้นว่าสิ่งที่พวกเขาต้องการนั้นไม่อาจเป็นไปได้หากไม่ขับเคลื่อนถึงแก่นแท้เชิงประเด็นคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกแบบสันติภาพที่ตนต้องการ ซึ่งหากจะเสริมให้แรงเคลื่อนของพวกเขาที่มีอำนาจและเสียงที่ดังมากพอ จำเป็นต้องอาศัยยุทธศาสตร์ด้านจำนวนคนและความแหลมคมเชิงประเด็น ซึ่งจากการทำงานร่วมกันก็ทำให้เธอเห็นภาพว่าความต้องการของพวกเขาเกาะอยู่บนแนวคิดสำคัญร่วมกันคือความปลอดภัย ดังนั้นพวกเขาก็จะร่วมพัฒนาแนวคิดความปลอดภัยในทัศนะของผู้หญิงผ่านกิจกรรมภายในคณะทำงานและกิจกรรมลง

พื้นที่ทำงานกับชาวบ้านจนนำมาสู่ผลลัพธ์คือ “ข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัย” ก่อนที่จะเติบโตขึ้นไปอีกขั้นด้วยการพิจารณาว่าสภาพสังคมที่เอื้อให้พวกเขาและทุกคนในสังคมสามารถแสดงความต้องการด้านสันติภาพอีกทั้งเป็น “ดิน” ที่เหมาะสมแก่การปลูกสันติภาพในพื้นที่นั้นควรมีเงื่อนไขอย่างไร นำมาสู่ “ข้อเสนอสถานะที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพ”

การเดินทางเชิงความหมายสันติภาพของเธอสะท้อนว่าพวกเขาเริ่มต้นจากงานเยียวยา งานส่งเสริมพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นการขับเคลื่อนสันติภาพประเด็นเย็นและถูกมองว่าเหมาะสมกับความเป็นผู้หญิงของเธอ ก่อนจะขยายมาสู่การขับเคลื่อนสันติภาพมิติความมั่นคงปลอดภัยซึ่งเป็นประเด็นร้อนจากการเรียกร้องพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและข้อเสนอสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพ

3. การทำงานของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ในการขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพที่สัมพันธ์กับข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Security Council: UNSC) หมายเลข 1325 เนื่องจากพวกเขาดำเนินกิจกรรมด้านสันติภาพด้วยการตระหนักถึงความสำคัญที่ข้อมติ 1325 วางแนวทางโดยอ้อมไว้แก่เธอ 4 ประการ (เสาหลัก) ได้แก่ 1) Participation หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพ 2) Prevention หมายถึง การป้องกันความรุนแรงทางอาวุธและความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงและเด็กหญิง 3) Protection หมายถึง การคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิงจากความรุนแรงทุก ๆ ด้านระหว่างสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรง และ 4) Relief and Recovery หมายถึง การเยียวยาและฟื้นฟูชีวิตของผู้หญิงและเด็กหญิงภายหลังสถานการณ์ความขัดแย้ง จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะตรวจสอบ (recheck) ว่าในแต่ละเสาหลักพวกเขาได้ดำเนินการอย่างไร ซึ่งได้ข้อสรุปว่า เสาหลักที่พวกเขาดำเนินการมากที่สุด คือการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้หญิงและกลุ่มเปราะบาง รองลงมาคือเสาหลักด้านการป้องกันและงานเยียวยาและการฟื้นฟู (จำนวนกิจกรรมเท่ากัน) และงานอันดับท้ายสุดที่คณะทำงานฯ มีกิจกรรมขับเคลื่อนไม่มากนักคืองานด้านการคุ้มครอง ผลลัพธ์การทำงานเช่นนี้สามารถอธิบายว่างานของคณะทำงานให้ความสำคัญเน้นไปที่เสาหลักที่หนึ่งและเสาหลักที่สองมากกว่าเพราะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความหนักแน่นเชิงปริมาณ (จำนวน) ของผู้หญิงและความแหลมคมเชิงประเด็นขับเคลื่อน ในขณะที่งานเยียวยาเป็นงานที่องค์กรสมาชิกคณะทำงานฯ บางองค์กรขับเคลื่อนเป็นหลักอยู่แล้ว การเยียวยานามคณะทำงานจึงมีสถานะเป็นงานเสริมงาน/เฉพาะกิจ อนึ่งการขับเคลื่อนข้อมติ 1325 อย่างเต็มรูปแบบไม่สามารถทำได้ในบริบทประเทศไทยอันเนื่องมาจากข้อจำกัดจากภาครัฐ

4. วิเคราะห์เงื่อนไขที่เอื้ออำนวยและที่เป็นข้อท้าทายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสันติภาพของกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมในนามของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดน จากการศึกษาพบว่ามีข้อสนับสนุน ข้อท้าทายและขีดจำกัดหลายประการที่พวกเขาต้องพบเจอทั้งจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

จริงและผ่านการทำความเข้าใจด้วยแนวคิดมิติความสัมพันธ์หญิงชาย ข้อท้าทายที่สำคัญเกิดบนฐานคิดเรื่องตำแหน่งแห่งที่ของผู้หญิงในงานสันติภาพและข้อท้าทายเชิงประเด็นข้อเสนอสันติภาพของพวกเธอแต่ถึงอย่างนั้นการศึกษาก็ยังพบอีกว่า พวกเธอค้นหาแนวทางการทำงานที่ประนีประนอมต่อบริบทสังคมในพื้นที่ ไม่หักท้าว ไม่แข็งกระด้างแต่ยังสามารถดำรงจุดมุ่งหมายการทำงานของพวกเธอไว้ได้ ดังจะเห็นได้จากการที่พวกเธอแสดงให้เห็นบทบาทการจัดการเรื่องในบ้านให้สำเร็จก่อนออกไปทำงานนอกบ้าน การขออนุญาตสามีก่อนออกจากบ้าน การแต่งกายที่เรียบร้อย และที่สำคัญคือการระบอบอย่างชัดเจนถึงสถานะของผู้หญิงบนโต๊ะเจรจา เพื่อลดกำแพงอคติและไม่ทำให้ผู้ชายในพื้นที่รู้สึกถูกคุกคามจากการทำงานของพวกเธอ ซึ่งในท้ายที่สุดแม้เธอจะไม่สามารถขับเคลื่อนงานในรูปแบบที่เธอต้องการได้ทั้งหมดและถูกตั้งข้อสงสัยต่อการทำงานมากมาย แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้คือ ณ ขณะนี้พวกเธอได้เป็นเจ้าของประเด็นพื้นที่สาธารณะปลอดภัย ได้ผลักดันตัวเองเข้ามาอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำของภาคประชาสังคมชายแดนใต้ ได้เป็นคนกำหนดประเด็นและได้เห็นความสำเร็จของตนจากการที่ข้อเสนอของพวกเธอถูกพิจารณาในเวทีพูดคุยสันติภาพ/สันติสุข

6.1 อภิปรายผล: สันติภาพของเธอ

มาถึงจุดนี้ งานศึกษาชิ้นนี้มาสามารถให้คำตอบได้แล้วว่าสันติภาพของเธอ ไม่ได้หมายถึงสันติภาพของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้เพียงแค่งกลุ่มเดียว แต่เป็นสันติภาพของผู้หญิงและกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ความไม่สงบที่คณะทำงานฯ เข้าไปสัมผัสและจัดเวทีระดมความเห็นเพื่อให้ได้มาซึ่ง “หน้าตาของสันติภาพ” ที่เป็นที่ต้องการในสายตาของผู้หญิงและกลุ่มเปราะบาง นั่นคือการมีพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและการมีสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพที่ทำงานบนฐานคิดการตระหนักถึงเงื่อนไขและความต้องการเฉพาะของผู้หญิง

การเดินทางบนเส้นทางกระบวนการสันติภาพของเธอ เมื่อเทียบกับพีรามิดตัวแสดงและบทบาทในแต่ละระดับในเวทีกระบวนการสันติภาพของ Lederach แล้วพบว่ากรณี 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยมีตัวละครในกระบวนการสันติภาพสำคัญ 3 ฝ่ายได้แก่ Track 1 คือกลุ่มผู้มีอำนาจและมีสิทธิตัดสินใจทางการเมืองประกอบไปด้วย Party A หมายถึง ขั้วขัดแย้งที่เป็นรัฐ หมายถึงรัฐบาลไทย และ Party B หมายถึง กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ หมายถึง กลุ่มมาราปาตานี - MARA PATANI ซึ่งเป็นองค์กรร่วมของขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชปาตานี หรือ BRN Track 2 คือ กลุ่มตัวแสดงที่ไม่ใช่คู่ขัดแย้งโดยตรงแต่มีบทบาทในปรากฏการณ์ความขัดแย้ง ในการเป็นสะพานเชื่อมข้อเสนอจากประชาชนในพื้นที่และนำเสนอข้อเสนอแนะบางประการจากมุมมองและความชำนาญเฉพาะทางของตนขึ้นสู่โต๊ะเจรจาซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิบัติการสันติภาพระดับทางการ ตัวแสดงเหล่านี้ได้แก่ ภาคประชาสังคมองค์กรระหว่างประเทศ นักการศาสนา นักวิชาการ สื่อมวลชน องค์กรนอกภาครัฐที่ไม่แสวงหาผล

กำไร นักศึกษา และองค์กรวิชาชีพ บางครั้งตัวแสดงเหล่านี้เรียกตนเองว่า Party C (โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้. 2016) และนิยามว่าพวกตนมีความเป็นกลางและพร้อมหนุนเสริมการพูดคุยและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย และ Track 3 คือ ชุมชนคนธรรมดา คนรากหญ้าในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบตัวจริงทั้งทางตรงและทางอ้อมในเหตุการณ์ความไม่สงบ และเป็นกลุ่มคนที่เสียงของพวกเขาต้องถูกรับฟังมากที่สุดเพราะมันสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงจากคนในพื้นที่

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ถูกจัดว่าเป็น Party C และอยู่ใน Track 2 เมื่อพิจารณาจากลักษณะการแบ่งงานในกระบวนการสันติภาพ กลุ่มคนที่พวกเธอทำงานด้วยคือกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เป็นกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ ได้แก่กลุ่มสตรี เด็ก ผู้สูงอายุ เมื่อพวกเธอลงพื้นที่และเก็บข้อเสนอจากชาวบ้าน พวกเธอก็นำมาพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเสนอแก่ตัวแสดงสำคัญในกระบวนการสันติภาพได้แก่ ประเทศไทยและมาราปาตานี และในขณะเดียวกันก็มีหนึ่งในพวกเธอที่ได้ขึ้นไปทำงานใน track 1.5 แต่การทำงานในจุดนั้นไม่ได้ไปในนามคณะทำงานฯ แต่เป็นนามส่วนตัว ซึ่งการที่พวกเธอทำงานกับคนหลายกลุ่มและได้รับความเชื่อถือจากทั้ง party A และ party B นั้นไม่ได้หมายความว่าคณะทำงานฯ เป็นตัวกลางระหว่างกลุ่มใดกับกลุ่มใด เพราะพวกเธอไม่ได้มีและทำภาระงานอย่างที่ตัวกลาง (mediator) เขาทำแต่สิ่งที่พวกเธอทำเป็นเพียงการทำงานในระดับกลางของพิรามิดเท่านั้น การที่พวกเธอสามารถทำงานในระดับกลางนี้ได้ คุณสมบัติสำคัญที่คณะทำงานฯ มีคือสถานะ insider-partiality ซึ่ง Lederach ได้อธิบายว่าเป็นคุณสมบัติของกลุ่ม “ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคู่ขัดแย้ง” (whose acceptability to the conflictants is rooted) แม้โดยแท้แล้วแนวคิดที่ Lederach เสนอจะเพิ่มขึ้นเพื่อใช้ในการพิจารณาผู้ที่เป็นตัวกลาง (mediator) แต่ในกรณีของคณะทำงานฯ แม้ว่าจะไม่ใช่ตัวกลาง แต่ก็ถือว่าเป็นฝ่ายที่สาม (third party) อีกทั้งยังเป็นฝ่ายที่สามจากในพื้นที่ (insider third party) อีกด้วย จึงทำให้พอจะสามารถปรับใช้แนวคิดนี้ของ lederach ได้เช่นกัน กล่าวคือ คณะทำงานฯ ทำงานแบบ multi-partiality หมายถึงเป็นคนที่เข้าร่วมกับหลายฝ่ายทั้ง party A และ party B ซึ่งนั่นทำให้ในระดับหนึ่งคณะทำงานฯ สามารถสร้างความเชื่อใจ (confianza - trust) (Paul Wehr and John Paul Lederach. 1991: 87) แก่ทั้ง party A และ party B ได้เพราะคณะทำงาน 1) มีความสัมพันธ์กับทั้ง A และ B 2) คณะทำงานฯ เป็นคนในพื้นที่ที่ต้องรับผลจากการกระทำของตน

พวกเธอคือคนทำงานระดับกลางที่ทำงานอย่างประนีประนอมกับกลุ่มตัวแสดงแทนของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้แก่

1) ตัวแสดงที่เป็นภาพแทนความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ได้แก่ party A เห็นได้จากบางองค์กรสมาชิกของคณะทำงานฯ ทำงานใกล้ชิดหรือบางครั้งเป็นสายตรงของประเทศไทย เช่น กลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้ จังหวัดยะลา ที่เกิดขึ้นมาโดยการจัดตั้งของทหารและการที่

สมาชิกคณะทำงานฯหลายองค์กรได้เงินทำกิจกรรมจากรัฐไทยผ่านหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ หรือ party B เห็นได้จากการที่มีองค์กรสมาชิกคือกลุ่มด้วยใจทำงานกับกลุ่มผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการบวนการยุติธรรมที่ภาครัฐขึ้นป้ายว่าเป็นผู้เห็นต่าง เป็นต้น

2) **ตัวแสดงที่เป็นภาพแทนความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม** ได้แก่ จาริต ขนบ บริบททางสังคม โดยที่พวกเขาสามารถแสดงความสามารถในการการรับมือ ประนีประนอม และ ต่อรองกับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมได้ สะท้อนจากการที่พวกเขาไม่คัดค้านผู้ชายของพวกเขาโดยตรง แต่พวกเขาทำ อ้อม ๆ ค่อย ๆ ตะล่อมจนได้สิ่งที่เธอต้องการ สะท้อนจากตัวอย่างเงื่อนไขทางสังคม เช่น เงื่อนไขครอบครัว จากการที่พวกเขาเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้พิการทางจิตที่มีสาเหตุจากความรุนแรงในครอบครัว การที่พวกเขาบางคนตัดสินใจเป็นแม่ และการที่พวกเขาหลายคนรับมือด้วยการทำเรื่องในบ้านให้เสร็จก่อนออกไปทำงานนอกบ้าน เงื่อนไขรายได้และอาชีพ จากการที่พวกเขาเลือกต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของตัวเองและครอบครัวแม้ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมแสนโทด อิงจากเรื่องราวประสบการณ์ทำงานของกลุ่มออมทรัพย์สัจจะสตรีปิยามูมิ่ง หรือการที่พวกเขารวมเป็นกลุ่มอาชีพ ออกไปทำงานนอกบ้านเพราะเธอไม่อาจพึ่งพิงผู้ชายในครอบครัวให้ทำหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัวได้ เป็นต้น

เนื้อหาในวิทยานิพนธ์เล่มนี้สะท้อนว่า ผู้หญิงได้มีส่วนร่วมกับการบวนการสันติภาพอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ วิธีการทำงานของพวกเขาสมาธอธิบายได้จากทฤษฎีการพิจารณาแนวคิด Helical model of time ที่ทำให้เห็นภาพว่าการที่พวกเขาขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพเพียงประเด็นเดียวด้วยแนวคิดพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพนั้น มันคือกระบวนการเรียนรู้วิธีใช้งานผลผลิตของพวกเขาสมาธการไม่สงบที่เกิดขึ้นจริงซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเนื่องจากข้อเรียกร้องต่าง ๆ ของพวกเขายังไม่ประสบความสำเร็จตามที่พวกเขาตั้งใจไว้ จึงจำเป็นต้องผลักดันอย่างต่อเนื่องไป

แม้ว่าสัดส่วนของผู้หญิงที่ทำงานเพื่อสร้างสันติภาพอย่างไม่เป็นทางการมีมากกว่าระดับทางการที่หมายถึงระดับการพูดคุยสันติสุข-สันติภาพที่ทั้งในแง่บทบาทและจำนวนและมีปัญหาติดขัดมากมาย แต่ก็ทำให้เห็นว่ากลุ่มผู้หญิงที่ทำงานประเด็นสันติภาพในชายแดนใต้มีความพยายามหาช่องทางและเครื่องมือเพื่อเปิดโอกาสให้พวกเขาสามารถแสดงบทบาทของพวกเขาเพิ่มขึ้นได้ในเวทีกระบวนการสันติภาพ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน “ล้อ” มาตรการระดับสากลอย่าง UNSCR 1325 ที่มุ่งเปิดพื้นที่การทำงานสันติภาพแก่ผู้หญิงและเน้นย้ำให้ตระหนักถึงมุมมองเพศสภาพในทุก ๆ การตัดสินใจเชิงนโยบายหรือออกมาตรการใดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง หรือการพยายามผลักดันตัวเองให้ “มีตัวตน” ผ่านการทำงานเชิงรุกให้มากและชัดเจนขึ้น แต่ความพยายามของพวกเขากลับเจออุปสรรคทั้งระดับโครงสร้างซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบราชการและการตัดสินใจเชิงนโยบายจากภาครัฐและทัศนคติบางประการต่อมิติความสัมพันธ์หญิงชายที่ค่อนข้างมีรูปแบบเฉพาะอันเนื่องมาจาก

บริบททางสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ที่เป็นสังคมมลายูมุสลิมซึ่งมีศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่คนในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือ อนึ่ง ศาสนาอิสลามมีลักษณะเฉพาะประการหนึ่งที่ต่างจากศาสนาอื่นคือการผลานหลักการทางศาสนาและแนวทางดำเนินชีวิตของมนุษย์ไว้เป็นเนื้อเดียวกันซึ่งทำให้ศาสนาอิสลามมีความสมบูรณ์ในตัวเองและสามารถให้คำตอบต่อปัญหาด้านจิตใจและปัญหาทางโลกได้โดยคำตอบนั้นไม่จำกัดเฉพาะทางด้านปรัชญาเท่านั้นแต่ยังเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งแง่มุมด้านปัจเจกชนและสังคม (สุคปรารธนา นีละไพจิตร. 2560: 76) ด้วยเหตุนี้หลักการทางศาสนาจึงค่อนข้างมีอิทธิพลต่อความคิดของคนในพื้นที่อย่างมากโดยเฉพาะแนวคิดที่จำกัดสิ่งที่ควรหรือไม่ควรทำสำหรับผู้หญิง ทั้ง ๆ ที่ตามคำสอนที่แท้ของอิสลามยอมรับว่าสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมของสังคม สิทธิมนุษยชนในทัศนะของอิสลามไม่มีการแบ่งแยกมนุษย์ ชาติ กำเนิด สีผิว เพศ ภาษา ถือว่ามนุษย์ทุกคนถูกสร้างขึ้นโดยอัลลอฮ์ จึงมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (สุคปรารธนา นีละไพจิตร. 2560: 92) แต่กระนั้นก็ยังไม่ได้เปิดพื้นที่ให้กับความหลากหลายทางเพศ (gender diversity) เนื่องจากความเชื่อที่ว่า “โอบุมนุษย์ทั้งหลาย แท้จริงเราได้บังเกิดพวกเจ้ามาจากเพศชายและเพศหญิง” (สุคปรารธนา นีละไพจิตร. 2560: 90)

สิ่งกีดขวางอีกประการหนึ่งต่อการทำงานด้านสันติภาพของผู้หญิงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้คือปัญหาการไม่ถูกยอมรับ พวกเธอบางกลุ่มเข้าถึงแหล่งทุนหรือผู้สนับสนุนกิจกรรมได้อย่างหลากหลายและเปิดเผยทำให้พวกเธออยู่ในแสงไฟ (spotlighted) ในพื้นที่สาธารณะในขณะที่พวกเธออีกหลายกลุ่มไม่มีศักยภาพดังกล่าว สิ่งนี้ทำให้กลุ่มที่ถูกมองเห็นถูกโจมตีว่าทำงานให้แหล่งทุนโดยไม่สนใจความต้องการของคนในพื้นที่จริง ๆ บ้าง เป็นเครื่องมือของรัฐและแหล่งทุนบ้าง จนทำให้เกิดความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจกันระหว่างกลุ่มคนที่ทำงานสันติภาพในพื้นที่ด้วยตัวเอง (Firdaus Roselena Abdulsomad: pp 47) สิ่งเหล่านี้พวกเธอจำเป็นต้องฟันฝ่าไปได้

ด้วยเหตุนี้ งานศึกษาชิ้นนี้จึงมองว่า “หน้าตา” สันติภาพของเธอที่สะท้อนออกมาได้อย่างชัดเจนที่สุดในปัจจุบันจึงอยู่ในรูปแบบของสันติภาพที่เต็มไปด้วยการต่อรองและประนีประนอมซึ่งเป็นสันติภาพที่เต็มไปด้วยความยืดหยุ่น มีรูปแบบการโจมตีที่ไม่บ่มบ่ามแต่ทว่าต่อเนื่องด้วยกลวิธีต่าง ๆ ที่ผู้หญิงหยิบยกมาใช้เพื่อรับมือกับข้อท้าทายต่าง ๆ ที่เข้ามาแต่ในขณะเดียวกันก็ยังดำรงไว้ซึ่งศาสนที่เด่นชัดของเธอ ผู้ศึกษาขอเรียกรูปแบบสันติภาพของเธอประเภทนี้ว่า “**สันติภาพที่รู้จักการประนีประนอม**” เนื่องจากพวกเธอต้องประนีประนอมกับความยุ่งยากมากมายไม่ว่าจะเป็น 1) การทำงานแบบประนีประนอมกับมโนทัศน์รัฐไทยที่มีต่อข้อมติ 1325 2) การทำงานแบบประนีประนอมกับหลักสากล 1325 หมายถึง พวกเธอไม่ได้มุ่งหมายให้ 1325 นั้นเป็นแนวทางการทำงานโดยแท้ของเธอ เพราะอย่างที่เราเห็นพวกเธอดังกล่าวคนที่เป็สมาชิกคณะทำงานแต่ไม่รู้จักหลักการนี้ แต่พวกเธอเลือกที่จะใช้ประโยชน์ในบางแง่มุมที่เห็นว่าเหมาะสมกับสถานการณ์ภายในประเทศและบริบททาง

สังคมในพื้นที่และนำแง่มุมนั้นมาขับเคลื่อนสันติภาพของพวกเธอ ในที่นี้คือการเปิดโอกาสให้พวกเธอ ได้มีส่วนร่วมกับการขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพ (participation) กระทั่งในพื้นที่ที่มีชุดความหมาย สันติภาพที่เป็นของพวกเธอเองนั่นคือ พื้นที่สาธารณะปลอดภัย 3) การต้องประนีประนอมกับ ขนบธรรมเนียมและบรรทัดฐานทางสังคมของในพื้นที่ในหลากหลายประเด็นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมิติความสัมพันธ์หญิงชายหลากหลายประเด็น หนึ่งในนั้นคือข้อท้าทายใหม่ที่ ค่อนข้างใหญ่ในสายตาของคนในพื้นที่และกลุ่มคนเคร่งศาสนาคือประเด็น LGBT คณะทำงานฯ เข้าไป ทำงานและสนับสนุนทางอ้อมกับกลุ่มนี้มากขึ้นแต่ไม่ได้สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวอย่างแข็งกร้าวเพื่อ เอาชนะค่านิยมกับชุดขนบธรรมเนียมในพื้นที่ กระทั่งทำให้ LGBT เริ่มมีที่ยืนพื้นที่ขึ้นบ้าง เห็นได้จาก การที่ร้านหนังสือบูคูซึ่งเป็นร้านหนังสือที่มี LGBT เป็นเจ้าของถูกมองว่าเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับ พวกเธอมากพอที่พวกเธอเลือกจะจัดการประชุมที่นั่น และ กลุ่มฟุตบอลหญิง Buku FC ก็ถูกเผยแพร่ ด้วยสื่อที่พวกเธอมีนั่นคือรายการนักข่าวพลเมือง อีกทั้งยังยกให้ LGBT บางคนมีบทบาทสำคัญในการ ขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพของคณะทำงานฯ ด้วย แต่การประนีประนอมเหล่านี้ไม่ได้แปลว่าพวก เธอทั้งหมดรับได้กับประเด็น LGBT หรือแนวความคิดใหม่ที่ท้าทายค่านิยมเชิงเพศสภาพที่มีอยู่ในพื้น ที่มาแต่ดั้งเดิม นะ ด้วยเหตุนี้การจะบอกว่าพวกเธอตระหนักรู้ เข้าใจและยอมรับแนวคิด gender กัน อย่างทั่วถึงก็อาจจะไม่สามารถกล่าวได้เช่นนั้น แต่อย่างน้อยก็สะท้อนว่าพวกเธอเรียนรู้และยืดหยุ่น เมื่อต้องทำงานหรือปฏิบัติตามแนวคิดที่ท้าทายเหล่านี้ เช่นการเลือกที่จะไม่สนับสนุนแต่ก็ไม่ออก เสียงคัดค้านดัง ๆ ต่อประเด็น LGBT และประเด็นการเข้าไปมีบทบาทของผู้หญิงบนโต๊ะเจรจา สันติภาพ เป็นต้น

ข้อค้นพบจากวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ช่วยเสริมให้งานศึกษาของดวงหทัย บูรณเจริญกิจ (2561) ชัดเจนขึ้นด้วยการให้ข้อมูลว่าคณะทำงานฯ ขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพของพวกเธอด้วยแนวคิด มิติความสัมพันธ์หญิงชายได้อย่างไรอีกทั้งยังสามารถเสนอข้อมูลอีกด้านหนึ่งต่องานของอับดุลโซมัด (Abdulsomad 2017) ได้ว่าการทำงานของผู้หญิงไม่ได้ถูกกด ถูกซ่อนเพียงอย่างเดียวแต่พวกเธอมี การปรับรูปแบบการทำงานด้วยความเข้าใจบริบทเพศสภาพภายในพื้นที่จนทำให้พวกเธอสามารถ ขึ้นมามีตัวตนในกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ได้

แต่การที่จะให้คณะทำงานฯ เติบโตและมีบทบาทโดดเด่นอย่างเช่นในกรณีอาแจห์หรือกรณี ไอร์แลนด์เหนืออาจจะเป็นไปได้ยากตราบดีที่แม้แต่รัฐไทยเองก็ยังไม่ยอมรับว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน พื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทยเป็นความขัดแย้งถึงอาวุธเพราะการไม่ยอมรับดังกล่าวของรัฐไทยปิด กั้นโอกาสการเติบโตของกลุ่มผู้หญิง แม้ว่ากิจกรรมเชิงสันติภาพที่พวกเธอดำเนินการมาทั้งหมดรวมทั้ง สถานะของพวกเธอจะเป็นไปตามที่ Pankhurst and Pearce กล่าวไว้แล้วก็ตาม นั่นคือ 1) พวกเธอ แสดงตัวเป็น agent of change แล้วในการลุกขึ้นเป็นหนึ่งในแกนนำขับเคลื่อนสันติภาพในพื้นที่ 2)

พวกเขาทำลายความโน้มเอียงเชิงเชิดชูชาย (male bias) ออกจากการเก็บข้อมูลการแก้ไขความขัดแย้งและงานวิจัยเชิงประจักษ์นิยมแล้วด้วยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากผู้หญิงในพื้นที่ตัวจริงเสียงจริง

3) พวกเขาคิดทบทวนทฤษฎีการแก้ไขความขัดแย้งเสียใหม่ให้มีมิติความสัมพันธ์หญิงชาย (gender relation) แล้วด้วยการนำความต้องการที่แตกต่างและประสบการณ์ของผู้หญิงเป็นหลักคิดในการพัฒนาข้อเสนอสันติภาพของพวกเขา และ 4) พวกเขานำแนวคิดมิติความสัมพันธ์หญิงชายไปปฏิบัติในการจัดทำนโยบายและในทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขความขัดแย้งแล้วด้วยการทำข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและข้อเสนอสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพ

กว่าทศวรรษที่ผ่านมาการทำงานของผู้หญิงได้ทำให้ภาษาแห่งสันติภาพสำหรับสามจังหวัดชายแดนใต้ปรับเปลี่ยนไปบ้างแล้ว แม้ว่าพวกเขาจะสามารถก้าวไม่ให้อครบครวและสังคมแตกสลายจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นไปได้ไม่น้อย แต่การก้าวไปข้างหน้าในประเด็นร้อนด้านความมั่นคงยังมีขีดจำกัดอันเนื่องมาจากปัญหาความเชื่อใจในการทำงานระหว่างฝ่าย และ อคติเกี่ยวกับบทบาทหญิง-ชายในกระบวนการสันติภาพ ผู้หญิงที่ทำงานด้านสันติภาพด้วยแนวคิดบทบาทหญิง-ชายจึงไม่ควรถูกปล่อยให้เดินไปในเส้นทางที่ยากลำบากโดยลำพัง พวกเขาต้องการการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง พลัังแห่งการสร้างสันติภาพของพวกเขายังรอให้สังคมไทยค้นพบและผลักดันให้มีนัยสำคัญต่อการสร้างสันติภาพที่สมบูรณ์และยั่งยืนต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำงานที่ยั่งยืนของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

- 1) เสนอให้เพิ่มกิจกรรมในเสาหลัก protection เนื่องจากเป็นกลุ่มงานที่คณะทำงานฯ ขับเคลื่อนน้อยมาก ๆ และจากข้อมูลสัมภาษณ์ก็ทำให้รู้ว่าคนทำงานประชาสังคมและชาวบ้านต้องได้รับการคุ้มครองจริง ๆ เช่น คุ้มครองจิตใจจากอาการป่วยซึมเศร้า และ คุ้มครองตัวเองจากการตกเป็นเหยื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ผู้หญิงเป็นภาคประชาสังคม การที่พวกเขาถูกมองเห็นได้ง่ายอาจสร้างภัยให้กับเธออย่างเช่นกรณีของกะนิเต๊ะ
- 2) เสนอให้คณะทำงานฯ สร้างความกระจ่างแก่ทุกฝ่ายเพื่อเห็นประโยชน์ของแนวคิดพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและข้อเสนอสถานะที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพให้กระจ่างขึ้น ให้คนในพื้นที่รู้สึกว่าการแนวคิดนี้ไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้หญิงเพียงเท่านั้นแต่เป็นประโยชน์ต่อทุก ๆ คน
- 3) เสนอให้พัฒนาศักยภาพสมาชิกคณะทำงานฯ ให้มีองค์ความรู้ที่เสมอภาคกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพ
- 4) เสนอให้มีกรอบเวลาในการขับเคลื่อนงานสันติภาพที่ชัดเจน เพื่อมิให้คนอื่นมองและเข้าใจผิดว่าคณะทำงานฯ ทำแต่กิจกรรมฉาบฉวย

- 5) เสนอให้ทำงานร่วมกับกลุ่มและเครือข่ายองค์กรนอกขอบเขตสมาชิกเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับคณะทำงานให้มากขึ้น รวมทั้งอาจพัฒนาไปถึงการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มภาคประชาสังคมที่อยู่นอกกลุ่มคณะทำงานและจะเป็นการดีมากหากสามารถทำงานข้ามค่ายกับภาคประชาสังคมที่อยู่ได้ร่วมของ เครือข่ายประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (คปส.) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ฝ่าย BRN ประสานงานด้วยโดยตรง เพื่อที่นโยบายที่คณะทำงานจะพัฒนาขึ้นในอนาคตนั้นเป็นที่ยอมรับในวงกว้างมาก

6.3 ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ

- 1) ควรมีการศึกษาข้อท้าทายของผู้ชายต่อการทำงานเชิงสันติภาพโดยใช้มิติ male perspective
- 2) เสนอให้มีการศึกษาแนวคิด unarmed civilian protection ที่ปรากฏในงานภาคประชาสังคมชายแดนใต้ซึ่งเป็นแนวคิดที่ผู้หญิงน่าจะมีความชัดเจนมากกว่าการป้องกันแนวทางอื่น ๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- DSW Database. (2562). รายงานสถานการณ์ ความขัดแย้งรุนแรงในชายแดนใต้/ปาตานี (ไตรมาส 4/256). Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/11901>
- Thai PBS news. (2559). มาราปัดตานีเห็นด้วยสร้างพื้นที่ปลอดภัย. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=hlaxlahOOr0>
- UNIFEM CEDAW SEAP –Thailand. (ม.ป.ป.). อนุสัญญาผู้หญิง CEDAW Convention on the Elimination of All Form of Discrimination Against Women. Retrieved from <http://www.humanrightscenter.go.th/DocLib4/cedaw1.pdf>
- เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคม. (2555). เสียงของความหวัง : เรื่องเล่าผู้หญิงเพื่อกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้. ปัตตานี: โครงการผู้หญิงภาคประชาสังคมภายใต้โครงการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและอาชีพแก่ชายและหญิงที่เปราะบางในภาคใต้ของประเทศไทย.
- เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคม. (2561). ความเป็นมาโดยสรุปเกี่ยวกับมาตรการและแนวทางปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง ปี 2560 – 2564. Paper presented at the เวทีสัมมนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพและแก้ปัญหาชายแดนใต้, โรงแรม บีพี สมิทลา บีช โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท ท จ. สงขลา.
- เมธัส อนุวัตรอุดม. (ม.ป.ป.). กระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้. Retrieved from http://www.cscd.psu.ac.th/files/file_pr/peaceprocess_mathus.pdf
- เรืองวี พิชัยกุล. (2550). แนวคิดสำคัญและคำสำคัญในมิติหญิงชาย. เอกสารอัดสำเนา. เอกสารประกอบการทำงานของมูลนิธิเอเชีย.
- เสาวรส ปลื้มใจและอุทิศ สังขรัตน์. (2558). ผู้หญิงกับการสร้างสันติภาพชายแดนใต้. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 10, 225 - 243.
- โปรดดู ไทยรัฐ. (2560). ป่วน!! โจรใต้ยิ่งถล่มป้อม ชรบ.บ้านตะโละฮานะ ยะลา คาดสร้างสถานการณ์. Retrieved from <http://www.thairath.co.th/content/838513>
- โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้. (2559). เรียกร้อง “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” เป็นวาระบนโต๊ะพูดคุย 2 กันยา. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/9380>
- โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้. (2560). 23 องค์กรสตรีจชต.รณรงค์พื้นที่ปลอดภัย PAOW มุ่งสังคมยอมรับบทบาทผู้หญิงในอีก 10 ปี. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/11094>

- ไทยพีบีเอส. (2559). มาราราปาตานี-ไทย" ตกลงสร้างพื้นที่ปลอดภัยจังหวัดชายแดนใต้. Retrieved from <https://news.thaipbs.or.th/content/255435>
- ไทยพีบีเอส. (2560). พลังผู้หญิงชายแดนใต้ รณรงค์พื้นที่ปลอดภัยผ่านสื่อออนไลน์. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=rSPEsOyx1Q&feature=youtu.be&fbclid=IwAR3L_pXMnvkvELRyt5qGrXvNBPL2bvhUDsn3ORYvatyCNLx0rK-D_U_snm8
- ไทยรัฐ. (2560a). แก๊งบีมบักซีปัตตานีมี 4 คน ใช้ถังแก๊ส 2 ลูก ยึดระเบิดเกือบ 100 กก. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/content/936982>
- ไทยรัฐ. (2560b). ป่วน!! โจรใต้ยิงถล่มป้อม ชรบ.บ้านตะโละฮานะ ยะลา คาดสร้างสถานการณ์. Retrieved from <http://www.thairath.co.th/content/838513>
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2559). มาตรการและแนวทางปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง. Paper presented at the เวทีสัมมนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพและแก้ปัญหาชายแดนใต้, โรงแรม บีพี สมิทลา บีช โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท จ. สงขลา.
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2560). แผนปฏิบัติการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง. Paper presented at the เวทีสัมมนา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพและแก้ปัญหาชายแดนใต้, โรงแรม บีพี สมิทลา บีช โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท จ. สงขลา.
- กรวิภา บุญชื้อ. (2538). แนวคิดการพัฒนาสตรี : มุมมองการวิเคราะห์เชิงหญิงชาย (มารยาท อินทรทัศน์, Trans.). กรุงเทพฯ: โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2558). การอภิปรายเรื่อง Gender Equality and Peaceful Societies: From Evidence to Action. Retrieved from <https://bit.ly/2Xu5Q2k>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). สำนักงานประสานงานและบูรณาการการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้. Retrieved from <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=12677&Key=news14>
- กองสันติภาพ ความมั่นคงและการลดอาวุธ กรมองค์การระหว่างประเทศ. (2561). การรักษาและเสริมสร้างสันติภาพในกรอบสหประชาชาติ. Retrieved from http://www.mfa.go.th/thai_inter_org/contents/files/policy-20180622-160147-742100.pdf
- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). ผู้หญิง/ ผู้ชาย: ที่บ้าน/ ที่สาธารณะ. In สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (Ed.), สตรีศึกษา 2 ผู้หญิงกับประเด็นต่าง ๆ (pp. 59 -130). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

- กุลธิดา สามะพุทธิ และคนอื่นๆ. (2552). ฝนกลางไฟ: พลัง ชีวิต พลังใจ ห้าสิบเสียงจากผู้หญิงชายแดนใต้ (วันดี สันติวุฒิเมธี Ed.). กรุงเทพฯ: คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ข่าวสด. (2560). คนร้ายยิงถล่มปิกอัพผู้ช่วยผอ. ตายยกครัว 4 รายที่เรือเสาะ สลด! ดช. 8 ขวบดับตัว ยันที่ . Retrieved from https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_238167
- คณะทำงานยุทธศาสตร์สันติวิธี (คยส.). สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.). (2561). สันติสนทนา: เส้นทางเผชิญความรุนแรงชายแดนภาคใต้ 2534–2554. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้. (2561). คณะทำงานวาระผู้หญิงฯ (PAOW) ยื่นหนังสือให้คณะพูดคุยฯทั้งสองฝ่ายสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/11709>
- จอห์น พอล เลเดอรัค. (2555). พลังธรรมแห่งจินตนาการ: ศิลป์และวิญญานการสร้างสันติภาพ (สดใส ชันติวรพงศ์, Trans. โคทม อารียา Ed.). นครปฐม: สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2559). “ลีลาแห่งสันติภาพ” ใน เมื่อเลือดและกระดุกโหยให้: การเดินทางผ่านสัททัศน์ของการเยียวยาและการคืนดี . Retrieved from file:///C:/Users/win7/Downloads/45-Article%20Text-94-1-10-20180715%20(1).pdf
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2559). สันติวิธี เส้นทางสู่สันติภาพ. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ชาริฮาน สุหลง. (2560). การแปลงเปลี่ยนสถานภาพจากผู้สูญเสียไปสู่ นักกิจกรรมสังคมของผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต), คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุกกริยะห์ บาเหะ ผู้แทนกลุ่มงานสิทธิมนุษยชนและกฎหมาย. (2561, 26 พฤศจิกายน).
- ฐิตินบ โกมลนิมิ. (2560). หลังรอยยิ้ม: เรื่องเล่าเพื่อพลิกฟื้นตัวตนและชุมชนชายแดนใต้. ปัตตานี: เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้.
- ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ คณิงนิจ มากชูชิต และกอกแก้ว วงษ์พันธ์ุ. (2558). ผู้หญิงชายแดนใต้ ม่านมายาและการฝ่าฟัน. วารสารปารีชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 27, 10 – 23.
- ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ. (2561b). ผู้หญิงกับกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ ปารีชาต สุวรรณบุบผา และมนธิภา ยิ้มย่อง. (2560). ผู้หญิงที่ชายขอบของกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้: มุมมองของผู้หญิงผู้ได้รับผลกระทบ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร., 5, 14-27.

- ตีฟเซาท์วอทช์. (2559a). แลงการณ์ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ เนื่องในวาระครบรอบหนึ่งปีของการจัดตั้ง (ฉบับที่ 3). Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/8581>
- ตีฟเซาท์วอทช์. (2559b). แลงการณ์ด่วนพิเศษ กรณีระเบิดใต้รุ่งปัตตานี. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/9656>
- ตีฟเซาท์วอทช์. (2559c). คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ยื่นจดหมายเปิดผนึก ผอ.รมน.ยุติการดำเนินคดีสามนักสิทธิฯพร้อมเสนอเชิงนโยบาย. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/9047>
- ตีฟเซาท์วอทช์. (2559d). ศวชต.เปิดข้อมูลเด็กกำพร้าจากไฟใต้กว่า 9 พัน พบเงินเยียวยาถึงเด็กน้อยต้องดูแลด้านจิตใจ. Retrieved from <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/8415>
- ตีฟเซาท์วอทช์. (2558a). คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ร่วมแลงการณ์ “ข้อห่วงใยของผู้หญิงต่อวงจรรุนแรงชายแดนใต้”. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/7101>
- ตีฟเซาท์วอทช์. (2558b). คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ออกแลงการณ์ (ฉ.2) ใน "วันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล". Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/7815>
- ตีฟเซาท์วอทช์. (2559a). พื้นที่ปลอดภัยต้องอยู่บนโต๊ะพูดคุย คณะทำงานผู้หญิงฯยื่นวงถกไทย-มาราปัตตานี. Retrieved from <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/9367>
- ตีฟเซาท์วอทช์. (2559b). สถิติเหตุการณ์ชายแดนใต้ในรอบปี 2559. Retrieved from <http://www.deepsouthwatch.org/node/10008>
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และ เหมือนขวัญ เรณูมาศ. (2560). สันติวิธี : การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร., 5(2), 1-16.
- บุแลบีแต่ 43. (2552). เยาวชนใจอาสาเป็นใครกัน ?? Retrieved from <http://oknation.nationtv.tv/blog/volunteer/2009/07/22/entry-1>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2562). 7 ประเด็น ส่งต่อพรรคการเมือง จาก “ผู้หญิง” ชายแดนใต้. Retrieved from <https://mgronline.com/south/detail/9620000028433>
- พรพิไล ถมั่งรักษ์สัตว์. (2539). ปรัชญาผู้หญิง. กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พาวีดิ๊ะ สาแล, นูร์ฮา ยูโซ๊ะ, มารินา มะลี, & และฟาตีฮะห์ อาแว. (2560). 23 องค์กรสตรีจชต. รณรงค์พื้นที่ปลอดภัย PAOW มุ่งสังคยอมรับบทบาทผู้หญิงในอีก 10 ปี. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/11094>
- พีบีเอส (Producer). (2559a, 30 มีนาคม 2562). นักข่าวพลเมือง : พื้นที่ "กลาง" ตลาด พื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับทุกคน.

- พีบีเอส (Producer). (2559b, 30 มีนาคม 2562). นักข่าวพลเมือง: พี่นี้สาธารณะปลอดภัย วาระผู้หญิงชายแดนใต้.
- มูฮำหมัด ตือราแม และฮัสซัน โตะดง. (2558). เรียนรู้ข้ามพรมแดน ‘ผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพอาแจะห์’ โดย ‘ศ.ดร.เอ็ก้า ศรีมุลยานี’. Retrieved from <https://prachatai.com/journal/2015/11/62209>
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2560). ความเป็นพลเมืองของผู้นำองค์กรภาคประชาสังคม. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองสำนักบูรพา, 5, 1-26.
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2561). เศรษฐศาสตร์การเมือง ของการทำงานภาคประชาสังคม. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองสำนักบูรพา, 6, 1-15.
- รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช. (2559). การพูดคุยสันติภาพกำลังเผชิญทางตัน. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/8637>
- วัลยา ลามะ กลุ่มออมทรัพย์สัจจะสตรีปิยามัง. (2561, 3 ธันวาคม).
- วีรพล ปานะบุตร. (2552). กำแพงสันติภาพแห่งไอร์แลนด์เหนือ. Retrieved from http://www.ago.go.th/articles_58/article_200458.pdf
- ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล. (2532). การศึกษาและวิจัยด้วยวิธีปรากฏการณ์วิทยา. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 4, 9-20.
- ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี. (2551). ขบวนการประชาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้. Retrieved from <https://mgonline.com/specialscoop/detail/9510000038195>
- ศิริพร สโครบานะ และคณะ. (2551). คู่มือการอบรมอนุสัญญาจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อสตรีในบริบทเพศสภาพ ความขัดแย้ง และความรุนแรง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิผู้หญิง สนับสนุนโดยกองทุนเพื่อการพัฒนาสตรีแห่งสหประชาชาติ.
- ศุภณัฏฐ์ ฝักระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2560). ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 3 [PEACE SURVEY 3]. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/11322>
- ศุภณัฏฐ์ ฝักระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2562). รายงานสถานการณ์ ความขัดแย้งรุนแรงในชายแดนใต้/ปาตานี [ไตรมาส4/2561]. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/11901>
- ศุภณัฏฐ์ ฝักระวัง. (2528). ผู้หญิงและสันติภาพ. กรุงเทพฯ: ศุภณัฏฐ์ ฝักระวัง.
- ศุภณัฏฐ์ ฝักระวังงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต). (2559a). แสงสว่าง สตรีจิตอาสา: เลี้ยงเด็กกำพร้าดับไฟใต้. สงขลา: ลีโอ ดีไซน์ แอนพรีน.

- ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต). (2559b). โอกาส สตรีจิตอาสา: ฐานข้อมูลชุมชน. สงขลา: ลีโอ ดีไซน์ แอน พรีน.
- ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต). (2559c). ชีวิตใหม่ สตรีจิตอาสา: พลังเยียวยาและแรงบันดาลใจ. สงขลา: ลีโอ ดีไซน์ แอน พรีน.
- ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต). (2559d). มิตรภาพ สตรีจิตอาสา: เครือข่ายชีวิตเพื่อนคนพิการ. สงขลา: ลีโอ ดีไซน์ แอน พรีน.
- ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต). (2559e). หลักชีวิต สตรีจิตอาสา: สร้างอาชีพสานเศรษฐกิจชุมชน. สงขลา: ลีโอ ดีไซน์ แอน พรีน.
- ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2549). กระบวนการสันติภาพในไอร์แลนด์เหนือ. Retrieved from <http://www.ces.in.th/main/?p=2006>
- ศูนย์วิจัยติเรก ชัยนาม คณะรัฐศาสตร์ ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ เครือข่าย Peace Survey. (2562). Paper presented at the เวทีสาธารณะสันติภาพชายแดนใต้หลังเลือกตั้ง 62: ข้อเสนอจากประชาชนและนโยบายพรรคการเมือง, ห้อง ร. 103 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดปัตตานี. (2561). คอ.บต. แฉลงผลการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา จชต. ประจำปี 2560 ที่ จ.ปัตตานี. Retrieved from http://thainews.prd.go.th/th/website_th/news/print_news/WNSOC6103150010149
- สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานยกรัฐมนตรี. (2560). นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560–2562. Retrieved from <http://tiny.cc/ejy94y>
- สิริวรรณ เ็นตั้ง. (2561). Paper presented at the เวทีสัมมนา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพและแก้ปัญหาชายแดนใต้.
- สุชาดา ทวีสิทธิ. (2550). ผู้หญิง ผู้ชาย และเพศวิถี: เพศภาวะศึกษาในงานมานุษยวิทยา. วารสารสังคมศาสตร์, 19, 311 – 357.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2557). คนหนุ่มสาวมุสลิมกับโลกสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: คณะทำงานสาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2548). สตรีนิยมและขบวนการผู้หญิง: ความเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาสังคมข้ามชาติและขบวนการทางสังคมแนวใหม่. นนทบุรี: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.

- อับดุลสุโก ดินอะ. (2558). บทบาทสภาประชาสังคมชายแดนใต้ในการหนุนเสริมกระบวนการสันติภาพ. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/6625>
- อัมพร หมดเดิ่น. (2558). มติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ 1325: ทบทวนข้อเสนอเพื่อพิจารณาทิศทางการทำงานของเครือข่ายภาคประชาสังคมชายแดนใต้. Retrieved from shorturl.at/jxY04
- อัสรา รัฐการ์ณย์. (2555). งานเหยี่ยวของภาคประชาสังคม. Retrieved from <https://deepsouthwatch.org/th/node/2681>
- อาทิตย์ ทองอินทร์. (2562). ภาคประชาสังคมปัตตานี: มองผ่านกรอบคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง. Retrieved from <http://media-selatan.com/article/view/79?fbclid=IwAR0fL2SbYJwEhKVQD4HosGyHQj3G4PFWbY0HYcdXShhdjAsOiNChJE8F4>
- ฮาพิสสา สาและ. (2553). ผู้หญิงมุสลิมท่ามกลางความขัดแย้ง: การเปลี่ยนผ่านจากเหยื่อสู่ผู้ขับเคลื่อนงานสันติภาพ. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล), คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Abdulsomad, F. A. (2017). Women's participation in the Patani Peace Process: A case study of the barriers to women's participation in building peace in Patani. Retrieved from <http://www.scriptsionline.uba.uva.nl/document/652992>
- Amporn Marddent. (2017). Women Political Participation in Peacebuilding in Southern Thailand. *Al Albab*, 6, 229 -246.
- Bouvier, V. M. (2016). Gender and the Role of Women in Colombia's Peace Process. Retrieved from <https://www.usip.org/sites/default/files/Gender-and-the-Role-of-Women-in-Colombia-s-Peace-Process-English.pdf>
- Charlesworth, H. (2008). Are Women Peaceful? Reflections on the Role of Women in Peace-Building. *Feminist Legal Studies*, 16(3), 347-361.
- Cockburn, C. (2004). The Continuum of Violence A Gender Perspective on War and Peace. In W. Giles & H. J. (Eds.), *Sites of Violence Gender and Conflict Zone* (pp. 24 – 44). California: University of California Press.
- Conciliation Resources. (2015). *Gender & Conflict Analysis toolkit for peace builder*. n.p.: n.p.

- D., P., & J., P. (1998). Engendering the Analysis of Conflict: A Southern Perspective. In A. H. (Ed.), *Women and Empowerment*. London: Women's Studies at York Palgrave Macmillan.
- Davies, M. (2016). Women and Development, Not Gender and Politics: Explaining ASEAN's Failure to Engage with the Women, Peace and Security Agenda. *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*, 38, 106-127.
- Dietrich, W. (2011). Beyond the Gates of Eden: Trans-rational Peaces. In W. Dietrich (Ed.), *The Palgrave International Handbook of Peace Studies: A Cultural Perspective* (pp. 3 - 23). Austria: UNESCO Chair for Peace Studies.
- Dietrich, W., & Sützl, W. (1997). *A Call for Many Peaces*. Burg Schlaining: Peace Center Burg Schlaining.
- Fisas, V. (2011). *Yearbook of Peace Processes*. Romanyà Valls: SA.
- Ganeshalingam, J. (2015). EU Politics / Gender Perspectives. Retrieved from <http://testpolitics.pbworks.com/w/page/25856231/Gender%20Perspectives>
- Grewal, B. (2003). *Johan Galtung: Positive and Negative Peace*. School of Social Science: Auckland University of Technology.
- Kamaruzzaman, S. (2008). Agents for Change: The roles of women in Aceh's Peace Process. Retrieved from http://www.c-r.org/downloads/Accord%2020_21Agents%20for%20change_2008_ENG.pdf
- Karim, S., & Beardsley, K. (2017). *Equal Opportunity Peacekeeping: Women, Peace and Security in Post-Conflict States*. UK: Oxford Scholarship Online.
- Kvinna, K. T. (2000). *Engendering the Peace Process: A Gender Approach to Dayton and Beyond* (A. Lithander Ed.). Stockholm: The Kvinna till Kvinna Foundation.
- Lederach, J. P. (1997). *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington, D.C: United States Institute of Peace Press.
- Lederach, J. P. (2014). The Little Book of Conflict Transformation. Retrieved from <https://professorbellreadings.files.wordpress.com/2017/10/the-little-books-of-justice-peacebuilding-john-lederach-the-little-book-of-conflict-transformation-good-books-2014-1.pdf>
- Lund, M. S. (2008). Conflict Prevention: Theory in Pursuit of Policy and Practice. In *The SAGE Handbook of Conflict Resolution*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

- Mackenzie, R. (2007). *New Buddhist Movements in Thailand: Towards an Understanding of Wat PhraDhammakaya and Santi Asoke*: Routledge.
- N., B., G., R., & M., S. (2014). Heightened susceptibility to secondary traumatization: A meta-analysis of gender differences. *The American Journal of Orthopsychiatry*, 84(2), 111–122.
- Newman, E., Paris, R., & Richmond, O. P. (2009). *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*. New York, Tokyo: United Nations University Press.
- Niosi, C. O., & M, F. (2014). A Long Road Ahead: Integrating Gender Perspectives Into Peacekeeping Operations. Retrieved from <https://www.opendemocracy.net/open-security/chiara-oriti-niosi-maud-farrugia/long-road-ahead-integrating-gender-perspectives-into->
- Niosi, C. O., & M., F. (2014). A Long Road Ahead: Integrating Gender Perspectives Into Peacekeeping Operations. Retrieved from <https://www.opendemocracy.net/open-security/chiara-oriti-niosi-maud-farrugia/long-road-ahead-integrating-gender-perspectives-into->
- Peace as a Gendered Process: Perspectives of Women Doing Peacebuilding*. (2002).
- Peace, U. S. I. o. (2008). Certificate Course in Conflict Analysis. Retrieved from https://www.usip.org/sites/default/files/academy/OnlineCourses/Conflict_Analysis_1-30-08.pdf
- Potter, A. (2008). Gender Sensitivity: Nicety or Necessity in Peace-process Management? Centre for Humanitarian Dialogue. Retrieved from <https://osloforum.org/sites/default/files/Antonia%20Potter%20Gender%20sensitivity%20WEB.pdf>
- Ramcharan, B. G. (2009). Peace Process. In V. Chetail (Ed.), *Post-conflict Peacebuilding: A Lexicon*. (pp. 44- 288). Oxford: Oxford University Press.
- Ramsbotham, O., Woodhouse, T., & Miall, H. (2011). *Contemporary Conflict Resolution* (3 Ed.). Cambridge: UK: Polity Press.
- Reardon, B. A., & Snauwaert, D. T. (2011). *Reardon: Key Texts in Gender and Peace*. Switzerland AG: Springer International Publishing.
- Reilly, M. O., Súilleabháin, A. Ó., & Paffenholz, T. (2015). *Reimagining Peacemaking: Women's Roles in PeaceProcesses*. New York: International Peace Institute.
- Resources, C. (2015). *Gender & Conflict Analysis toolkit for peace builder*.

- Resources, C. (n.d.). Peace Processes. Retrieved from http://www.c-r.org/downloads/CR_Peace_processes.pdf
- Rey, C. D. L., & McKay, S. (2002). Peace as a Gendered Process: Perspectives of Women Doing Peacebuilding in South Africa. Retrieved from https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/14300/DeLaRey_Peace%282002%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- S., J., & Duncan, J. (2017). Peace Issues in the 21st Century Global Context. Retrieved from <https://www.cambridgescholars.com/download/sample/63813>
- Saunders, H. (1996). *Pre-negotiation and Circum-negotiation: Arenas of the Peace Process. Managing Global Chaos*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Schirch, L., & M., S. (2005). Women: Using the Gender Lens. In P. V. Tongeren, M. Brenk, M. Hellema, & J. Verhoeven (Eds.), *People Building Peace II Successful Stories of Civil Society* (pp. 97 – 110). n.p.: Lynne Rienner.
- Steve, K. (2019). *Public Lecture on "Positive Peace in the Divided World" by Businessman and Founder*. Paper presented at the Institute for Economics and Peace at Saranitet Conference, 2nd floor, Main Auditorium, Chulalongkorn University.
- UNESCO. (1991). The Windhoek Declaration. Retrieved from http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/windhoek_declaration.pdf
- United Nations. (2000). Security Council resolution 1325. Retrieved from http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1325
- United Nations. (2002). *Women, Peace and Security*. n.p.: United Nations.
- United Nations. (2008). The Role of Men and Boys in Achieving Gender Equality. Retrieved from <https://www.un.org/womenwatch/daw/public/w2000/W2000%20Men%20and%20Boys%20E%20web.pdf>
- United Nations Peacekeeping. (n.d.). Women, peace and security. Retrieved from <http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/women/wps.html>
- Weinstein, J, A. (1997). *Social and Cultural Change: Social Science for a Dynamic World*. Boston: Allyn & Bacon.
- Wilmers, A. (2018). International Women's Peace Movements. Retrieved from <http://ehne.fr/en/node/1322>

Womankind Worldwide. (2016). What does peace mean to you? Retrieved from <https://www.womankind.org.uk/blog/detail/our-blog/2016/09/20/what-does-peace-mean-to-you>

Yevsyukova, M. (n.d.). Summary of The Promise of Mediation: The Transformative Approach to Conflict by Robert A. Baruch Bush and Joseph P. Folger. Retrieved from <https://www.beyondintractability.org/bksum/bush-promise>

บทสัมภาษณ์

ก๊ะญะ นามสมมติ. สัมภาษณ์. (27 ธันวาคม 2561).

ก๊ะญญญญญ นามสมมติ. สัมภาษณ์. (24 ธันวาคม 2562).

ก๊ะญ่า นามสมมติ. สัมภาษณ์. (27 ธันวาคม 2561).

ก๊ะญญา นามสมมติ. สัมภาษณ์. (3 ธันวาคม 2561).

ก๊ะญะ นามสมมติ. สัมภาษณ์. (24 ธันวาคม 2561).

กัณฑ์ภัทร ทวีผลทรัพย์ สมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้. สัมภาษณ์. (24 พฤศจิกายน 2561).

คะนิงนิจ มากชูชิต ผู้แทนเครือข่ายชุมชนศรีทธา. สัมภาษณ์. (24 พฤศจิกายน 2561).

เจ้าหน้าที่ระดับสูงกองยุทธศาสตร์การพัฒนাজังหวัดชายแดนภาคใต้ ศอ.บต.). สัมภาษณ์.

ฉายา ยะภา ผู้แทนชมรมข้าราชการมุสลิมะห์นราธิวาส. สัมภาษณ์. (23 ธันวาคม 2561).

ซอลีฮะห์ เปาะโซะ ผู้แทนสภาประชาสังคมชายแดนใต้. สัมภาษณ์. (5 ธันวาคม 2561).

ซารีน่า เจ๊ะเลาะ ชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาส. สัมภาษณ์. (3 ธันวาคม 2561).

ซิติมาเรียม บินเยาะ ผู้แทนกลุ่มงานส่งเสริมอาชีพและพัฒนาสังคม. สัมภาษณ์. (26 พฤศจิกายน 2561).

ซิติมาเรียม บินเยาะ ผู้แทนกลุ่มเซาภูนา. สัมภาษณ์. (26 พฤศจิกายน 2561).

โซรยา จามจรี ตัวแทนเครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (Civic Women). สัมภาษณ์. (28 พฤศจิกายน 2561).

โซรยา จามจรี ผู้แทนจากเครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้. สัมภาษณ์. (3 ธันวาคม 2561).

ดวงหทัย บูรณเจริญกิจ. สัมภาษณ์. (19 ธันวาคม 2561).

เตหะวอ สาและ ผู้แทนศูนย์ประสานงานเครือข่ายการช่วยเหลือเด็กกำพร้า 4 จังหวัดชายแดนใต้. สัมภาษณ์. (24 พฤศจิกายน 2561).

นฤมล สาและ ผู้แทนเครือข่ายทรัพยากรชายแดนใต้. สัมภาษณ์. (1 ธันวาคม 2561).

น้องอุอ นามสมมติ. สัมภาษณ์. (3 ธันวาคม 2561).

- นาวาเอกจักรพงษ์ อภิมาหารธรรม หัวหน้าสำนักงานเลขานุการคณะประสานงานระดับพื้นที่ (สท.3) คณะ
 พุดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนใต้. สัมภาษณ์. (25 ธันวาคม 2561).
- นิเต๊ะ อีเตแล ผู้แทนจากสมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา. สัมภาษณ์. (25 พฤศจิกายน 2561).
- นิฮ์สน๊ะ กูโน ผู้แทนจากเครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้. สัมภาษณ์. (23
 พฤศจิกายน 2561)
- บุษบา นิมพลีกานนท์ เครือข่ายอาสาสมัครยุติธรรมทางเลือก. สัมภาษณ์. (9 มกราคม 2562).
- แบบ้ง นามสมมติ. สัมภาษณ์. (26 ธันวาคม 2561).
- พันเอกหญิงวันทนา ท้าวลา หัวหน้าคณะทำงานภาคประชาสังคม กองอำนวยการรักษาความมั่นคง
 ภายในภาค 4 ส่วนหน้า. สัมภาษณ์. (1 ธันวาคม 2561)
- พาริเต๊ะ เจะหะมะ. สัมภาษณ์. (26 ธันวาคม 2561).
- พาริเต๊ะ เจะหะมะ ตัวแทนกลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้ จังหวัดยะลา. สัมภาษณ์. (2 ธันวาคม 2561).
- พาริเต๊ะ เจะหะมะ ผู้แทนสมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา. สัมภาษณ์. (26 ธันวาคม 2561).
- พี่ญ้วน นามสมมติ. สัมภาษณ์. (25 ธันวาคม 2561).
- พี่ญออน นามสมมติ ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์แห่งหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์. (14 ธันวาคม
 2561).
- พี่ญาญู นามสมมติ. สัมภาษณ์. (2 มิถุนายน 2561).
- พี่ญาญู นามสมมติ. สัมภาษณ์. (24 พฤศจิกายน 2562)
- พี่ญิงู นามสมมติ. สัมภาษณ์. (24 พฤศจิกายน 2561).
- พี่ญี๋น นามสมมติ. สัมภาษณ์. (24 พฤศจิกายน 2561).
- มาเรียม ซัยสันทนะ ผู้แทนศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา. สัมภาษณ์. (15 ธันวาคม 2561).
- มูฮัมหมัด आयูบ ปาทาน บรรณาธิการอาวุโสศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch:
 DSW). สัมภาษณ์. (30 พฤศจิกายน 2561).
- รอกียะ นิมะ เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์. (25
 พฤศจิกายน 2561).
- รอซิดะห์ ปูซู. สัมภาษณ์. (27 ธันวาคม 2561).
- รอปียะ เจ๊ะเลาะ. สัมภาษณ์. (3 พฤศจิกายน 2561).
- รอฮานี จือนารา. ผู้แทนศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch – DSW). สัมภาษณ์. (3
 ธันวาคม 2561).
- เรืองรวี พิชัยกุล. สัมภาษณ์. (12 ธันวาคม 2561).
- ลม้าย มานะการ ผู้แทนเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ. สัมภาษณ์. (26 พฤศจิกายน 2561).

- แวรอสนะย์ ดีเยาะ ผู้แทนสมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ (We Peace). (2561). In.
สิริวรรณ เย็นตั้ง ผู้อำนวยการกองส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ กรมกิจการสตรีและสถาบัน
ครอบครัว (สค.). สัมภาษณ์. (9 มกราคม 2562).
- สุไฮลา ตือเร๊ะ ผู้แทนจากสมาคมสวัสดิการมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา. สัมภาษณ์. (25 พฤศจิกายน 2561).
- อับลูเลาะ อาบูบากา. สัมภาษณ์. (26 ธันวาคม 2561).
- อัศว์มันต์ บินยูโซะ. สัมภาษณ์. (3 ธันวาคม 2561).
- อาม่า นามสมมติ ผู้ประสานงานหลักศูนย์ประสานเครือข่ายองค์กรประชาสังคมนราธิวาส. สัมภาษณ์. (3
ธันวาคม 2561).
- อาอิชะ ตีมุง. สัมภาษณ์. (24 ธันวาคม 2561).
- อาอิซะห์ ตีมุง เครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อสันติภาพ. สัมภาษณ์. (24 ธันวาคม 2561).

ภาคผนวก ก

บทสัมภาษณ์ผู้แทนองค์กรสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

เนื้อหาในส่วนนี้จะประกอบด้วย รายชื่อผู้แทนองค์กรและเส้นทางการทำงานอย่างย่อ ภารกิจขององค์กร พื้นที่ดำเนินงานของแต่ละองค์กร และนิยามความหมาย “สันติภาพ” ขององค์กรสมาชิก ซึ่งทั้ง 23 องค์กรสามารถจำแนกตามกลุ่มงานได้ดังนี้

1. กลุ่มงานส่งเสริมอาชีพและพัฒนาสังคม ได้แก่

1) กลุ่มเซาญ่า

ผู้แทนองค์กร	คุณชิตีมาเรียม บินเยาะ
ภารกิจ	ให้ความช่วยเหลือเด็กกำพร้าและส่งเสริมอาชีพแก่สตรี ม่าย คือสอนและส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อส่งขาย ได้แก่ น้ำพริกฮาลาลและเมี่ยงคำ
พื้นที่ดำเนินงาน	จังหวัดปัตตานี

คุณชิตีมาเรียม บินเยาะ หรือที่รู้จักกันในชื่อ ก๊ะจิเรียม (จากนี้จะเรียกเธอด้วยชื่อนี้) เป็นมุสลิมะห์ท่าทางใจดี อ่อนโยน และมีลักษณะการแต่งตัวที่เป็นเอกลักษณ์คือสวมใส่แต่ชุดสีดำ

“สมัยก่อนก๊ะก็ใส่ชุดสีสดใสใส่นะ แต่พอกลับมาจากฮัจญ์ ก็รู้สึกว่าจะอยากใส่แต่สีดำ เพราะไม่อยากให้เป็นที่สะดุดตา นึกว่าใส่มาสิบกว่าปีแล้ว...รู้สึกอยากสร้างระเบียบให้กับตัวเอง ลดกิเลสชนิดนี้ (หัวเราะ)” (ชิตีมาเรียม บินเยาะ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561)

ปัจจุบันเธอเปิดร้านโรตีย์อยู่ในจังหวัดปัตตานีชื่อร้านว่า ซบา เป็นร้านที่ได้รับความนิยมมาก ลูกค้าที่มาใช้บริการมีทุกช่วงวัยและกลุ่มอาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลสำคัญทางการเมืองในพื้นที่ชายแดนใต้ที่แวะเวียนมาใช้บริการอยู่เป็นประจำจนได้ชื่อว่าเป็นร้านโรตีย์การเมือง (พี่ญาญู นามสมมติ, สัมภาษณ์, 2 มิถุนายน 2562) เพราะร้านนี้มักจะถูกใช้เป็นพื้นที่พูดคุยของนักการเมืองและบุคคลสำคัญในพื้นที่อยู่เสมอ ก๊ะจิเรียมเป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มเซาญ่าแต่ยกตำแหน่งประธานกลุ่มให้กับคุณ อรุมา ธานี ซึ่งเคยเป็นหนึ่งในผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือจากก๊ะจิเรียมเมื่อครั้งที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบเนื่องจากก๊ะไม่ต้องการมีตำแหน่งใด

กลุ่มเซาญ่าได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนซึ่งทำให้พวกเขาสามารถรับเงินและการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนสร้างโรงเรียนเพื่อผลิตน้ำพริก เป็นต้น จากหน่วยงานภาครัฐ

เช่น กอ.รมน. อุตุสภกรรมจังหวัด พช. ได้ อีกทั้งสินค้าน้ำพริกของพวกเขาได้รับขึ้นทะเบียน อย. และ ตราสัญลักษณ์ฮาลาลเรียบร้อย จึงทำให้สามารถส่งขายได้อย่างกว้างขวาง

ชีวิตส่วนตัวของก๊ะจิเรียมเป็นเพียงแม่บ้านธรรมดาคนหนึ่งหลาย ๆ คนที่ทำงานเชิงลึกด้านกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ชายแดนใต้ต่างก็รู้ว่าแท้จริงก๊ะไม่ใช่ “แม่บ้านธรรมดา” เสียทีเดียว เพราะก๊ะมีสามีเป็นน้องชายของสมาชิกระดับสูงของกลุ่มมาราปาตานี ทำให้ในหนึ่งก๊ะถูกเรียกว่าเป็นหลังบ้านของกลุ่มมาราปาตานี และอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ร้านโรตีสบาของก๊ะถูกเลือกเป็นพื้นที่พูดคุยทางการเมืองของบุคคลสำคัญในพื้นที่ นอกจากนี้ก๊ะจิเรียมยังทำงานช่วยเหลือเด็กกำพร้า โดยทำงานมูลนิธิอัลเกาะห์ที่พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และแม่ของเด็ก ๆ เหล่านั้นก๊ะก็ส่งไปเรียนวิชาชีพ และยังสนับสนุนให้เหล่าแม่แม่ทำน้ำพริกชื่อว่าน้ำพริกเซกุน่าขายเป็นการสร้างอาชีพด้วย น้ำพริกที่พวกเขาขายมี 4 ชนิดได้แก่ น้ำพริกกุ้งเสียบ น้ำพริกสมุนไพร น้ำพริกสวรรค์กุ้งกรอบ และน้ำพริกนรก รวมทั้งสนับสนุนการสร้างอาชีพให้กับคนพิการ ด้วยเหตุที่ก๊ะจิเรียมทำงานเพื่อสังคมมาอย่างยาวนานกว่า 20 ปี จึงทำให้ก๊ะเป็นที่เชื่อใจและวางใจของคนในพื้นที่ ต่อมาก๊ะก็ลงแรงทำงานช่วยเหลือผู้หญิงอย่างเต็มตัวด้วยการทำงานร่วมกับอาจารย์ไชรยาด้านการเยียวยา งานสานเสวนา การให้ความช่วยเหลือครอบครัวและภรรยาผู้ต้องคดีความมั่นคง ซึ่งงานเยียวยาที่ก๊ะจิเรียมดูแลเป็นงานที่อยู่ในการกำกับของรัฐ และสิ่งที่ก๊ะทำทำให้ก๊ะเป็นที่วางใจของต่อทั้งชาวบ้านธรรมดาและสมาชิกกลุ่มผู้เห็นต่าง

“ก๊ะก็เคยได้รับการร้องขอจากคุณทวี สอดส่อง (อดีตเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ – ผู้เขียน) ให้มาช่วยงานด้านนี้ เขาคงเห็นความสามารถของเรา...ตอนนั้นก๊ะก็ได้ดูแลบ้านที่ผู้ชายในครอบครัวถูกรับโทษประหารจากคดีความมั่นคง และก็ประสานงานเรื่องพาคนกลับบ้าน”⁴⁸ (ชิตีมาเรียม บินเยาะ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2561)

⁴⁸ “โครงการพาคคนกลับบ้าน” เป็นโครงการหนึ่งในการปฏิบัติงานด้านการอำนวยความสะดวกและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ โดยกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ได้ริเริ่มขึ้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2555 เพื่อเปิดช่องทางให้ผู้เห็นต่างจากรัฐที่ต้องการยุติการใช้ความรุนแรง ผู้หวาดระแวงหลบหนีออกนอกพื้นที่หรือออกนอกประเทศมาต่อสู้ในแนวทางสันติด้วยการช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย และปรับเปลี่ยนทัศนคติความคิด ความเชื่อที่ถูกบิดเบือนให้ใช้ความรุนแรงแบบสุดโต่งต่อพี่น้องประชาชนทุกเชื้อชาติ ศาสนา เมื่อผู้เห็นต่างเข้ามาปรับตัว พวกเขาจะต้องผ่านขั้นตอนต่างๆดังนี้ 1 การปลดปล่อยพันธะทางกฎหมาย เพื่อ (สร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น 2) การพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนและสังคม 3) การฝึกอบรมอาชีพ สร้างรายได้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น 4) ขยายการขับเคลื่อนชมรมพาคคนกลับบ้านทั้ง 37 อำเภอให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม 5) ร่วมสร้างสันติสุขเพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน โปรดพิจารณา

และตำรวจ รวมถึง อบต. อบจ. ที่พร้อมให้เงินสนับสนุน สมาชิกกลุ่มสตรีเสื้อเขียวนั้นสามารถเป็นใครก็ได้ในตำบลนั้น ๆ ที่มีจิตอาสา ต้องการช่วยเหลือสังคม

ส่วนตัวของมีเองนั้นก็ยังมีหลากหลายตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นธุรกิจส่วนตัวของครอบครัว ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน ประธานกองทุนที่อยู่อาศัย ประธานกลุ่มอาชีพ ด้วยเหตุนี้จึงไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับคณะทำงานฯ ด้วยเหตุผลที่ว่า

“ตอนช่วงเทศกาลออเดอร์มันก็เยอะ ต้องทำส่งเขา...มีเองก็ทำอยู่หลายตำแหน่ง เป็นประธานกองทุนหมู่บ้าน ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน ประธานกองทุนที่อยู่อาศัย ประธานกลุ่มอาชีพ อะไรเยอะแยะไปหมด นี่แหละถึงไม่ค่อยได้ไปประชุม อะไรกับเขา กับพววนะ ต้องไปช่วยชาวบ้าน” (พาริตะ เจะหะมะ, สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2561)

ก็จะเข้ามาทำงานเพื่อสังคมด้วยความสงสารและเห็นใจคนในพื้นที่ที่เมื่อต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐก็ทำไม่ได้ ทำไม่สะดวก เมื่อเดือนก่อนก็รู้อะไรบ้าง ด้วยจิตใจที่อยากช่วยเหลือ จึงเสนอตัวเป็นจิตอาสาช่วยประสานงานระหว่างชาวบ้านในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่รัฐ เช่นชาวบ้านอยากทำอาชีพหรืออยากฝึกอาชีพอะไร มีก็จะไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ให้ส่งวิทยากรมาช่วยอบรม เมื่อเรียนจนสามารถประกอบเป็นอาชีพได้แล้วก็ช่วยจัดตั้งให้เป็นกลุ่มอาชีพและประสานงานกับภาครัฐเพื่อหาตลาด หาลูกค้า ให้กับผู้ผลิตเหล่านั้นเป็นต้น รวมทั้งมียังทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อกองทุนต่าง ๆ จากภาครัฐในพื้นที่ให้กับชาวบ้านในด้านต่าง ๆ เช่นกองทุนหมู่บ้านประชารัฐ กองทุนที่อยู่อาศัย ซึ่งมีเล่าว่า

“จริง ๆ พื้นที่ตรงนี้กองทุนของรัฐเยอะมากเลยนะ แต่ชาวบ้านเข้าไม่ถึงไง มีก็ต้องไปเอาลงมา ถ้าบริหารจัดการดีดีเขาก็จะต่ออายุกองทุนให้นะ เพิ่มวงเงินด้วย แต่เราทำกันไม่ดีไง ชาวบ้านทำกันเองไง ทำบัญชีกันไม่ดีกองทุนก็เลยสูญ อย่างเช่นกองทุนที่อยู่อาศัยเนี่ย ที่ให้กูไปปรับปรุงซ่อมแซมบ้าน ชาวบ้านกูไปแล้วก็ไม่คืน พอไปทวงก็บอกแต่ว่าไม่มี ๆ คนไม่มีจะให้ทำยังไง มีแล้วค่อยให้ และพอลถามว่าเมื่อไหร่จะมี ชาวบ้านก็บอกว่าไม่รู้ เป็นแบบนี้กันเยอะมากจนกลายเป็นหนี้สูญ เพราะทำอะไรไม่ได้” (พาริตะ เจะหะมะ, สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2561)

เส้นทางการเข้ามาทำงานร่วมกับคณะทำงานฯของกลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้จังหวัดยะลา เกิดขึ้นจากการเชิญชวนของคุณลม้าย เนื่องจากมีและสมาชิกของกลุ่มสตรีเสื้อเขียวเคยทำงานร่วมกับคุณลม้ายในโครงการ SIP ดังนั้นเมื่อเกิดการร่วมกลุ่มคณะทำงานฯคุณลม้ายจึงชวนมีเข้ามาเป็นสมาชิก

3) เครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อสันติภาพ

ผู้แทนองค์กร คุณอาอิชะห์ ตีมุง

ภารกิจ เพื่อพัฒนาและสร้าง ฝึกทักษะอาชีพให้แก่ผู้หญิงในพื้นที่จังหวัด
ชายแดนใต้ พื้นที่ดำเนินงาน 3 จังหวัดชายแดนใต้

คุณอาอิชะห์ ตีมุง สตรีน่ารักและอัยยาศัยดี คุณแม่เลี้ยงเดี่ยวของลูก 4 คน (ชาย 2 หญิง 2) ที่คนทั้งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (และอาจรวมถึงคนไทยเชื้อสายมลายูที่ลงไปทำงานที่มาเลเซีย) รู้จักกันในชื่อ ก๊ะซู (จากนี้จะเรียกเธอว่าก๊ะซู) ปัจจุบันเธอเป็นนักจัดรายการวิทยุ (ดีเจ) ประจำ สวท. ยะลา ซึ่งรายการของก๊ะซูเป็นที่นิยมมาก พิสูจน์ได้จากเสียงโทรศัพท์ที่โทรเข้ารายการและข้อความใน แอปพลิเคชันเฟสบุคของสวท. 11 จังหวัดยะลาที่โด่งดังเต็มตลอดเวลาที่ก๊ะซูกำลังจัดรายการ

ก๊ะซูถูกเลี้ยงดูจากแม่บุญธรรมที่ประเทศมาเลเซียในพื้นที่ชุมชนที่มีสมาชิกกลุ่มบูโลเป็น ประชากรหลัก เพื่อหลีกเลี่ยงจากสภาพสังคมชนชั้นและเพื่อที่จะได้ออกไปจากบ้านที่สามีคนใหม่ของ แม่บุญธรรมมักแสดงพฤติกรรมรุ่มร่ามต่อเธอ ก๊ะซูที่ตอนนั้นมีความรู้แค่วิชาตัดเย็บเสื้อผ้าและวิชา ศาสนาจึงเลือกแต่งงานกับมุสลิมหนุ่มคนหนึ่งในพื้นที่ผู้เป็นชายหนุ่มในละแวกนั้นเพียงคนเดียวที่สวม หมวกกะปิเยาะ

“ก๊ะเห็นเขาสวมหมวกกะปิเยาะอยู่คนเดียว ก๊ะก็คิดว่าคนนี้แหละที่เราพอจะ แต่งงานด้วยและพาเราออกไปจากที่นี่ เขาน่าจะเป็นคนดีพอ อย่างน้อยหมวกนี้ก็ แสดงว่าเขาไม่ทิ้งละหมาดและพอเราแต่งงานไปแล้วเราจะได้ออกไปจากตรงนี้ เพราะมุสลิม หลังแต่งงานชีวิตก็เป็นของสามีแล้ว ตอนนั้นก๊ะแค่ 16 เอง” (อาอิชะห์ ตีมุง. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2561)

เมื่อแต่งงานและย้ายตามสามีมายังที่ชุมชนก็พบแต่ความลำบาก ก๊ะซูจึงคิดสร้างกลุ่มอาชีพ ตัดเย็บเสื้อผ้าซึ่งเป็นความรู้ที่เธอมีเพื่อให้ตนเองและคนในชุมชนมีรายได้ ก่อนจะผันตัวเข้าสู่งานภาค ประชาสังคมอย่างจริงจังเมื่อกลุ่มอาชีพของก๊ะเข้าร่วมโครงการหนึ่งของคุณลม้ายที่ได้รับทุนจาก LDI กลุ่มอาชีพของก๊ะจึงพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพสตรีตากใบ จากนั้นก็มีโอกาสเข้าไปร่วมงานแสดงสินค้าใน งานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ซึ่งในงานนั้นก๊ะได้มีโอกาสถ่ายทอดเรื่องราวความลำบากของชาวบ้านใน ชุมชน ก๊ะจิเรียมซึ่งอยู่ในงานนั้นด้วยจึงชวนก๊ะซูเข้ารับการอบรมกับเครือข่ายเครือข่ายผู้หญิงภาค ประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ของอาจารย์โซรยาและพัฒนาต่อมาเรื่อย ๆ จนกลายเป็น เครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อสันติภาพภายใต้การดูแลของ World Bank และ LDI มีสมาชิกทั้งหมด 60 กลุ่มอาชีพในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่ปัจจุบันเหลือแต่ชื่อองค์กรไม่มีสมาชิกขับเคลื่อน เนื่องจากสมาชิกแยกย้ายไปตั้งกลุ่มของตนเอง เช่น กลุ่มเซาเกุ่ของก๊ะจิเรียม กลุ่มสตรีเสื้อเขียว

ชายแดนใต้จังหวัดยะลาของมีฟ้ารีดะห์ เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังทำงานภาคประชาสังคมเกี่ยวกับเด็ก ผู้หญิง และคนพิการอีกด้วย

ความรู้ความสามารถด้านการจัดรายการวิทยุของก๊ะซู่ได้มาจากการที่เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ ส่งก๊ะซู่ไปอบรมการจัดรายการวิทยุกับสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ที่เปิดหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ที่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี หลังจากการฝึกอบรมก็ได้มีโอกาสทำความรู้จักกับ ศอบต. และเข้ามาจัดรายการวิทยุในหน่วยงานดังกล่าว อัตราจ้างชั่วโมงละ 150 บาท ด้วยค่าจ้างที่ไม่มากนักแต่ความอหยาอศยดีของก๊ะก็ทำให้ผู้ใหญ่ท่านหนึ่งใน ศอบต. เ็นดูจึงเมตตาให้ก๊ะติดรถมาทำงานและกลับบ้านด้วยทุกวันเพื่อลดค่าใช้จ่ายของก๊ะ แต่กลายเป็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ก๊ะและผู้ใหญ่ท่านนั้นได้รับเสียงติฉินนินทาอย่างรุนแรงโดยที่ก๊ะมองว่าไม่มีมูลและไม่ยุติธรรมสำหรับเธอ

“มันไม่มีทางเป็นไปได้ เขาอายุหลีกกว่าแล้ว เรามองเขาเป็นพ่อ เราไม่เคยมีเพื่อน เขาเมตตาเราก็ตีใจ วันนั้นกลับบ้านกับผอ.เขาร้องไห้เลยนะในรถ บอกว่าเกิดมาไม่เคยนึกเลยว่าตัวเองจะต้องถูกขู่ทำอะไรแบบนี้ เรายุ่เองก็ขอโทษขอโพยเขามาก ๆ เรายุ่ก็คิดแค่อยากประหยัดให้มากที่สุด ถ้าเดินทางมาเองก็เสียเงินหลายร้อย วันหนึ่งได้ค่าจ้างหลีกกว่าบาท ถ้าเดินทางเองจ่ายค่าเดินทางวันละสามร้อยกว่าหลีก เงินค่าจ้างก็หมดละ เราคิดแค่เราออกมาทำงานนอกบ้านแล้วทุกวันอย่างนี้ เรายุ่กลับบ้านต้องมีเงินซื้อขนมให้ลูก” (อาอิชะห์ ตีมุง, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2561)

การที่ก๊ะต้องทำงานหารายได้แต่เพียงคนเดียวในบ้าน นอกจากจะเหน็ดเหนื่อยแล้วยังต้องพบกับเรื่องราวที่บั่นทอนกำลังใจหลายเรื่องอันเป็นผลมาจากทัศนคติของคนภายนอกที่มองก๊ะอย่างไม่เข้าใจและตัดสินอย่างเสีย ๆ หาย ๆ อีกทั้งยังมีปัญหาความไม่ใส่ใจครอบครัวของสามี จึงทำให้ก๊ะตัดสินใจแยกทางและย้ายมาทำงานเริ่มต้นชีวิตใหม่เพียงลำพังกลางตัวเมืองยะลาในฐานะนักจัดรายการวิทยุประจำ สวท.ยะลา

เส้นทางการเข้ามาทำงานร่วมกับคณะทำงานฯของเครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อสันติภาพเกิดขึ้นจากการเชื้อเชิญของคุณลม้าย อาจารย์โชรยา และก๊ะจิเรียมจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น และเนื่องจากเมื่อครั้งที่ก๊ะซู่ยังดูแลเครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อสันติภาพในพื้นที่ตากใบ จังหวัดนราธิวาส คณะทำงานฯจึงต้องให้ก๊ะซู่เป็นผู้ประสานงานระดับจังหวัดของคณะทำงานฯอีกหน้าที่หนึ่งด้วย

4) กลุ่มออมทรัพย์สัจจะสตรีปิยามูมั่ง

ผู้แทนองค์กร คุณวัลยา ลามะ

ภารกิจ ดำเนินกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์ภายในตำบลปายามุมัง หมู่ 2 บ้านป้อมวง มีพื้นที่ดำเนินงานใน ตำบลปายามุมัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
พื้นที่ปฏิบัติงาน ตำบลปายามุมัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

คุณวัลยา ลามะ หรือก๊ะซุยะ (จากนี้ไปจะเรียกเธอด้วยชื่อนี้) เคยร่วมดำเนินกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์มาตั้งแต่ปี 2553 ในพื้นที่อำเภอนงจิก แต่เมื่อกลุ่มออมทรัพย์นั้นใหญ่ขึ้นจากการรวบรวมกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านในสมัยรัฐบาลทักษิณและเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่ตัวก๊ะย้ายตามสามีออกจากพื้นที่ไปทำงานที่โคกโพธิ์ ก๊ะจึงถอนตัวออกจากกลุ่มออมทรัพย์ที่ดูท่าว่าจะไปได้ดีนั้น แต่กลุ่มออมทรัพย์ดังกล่าวเมื่อขาดก๊ะก็ทำต่อไม่ได้ดีดังที่คาดหวังจึงต้องปิดตัวลง จากนั้นก๊ะจึงออกมาตั้งกลุ่มออมทรัพย์ของตัวเองตั้งชื่อว่าสัจจะสตรีปายามุมัง เปิดองค์กรด้วยสมาชิกผู้หญิงล้วนจำนวน 23 คนก่อนจะพัฒนามามากกว่า 75 คนในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะใช้ชื่อว่ากลุ่มออมทรัพย์สัจจะสตรี แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็ยังพบว่าสมาชิกบางคนเอานำชื่อสามีมาใส่ในบัญชีด้วย วงเงินหมุนเวียนในกลุ่มออมทรัพย์กว่าสองแสนบาทและมีรูปแบบการบริหารที่เข้มงวดภายใต้มือของก๊ะ

“ก๊ะอยากให้ชาวบ้านเขามีวินัยไง พวกเขาจะได้มีเงินใช้ร่วมกัน ก๊ะเขียนเลยนะว่า ลับดาห์นี่เป็นเวรของใครที่ต้องมาจ่ายเงินที่กู้ยืมไป และก็จะเรียกเก็บจากสมาชิกเลย ทุกคนเดือนละร้อย ให้เขาได้มีเงินออม และเงินออมเหล่านี้แหละที่จะเป็นประโยชน์แก่พวกเขาให้หยิบยืม จะได้ไม่ต้องบอกรู้ไปร้องให้ขอยืมเงินจากคนอื่น มาใช้เงินกองทุนของเราเองดีกว่า” (วัลยา ลามะ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

ด้วยความมีวินัยทางการเงินเช่นนี้ทำให้ได้รับความสนใจจากชาวบ้านหมู่บ้านใกล้เคียงติดต่อขอเป็นสมาชิกแต่ก๊ะตั้งใจไว้ว่าจะไม่รับเพิ่มหากไม่ได้รับอนุมัติจากสมาชิกของกลุ่มซึ่งตอนนี้มีมากกว่า 75 คน ความน่าสนใจอีกประการหนึ่งคือการที่ก๊ะเลี่ยงการใช้คำว่าดอกเบียด้วยคำว่า “ค่าธรรมเนียม” แทนเมื่อพูดถึงดอกเบี้ยเงินกู้ที่ผู้กู้ยืมต้องจ่ายเพิ่มจากเงินต้นในอัตราร้อยละ 10

“อิสลามเขาไม่ให้คิดดอกเบี้ยเราก็เลยต้องเลี่ยงเป็นคำว่าค่าธรรมเนียม ในกลุ่มของก๊ะเนี่ยถ้าใครยืมไป 2000 ก็จะมีค่าธรรมเนียม 200 เป็นต้น” (วัลยา ลามะ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

ต้นสายปลายเหตุในการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์นี้ไม่มีสิ่งใดเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบ แต่สิ่งที่ชักนำให้ก๊ะซุยะและกลุ่มออมทรัพย์เข้ามาในประเด็นงานสันติภาพนั้นเกิดจากเมื่อครั้งที่ก๊ะซุยะยังมีตำแหน่งเป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปายามุมังและเป็นรองนายกสมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพก็ได้รับการเชิญให้ไปร่วมงานเชิงสันติภาพบ่อยครั้งจนกระทั่งเกิดการก่อตั้งคณะทำงานฯ

องค์กรของก๊ะจึงเข้าเป็นสมาชิกด้วย นอกจากตำแหน่งประธานกลุ่มออมทรัพย์สัจจะสตรี پیامมั่งแล้ว ปัจจุบันก๊ะชวยยังเป็นรองประธานกองทุนบทบาทสตรีประจำจังหวัดปัตตานี กรรมการสภาผู้พิการทุกประเภทของจังหวัดปัตตานีและประธานชมรมผู้พิการทางจิตปิยะมั่งด้วยซึ่งก๊ะชวยมองว่าเป็นงานด้านสันติภาพเช่นกัน

“งานผู้พิการเนี่ยมันเป็นงานมือบอน เป็นงานช่วยเหลือนะ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบนะเป็นโรคจิตป่วยซึมเศร้ากันเยอะมาก ความรุนแรงในครอบครัวอีกอย่าง มีเยอะมากเลยชาวบ้านโดยเฉพาะผู้หญิงนะ ที่เป็นบ้าหลังคลอด คนก็ไม่เข้าใจคิดว่าคลอดเลี้ยงลูกจนเป็นบ้า แต่จริง ๆ แล้วคือมันเกิดขึ้นมาจากสามี ขอบมาหลับนอนด้วย ก็เลยท้องติด ๆ กันและพอคลอดเสร็จสองสามวันสามีก็มาหลับนอนด้วยอีก ไม่ได้พักผ่อนกายใจ ผู้หญิงที่เป็นตรงนี้ก็เป็นอย่างนี้แหละให้ใครฟังไม่ได้ สุดท้ายก็ซึมเศร้าและก็เป็นบ้า ส่วนผู้ชายก็เป็นบ้า ส่วนมากจากยาเสพติด อีกอันคือถูกเมียทิ้ง” (วัลยา ลามะ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

5) เครือข่ายชุมชนศรัทธา (ชุมชนตักวา)

ผู้แทนองค์กร คุณคะนิงนิจ มากชูชิต

ภารกิจ สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ฟังตนเอง โดยใช้หลักศาสนาและสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้านกับสี่เสาหลักในหมู่บ้านคือ โต๊ะอิหม่าม อบต.กำนัน .

ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน

พื้นที่ดำเนินงาน 3 จังหวัดชายแดนใต้และ 4 อำเภอใน จสงขลา คืออำเภอจะนะ .

เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย

คุณคะนิงนิจ มากชูชิต หรือพินิต (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เป็นอดีตสตรีชาวพุทธที่เข้ารับอิสลามหลังจากแต่งงานกับคุณ แวรอหมลี แวบูละ ประธานเครือข่ายชุมชนศรัทธา เครือข่ายนี้อยู่ภายใต้การสนับสนุนของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) มีสมาชิกกว่า 200 ชุมชน กิจกรรมหลักของเครือข่ายฯ คือค้นหาและสร้างกิจกรรมพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ให้แก่สมาชิก คำว่าชุมชนศรัทธา การศรัทธาในที่นี้คือศรัทธาในหลักศาสนา ย่าเกรง (ตักวา) ต่อพระผู้เป็นเจ้า และน้อมนำมาเป็นหลักการในการพัฒนาชุมชน แม้ว่าจะไม่ได้เป็นกลุ่มกิจกรรมจดทะเบียน แต่กิจกรรมที่เครือข่ายได้รับความสนใจจากภาครัฐเป็นอย่างมากและถูกนำไปปรับใช้โดยภาครัฐด้วย

“เวลาเราทำกิจกรรม เราถอดบทเรียน เจ้าหน้าที่รัฐเขาก็มาร่วมกิจกรรม ร่วมถอดบทเรียนจากเรา และทหารเขาก็เอาไปทำต่อเป็นของตัวเอง เอาไปทำเป็น

ยุทธศาสตร์ชายแดนใต้ เอาไปไม่ขออนุญาต ไม่บอก ไม่ปรึกษาอะไรเรารู้คำ เอาไป
ทำกันเอง” (คะนิงนิจ มากชูชิต, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2561)

ชีวิตส่วนตัวของพีนิต นอกจากจะทำงานกับเครือข่ายชุมชนศรัทธาแล้วยังเป็นผู้จัดการ
โครงการหนึ่งที่ได้รับทุนจาก สสส. ด้วย เส้นทางการทำงานด้านสังคมของพีนิตเกิดขึ้นจากการเรียนรู้
งานจากน้าชายที่กรุงเทพฯ จากนั้นพีนิตก็ทำงานเป็นครูอาสาสมัครในสลัมก่อนจะได้รับงานจาก
โรงพยาบาลแห่งหนึ่งให้ร่วมทำวิจัยเกี่ยวกับภาวะขาดสารอาหารในเด็กพื้นที่ภาคอีสาน (ปี 2531) เมื่อ
สิ้นสุดโครงการก็กลับสงขลาและทำงานกับเด็กในสลัมอีกก่อนจะค่อย ๆ ขยับได้ลงเรื่อย ๆ และเข้า
ร่วมงานกับชุมชนศรัทธา (ก่อตั้งปี 2550) หลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเพื่อสร้างสันติสุขในพื้นที่

“จริง ๆ คำว่าสร้างสันติสุขเนี่ยเราคิดเป็นคนแรกเลยนะ และก็นั่นแหละ รัฐก็มา
ขโมยไป โครงการแรกของเราชื่อแนวคิดชุมชนศรัทธาเพื่อสร้างสันติสุขในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ตอนที่เราใช้คำว่าชุมชนศรัทธาเนี่ยก็มีคนวิจารณ์นะว่าทำไมถึงกล้าใช้
คำนี้ มันเป็นคำศักดิ์สิทธิ์คำใหญ่เนาะ แต่เราก็ตอบไปว่าเราก็เชื่ออย่างนั้นจริง ๆ ว่าถ้า
เกิดชุมชนมีศรัทธา คนก็จะยำเกรงต่อพระเจ้าและไม่ไปทำผิด เราก็อยากให้มี
เป็นอย่างนั้น เราก็เลยใช้ตั้งเลยว่า ชุมชนศรัทธา ชุมชนศรัทธา ทางรอดแห่งปัญหา
ชายแดนใต้” (คะนิงนิจ มากชูชิต, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2561)

เมื่อทำงานนาน ๆ เขาก็เริ่มมีเครือข่ายและหนึ่งในนั้นคือกลุ่มผู้หญิง จากนั้นกลุ่มผู้หญิงก็
รวมกันเป็นคณะทำงานฯ และเครือข่ายชุมชนศรัทธาก็เข้าไปรวมด้วย พีนิตเคยรับหน้าที่เป็นผู้บริหาร
โครงการขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างกระบวนการสันติภาพชายแดน
ใต้ หรือโครงการ C ซึ่งเป็นหนึ่งในชุดโครงการของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ด้วย

6) เครือข่ายวิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานี

ผู้แทนองค์กร คุณยะห์ อาลี

ภารกิจ จัดรายการวิทยุชุมชนและสื่อสารข้อมูลทั้งจากพื้นที่และภาครัฐสู่คนในพื้นที่
พื้นที่ปฏิบัติการ จังหวัดปัตตานี

คุณยะห์ อาลี (จากนี้จะเรียก ก๊ะยะห์) เป็นประธานเครือข่ายวิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานี ใน
อดีตก๊ะเป็นเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุชุมชนก่อนจะไต่เต้าขึ้นมาเป็นผอ.สถานีวิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานี
จากการที่เธอไปขอเปิดสถานีกับ พอช. พัทลุง และได้มาถึง 3 สถานีในปี พ.ศ. 2540 ตามมาตรา 40
จากนั้นก๊ะยะห์ก็ได้รับทุนจากมูลนิธิเอเซียมาตั้งสถานีเพิ่มเป็น 10 สถานีในปี 2549 เกิดเป็นเครือข่าย
วิทยุชุมชนปัตตานีและได้รับงบประมาณเพื่อจัดเวทีส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมือง
อบรมทำบทรายการวิทยุประเด็นสิทธิและกฎหมาย อบรมนักจัดรายการวิทยุ ให้ความรู้เรื่องกฎหมาย

จากนั้นก็จะยกให้ทุนจากสภาพัฒนาการเมืองซึ่งทุนก้อนนี้ทำให้ก็จะสามารถขยายเครือข่ายวิทยุชุมชนของก็จะออกไปครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้และรวมตัวก่อตั้งเป็นเครือข่ายวิทยุจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีก็จะยกให้เป็นประธาน ก่อนที่อาณาจักรวิทยุชุมชนของก็จะปิดตัวลงตามคำสั่งของรัฐบาล คสช. ในปี 2557 และปัญหาด้านรายรับรายจ่ายของสถานีที่ต้องพึ่งตัวเอง ก็จะจึงย้ายมาจัดรายการที่สถานีวิทยุ มอ. ปีถัดมาของอาจารย์ไชรยาและถ่ายทอดกระจายเสียงไปยังคลื่นวิทยุชุมชนลูกข่ายอีก 4-5 สถานีที่กลับมาเปิดกิจการได้บ้างหลังติดต่อขอคลื่นจาก กสทช. ได้อีกครั้งซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับที่กลุ่มผู้หญิงเข้ามาทำงานร่วมกับก็จะยกให้

“วิทยุชุมชนปัตตานีเท่านั้นนะที่เข้าพวก อีกสองจังหวัดไม่ได้เข้า ยะลา กับ นราธิวาสนะ แต่พอพวกเขาอยากให้เราคนมาเข้ากิจกรรมของพวก มาช่วยมรดงค์ ก็จะไปเกณฑ์มาได้” (ยะห์ อาลี. สัมภาษณ์. 26 พฤศจิกายน 2561)

ก็จะเข้ามาทำงานด้านสันติภาพในรูปแบบจิตอาสา ก็จะยกให้มองว่าถึงแม้ว่าประชาชนคนธรรมดาอย่างก็จะยกให้ไม่สามารถทำกิจกรรมเชิงสันติภาพที่ยิ่งใหญ่อะไรได้แต่ก็จะยกให้ทำหน้าที่สื่อสันติภาพที่มีประสิทธิภาพที่สุด

“อย่างน้อยถึงแม้ว่าเราจะแก้ปัญหาใหญ่ ๆ ไม่ได้ เราไปห้ามเขา ช่วยเขาจับระเบิดได้ไหมอะ ก็ไม่ได้ แต่เราสามารถทำให้คนเข้มแข็งได้ไง โดยใช้พลังสื่อไง เราไปพูดในวิทยุ ให้คนเข้มแข็ง ต้องอดทน ต้องมีอิหม่าม แปลว่าเป็นคนอดทน ก็จะยกให้ว่าสามจังหวัดนะเป็นการทดสอบของพระเจ้านะ ให้พวกเรอดทนอดกลั้น เพราะว่ามันมีทั้งคนดีคนไม่ดี ถ้าในสามจังหวัดมันมีคนไม่ดี 60% คนดี 40% พระเจ้าล้างแล้วละเหมือนที่อื่นโดอาเจะห์ไง แต่นี่คนในสามจังหวัดยังมีคนดีมากกว่า พระเจ้าเลยยังไม่ล้าง เพราะคนดีเนี่ยยังสวดอวยพรพระเจ้าอยู่ คนดีดีอย่างเราเนี่ยแหละที่สวดสร้างสันติภาพ” (ยะห์ อาลี. สัมภาษณ์. 26 พฤศจิกายน 2561)

“ เราเป็นสื่อก็ทำหน้าที่ช่วยให้ชาวบ้านเข้มแข็ง เป็นสื่อกลางทำเวทีให้ชาวบ้านมีความรู้มาพัฒนาชุมชน ที่จริงเรามีแหล่งสวย ๆ งาม ๆ ในพื้นที่เราเยอะแยะ ก็จะยกให้เป็นสื่อก็ช่วยชาวบ้านให้เขามีงานทำ ก็กระพือข่าวแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ชวนคนมาเที่ยว ให้ข่าวดีดีกลับข่าวเสีย ๆ ชาวบ้านก็ยังมีงานมีงานมีเงิน ถ้าเรายังประคองข่าว

⁴⁹ โปรดพิจารณา คำสั่งของคณะกรรมการกฤษฎีกา คสช. ฉบับที่ 4 ระเบียบการออกอากาศของสถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ และสถานีวิทยุชุมชน เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/content/425999> และ ฉบับที่ 15 ข้อที่ 15 ระเบียบการออกอากาศสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/content/426023>

ระเปิดคนก็ยังไม่มาเที่ยวบ้านเรา ชาวบ้านก็ขาดรายได้” (ยะห์ อาลี. สัมภาษณ์. 26 พฤศจิกายน 2561)

นอกจากข่าวสร้างสรรค์อย่างที่ยะยะห์ทำ รายการของยะยะห์ยังแทรกความรู้เรื่องสิทธิกฎหมายและสันติภาพด้วย โดยยะยะห์มองว่าเป็นความรู้ที่ผู้หญิงชาวบ้านโดยเฉพาะสตรีสูงอายุที่ใช้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาหลักซึ่งเป็นกลุ่มผู้ฟังหลักของยะยะห์ยังไม่มีความรู้เรื่องนี้มากนัก ดังนั้นความรู้และทุนที่ยะยะห์ได้รับ จึงถูกทำมาลงในส่วนนี้ผ่านรายการ “เสียงของผู้หญิง” ของสถานีวิทยุ มอ. ปัตตานี

7) ชมรมข้าราชการมุสลิมะห์นราธิวาส

ผู้แทนองค์กร คุณฉายา ยะภา

ภารกิจ เพื่อพัฒนาข้าราชการมุสลิมะห์ในจังหวัดนราธิวาส และทำงานร่วมกับองค์กรเครือข่ายสตรีและเยาวชนในพื้นที่ในภารกิจทางสังคมต่าง ๆ ได้แก่ การช่วยเหลือผู้หญิงและโครงการวัยใสใส่ใจคุณธรรมที่เน้นประเด็นท้องก่อนแต่งและการจัดงานวันเด็กที่ยึดโยงหลักการศาสนาอิสลาม

พื้นที่ปฏิบัติการ จังหวัดนราธิวาส

คุณฉายา ยะภา หรือยะฉายา (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) อดีตภาคประชาสังคมด้านการเลือกตั้งและสมาชิกสมาคมนิสิตนักศึกษาไทย ปัจจุบันเป็นข้าราชการนักพัฒนาสังคมชำนาญการ พมจ. นราธิวาส และควบตำแหน่งเป็นรองประธานชมรมข้าราชการมุสลิมะห์นราธิวาสที่ (องค์กรนี้มีผู้ชายเป็นสมาชิกด้วยแต่ไม่เยอะมาก เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือชมรมฯ ในการติดต่อมัสยิดและงานแรงงานเชิงรุก ขน แบก หาม) จดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์เมื่อปี 2554 มีภาคีองค์กรที่ทำงานร่วมกันเสมออีก 2 องค์กรคือ ชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาส และ ชมรมมุสลิมะห์นราธิวาส ซึ่งการเป็นข้าราชการในสายตาของยะยะห์เป็นสิ่งที่ยืดต่อการทำงานเพื่อสังคมเป็นอย่างมาก

“พอเราเป็นข้าราชการ คนก็จะเชื่อมั่นเรา ให้ความยอมรับเรา งานจิตอาสาของเราก็จะได้การตอบรับจากชาวบ้านมาก ๆ การเรียกรับเงินอะไรอย่างนี้ก็ทำได้ง่าย ตอนแพคถุงยังชีพช่วยน้ำท่วมเนี่ยได้แรงจากชาวบ้านเยอะ” (ฉายา ยะภา, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2561)

ชมรมฯ เข้าร่วมกับทำงานกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมชายแดนใต้จากการรู้จักกับคุณรอฮิตะห์ ปูชูและอาจารย์ชรอยาผ่านงานผู้หญิงและการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ ก่อนจะขยับจากสายสัมพันธ์เชิงบุคคลมาสู่สายสัมพันธ์เชิงองค์กรเมื่อได้รับการติดต่อให้ส่งตัวแทนเข้าประชุมในเวทีต่าง ๆ ที่กลุ่มผู้หญิงจัดขึ้น แต่ทั้งนี้ยะฉายาไม่ได้มองว่างานของชมรมเป็นงานเชิงสันติภาพโดยตรงโดยเฉพาะอย่าง

ยิ่งกระบวนการสันติภาพแบบทางการ เพราะก็พยายามมองว่าบางขั้นตอนของกระบวนการสันติภาพนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับตน

“เราก็ไม่ได้คิดว่างานที่เราทำเป็นงานสันติภาพอะไรไปซะทั้งหมดหรอกนะ มันไม่ได้เกี่ยวกับเรานะบางงาน เราไม่ได้ไปมีหน้าที่รับผิดชอบอะไรตรงนั้น ถ้าอันไหนเรามองว่ามีประโยชน์เกี่ยวข้องกับเราเราก็ไปด้วย เช่นซื้อลงไปด้วย แต่ถ้าไม่ใช่เราก็ไม่เอา”
(ฉายา ยะภา, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2561)

8) ชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาส

ผู้แทนองค์กร คุณซารีนา เจ๊ะเลาะ

ภารกิจ มีหน้าที่เป็นผู้นำการทำฮาลาเกาะห์ หมายถึงการนั่งตั้งวงอ่านอัลกุรอานในซูเลาะห์ที่ได้รับมอบหมายและอธิบายความหมายข้อความในคัมภีร์อัลกุรอานแก่สมาชิกในครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้ยังมีสถานะเป็นฝ่ายกิจกรรมสตรีของคกกอิสลามน.นราธิวาส และรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสตรีและเด็ก รวมทั้งพัฒนาศักยภาพภรรยาอิหม่าม คอเต็บ บิลาล ในทุกอำเภอของจังหวัดนราธิวาส พวกเขาทำงานภายใต้สำนักงานอิสลามจังหวัดนราธิวาส

พื้นที่ดำเนินงาน จังหวัดนราธิวาส

คุณซารีนา เจ๊ะเลาะ หรือก๊ะซารีนา (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) นอกจากจะเป็นผู้แทนแล้วเธอยังดำรงตำแหน่งประธานชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาสด้วย ชมรมของก๊ะซารีนาจดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ มีสมาชิกทั้งหมด 386 คน มีกรรมการของชมรมจำนวน 16 คน สมาชิกของชมรมทั้งหมดเป็นภรรยาของคณะกรรมการอิสลามจังหวัดนราธิวาส พวกเขาทำหน้าที่อยู่ในฝ่ายกิจกรรมสตรีของโครงสร้างการบริหารของคณะกรรมการอิสลามนราธิวาสซึ่งนั่นทำให้พวกเขาทั้งหมดเป็นเพื่อนกัน ในแต่ละวันหน้าที่ประจำของพวกเขาคือการทำฮาลาเกาะห์ คือเป็นผู้นำการอ่านอัลกุรอานบทประจำวันตามที่คณะกรรมการอิสลามนราธิวาสแจ้งมาและอธิบายความหมายของเนื้อความในบทที่อ่านไปแก่คนในชุมชน แม้ไม่มีรายได้แต่ก็เป็นงานที่สนุกและมีความสุขที่จะได้ทำ

ชีวิตส่วนตัวของก๊ะซารีนาคือการเป็นแม่บ้านดูแลลูก ดูแลสามี เมื่อสามี (นายซาฟีวี เจ๊ะเลาะ) เข้ารับตำแหน่งประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ก๊ะก็ได้เป็นประธานชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาสทันทีตามตำแหน่งของสามี งานช่วยเหลือที่ก๊ะทำอยู่นี้เป็นงานที่ทำโดยตำแหน่งเพื่อช่วยเหลือสามี มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้หญิงและชาวบ้านในพื้นที่ในการเป็นผู้ประสานทุกข์ชาวบ้านให้แก่อิหม่ามได้รับทราบ

“เรื่องไหนที่ชาวบ้านในสังคมไม่กล้าบอกอิหม่าม เราก็รับเรื่องแทนพวกเขา เช่น การร้องเรียน การฟ้องหย่า การทะเลาะในครอบครัว ลูกชายไปติดยาไม่ดูแลครอบครัว ผู้หญิงและชาวบ้านเขาอยากจะทำให้ผู้หญิงด้วยกันมารับเรื่องตรงนี้มากกว่าที่จะเป็นอิหม่าม เราก็ช่วยในส่วนตรงนี้” (ซารีนา เจ๊ะเลาะ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

ชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาสจดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์กับ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนราธิวาสตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 แต่เริ่มทำงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ภารกิจในช่วงแรกคือการหาเงิน หาอาชีพให้กับสมาชิกสตรีในชมรม งานที่ทำในช่วงนั้นเช่นการทำของว่างบริการแก่ผู้ที่จัดประชุมในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส เป็นต้น นอกจากนี้ ชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาวยังมีรูปแบบการทำงานเชิงเครือข่ายกับองค์กรมุสลิมะห์ในพื้นที่อีก 2 องค์กรได้แก่ 1) ชมรมข้าราชการมุสลิมะห์ และ 2) ชมรมมุสลิมะห์นราธิวาส ซึ่งมีเพียงชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาสและชมรมข้าราชการมุสลิมะห์เท่านั้นที่เข้าร่วมเป็นองค์กรสมาชิกคณะทำงานฯ

การเข้ามาทำงานร่วมกับคณะทำงานฯและงานประเด็นสันติภาพนั้นเกิดขึ้นจากการเชิญของอาจารย์โชรยา ที่รับทราบว่าก๊ะซารีนาทำงานกับผู้หญิง แม้มายที่เป็นเหยื่อจากความรุนแรง มีความรู้เรื่องความรุนแรงในครอบครัว ทำงานกับเด็กและใกล้ชิดกับคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส พวกเธอเข้ามาทำงานด้านสันติภาพด้วยจิตอาสาล้วน ๆ

“เนี่ยนะ การเดินทางมาประชุมแต่ละครั้งเดินทางก็ไกล บางทีข้ามเขา บางคนมาจากจะแนะ ไม่มีค่าเดินทางให้แต่เราก็มาเพราะเรามาด้วยใจ มารวมกลุ่ม มาร่วมพูดคุย มันเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่นะในความรู้สึกก๊ะ เวลาเราต้องการคนมาช่วยงานอะไรนี้ทำได้เลย สองร้อยสามร้อยคนแป๊บเดียว รวดเร็วมาก มันสวยงาม มันมีพลังมาก มันมีความสุข” (ซารีนา เจ๊ะเลาะ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

9) สมาคมสวัสดิการมุสลิมะห์จังหวัดยะลา

ผู้แทนองค์กร 1) คุณนิเต๊ะ อิตเตแล 2) คุณสุไฮลา ตือเร๊ะ

ภารกิจ ช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และสร้างอาชีพและดูแลเด็กกำพร้า

พื้นที่ปฏิบัติงาน จังหวัดยะลา

คุณนิเต๊ะ อิตเตแล หรือก๊ะนิเต๊ะ (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เป็นหนึ่งในทีมแกนนอนของคณะทำงานฯ ด้วยเหตุนี้จึงต้องส่งตัวแทนจากองค์กรอีกคนหนึ่ง คือ คุณสุไฮลา ตือเร๊ะ (จากนี้จะเรียกว่า “เต๊ะ”) ซึ่งเป็นลูกสาวมาเป็นผู้แทนองค์กรในการประสานงานกับคณะทำงานฯ สมาคมสวัสดิการมุสลิมะห์จังหวัดยะลาเริ่มต้นจากเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้หญิงใน

พื้นที่จังหวัดยะลาตั้งแต่ปี 2537แต่เพราะต้องการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในวงกว้าง ให้มีอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้ กะนิเตาะห์จึงนำองค์กรไปจดทะเบียนนิติบุคคลเป็นสมาคมและจัดตั้งสำเร็จในปี 2558

“เราอยากให้เป็นนิติบุคคลเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ด้านอาชีพ ให้มีอาชีพ จากที่แต่เดิมมีแค่เงินสมทบเล็ก ๆ น้อย ๆ พอมาตั้งสมาคมเป็นนิติบุคคลเราก็จะสามารถของงบประมาณภายนอกได้ และได้ความเป็นทางการ ได้การยอมรับ มีระบบการจัดการภายใน การบริหารจัดการภายในองค์กรดีขึ้น อยากให้ภายนอกยอมรับองค์กรของเรา เรามีตัวตนมากขึ้น เข้างานกับภาครัฐได้ เขาเชื่อถือเรา การผ่านโครงการขอทุนจากที่ไหน ๆ ก็จะช่วย เพราะมีการรายงาน สามารถทดสอบตรวจสอบเราได้ และเราเองจะได้มีวินัยตัวเอง พัฒนา ยกระดับตัวเองได้ด้วย”(นิเตาะ อีเตแล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

ก่อนที่จะมาทำสมาคมฯ กะนิเตาะห์มีอาชีพส่วนตัวคือทำนา ทำสวนและรับจ้างแต่งหน้าทำผม (“สมัยก่อนเขาไม่พกผ้ากันหรือกผู้หญิงนะ เพิ่งมาพกเมื่อไม่กี่ปีนี่เอง ก็เลยยังทำผมเกล้าผมสวย ๆ กันได้”) ในขณะที่เต๊ะเป็นเพียงนักศึกษาปริญญาตรีธรรมดาที่ช่วยแม่ทำงานสมาคมฯ ทำให้เต๊ะได้มีโอกาสรู้ว่าประเด็นทางสังคมที่กลุ่มผู้หญิงขับเคลื่อนนั้นมีมากมาย

“ตอนแรกหนูก็ไม่รู้หรือว่าแม่กับพวกกลุ่มผู้หญิงเขาทำอะไร แต่พอแม่พาไปไหนมาไหนด้วย มาช่วยแม่ทำงานเอกสารก็รู้มากขึ้น ว่าพวกผู้หญิงเขาทำ เขาเรียกร้องอะไรอะไรให้ชาวบ้านในพื้นที่เยอะแยะ ก็เลยสนใจ ภูมิใจ”(ระหว่างให้สัมภาษณ์เต๊ะยิ้มและมีดวงตาระยิบระยับตลอดเวลาเมื่อพูดถึงการขับเคลื่อนทางสังคมของกลุ่มผู้หญิง – ผู้ศึกษา) (สุไฮลา คือเร๊ะ, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

ยิ่งเมื่อกะนิเตาะพาสมาคมฯเข้ามาทำงานด้านสังคมเต็มตัวจากการส่งประกวดสหกรณ์ออมทรัพย์ตำบลระดับประเทศและได้รับรางวัลชนะเลิศ สมาคมของกะนิเตาะก็ยังถูกมองเห็นจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐและคนของส่วนกลาง ทำให้วันหนึ่งเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้นกับกะนิเตาะ เมื่อโรงงานกรีโอปิยะ (ข้าวเกรียบปลามลายู) ของสมาคมฯถูกกลุ่มผู้ไม่หวังดีวางระเบิดจนเสียหายทั้งหมดซึ่งเหตุการณ์นี้กะนิเตาะรู้อยู่แกล้งใจว่าเป็นเพราะอะไร

“เราติดต่อกับภาครัฐ จนท.รัฐลงมาหาเราเยอะ คนจากอำเภอก็เข้าหาเรา ภาครัฐก็เข้าหาเรา ดังนั้นเราเลยเป็นเป้าให้เขามาวางระเบิด ดีที่ดับเพลิงทัน แต่โรงงานวอดวายหมด”(นิเตาะ อีเตแล, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

2. กลุ่มงานสันติภาพ เยียวยา ช่วยเหลือเหยื่อ

1) เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (Civic Women)

- ผู้แทนจากองค์กร 1) คุณไชรยา จามจรี 2) คุณนิฮ์สน๊ะ กูโน
- ภารกิจ ดำเนินกระบวนการเยียวยาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเยี่ยมเยียน การเสริมอาชีพ การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพ การถ่ายทอดเรื่องเล่าผ่านหนังสือและสื่อบริการโทรทัศน์
- พื้นที่ดำเนินงาน 3 จังหวัดชายแดนใต้และ 4 อำเภอใน จ. สงขลา คืออำเภอจะนะ เทพานาทวี และสะบ้าย้อย

คุณไชรยา จามจรี หรืออาจารย์ไชรยา (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เป็นประธานเครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ หรือ Civic Women (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) แต่เนื่องจากอาจารย์ไชรยาเป็นแกนนำของคณะทำงาน จึงส่ง คุณนิฮ์สน๊ะ กูโน หรือก๊ะนะ (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) มาทำหน้าที่ผู้แทนองค์กรอีกคนหนึ่ง Civic Women เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์กรือเซะและเหตุการณ์ตากใบด้วยความศรัทธาในฮาดีสของนบีมุฮัมมัดว่า “มุสลิมคือเรือนร่างเดียวกัน ส่วนใดเจ็บปวดส่วนที่เหลือย่อมเจ็บปวดตามไปด้วย” (ไชรยา จามจรี, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2561) ด้วยเหตุนี้พวกเธอจึงไม่อาจเพิกเฉยต่อการสูญเสียที่เกิดขึ้นได้ และได้กลายเป็นแรงผลักดันในการทำงานของพวกเธอ อาจารย์ไชรยาเป็นข้าราชการประจำตำแหน่ง นักวิชาการศึกษานักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนืองมหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์วิทยาเขตปัตตานี และก๊ะนะ คือนักศึกษาจากสถาบันเดียวกันกับอาจารย์ไชรยาที่เข้ามาทำงานกับ Civic Women หลักเรียนจบปริญญาตรี โดยทำหน้าที่เป็นผ่านธุรการของ Civic Women แล้วยังทำหน้าที่ฝ่ายเอกสารและสายวิชาการให้กับคณะทำงานด้วย

“เวลาพวกเราจะออกแถลงการณ์หรือทำประชุม เอกสารประชุมอะไรอย่างงี้ก็จะเป็นอาจารย์ไชรยา ตัวพี่และพี่ทีม Civic Women ทำเอกสาร แก่ภาษาให้สละสลวย ตรวจคำผิดด้วยอะไรอย่างงี้” (นิฮ์สน๊ะ กูโน, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2561)

Civic Women รับทุนโดยตรงกับ UN Women มาสิบกว่าปีเพื่อทำประเด็นเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบโดยการเยียวยานั้นจะอยู่ในรูปแบบของการเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ ให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ชาวบ้านที่สมาชิกในครอบครัวถูกควบคุมตัวและให้เงินและช่องทางสนับสนุนด้านการศึกษาแก่ครอบครัวที่ไปเยียวยาผ่านกองทุนแม่และเด็กที่ทุกข์ยากจังหวัดชายแดนใต้

“ให้พวกเขาได้รู้ว่าถ้าเราเป็นญาติมีสิทธิทำอะไรได้บ้าง เจ้าหน้าที่เขามักไม่ให้เข้าเยี่ยมผู้ต้องหาทั้ง ๆ ที่ญาติมีสิทธิขอเข้าเยี่ยมได้ ก็เพราะเขากลัวญาติจะเห็นว่ามีการร้องเรียนการซ้อมทรมาน มันมีจริง ๆ นะ และก็ ให้ความรู้แก่ชาวบ้านถึงขั้นตอนทางการจับกุมว่าอย่าเซ็นเอกสารมั่วซั่ว ชาวบ้านเขาเชื่อเจ้าหน้าที่เิงว่าเซ็นว่ามี การ

เข้ามาตรวจค้นแต่พอมารู้อีกทีเอกสารที่เซ็นไปคือเอกสารยอมรับสารภาพ ชาวบ้าน เขาไม่อ่านเอกสารไง เราก็ต้องบอกเขาว่าให้เขาอ่านก่อนและก็ช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคดีความมั่นคงด้วย ” (นิฮัสนะ กูโน, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2561)

นอกจากนี้ยังทำกิจกรรมสานเสวนา เวทีสันติสนทนา ทำสื่อเผยแพร่กิจกรรมของ Civic Women ทางรายการนักข่าวพลเมืองช่องไทยพีบีเอส ทำรายการวิทยุ และการทำหนังสือถ่ายทอดเรื่องราวของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจำนวน 2 เล่ม คือ เสียงแห่งความหวัง และ หลั่ง รอย ยิ้ม

“เราทำสื่อ เราพยายามทำสื่อมาก ๆ เลย์รูมี๊ยว่าทำไม เพราะเราอยากให้ข้อมูลของพวกเรากลับออกไปคนคนภายนอกได้รับรู้ ว่ามันยังมีเรื่องดีดี ไม่ใช่มีแค่เสียงปืนเสียงระเบิดในพื้นที่ เช่นการช่วยเหลือของชุมชน การส่งเสริมอาชีพอย่างนี้ และก็เราอยากให้เขาได้ยินได้รู้ว่าผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบเขามีชีวิตอยู่ยังไงในพื้นที่ บางคนนะที่เพิ่งออกจากคุกจากกรณีครูจูลินที่กุจลือปะนะ ออกมาจากคุกแล้วทำอะไรไม่เป็นเลยนะ เขาว่าทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวมันเปลี่ยนไปหมด เราอยากให้คนข้างนอกได้รู้เรื่องราวแบบนี้” (นิฮัสนะ กูโน, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2561)

2) เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้แทนองค์กร คุณรอกีเยะ นิมะ

ภารกิจ ทำงานกับสตรีผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัวและสถานการณ์ความไม่สงบ พัททษ์สิทธิและส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายองค์กรสตรี บูรณาการการทำงานร่วมกับภาครัฐเพื่อกลไกที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพิัททษ์สิทธิและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเด็กและสตรีโดยรวม มีแผนการที่ชัดเจน มีบุคลากรที่มีทักษะและมีงบประมาณที่เพียงพอ

พื้นที่ดำเนินงาน จังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส

คุณรอกีเยะ นิมะหรือที่คณะทำงานเรียกเธอในชื่อ กะยูกาบัง (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เนื่องจากชื่อเล่นของเธอคือยู อาศัยอยู่อำเภอกาบัง เธอเป็นรองประธานเครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ เขตรับผิดชอบจังหวัดยะลา โดยมีประธานคือ คุณรอซิดะ ปูชู เครือข่ายนี้ก่อตั้งมาเมื่อปี 2550 มีมูลนิธิเพื่อนหญิงเป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนงบประมาณ มีสมาชิกรวม 4 จังหวัดมากกว่า 5000 คนและกำลังจะขอจัดตั้งเป็นสมาคมเนื่องจากเป็นข้อกำหนดของ OXFAM ผู้ให้ทุนรายใหม่ (รอซิดะห์ ปูชู, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2561) เครือข่ายนี้มีกลุ่มองค์กร

สมาชิกที่ร่วมก่อตั้งทั้งสิ้น 11 องค์กร ในปัจจุบันเติบโตและแยกไปดำเนินกิจกรรมขององค์กรตัวเอง หนึ่งในนั้นคือเครือข่ายผู้หญิงเพื่อสันติภาพ ที่ปัจจุบันเป็นหนึ่งในองค์กรสมาชิกแกนนำของ คณะทำงานฯ

ก๊วยก๊วยบังในอดีตเคยเป็นทั้ง อสม.และสมาชิกสภาอบต. และเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงทั้งสองรูปแบบคือความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงจากสถานการณ์ความขัดแย้ง โดยก๊วยก๊วยบังได้ให้ข้อสังเกตว่า “คนที่ทำงานกับเครือข่ายกะรอยชิตะห์ ส่วนมากจะทำงานตั้งต้นหรือเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัวทั้งสิ้น”(รอกียะ นิมะ, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

3) เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (B4P)

ผู้แทนองค์กร 1) คุณลม้าย มานะการ 2) คุณกันตภัทร ทวีผลทรัพย์
ภารกิจ ดำเนินกิจกรรมด้านสันติภาพและเสริมสร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวพุทธและชาวมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้
พื้นที่ปฏิบัติงาน 3 จังหวัดชายแดนใต้

คุณลม้าย มานะการ หรือพี่ลม้าย (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เป็นผู้แทนจากเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพแต่เนื่องจากพี่ลม้ายเป็นแกนนำของคณะทำงานฯ ดังนั้นทางเครือข่ายชาวพุทธฯจึงให้ คุณกันตภัทร ทวีผลทรัพย์ หรือพี่กันตภัทร (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เป็นผู้แทนองค์กรอีกคนหนึ่ง เครือข่ายชาวพุทธฯรวมตัวกันในปี 2556 และเริ่มก่อตั้งในปี 2558 ภายใต้แกนนำร่วม (เรียกว่า ผู้ประสานงาน) ชาย – หญิง คือคุณรักชาติ สุวรรณ พี่ลม้าย และพี่กันตภัทร รับทุนจากมูลนิธิเอเชียเพื่อทำการศึกษาและลงพื้นที่สร้างสันติภาพกับกลุ่มคนพุทธในกิจกรรมต่าง ๆ โดยที่เมื่อทำงานร่วมกับ คณะทำงานฯ ข้อเสนอของคนพุทธที่ปรากฏในผลงานของคณะทำงานก็คือประชากรที่เครือข่ายชาวพุทธฯเข้าพบเพื่อเก็บข้อมูลจริงทั้งสิ้น

พี่กันตภัทรดั้งเดิมเป็นคนปัตตานีที่ไปเรียนต่อกรุงเทพและทำงานที่กรุงเทพฯยาวนานกว่า 11 ปีในฐานะนักข่าวสายเศรษฐกิจการเมือง เมื่อกลับมาบ้านเกิดก็ได้มาทำงานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต.) ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้พี่กันตภัทรสนใจที่จะทำ ความรู้จักคนในชุมชนของตน

“ได้มาทำงานที่ รพสต ไปช่วยงานอนามัยในหมู่บ้าน ช่วยทำข้อมูล เอาข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ สมัยก่อนคนทำคอมพิวเตอร์ได้มันมีน้อย เราก็เลยได้ไปทำตรงนั้น อยู่ประมาณ 3-4ปี ทำให้รู้จักคนในชุมชน ข้อมูลคนในชุมชน ต่อมาก็ขยายไปทำงานจัด

กิจกรรมร่วมกับคนอื่น ในอำเภอปะนาเระ ก็ทำให้ยิ่งรู้จักคนมาก ๆ ขึ้น” (กัณฑ์ทร ทวีผลทรัพย์. สัมภาษณ์. 24 พฤศจิกายน 2561)

พีกัณฑ์ทรเข้ามาสู่แวดวงงานสันติภาพจากการเข้าร่วมเวทีหนึ่งที่จัดโดยเครือข่ายชาวพุทธฯ ซึ่งเนื้อหาเชิงสันติภาพที่พูดถึงบนเวทีนั้นทำให้เธอรู้สึกสนใจและตัดสินใจเข้าร่วมอีกครั้งในเวทีต่อมา ซึ่งในเวทีที่สองนี้ที่เธอได้รู้จักกับพี่ม้ายและได้กลายเป็นเพื่อนร่วมงานมาจนถึงปัจจุบัน ความสนใจของเธออีกประการหนึ่งในการเข้ามาทำงานสันติภาพคือความประทับใจที่เห็นผู้หญิงมุสลิมกล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็นในขณะที่ผู้หญิงชาวพุทธยังไม่กล้าขนาดนั้น

“ผู้หญิงมุสลิมเข้มแข็ง มีความคิด พูดถึงความรุนแรง ความขัดแย้ง สันติภาพ ซึ่งเป็นเรื่องผู้หญิงพุทธไม่พูด หรืออาจเป็นเพราะเราอยู่ในสังคมพุทธที่ไม่พูดเรื่องนี้ เรามาเห็นก็รู้สึกทึ่งและกลัวความกล้าเปิดใจของคนมุสลิม” (กัณฑ์ทร ทวีผลทรัพย์. สัมภาษณ์. 24 พฤศจิกายน 2561)

4) สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ (We Peace)

ผู้แทน 1) คุณปาติเมาะ เปาะอิตตาโอ๊ะ 2) คุณแวรอสนะฮ์ ดีเยาะ

ภารกิจ เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบด้วยการจัดให้มี

โครงการรับปรึกษา ประสานงานภาครัฐ เยียวยา และให้กำลังใจแก่ผู้
ได้รับ

ผลกระทบและหาช่องทางในการช่วยเหลือด้านครอบครัวเพื่อให้สามารถอยู่

ในสังคมและชุมชนได้ อบรมสตรีพัฒนาศักยภาพ

พื้นที่ดำเนินงาน 3 จังหวัดชายแดนใต้

คุณปาติเมาะ เปาะอิตตาโอ๊ะ หรือพี่เมาะ (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เป็นประธานสมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ หรือ We Peace (จากนี้จะเรียกว่า วีพีช) และเป็นแกนนำของคณะทำงานอีกทั้งลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อพรรครวมพลังประเทศไทยด้วยเหตุนี้จึงส่งคุณแวรอสนะฮ์ ดีเยาะ หรือ กะลาล่า (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) มาทำหน้าที่ผู้แทนองค์กรอีกคนหนึ่ง วีพีชได้รับการจดทะเบียนเป็นสมาคมและเคยมีชุดทีมงานประจำสมาคมแต่เนื่องจาก USAID ไม่ต่ออายุงบประมาณทำให้ในปัจจุบันเหลือทีมงานประจำสำนักงานเพียงสองคนคือกะลาล่าและพี่เมาะและรับทุนบางครั้งบางคราวจากมูลนิธิเอเชีย วีพีชพัฒนามาจากงานกลุ่มสิทธิสตรี เคยเป็นลูกข่ายของ เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวงหาสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก่อตั้งเมื่อปี 2547 สมาชิกรวมสามจังหวัดมีมากกว่า 890 คน

ก๊ะลาล่าเป็นมุสลิมมะห์มายที่เปรี๊ยะวมากคนหนึ่ง เธอนิยามตัวเองว่าเธอเป็นคน “อ้อร้อ” เธอเคยทำงานเป็นประธานกลุ่มแม่บ้าน เธอมีลูกชายสี่คนที่อยู่ในวัยที่สามารถดูแลตัวเองได้ในระดับหนึ่ง เธอเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกวีพีซหลังจากที่พี่เมาะเล็งเห็นถึงความคล่องแคล่วและเข้าสังคมเก่งของเธอจึงชวนเธอมาทำงานกิจกรรมภาคประชาสังคม เธอเรียกพี่เมาะว่า “บอส” (แวรอสนะฮ์ ดีเยาะ , สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

“ตอนนี้บอสเขาก็ต้องลงงานการเมือง วัน ๆ หนึ่งไม่เคยได้อยู่ติดที่ คีนนี้จะได้นอนจังหวัดไหนยังไม่รู้เลยบางที ก๊ะนี่ก็ต้องตามบอสทุกวัน ดีที่ช่วงนี้วีพีซยังไม่มีทุนเข้า ก็เลยลงงานการเมืองอย่างเดียว” (แวรอสนะฮ์ ดีเยาะ, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

5) เครือข่ายสตรีธรรมาภิบาลชายแดนใต้

ผู้แทนองค์กร คุณพาสี๊ะ ท้วงมาม
 ภารกิจ เหยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในทุกมิติ และหนุนเสริมการทำงานร่วมกับองค์กรในพื้นที่อื่น ๆ เช่น เครือข่ายชุมชนศรัทธา สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ
 พื้นที่ดำเนินงานใน 3 จังหวัดชายแดนใต้

พาสี๊ะ ท้วงมาม หรือก๊ะตุ๊กก๊ (จากนี้จะเรียกเธอด้วยชื่อนี้) เป็นมุสลิมมะห์ร่างเล็กที่มีท่าทางคล่องแคล่ว เธอเคยอาศัยที่กรุงเทพฯพักหนึ่งแต่เมื่อสามีประสบอุบัติเหตุทำให้ไม่สามารถทำงานในกรุงเทพฯได้อย่างคล่องตัวอีกจึงกลับมาที่ยะลาและเปิดกิจการร้านอาหารตามสั่งริมเขื่อนบางกลาง ชายดิบขายดีอย่างมาก กลุ่มลูกค้ำมีตั้งแต่คนธรรมดาไปจนถึงเจ้าหน้าที่รัฐระดับใหญ่โต แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ปี 2547 กลุ่มลูกค้ำก็หายไปจนหมด เธอต้องปิดกิจการและเธอก็หันไปทำงานภาคประชาสังคมจากการเข้ามาทำงานของชมรมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทยในโครงการรณรงค์โรคเอดส์ และได้พบกับพินิจจากเครือข่ายชุมชนศรัทธา จึงได้ทำงานกับพินิจ รับผิดชอบในจังหวัดยะลา ก่อนจะขยับขยายมาทำงานกับวีพีซให้พี่เมาะและแยกตัวออกมาเป็นเครือข่ายผู้หญิงธรรมาภิบาลชายแดนใต้ซึ่งเป็นองค์กรที่แยกออกมาจากวีพีซและทำงานภายใต้วีพีซ

“มาทำงานให้วีพีซก็เริ่มจากความรุนแรงในครอบครัว ตอนนี้ทำเรื่องความรุนแรงทุกมิติของผู้หญิงและพอพี่เมาะให้แตกสาขาออกมาเป็นเครือข่ายผู้หญิงธรรมาภิบาลฯ ก็หันมาทำเรื่องเหยียวยา” (พาสี๊ะ ท้วงมาม, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2561)

ปัจจุบันกะตุ๊กก็ยังเป็นดีเจ จัดรายการวิทยุให้กับมูลนิธิพิทักษ์สตรีและเด็กในประเด็นรณรงค์ต่อต้านการค้ามนุษย์ในประเทศมาเลเซีย ทำงานให้ สปสช. และเป็นผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อในนามพรรคครูไทยพัฒนาประเทศด้วย

ตลอดการทำงานของกะตุ๊กก็ เธอพบว่าเธอสนิทสนมและไว้วางใจกับกลุ่มคนพุทธเป็นอย่างมาก เมื่อกะมีปัญหาหรือต้องการผู้ปรับทุกข์ พี่ม้ายและสมาชิกอีกคนหนึ่งในเครือข่ายชาวพุทธจะเป็นคนที่กะตุ๊กก็พูดคุยด้วยเสมอ ช่องว่างระหว่างการทำงานของกลุ่มคนต่างศาสนาสำหรับกะตุ๊กก็แล้วไม่ใช่ประเด็นที่ต้องกังวล

3. กลุ่มงานเด็กและเยาวชน

1) มูลนิธิเพื่อการศึกษาและการเยียวยาเด็กกำพร้า (FECO)

ผู้แทนองค์กร 1) คุณตัสนีม เจ๊ะตุ 2) คุณมันนา เหล็บเลิศ
ภารกิจ สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า และเปิดฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมครูโดยเน้นใช้หลักธรรมทางศาสนาอิสลาม
พื้นที่ดำเนินงาน 3 จังหวัดชายแดนใต้

คุณตัสนีม เจ๊ะตุ หรือกะตัสนีม (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เป็นประธานมูลนิธิฯและเนื่องจากกะตัสนีมได้รับเลือกให้เป็นแกนนำของคณะทำงานฯ กะตัสนีมจึงส่งคุณมันนา เหล็บเลิศ หรือ กะจี (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) ซึ่งเป็นลูกสาวมารับหน้าที่เป็นผู้แทนองค์กรอีกคนหนึ่ง กล่าวได้ว่ากะจีเป็นอีกกรณีหนึ่งของบุคคลที่เข้าทำงานภาคประชาสังคมจากการชักนำของบุคคลในครอบครัวซึ่งในที่นี้ก็คือมารดา กะตัสนีมทำงานกับชาวบ้านในฐานะนักการเมืองมาเป็นเวลานานตั้งแต่การเป็นผู้ใหญ่บ้าน การเป็นสมาชิกสภาจังหวัดนราธิวาส (ปัจจุบันยังพบว่าคนที่รู้จักกะตัสนีมหลายคนเรียกกะตัสนีมว่า สจ.ตัสนีม – ผู้เขียน) จนถึงปัจจุบันที่เธอลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบแบ่งเขตในนามพรรคพลังประชารัฐ สำหรับกะจินั้น เธอเป็นลูกสาวคนกลางของกะตัสนีม เพิ่งกลับมาจากการศึกษาต่อด้านศาสนาที่ประเทศซาอุดีอาระเบียและปัจจุบันร่วมทำธุรกิจทัวร์กับพี่สาวของเธอ

องค์กรของกะตัสนีมนี้ได้รับการจดทะเบียนเป็นมูลนิธิ สมาชิกขององค์กรทุกคนคือคนในครอบครัวของกะตัสนีมและมีองค์กรภาคีคือศูนย์ประสานงานเครือข่ายการช่วยเหลือเด็กกำพร้า 4 จังหวัดชายแดนใต้ ของกะตัสนีม (จะกล่าวถึงในลำดับต่อไป) ที่จะทำหน้าที่ส่งเด็กกำพร้าที่เธอได้รับประสานมา และกะตัสนีมยังสร้างโรงเรียนสำหรับเด็ก ๆ ในมูลนิธิและลูก ๆ ของชาวบ้านในพื้นที่แห่งนั้น (เจาะไอร้อย) ด้วย ชื่อว่าโรงเรียนรุ่งอรุณอิสลามวิทยา ก่อนหน้าที่จะตั้งเป็นมูลนิธิ กิจกรรมนี้ของกะตัสนีมถือเป็นกิจกรรมหนึ่งในฐานะสมาชิกของวีพีช สำหรับประเด็นเด็กกำพร้า กะตัสนีมพูดถึงข้อสังเกตสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับแนวโน้มเด็กกำพร้าและความรุนแรงภายในพื้นที่ ว่า

“ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ จำนวนเด็กกำพร้ามีเยอะขึ้นมาก จนตอนนี้กะต้องสร้างโรงนอนเพิ่มแล้วเนี่ย เหตุการณ์ก็รุนแรงขึ้นทุกวัน ตอนนี้เคลสเด็กที่กะรับนะส่วนมากจะเป็นเคลสฉุกเฉินนะ พวกพ่อแม่หนี พรก. เอาลูกไปด้วยไม่ได้ก็เอามาฝากไว้กับกะ พ่อถูกคดีความมั่นคงแม่ต้องไปทำงานทำในเมือง ก็เอาลูกมาฝากไว้ที่นี่ น่าสงสารมาก ๆ ” (ตัสนิม เจ๊ะตุ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2561)

2) ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการช่วยเหลือเด็กกำพร้า จังหวัดชายแดนใต้ 4

ผู้แทนองค์กร คุณเตหะวอ สาและ

ภารกิจ เยียวยาหญิงม่ายและครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบและเป็นศูนย์ประสานงานด้านการศึกษา การหาครอบครัวอุปถัมภ์และส่งต่อเด็กกำพร้าไปยังสถานที่ดูแลที่เหมาะสม

พื้นที่ดำเนินงาน จังหวัด สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

คุณเตหะวอ สาและ หรือ กะต๊ะ (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เป็นคนโคกโพธิ์ก่อนที่จะย้ายมาอยู่ที่ปาลัตหลังจากแต่งงานมีครอบครัว กะต๊ะเคยเป็นครูอยู่ที่จังหวัดกาฬสินธุ์ประมาณ 9 - 10 ปี ก่อนย้ายกลับมาที่ปัตตานีและเป็นครูที่นี่ ระหว่างที่เป็นครูก็ได้เข้ามาทำงานภาคประชาสังคมจากการเป็นจิตอาสาเยียวยาแม่ผู้ได้รับผลกระทบร่วมกับกลุ่มพี่ม่าย กลุ่มอาจารย์ไชรยาในโครงการดับบ้านดับเมืองและโครงการชีวิตสาธารณะร่วมกับมูลนิธิชุมชนท้องถิ่นอยู่

“ช่วงปี 48 49 งานภาคประชาสังคมที่นี่เขาจะจัดวง think tank มาตลอด มีอาจารย์บงกช ณ สงขลา ที่อยู่สำนักส่งเสริมการศึกษา ที่เดียวกับอาจารย์ไชรยา กะก็จะไปอาสาสมัครในวันเสาร์อาทิตย์หรือหลังเลิกงาน เข้ารับการฝึกอบรม เป็นฟาซิลิเทเตอร์ เป็นผู้ประสานงานและบางทีก็เป็นนักวิจัย” (เตหะวอ สาและ, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2561)

กะต๊ะแบ่งปันความรู้สึกว่างานเยียวยาเป็นงานที่ใช้พลังงานเยอะที่สุดและใช้กำลังคนเยอะที่สุดเพราะผู้ได้รับผลกระทบมีจำนวนมาก อีกทั้งการที่กะต๊ะเป็นครูก็ทำให้ได้รู้จักบ้านเด็กนักเรียนซึ่งช่วยให้การทำงานเยียวยาเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบของกะต๊ะสะดวกขึ้นมาก ก่อนที่ต่อมากะต๊ะจะบริจาคที่ดินของครอบครัวสร้างศูนย์เด็กเล็ก ด้วยเล็งเห็นว่าช่วงกลางวันที่คนวัยทำงานออกไปประกอบอาชีพ เด็ก ๆ ในหมู่บ้านกว่า 80 คนไม่มีคนดูแลเมื่อเปิดศูนย์เด็กเล็กก็ติดต่อกับหน่วยงานราชการหลายหน่วยเพื่อรับความช่วยเหลืออุดหนุนในด้านต่าง ๆ ซึ่งการที่กะต๊ะมีเครือข่ายมากมายทำให้ต่อมาเมื่อกะต๊ะดำเนินงานศูนย์ประสานงานเครือข่ายการช่วยเหลือเด็กกำพร้า 4 จังหวัดชายแดนใต้ จึง

อาศัยเครือข่ายเหล่านั้นเป็นทีมงานเพื่อส่งต่อเด็กกำพร้าที่กะดูแลไปยังส่วนต่าง ๆ ที่เหมาะสม ทั้งศูนย์รับเลี้ยง โรงเรียนและติดต่อหาอาชีพให้เด็ก ๆ โดยที่กะไม่มีงานในส่วนรับเลี้ยงดูแล

“กิจการศูนย์เด็กเล็กที่รับดูแลเด็กตอนกลางวันที่กะเคยทำ กะทำแล้วรู้เลยว่าเรื่องราวมันเยอะแยะมาก ต้องดูแลมากมาย เหนื่อย มีศูนย์เดียวพอ” (เตหะวอ สากล, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2561)

3) ศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา

ผู้แทนองค์กร คุณมาเรียม ซัยสันทนะ

ภารกิจ พัฒนาศักยภาพเยาวชน ปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กและจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือเด็กผู้ได้รับผลกระทบ

พื้นที่ดำเนินงาน จังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

คุณมาเรียม ซัยสันทนะ หรือพี่มาเรียม (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เป็นมุสลิมมะห์ที่ไม่สวมฮิญาบและมักรับหน้าที่เป็นพิธีการดำเนินรายการในกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะทำงานเสมอ ซึ่งการที่พี่มาเรียมไม่สวมฮิญาบนั้นแ่งหนึ่งพี่มาเรียมอดสงสัยไม่ได้ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เธอไม่เป็นที่ยอมรับหรือไม่

“เนี่ย มีคนมาสัมภาษณ์ที่ก็ตั้งเยอะแยะมากมายนะ แต่ก็ไม่เคย...เห็นว่าจะเผยแพร่อะไรที่ไหน สงสัยเป็นเพราะพี่ไม่ได้สวมฮิญาบ เขาคงมองว่าเป็นตัวอย่างไม่ดีมั้ง” (มาเรียม ซัยสันทนะ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2561)

พี่มาเรียมเป็นอีกหนึ่งผู้หญิงที่มีตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมมากมายและไม่ได้ทำงานประจำจึงสามารถพูดได้ว่าเป็นภาคประชาสังคมเต็มตัว ประเด็นที่พี่มาเรียมขับเคลื่อนหลัก ๆ คือผู้หญิงและเด็ก ศูนย์ฟ้าใสเป็นองค์กรที่ทำงานร่วมกับภาครัฐและเป็นองค์กรเพื่อเยาวชนเพียงองค์กรเดียวในพื้นที่ชายแดนใต้ที่ทำงานกับเด็กไทยพุทธิกรรมในศูนย์ฟ้าใสมี 5 รูปแบบได้แก่ 1) งานจัดรายการวิทยุซึ่งปัจจุบันถูกคสช.ยุบแล้ว 2) งานพัฒนาศักยภาพเยาวชนอาสาสมัครทักษะอาชีพ 3) ขับเคลื่อนด้านสิทธิเด็ก และ 4) กองทุนเกี่ยวก้อยซึ่งเป็นกองทุนช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่เด็ก ๆ และ 5) งานช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งงานเกี่ยวกับเด็กที่ศูนย์ฟ้าใสทำนั้นเป็นทั้งเด็กทั่วไปและเด็กกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งซึ่งกลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบที่ศูนย์ฟ้าใสทำงานด้วยนั้นเป็นกลุ่มเด็กที่ “ได้รับการยืนยันสามฝ่าย” 50 แล้วเท่านั้น หากไม่ใช่จะถูกส่งต่อให้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของมูลนิธิชินตารา

⁵⁰ การรับรองจาก 3 ประกอบด้วย ทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครอง เพื่อยืนยันว่าเด็กคนหนึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ไม่ใช่ลูกของกลุ่มผู้เห็นต่าง เมื่อผ่านการยืนยันสามฝ่ายแล้ว ภาครัฐ

4. กลุ่มงานสิทธิมนุษยชนและกฎหมาย

1) กลุ่มด้วยใจ

ผู้แทนองค์กร (2 คุณอัญชญา หิมมีหน๊ะ (1คุณชุกกริยะห์ บาเหะ
ภารกิจ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวผู้ต้องหาคดีความมั่นคงและให้ความรู้เรื่องกฎหมาย
พิเศษในพื้นที่ความไม่สงบ

พื้นที่ปฏิบัติงาน 3 จังหวัดชายแดนใต้และ 4 อำเภอใน จ สงขลา.

คุณอัญชญา หิมมีหน๊ะ หรือที่พวกเราชาวภาคประชาสังคมรู้จักในชื่อ พี่มุ่มตัส (จากนี้จะเรียกเธอด้วยชื่อนี้) เป็นองค์กรสมาชิกของคณะทำงานที่บูที่สุดเนื่องจากพวกเธอเป็นองค์กรที่ถูกภาครัฐจับตามองอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวผู้นำองค์กรเนื่องจากทำงานร่วมกับผู้เห็นต่าง ขับเคลื่อนประเด็นสิทธิมนุษยชน และมีหลายกิจกรรมที่สร้างความไม่สบายใจแก่รัฐ แต่เนื่องด้วยภารกิจขององค์กรที่หนักหน่วงมากมาย พี่มุ่มตัสจึงส่ง คุณชุกกริยะห์ บาเหะ หรือก๊ะยู (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) มาเป็นผู้แทนหลักขององค์กร

ก๊ะยูเป็นมุสลิมะห์สาวน้อยที่มีจิตใจเพื่อสังคม หลังจากที่เธอเรียนจบปริญญาตรีเธอก็เข้าร่วมกิจกรรมภาคประชาสังคมทันทีด้วยการเข้าร่วมโครงการสันติใจอาสาของพี่คังนรี เจริญผลพิริยะ ก่อนจะเข้ามาเป็นอาสาสมัครของกลุ่มด้วยใจและขาอีกข้างหนึ่งก็เป็นเจ้าหน้าที่ของสถาบันท้องถิ่นพัฒนาหรือ LDI ซึ่งเป็นหนึ่งในแหล่งทุนขาประจำในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยในช่วงที่เธอทำงานให้ LDI นั้นก็เป็นช่วงคาบเกี่ยวที่เธอเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้แทนองค์กรของกลุ่มด้วยใจในคณะทำงานฯและเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่คณะทำงานได้ทุนจาก LDI ที่เธอเป็นเจ้าหน้าที่แหล่งทุนในการทำโครงการขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้ หรือโครงการ C ด้วยเช่นกัน ดังนั้นสถานะทางการทำงานของเธอในช่วงเวลานั้นก็คือว่าทับซ้อนไม่ใช่น้อย

2) เครือข่ายอาสาสมัครยุติธรรมทางเลือก

ผู้แทนองค์กร คุณบุษบา ฉิมพลีกานนท์
ภารกิจ ให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนจากคดีความมั่นคง ให้ความรู้ด้าน
กฎหมายและเป็นตัวกลางประสานนโยบายที่เป็นประโยชน์ของประเทศไทยต่อ
ชาวบ้าน

พื้นที่ดำเนินงาน 3 จังหวัดชายแดนใต้และ 4 อำเภอใน จสงขลา.

ก็จะให้การเยียวยาโดยกำหนดหลักเกณฑ์และรูปแบบการช่วยเหลือเอาไว้ทั้งด้านจิตใจและการสนับสนุนอื่นๆ เช่น
เงินยังชีพ เป็นต้น

คุณบุษบา ฉิมพลีกานนท์ หรือทนายบุษบา (จากนี้จะเรียกเธอด้วยชื่อนี้) เป็นสตรีชาวพุทธที่ทำงานในพื้นที่ชายแดนใต้ ความน่าสนใจของเธอคือเธอเลือกที่จะคลุมฮิญาบเหมือนกับมุสลิมมะห์ในพื้นที่ซึ่งความจริงข้อนี้ก็สร้างความเข้าใจผิดต่อคนในพื้นที่อยู่เสมอ เครือข่ายอาสาสมัครยุติธรรมทางเลือกเป็นองค์กรปีกหนึ่งของมูลนิธิอิติลาอะห์มัรที่มีสาขางานกว้างขวางตั้งแต่งานกู้ชีพกู้ภัย งานฝึกอบรม ไปจนถึงงานด้านกฎหมาย โดยการเป็นตัวกลางด้านกฎหมายของเครือข่ายนั้นมุ่งเน้นการเอื้อประโยชน์แก่ชาวบ้านมากที่สุด

“เราไม่มีตราราชการติดหัวดังนั้นเวลาทำงานด้านกฎหมายมันก็จะง่ายหน่อย เราสามารถนำเอานโยบายของทหาร ของภาครัฐที่เป็นประโยชน์ไปบอกชาวบ้านได้ ชาวบ้านเขาก็สบายใจที่จะคุยกับเราและเขาก็จะได้ประโยชน์จากเราด้วย” (บุษบา ฉิมพลีกานนท์, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2562)

ทนายบุษบาเข้ามาทำงานในพื้นที่ชายแดนใต้ตั้งแต่ปี 2547 หลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบระลอกใหม่ในนามของสภานายความแต่เนื่องจากปัญหาด้านการจัดการการเงินและปัญหาเชิงอุดมการณ์ทำให้กลุ่มทนายของสภานายความทนายความตัดสินใจแยกตัวออกไปเป็นศูนย์ทนายความมุสลิม (Mackenzie) และทนายบุษบาก็เข้าทำงานกับมูลนิธิอิติลาอะห์มัรเนื่องจากมีอุดมการณ์ตรงกัน อนึ่งทนายบุษบาให้ข้อมูลว่าแนวคิดหลาย ๆ อย่างที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดพหุวัฒนธรรมหรือกระบวนการยุติธรรมทางเลือกก็ล้วนแต่เป็นแนวคิดที่เธอนำเสนอเป็นคนแรก ๆ ทั้งนั้นแต่ไม่มีใครให้เครดิตงานของเธอ ดังนั้นปัจจุบันเธอจึงเลือกที่จะมุ่งทำงานอย่างเดียวเพราะ “พีซีเกียจพูด” และเลือกที่จะไม่ขอเงินสนับสนุนจากภาครัฐหรือแหล่งทุนอื่น ๆ เพราะเธอไม่ต้องการถูกแหล่งทุนกำหนดกรอบการทำงานและไม่ต้องการโกหกเพื่อให้ได้ทุนมาทำงานเพราะ “พีเอือมระอา” ทั้งนี้หลักการทำงานของทนายบุษบาจะคิดเอาประโยชน์สูงสุดของจำเลยเป็นสำคัญ

“หลักพีเนะถ้ามองเห็นแล้วว่าจำเลยมีสิทธิสู้ได้ พีช่วยให้สู้แต่ถ้าดูแล้วจำเลยคนนั้นเป็นตัวจริง เป็นผู้เห็นต่างจริง ๆ พีจะยอมให้เขารับสารภาพเพราะมันจะเป็นประโยชน์ต่อจำเลยมากที่สุด ในขณะที่อีกฝ่าย (ศูนย์ทนายความมุสลิม MAC) เน้นให้สู้ทั้งหมดไม่ว่าจะแพ้หรือชนะ แล้วยังงั้น คนที่เดือดร้อนที่สุดหลังจากนั้นก็คือจำเลย ใช่ไหม แล้วคนที่ได้คือใคร ทนายไง เพราะได้เงินจากการทำงาน ค่าชั่วโมง ค่าเดินทาง แต่พีเนื่องจากพีพูดแต่ความจริงกับเคสนั้น ๆ พีทำงานให้ไม่เคยรับเงิน” (บุษบา ฉิมพลีกานนท์, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2562)

ทนายบุษบาเข้ามาทำงานกับคณะทำงานฯจากการได้รู้จักกับอาจารย์โชรยาและพี่ลม้ายซึ่งเธอมองว่าบุคคลทั้งสองนี้มีทัศนคติและแนวทางการทำงานที่ตรงกับความต้องการของเธอ

5. กลุ่มงานสิ่งแวดล้อม

1) เครือข่ายทรัพยากรชายแดนใต้

ผู้แทนองค์กร คุณนฤมล สาและ

ภารกิจ จัดกิจกรรมและดำเนินการเคลื่อนไหวด้านการปกป้อง อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม
ภายใต้ประเด็นการทำงาน เล (ท้องนา) นา (ภูเขา) ประการคือ เขา 3

(ทะเล)

พื้นที่ดำเนินงาน จังหวัดชายแดนใต้ 3

คุณนฤมล สาและ หรือพีมิล (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) นิยามว่าเธอเป็นพนักงานระดับพื้นที่
ไม่ได้ถึงระดับสามจังหวัดและเครือข่ายทรัพยากรชายแดนใต้นี้โดยแท้แล้วมีผู้ขับเคลื่อนงานหลักคือพีล
ม้ายและยังเป็นผู้ให้คำปรึกษาหลักของเครือข่ายอีกด้วย พีมิลเข้าทำงานกับคณะทำงานฯจากการเชิญ
ชวนของพีลม้ายซึ่งโดยแท้จริงแล้วพีมิลไม่ได้ต้องการเข้าสู่ในกลุ่มผู้หญิงสักเท่าไรเนื่องจาก

“พีเบื่อนะ ผู้หญิงที่นี่เขาแบบชอบอวดชอบแบ่งไ่กันว่าฉันแน่ว่าฉันเก่ง บางคนก็ทำ
ตัวเองให้แบบ...ไม่ดี ทั้งเรื่องการวางตัว การแต่งตัวอะไรอย่างเงี้ย บางคนก็หยิ่ง
เหลือเกิน เดินไปเดินมาไม่ทักทายใคร พีเองถ้าพีม้ายไม่ชวนมาก็คงไม่มา แต่พีม้าย
เขาเป็นคนจิตใจดี พีก็เลยรับคำมา มาทำงานกับคณะทำงานฯได้สองสามเวทีละ ช่วง
หลัง ๆ อะนะ แต่ตอนช่วงเริ่มต้น ช่วงก่อตั้งองค์กรเนี่ย พีอยู่มาตลอด” (นฤมล สา
และ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2561)

ระหว่างที่พีมิลทำงานด้านสิ่งแวดล้อม พีมิลก็เป็นประธานชุมชน ประธานอสม. และทำงาน
ให้กับกลุ่มคนพิการ ทำงานวิจัยให้กับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เกี่ยวกับการพัฒนาที่อยู่
อาศัยและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทำให้ได้เห็นชาวบ้านและชาวประมงหลายครอบครัวมีความ
เป็นอยู่ที่ลำบาก

“เนี่ยมีอยู่เคสหนึ่ง อายุ 60 แล้วพิการขาขาด 2 ข้าง เพิ่งได้รถเข็นคันแรกในชีวิต และ
เขาเป็นชาวประมง เขาคลานออกไปขึ้นเรือจับปลาทุกวัน พีก็เคยถามเขาว่าไม่กลัว
บ้างหรือวันไหนลมพัดเรือล่มแล้วจะทำยังไง เขาก็ตอบว่า ไม่รู้เหมือนกัน” (นฤมล
สาและ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2561)

แต่ถึงอย่างนั้นอาชีพหลักของพีมิลจริง ๆ คือชาวประมงชายฝั่งและชีวิตก่อนหน้าค่อนข้างสู้
ชีวิตอย่างหนัก ดั้งเดิมเป็นคนพุทธจากกรุงเทพฯและแต่งงานกับสามีซึ่งเป็นคนปัตตานี การแต่งงาน
ข้ามศาสนาของพีมิลไม่เป็นประเด็นปัญหาอะไรกับครอบครัวของพีมิลที่กรุงเทพฯ ยังไปมาหาสู่กัน
อย่างปกติแต่ชีวิตหลังแต่งงานก็มีอุปสรรคทำให้น่าหนักใจและเหนื่อยใจมากพอสมควรทั้งด้านประเด็น

การเงินและวัฒนธรรมของผู้ชายในพื้นที่ ด้วยเหตุนี้งานภาคประชาสังคมจึงเป็นอีกหนึ่งรายรับของพี่มลเนื่องจากการเดินทางมาประชุมที่นั่นเธอได้รับค่าเดินทางและสามารถซื้อของจากจังหวัดที่เธอเข้าประชุมไปขายในหมู่บ้านของเธอได้

“ที่ไหนเรียกพี่ไปประชุมพี่ไปหมด เพราะได้ค่าเบี้ยเลี้ยง และบางทีมาประชุมที่กรุงเทพ ก่อนกลับพี่ก็จะนั่งรถเมล์ไปลงโบ๊ะเบ้ ลำเพ็ง พาทูร์ดี ซื้อของจากแถวนั้นและนั่งรถไฟกลับมาที่ปัตตานี เอามาขายในหมู่บ้าน เป็นเงินหมุนเวียนในบ้าน อะไรทุกอย่างที่ทำแล้วได้เงินพี่ทำหมด” (นฤมล สาและ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2561)

6. กลุ่มงานวิชาการและสนับสนุนภาคประชาสังคม

1) สถาประชาสังคมชายแดนใต้

ผู้แทนองค์กร คุณชอลีฮะห์ เปาะโซะ

ภารกิจ มีสถานะเป็นพื้นที่ในการระดมความคิดเห็นจากภาคประชาชนในเรื่องการเพิ่มศักยภาพและพลังอำนาจของภาคประชาชน กำหนดทิศทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสานงานและสนับสนุนกันระหว่างรัฐและเอกชน รวมทั้งสื่อสารและสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์สังคม

พื้นที่ดำเนินงาน จังหวัด สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

คุณชอลีฮะห์ เปาะโซะ หรือน้องฮะ (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เป็นผู้แทนองค์กรสมาชิกที่อายุน้อยที่สุดของคณะทำงานฯ ประธานสภาคือ คุณ มูฮัมหมัด आयูบ ปาทาน หรือบังยุบ ส่งเธอมาด้วยสาเหตุเดียวคือเธอเป็นคณะทำงานสภาผู้หญิงคนเดียวที่ยังว่างอยู่

“พี่ ๆ คณะกรรมการสภาคนอื่นเขาก็มีหมวกกันหมดแล้ว พี่มาเรียกอย่างงี้ก็เป็นตัวแทนของฟ้าใส ก็จึเรียกอย่างงี้ก็เป็นตัวแทนของเขา구나 ที่นี้ก็เลยเหลือหนูอยู่คนเดียว บังยุบก็เลยส่งหนูมา จริง ๆ มีผู้หญิงอีกคนแต่เขาไม่ค่อยชอบออกมาประชุมมาร่วมกิจกรรมอะไรอย่างงี้ บังยุบก็เลยหาหนูอะเหมาะสมสุดละ หนูอะเป็นเด็กสายกิจกรรมไงตั้งแต่อยู่มหาลัย” (ชอลีฮะห์ เปาะโซะ, สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2561)

สภาฯ เป็นพื้นที่กลางของภาคประชาสังคมในพื้นที่ชายแดนใต้ในการทำงานร่วมกันเพื่อผลักดันประเด็นทางสังคมต่าง ๆ ในพื้นที่ ปัจจุบันมีสมาชิก 26 องค์กร ยุทธศาสตร์การทำงานคือ 1) สร้างเครือข่าย 2) เป็นพื้นที่กลาง 3) พัฒนาศักยภาพภาคประชาสังคม และการเข้ามาเป็นสมาชิกคณะทำงานฯของสภาก็เกิดขึ้นจากเครือข่ายเชิงบุคคลเนื่องจากองค์กรที่เป็นสมาชิกของคณะทำงานก็เป็นสมาชิกของสภาด้วย (มูฮัมหมัด आयูบ ปาทาน, สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2561)

สำหรับน้องฮะ แม้ว่าน้องฮะจะไม่ได้เข้ามาทำงานในคณะทำงานฯตั้งแต่แรกเริ่ม แต่เข้ามาในช่วงที่คณะทำงานฯกำลังทำกิจกรรมโครงการสานเสวนาพื้นที่สาธารณะปลอดภัยเพื่อเชื่อมร้อยภาคีเครือข่ายประชาสังคม หรือโครงการ B แต่น้องก็สามารถใช้ทักษะประสานงานที่ได้จากการทำสภาเด็กทำให้สามารถปะติดปะต่อเรื่องราวและกิจกรรมที่ผ่าน ๆ มาของคณะทำงานฯได้อย่างดีด้วยความสนใจเป็นการส่วนตัว

“หนูทำสภาเด็ก มันก็จะมีเงินส่งให้พวกหนูทำกิจกรรมใช่ไหมพี่ เราก็ไม่ต้องคิดอะไรทำซ้ำ ๆ กิจกรรมเด็ก ๆ เช่นไปทำความสะอาดมีลิตอะไอย่างนี้ งานวันเด็กอะไรอย่างนี้ แต่พอเข้ามาในพาวหนุดกใจเลยนะ ไม่คิดว่าเขาจะทำกิจกรรมแบบ...เป็นผู้หญิงซบเคลื่อนจริงจิงอะไรขนาดนี้ ทั้งอึ้งทั้งทึ่งนี่พี่” (ชอลิฮะห์ เปาะโซะ, สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2561)

2) สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD)

ผู้แทนองค์กร คุณพาริตา ปันจอร์

ภารกิจ เสริมความรู้ เสริมศักยภาพแก่องค์กรที่ซบเคลื่อนภายในพื้นที่ และศึกษาวิจัย สนับสนุนข้อมูลเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่ดำเนินงาน จังหวัด สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

คุณพาริตา ปันจอร์ หรืออาจารย์พาริตา (จากนี้จะเรียกด้วยชื่อนี้) เป็นอาจารย์นักวิจัยประจำมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีตั้งนั้น CSCD จึงใช้มหาวิทยาลัยดังกล่าวเป็นฐานปฏิบัติงาน งานของ CSCD คือให้การสนับสนุนเชิงวิชาการแก่คณะทำงานฯเช่น peace survey หรืองานวิจัยต่าง ๆ และให้ความรู้พัฒนาศักยภาพสตรีแก่กลุ่มสตรีภาคประชาสังคมในพื้นที่ผ่านการจัดกิจกรรมฝึกอบรม มีสถานะเป็นสมาชิกแบบหลวม ๆ ของคณะทำงานฯและเป็นองค์กรที่ดึงให้คณะทำงานฯเข้ามาทำงานในกระบวนการสันติภาพของวงใน (insider peace process - ipp)

โดยส่วนตัวอาจารย์เป็นคนกรุงเทพฯ สำเร็จการศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่สนใจประเด็นผู้หญิง มิติเพศสภาพ และการเคลื่อนไหวของผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จึงลงมาทำการศึกษาที่นี่ และได้ทำงานที่ CSCD ในปี 2557 ซึ่งในระยะแรกที่ CSCD ก่อตั้งในปี 2551 ยังไม่ได้ทำงานด้านสันติภาพและเป็นเพียงกลุ่มทำงานร่วมของคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ได้แก่ คณะรัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะวิทยาการสื่อสาร และวิทยาลัยอิสลามศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเฉพาะกิจเพื่อตรวจสอบสถานการณ์ในภาคใต้ว่าจะทำความเข้าใจในทางวิชาการได้อย่างไร และเพิ่งมีมติสันติภาพเมื่อปี 2555 – 2556

3) ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch – DSW)

ผู้แทนองค์กร *คุณรอฮานี จีอนารา*

ภารกิจ เป็นองค์การชนชาลาในการขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการสร้างสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการพยายามสร้างพื้นที่ทางการเมืองที่เอื้ออำนวยให้กับตัวแสดงในความขัดแย้งต่าง ๆ ได้แสดงบทบาทอันหลากหลายในพื้นที่สาธารณะได้อย่างปลอดภัยเพียงพอกับกิจกรรมสามรูปแบบได้แก่ การสื่อสารสาธารณะ การสร้างองค์ความรู้และการขับเคลื่อนภาคประชาสังคม

พื้นที่ดำเนินงาน จังหวัด สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

คุณรอฮานี จีอนารา หรือ พีมีทนี (จากนี้ไปจะเรียกด้วยชื่อนี้) เข้ามาทำงานด้านสันติภาพจากการเข้าทำงานกับอาจารย์ไชรยาในงานเยียวาตั้งแต่ปี 2547 และเป็นนักศึกษาฝึกงานของศูนย์ข่าวอิสรา พีมีทนีกรณีที่น่าสนใจของผู้หญิงที่เลือกมาทำงานด้านสันติภาพโดยที่มีปมหลังชีวิตอยู่ในกลุ่มสังคมนิยมและวัฒนธรรมของผู้เห็นต่าง

“ก็เรียนในโรงเรียนตาดิกามาตั้งแต่เด็ก เขาก็จะสอนให้เราารู้สึกว่าอยากปลดแอก อยากประกาศเอกราชตลอดเวลา” (รอฮานี จีอนารา, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

เมื่อเธอเข้าสู่ระบบมหาวิทยาลัยเธอก็ได้เห็นว่าชมรมนักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยที่เธอเข้าร่วมเป็นสมาชิกนั้น มีคนถูกจับในฐานะผู้ก่อการตลอดเวลา อีกทั้งยังมีการพูดปลุกระดมพลภายในตลอดเวลาว่า “เมื่อเรียกตัวเมื่อไหร่ต้องพร้อม” พีมีทนีซึ่งตอนนั้นได้เข้าร่วมกิจกรรมเยียวาของอาจารย์ไชรยาและกลับมาจากการนักเรียนแลกเปลี่ยนโครงการ School of Peace ที่อินเดีย เธอได้เห็นความเดือดร้อนของผู้ได้รับผลกระทบแล้วเธอก็รู้ตัวว่า “พีว่าปีนไม่เหมาะกับพีแน่ ๆ ” เธอจึงออกมาจากสังคมนิยมและชุมชนเดิมของเธอ สายสัมพันธ์ระหว่างเธอกับครอบครัวและเพื่อน ๆ ของเธอก็เริ่มขาดลง เธอเรียกตัวเธอเองว่า “ผู้แปรพักตร์” ซึ่งเมื่อเธอเลือกทางเดินนี้ คนในสังคมนิยมเก่าของเธอก็ปล่อยเธอมาแต่โดยดี ไม่มีการติดตามหรือดักทำร้ายด้วยกลัวว่าจะเปิดเผยความลับของกระบวนการ

“พีเข้าพิธีชูปะแล้ว พี่สาวบ่นแล้วว่าจะไม่เผยแพร่เรื่องราวของขบวนการ พวกเขาเลยไว้ใจพี อีกอย่างพีเองก็ไม่เคยเข้าประชุมชั้นตอนกระบวนการอะไรของเขาเลย ดังนั้นพีไม่บอกความลับกับใครแน่ ๆ เพราะพีไม่เคยรู้อะไรเลย ฮ่า ๆ ๆ ” (รอฮานี จีอนารา, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2561)

หลังจากเธอเรียนจบ เธอก็เข้ามาทำงานสันติอาสาสมัครกับมทิตล ทำอยู่สามปี ทำให้รู้สึกว่ามีควมรู้มากพอและอยากทำงานวิจัยจึงเข้าเรียนปริญญาโท ซึ่งตอนนี้พีมีทนีเรียนจบแล้วและ

ระหว่างเรียนพีมัทนี่ก็ถูกเรียกตัวให้มาทำงานที่ Deep South Watch ปัจจุบันพีมัทนี่แต่งงานงานมาแล้วสี่ปี และกำลังทำงานวิจัยร่วมกับ CSCD เนื่องจากตอนนี้ Deep South Watch ยังไม่มีงานเข้า และด้วยความสัมพันธ์ที่เรามีกับอาจารย์โชรยา Deep South Watch จึงส่งพีมัทนี่มาเป็นผู้แทนองค์กร

ภาคผนวก ข

รายละเอียดกิจกรรมเพื่อสันติภาพที่จัดทำโดยคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

เนื้อหาในส่วนนี้จะอธิบายรายละเอียดกิจกรรมที่จัดทำโดยคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ โดยละเอียด จากการศึกษาพบว่านอกเหนือจากภารกิจของแต่ละองค์กรสมาชิกที่ดำเนินกันตามปกติ ไม่ก้าวร้าวอำนาจการตัดสินใจของกันและกันแล้ว คณะทำงานฯยังขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสันติภาพ ร่วมกันในอีกหลายหลายลักษณะ ได้แก่

- 1) การจัดเวทีเพื่อให้ความรู้และรวบรวมข้อเสนอจากพื้นที่
- 2) การเดินรณรงค์
- 3) การออกแถลงการณ์และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
- 4) การจัดรายการวิทยุและงานประชาสัมพันธ์บนสื่อออนไลน์ และ
- 5) การเข้าพบปะพูดคุยกับภาคส่วน ตัวแสดง ที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ความไม่สงบทั้งใน และต่างประเทศ

ทั้ง 5 รูปแบบกิจกรรมจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมเฉพาะกิจ หมายถึงกิจกรรมที่คณะทำงานฯจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่อุบัติขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วน กิจกรรมประเภทนี้มี 3 ลักษณะได้แก่

(1) **การเยี่ยมเยือน / เยียวยาผู้ได้รับผู้ได้รับผลกระทบ** แม้ว่างานของคณะทำงานฯจะเน้น การขับเคลื่อนเชิงแนวคิดและเชิงนโยบาย แต่พวกเขาไม่เคยละทิ้งกิจกรรมที่เป็นต้นกำเนิด “กลุ่มผู้หญิง” นั่นคืองานเยียวยา โดยการเยียวยาของพวกเขาอยู่นอกจากแต่ละองค์กรสมาชิกดำเนินเอง ต่างหากแล้ว ยังมีการเยี่ยมเยือน/เยียวยาที่ทำในนาม คณะทำงานฯด้วย โดยงานเยียวยาของ คณะทำงานฯนั้นอยู่ในรูปแบบของการให้เงิน ให้สิ่งของและให้กำลังใจ ของเยี่ยมทั้งหลายจัดซื้อโดยใช้ เงินสะสมที่เหลือจากการทำโครงการต่าง ๆ การเยียวยาจะแบ่งสายการทำงานโดยใช้ภูมิลำเนาของ สมาชิกเป็นเกณฑ์ เช่น ถ้าผู้ได้รับผลกระทบมีภูมิลำเนาหรือพักอาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี ผู้นำทีม เยียวยาก็มักจะ เป็น อาจารย์ไชรยาและทีมงาน civic women ในพื้นที่จังหวัดยะลา ผู้นำทีมเยียวยา คือ กะนิเตาะพีเมาะ และกะยูกาบัง ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ผู้นำทีมเยียวยา คือ กะแยนะ สะแลแม สมาชิก civic women ในขณะที่ผู้ได้รับผลกระทบชาวพุทธนั้น เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพจะ เป็นผู้นำทีมเยี่ยมเยือน

งานเยี่ยมเยือน/เยียวยาของคณะทำงานฯมีทั้งที่เผยแพร่และไม่เผยแพร่ผ่านโสตบุค ตัวอย่าง งานประเภทนี้ของพวกเขาคือ เช่น การเยี่ยมภรรยาผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 ตำบลกาบัง อำเภอกาบัง จังหวัด

ยะลา ที่เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2560⁵¹ การเยี่ยมให้กำลังใจผู้บาดเจ็บจากเหตุระเบิดตลาดสดยะลา ที่โรงพยาบาลยะลา และการเยี่ยมครอบครัวคุณมะยาก็ แว ยาว ที่บางตาวา อ.หนองจิก จ.ปัตตานี และครอบครัวคุณสุปรีดา เจนนฤมิตร ที่ อ.เมือง จ.ยะลา ผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2561⁵² เป็นต้น

(2) การออกแถลงการณ์/ การออกจดหมายเปิดผนึก ได้แก่

ก. แถลงการณ์คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้⁵³ หัวข้อ “ข้อห่วงใยของผู้หญิงต่อวงจรความรุนแรงชายแดนใต้” วันอังคารที่ 28 เมษายน 2558 ณ โรงแรมปาร์ควิว จังหวัดปัตตานี มีความสำคัญคือ เพื่อประกาศจัดตั้งกลุ่มคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้และเสนอข้อเรียกร้องเพื่อยุติวงจรความรุนแรง และสนับสนุนกระบวนการสร้างสันติภาพ มีรายละเอียดคือ

- 1) ผู้ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่ายต้องยุติการใช้ความรุนแรงต่อพลเรือนโดยเฉพาะเด็กและผู้หญิง และยุติการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่สาธารณะ เช่น ตลาด โรงเรียน โรงพยาบาล ศาสนสถาน เป็นต้น
- 2) รัฐต้องรับผิดชอบในการค้นหาและนำเสนอความจริงต่อสาธารณะโดยเร็วในกรณีเกิดเหตุสะเทือนขวัญ ได้แก่ การเสียชีวิตของเด็กและผู้หญิง การเสียชีวิตของนักต่อสู้เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การฆ่าด้วยวิธีการทารุณโหดร้าย การฆ่าล้างครอบครัว การเสียชีวิตที่เชื่อว่าเจ้าหน้าที่รัฐกระทำเกินกว่าเหตุ เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดจนลุกลามเป็นวงจรความรุนแรงต่อไป
- 3) รัฐต้องมุ่งมั่นที่จะขจัดวัฒนธรรมคนทำผิดลอยนวล (impunity) โดยคุ้มครองทั้งสิทธิของผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงให้การดูแลเยียวยาโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะทางสังคม
- 4) พี่น้องประชาชนทุกศาสนิกต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อแรงยั่วยุจากการก่อเหตุความรุนแรง ไม่ว่าจะเกิดจากการกระทำของฝ่ายใดก็ตาม เพื่อไม่ให้วงจรความรุนแรงขยายตัว ทั้งนี้ การแก้ปัญหาความขัดแย้งทุกรูปแบบต้องเป็นไปโดยยึดหลัก

⁵¹ ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_405159

⁵² โปรดพิจารณา <https://www.thairath.co.th/news/local/south/1183392>

⁵³ Deepsouthwatch. 2558. คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ร่วมแถลงการณ์ “ข้อห่วงใยของผู้หญิงต่อวงจรความรุนแรงชายแดนใต้” เข้าถึงได้จาก . <https://deepsouthwatch.org/th/node/7101> (วันที่เข้าถึงข้อมูล 20 มกราคม 2562)

สันติวิธี เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และใช้การพูดคุยเพื่อแสวงหาทางออก
ร่วมกัน

ข. แลงการณฉบับที่ 254 เนื่องในวันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล หัวข้อ “ข้อเสนอว่าด้วย
พื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิง” วันพุธ ที่ 25 พฤศจิกายน 2558 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ยะลา จังหวัดยะลา มีใจความสำคัญคือ เพื่อเรียกร้องต่อหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบต่อความปลอดภัย
และผู้ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่ายรวมทั้งคนในชุมชนสังคมใน 3 ประเด็นได้แก่

- 1) ผู้ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่ายต้องยุติการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่สาธารณะดังกล่าว เพื่อไม่ให้
ผู้หญิงได้รับผลกระทบ ที่นำไปสู่การเสียชีวิต บาดเจ็บ พิการ และขาดพื้นที่ปลอดภัย
ในการใช้ชีวิตประจำวันและทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อผู้หญิงและทุกคน
ในครอบครัว
- 2) ขอให้ผู้ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่ายหาทางออกโดยวิธีการทางการเมือง หลีกเลี่ยงการใช้
กำลังอาวุธ ที่ทำให้ผู้หญิงและกลุ่มเป้าหมายเปราะบางได้รับผลกระทบ ขณะเดียวกัน
ก็ต้องหาทางลดและไม่สร้างเงื่อนไขช่วยให้อีกฝ่ายใช้เป็นข้ออ้างก่อเหตุในพื้นที่
สาธารณะ
- 3) ขอเชิญชวนให้ทุกภาคส่วน เข้าร่วมกิจกรรมประหารหรือสานเสวนา เพื่อหาทางออก
ในวิถีทางสันติ พร้อมลงมือดำเนินการตามบริบทของพื้นที่นั้น ๆ เพื่อสร้างพื้นที่
ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงและทุกคนในชายแดนใต้ ร่วมกัน

ค. คำประกาศเจตนารมณ์และแลงการณฉบับที่ 3⁵⁵ เนื่องในวาระครบรอบหนึ่งปีของการ
จัดตั้งคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ วันที่ 28 เมษายน 2559 หัวข้อ “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย
สำหรับผู้หญิงและทุกคน” ณ ตลาดเทศบาลวิวัฒน์ 1 เทศบาลเมือง ปัตตานี มีใจความสำคัญคือเพื่อ
ประกาศเจตนารมณ์และขอเรียกร้องที่จะปกป้องรักษาพื้นที่สาธารณะให้ปลอดภัย โดยมีข้อเสนอ ดังนี้

⁵⁴ Deepsouthwatch. 2558. คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ออกแถลงการณ .ณ)2) ใน วันยุติความรุนแรงต่อ”
.”สตรีสากลเข้าถึงได้จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/7815> (วันที่เข้าถึงข้อมูล 20 มกราคม 2562)

⁵⁵ Deepsouthwatch. 2559. แลงการณ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ เนื่องในวาระครบรอบหนึ่งปีของการ
จัดตั้ง .(3 ฉบับที่)เข้าถึงได้จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/8581> (วันที่เข้าถึงข้อมูล 20 มกราคม
2562)

- 1) ยุติการก่อเหตุรุนแรงและปฏิบัติการทางทหารของทุกฝ่ายในพื้นที่สาธารณะ พร้อมประกาศให้พื้นที่สาธารณะเป็นเขตปลอดอาวุธ
- 2) ขอให้แสวงหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยวิธีการทางการเมือง และให้นำประเด็นพื้นที่สาธารณะปลอดภัยของผู้หญิงเป็นวาระสำคัญในการพูดคุย
- 3) เปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงภาคประชาสังคมได้ทำงานอย่างปลอดภัยและเป็นอิสระ เพราะที่ผ่านมาผู้หญิงนักกิจกรรมที่ถูกหวาดระแวงไม่ไว้วางใจ ถูกติดตาม จับตาดำเนินงานความมั่นคงและผู้เห็นต่างจากรัฐ จนทำให้รู้สึกกลัวและไม่ปลอดภัย รวมทั้งถูกแทรกแซงจนขาดอิสระในการทำงาน

ในแถลงการณ์นี้ยังได้ส่งสาส์นถึงชุมชน กลุ่ม องค์กร และเครือข่ายภาคประชาสังคมชายแดนใต้ที่คณะทำงานฯพิจารณาว่าเป็น “พันธมิตรที่สำคัญของผู้หญิง” 3 ประเด็นได้แก่

- 1) ให้ร่วมกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงทั้งในพื้นที่ของการทำงานเคลื่อนไหวทางสังคมและการทำงานขับเคลื่อนสันติภาพ ตลอดจนช่วยผลักดันให้ข้อเสนอเชิงนโยบายพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้เป็นวาระสำคัญที่คู่ขัดแย้งต้องรับพิจารณานำไปสู่โต๊ะการพูดคุย
- 2) ขอให้พันธมิตรเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยกันพัฒนามาตรการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ ตามบริบทพื้นที่

ง. จดหมายเปิดผนึกถึง ผอ.รมน. ภาค 4 ส่วนหน้า⁵⁶ หัวข้อ “ขอพิจารณาให้ยุติการดำเนินคดีนักสิทธิมนุษยชน 3 คน” ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2559 ระบุว่า ตามที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ฟ้องร้องนักสิทธิมนุษยชน 3 คน จากองค์กรภาคประชาสังคม ประกอบด้วย คุณอัญชญา ทิมมิหน๊ะ คุณพรเพ็ญ คงขจรเกียรติและคุณสมชาย หอมลออ ในข้อหาหมิ่นประมาทและมีความผิดตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ คณะทำงานฯขอความกรุณาให้กองทัพโปรดพิจารณายุติการดำเนินคดีนักสิทธิมนุษยชนทั้ง 3 คนดังกล่าว และแสวงหาทางออกอื่นที่เป็นกลไกสมานฉันท์ ในการแสวงหาความจริงและแก้ไขปัญหาร่วมกันต่อประเด็นการซ้อมทรมานโดยการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เป็นอิสระ เป็นกลาง และได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

⁵⁶ Deepsouthwatch. 2559. คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ยื่นจดหมายเปิดผนึก ผอ.ยุติการดำเนินคดี. รมน. สามนักสิทธิฯพร้อมเสนอเชิงนโยบาย. เข้าถึงได้จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/9047> (วันที่เข้าถึงข้อมูล 20 มกราคม 2562)

จ. แกลงการณ “ข้อเสนอของคณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้ขอให้พื้นที่สาธารณะปลอดภัยเป็นวาระบนโต๊ะพูดคุย”⁵⁷ วันที่ 1 กันยายน 2559 ณ มัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี เพื่อสนับสนุนการพูดคุยสันติภาพระหว่างรัฐบาลไทยกับมาราปาตานี (MARA PATANI) ที่มีขึ้นในวันที่ 2 กันยายน 2559 ที่ประเทศมาเลเซีย เนื้อหาสำคัญมีดังนี้

- 1) คณะทำงานฯ สนับสนุนการพูดคุยระหว่างสองฝ่ายที่จะมีขึ้น ให้สามารถเดินหน้าต่อไปได้ แม้อาจจะมีปัญหาอุปสรรคใด ๆ ตามมาอีกก็ตาม เพราะกระบวนการพูดคุย เป็นความหวังของผู้หญิง และประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เชื่อมั่นในการแก้ปัญหาด้วยแนวทางสันติวิธีว่าจะนำมาซึ่งสันติสุข/สันติภาพ ที่พวกเราต่างเฝ้ารอคอยมานานได้ ในที่สุด
- 2) คณะทำงานฯ ขอให้ทั้งสองฝ่ายที่พูดคุย ได้นำข้อเสนอของคณะกรรมการฯ เรื่อง “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” บรรจุเป็นวาระสำคัญในการพูดคุยที่จะถึงนี้เพื่อนำไปสู่การเห็นพ้องต้องกันของทั้งสองฝ่ายที่จะช่วยสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงและพลเรือนที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสู้รบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป ทั้งนี้ข้อเสนอดังกล่าว มาจากการที่คณะกรรมการฯ ได้ไปเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้หญิงจากภาคประชาสังคม และภาคชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่รวม 500 คน ระหว่างเดือน ตุลาคม 2558 – เมษายน 2559 พร้อมจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสู่สาธารณะไปแล้ว
- 3) คณะทำงานฯ ขอเน้นย้ำว่า พื้นที่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นตลาด ถนนหนทาง โรงเรียน และ ศาสนสถาน (มัสยิด วัด โบสถ์) รวมทั้งพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ เป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงและพลเรือนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการสู้รบใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าและมีความหมายอย่างยิ่งต่อชีวิต อัตลักษณ์ และจิตวิญญาณของผู้หญิง ที่ครอบคลุมถึงผู้หญิงทุกวัย ทุกศาสนา ทุกภาษา และทุกชาติพันธุ์ในพื้นที่แห่งนี้ ดังนั้น คณะทำงานฯ จึงขอให้ทั้งสองฝ่าย ซึ่งถือว่าเป็นหุ้นส่วนสำคัญในการสร้างสันติสุข/สันติภาพชายแดนใต้ ร่วมสร้างให้พื้นที่สาธารณะดังกล่าวเกิดความปลอดภัย เพื่อให้ผู้หญิง และพลเรือน ได้มีโอกาสใช้ชีวิตประจำวันและทำกิจกรรม

⁵⁷ โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้(DSJ). 2559. เรียกร้อง “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” เป็นวาระบนโต๊ะพูดคุย 2 กันยายน . เข้าถึงได้จาก <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/9380> (วันที่เข้าถึงข้อมูล 20 มกราคม 2562)

ในพื้นที่สาธารณะได้อย่างปกติสุข โดยไม่ต้องเผชิญกับความหวาดกลัว ความหวาดระแวงและความสูญเสียอีกต่อไป เพราะสันติสุข/สันติภาพ จะมีความหมายอะไร ถ้าไร้ซึ่งประชาชน

ฉ. คำแถลงการณ์และประกาศเจตนารมณ์เนื่องในวันสตรีสากล⁵⁸ 8 มีนาคม 2560 หัวข้อ “10 ปีหน้า 10 ปีหลัง วาระผู้หญิงชายแดนใต้ พัฒนาพื้นที่ปลอดภัยผู้หญิงก้าวหน้าสร้างสังคมประชาธิปไตยและเป็นธรรม” ณ ศูนย์เยาวชนเทศบาลนครยะลา จังหวัดยะลา เนื้อหาสำคัญคือ

- 1) ขอเรียกร้องให้ทุกฝ่าย ยุติการก่อเหตุรุนแรงและปฏิบัติการทางทหาร ต่อเด็กผู้หญิงพลเรือน ทุกศาสนิกชาติพันธุ์และในพื้นที่สาธารณะ
- 2) ขอเรียกร้องให้ทุกภาคส่วน ร่วมร่วมสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการบริการสันติภาพอันได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการอำนวยความสะดวกยุติธรรม และการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน
- 3) ขอประกาศเจตนารมณ์ ว่า คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ จะมุ่งมั่นทำงานเพื่อให้สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่การ “พัฒนาพื้นที่ปลอดภัยผู้หญิงก้าวหน้าสร้างสังคมประชาธิปไตยและเป็นธรรม” ให้เกิดขึ้นในปี 2570 และพร้อมกับขอเชิญชวนให้ผู้หญิงทุกคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ร่วมขับเคลื่อนงานและร่วมทางไปกับเราต่อจากนี้ไป

ช. แถลงการณ์ด่วนพิเศษกรณีระเบิดใต้รุ่งปัตตานี⁵⁹ ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2559 ณ ตลาดใต้รุ่ง

อ. เมือง จ. ปัตตานี เนื้อหาสำคัญคือการร้องขอให้

- 1) ขอให้ผู้ก่อเหตุยุติการกระทำ
- 2) ขอให้ละเว้นการกระทำต่อผู้บริสุทธิ์ เด็ก ผู้หญิง คน แก่ และคนที่ไม่มีอาวุธ

⁵⁸ พาอิตี๊ สาแล นูรีฮา ยูโซ๊ะ มารินา มะลี ฟาตีฮะห์ อาแว .2560. 23 องค์การสตรีจชต รณรงค์พื้นที่ปลอดภัย.

PAOW มุ่งสังคมน้อมรับบทบาทผู้หญิงในอีก 10 ปี เข้าถึงได้จาก <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/11094> (วันที่เข้าถึงข้อมูล 20 มกราคม 2562)

⁵⁹ Deepsouthwatch. 2559. แถลงการณ์ด่วนพิเศษ กรณีระเบิดใต้รุ่งปัตตานี. เข้าถึงได้จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/9656> (วันที่เข้าถึงข้อมูล 20 มกราคม 2562)

- 3) ขอให้พื้นที่สาธารณะ ได้แก่ ตลาด ถนนหนทาง โรงเรียน วัด มัสยิด โบสถ์คริสต์ และ พื้นที่ อื่น ๆ ที่มีใช้สนามรบหรือจุดตั้งกองกำลัง ถูกละเว้นจากการทำความรุนแรงและมีความปลอดภัย
- 4) ขอให้รัฐเร่งจับกุมคนกระทำในครั้งนี้อย่างรวดเร็วและทำความกระจ่างให้แก่ประชาชนโดยเร็ว พร้อมทั้งเตรียมพร้อมสำหรับการไม่ให้เกิดการก่อเหตุซ้ำในพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ
- 5) ขอให้โต๊ะพูดคุยสันติสุข/สันติภาพที่เกิดขึ้นในวันที่ 25 ตุลาคม 2559 เร่งพูดคุยและได้ร่วมกันทำเรื่องพื้นที่สาธารณะปลอดภัย ตามข้อเสนอขององค์กรผู้หญิงตามที่ได้รับปากไว้เมื่อการพูดคุยในวันที่ 2 กันยายน 2559 ขอให้เร่งดำเนินการให้เป็นจริงเพื่อเป็นของขวัญให้ประชาชน
- 6) ขอให้กลุ่มก่อการอื่น ๆ ในพื้นที่ยุติการทำรุนแรงต่อพลเรือนและพื้นที่สาธารณะ
- 7) ขอเรียกร้องให้พี่น้องชาวไทยทั่วประเทศร่วมลงนามในแถลงการณ์ของเรา เพื่อแสดงพลังพลเมืองไม่เอาความรุนแรง

ซ. จดหมายเปิดผนึกถึงพลเอกอักษรา เกิดผล หัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ภาคผนวก ฉ.) และหัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติภาพสภาชуроแห่งปัตตานี (MARA PATANI) (ภาคผนวก ช.) ขอให้ปรึกษาหารือเพื่อร่วมกันหาทางออกให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2561 โดยอิงข้อมูลจากชุดข้อเสนอเชิงนโยบายสภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ (ภาคผนวก ค) ที่จัดทำโดย คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women: PAOW) และ ขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ

ฉ. แถลงการณ์ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรรคการเมือง⁶⁰ จากเวทีวาระผู้หญิงชายแดนใต้สู่พรรคการเมืองเนื่องในวันสตรีสากล 2562 วันที่ 8 มีนาคม 2562 ณ โรงแรมซี.เอส.ปัตตานี มีความสำคัญคือการเสนอให้พรรคการเมืองนำประเด็นทั้ง 7 ข้อต่อไปนี้เป็นนโยบายของพรรคและของภาครัฐเพื่อใช้สำหรับแก้ไขปัญหาชายแดนภาคใต้ทั้งในระดับโครงสร้าง (Structure) ระดับกระบวนการ/กิจกรรม (Process) และระดับวิถีคิด (Thought) ได้อย่างถูกต้องชัดเจน ประเด็นทั้ง 7 ได้แก่

⁶⁰ ผู้จัดการออนไลน์ .2562. 7 ประเด็น ส่งต่อพรรคการเมือง จาก “ผู้หญิง” ชายแดนใต้ เข้าถึงได้จาก . <https://mgronline.com/south/detail/9620000028433> (วันที่เข้าถึงข้อมูล 20 เมษายน 2562)

- 1) การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพและกลไก
- 2) ความรุนแรงจากสถานการณ์ พื้นที่สาธารณะปลอดภัย และการพูดคุย
- 3) ความรุนแรงต่อเด็ก และสิทธิเด็ก
- 4) ความรุนแรงในครอบครัว
- 5) การศึกษาและการส่งเสริมสถาบันครอบครัว
- 6) เศรษฐกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานของทรัพยากร
- 7) พหุวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ

(3) การเข้าพบปะพูดคุยกับภาคส่วน ตัวแสดง ที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ความไม่สงบทั้งในและต่างประเทศ กิจกรรมนี้ไม่ค่อยเป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณะเนื่องจากเป็นกิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์ และเป็นกิจกรรมภายในเฉพาะแกนนอนของคณะทำงาน เท่าที่ผู้ศึกษาพอจะเก็บข้อมูลได้มีเพียง 2 ครั้ง คือวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2559 ที่ตัวแทนคณะทำงานฯ นำโดยคุณลม้าย มานะการ อาจารย์โชรยา จามจรี และคุณปาติเมาะ เปาะอิตเตดาโอะ เข้าพบตัวแทนจากกระทรวงการต่างประเทศเพื่อพูดคุยเป็นการลับ และ การเข้าพบคณะพูดคุยฝ่ายรัฐบาลไทยของคณะทำงานวาระผู้หญิงตามคำเชิญเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัยในวันที่ 24 ธันวาคม 2559

สำหรับการพูดคุยกับตัวแทนผู้เห็นต่างนั้น ผู้ศึกษาพบว่าเกิดขึ้นค่อนข้างบ่อยเนื่องจากสมาชิกคณะทำงานหลายองค์กรมีสายสัมพันธ์และรู้จักกับกลุ่มผู้เห็นต่างเป็นอย่างดี ซึ่งส่วนมากก็เป็นคนในกำบัง (หมู่บ้าน) เดียวกับสมาชิกคณะทำงานฯบางคน

“บ้านเขาน่ะ ข้ามแม่น้ำไปก็ถึงละ เขาใจดีนะ พูดคุยสนุกเหมือนอย่างพวกเรานี้แหละ ไม่ได้ดู น่ากลัวหรืออะไร” (คะนึ่งนิจ มากชูชิต. สัมภาษณ์. 24 พฤศจิกายน 2561)

แน่นอนว่า การสนทนาพบปะเหล่านั้นไม่มีหลักฐานใดใดหลงเหลือนอกจากเรื่องเล่าสู่กันฟังระหว่างสมาชิกคณะทำงานด้วยกัน

2. กิจกรรมทางการ หมายถึง กิจกรรมที่เข้าร่วมกันอย่างเป็นทางการและมีการทำสัญญาลายลักษณ์อักษรทั้งสิ้น 6 ชุดกิจกรรมร่วมกับผู้ให้การสนับสนุนทางการเงิน (แหล่งทุน) 2 หน่วยงานได้แก่ มูลนิธิเอเชีย และ ธนาคารโลกผ่านสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) ชุดกิจกรรมเหล่านั้นเรียกด้วยภาษาของพวกเธอว่า โครงการ A, B, C ถึง F ตามลำดับ แต่ละโครงการมีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

โครงการ A โครงการเปิดพื้นที่ปลอดภัยด้วยมือสตรีสู่สันติภาพ สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชีย มีระยะเวลาดำเนินกิจกรรมรวม 7 เดือน ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2559 วัตถุประสงค์กิจกรรมคือ

1) สร้างความมั่นใจและความรู้สึกปลอดภัยแก่ผู้ที่ทำงานในขบวนผู้หญิงและผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนของขบวนผู้หญิง

2) เพื่อสร้างข้อเสนอที่เกิดจากความต้องการของผู้หญิงในชุมชนโดยตรงในประเด็นพื้นที่ปลอดภัยรวมถึงข้อเสนอและมาตรการ กลไกรักษาความปลอดภัย โดยใช้สันติวิธี

3) เพื่อเรียกร้องและจัดทำข้อเสนอให้คู่ขัดแย้งไม่ใช้ความรุนแรงต่อ เด็ก ผู้หญิง และประชาชนในพื้นที่สาธารณะ

ภายใต้โครงการเปิดพื้นที่ปลอดภัยด้วยมือสตรีสู่สันติภาพ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ดำเนิน 9 กิจกรรมได้แก่

1) เวทีนักกิจกรรมคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จัดขึ้นระหว่างวันที่ 7 - 8 ตุลาคม 2558

2) กิจกรรมฝึกอบรมออกแบบหลักสูตร (TOT) จัดขึ้นระหว่างวันที่ 7- 9 พฤศจิกายน 2558 ให้กับแกนนำผู้หญิงที่ขับเคลื่อนชุมชน และอบรมให้ความรู้ในหัวข้อกระบวนการสันติภาพ และกระบวนการสานเสวนา เพื่อให้คนทำงานเข้าใจกระบวนการสันติภาพ และสามารถฝึกกระบวนการจัดสานเสวนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนอย่างทั่วถึง รวมทั้งให้ความรู้แก่ผู้ฝึกอบรมในประเด็น ผู้หญิงกับสันติภาพ เทคนิคการจัดสานเสวนาแบบประชาธิปไตยหรือเชิงปฏิบัติ

3) เวที "เปิดพื้นที่ปลอดภัยด้วยมือสตรี" (เรียก เวทีท่าสาป) จัดขึ้นวันที่ 15 พฤศจิกายน 2558 ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านท่าสาป เป็นกิจกรรมจัดเวทีสานเสวนาระบวนการสันติภาพและออกค้นหาข้อเสนอในการรักษาความปลอดภัยให้ผู้หญิงในพื้นที่ไทยพุทธ-มุสลิม) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้หญิงในชุมชน ในการสะท้อนถึงปัญหา ผลกระทบในประเด็นเรื่องความปลอดภัย ที่ผู้หญิงประสบลงพื้นที่ที่ทดลอง

4) เวทีรณรงค์สาธารณะ “ผู้หญิงต้องปลอดภัย ไร้ความรุนแรง” เนื่องในโอกาสวันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล วันที่ 25 พฤศจิกายน 2558

5) เวทีรณรงค์สาธารณสุข อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2559 (เรียก เวทีบันนังสตา)

6) เวทีรณรงค์สาธารณสุข อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2559 (เรียก เวทีสายบุรี)

7) เวทีรณรงค์สาธารณสุข อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2559 (เรียก เวทีเจาะไอร้อง)

8) การรณรงค์และจัดเวทีสาธารณสุขหัวข้อ พื้นที่(กลาง)ตลาดปลอดภัย วันที่ 28 เมษายน 2559

9) จัดทำนักข่าวพลเมือง 3 ตอน ได้แก่

ก. เสียงผู้หวั่นใจขอพื้นที่ปลอดภัย มีนาคม 22 ออกอากาศวันที่ "2559"⁶¹

ข. "พื้นที่สาธารณสุขปลอดภัย วาระผู้หญิงชายแดนใต้" ออกอากาศ 27 เมษายน 2559⁶²

ค. พื้นที่ "กลาง" ตลาด พื้นที่สาธารณสุขปลอดภัยสำหรับทุกคน " ออกอากาศ 28 เมษายน 2559⁶³

ผลลัพธ์ของชุดกิจกรรมโครงการที่สำคัญและเป็นผลต่อการขับเคลื่อนงานสันติภาพของ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้คือ "ข้อเสนอเชิงนโยบายพื้นที่สาธารณสุขปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้" (ภาคผนวก ข.) ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากกิจกรรม (1) (3) (5) (6) และ (7) พวกเขาเสนอให้พื้นที่ดังต่อไปนี้ต้องปลอดภัยและปฏิบัติการทางการทหารจากทุกฝ่าย เรียงตามลำดับคะแนนสูง - ต่ำจากการพิจารณาด้วยกรอบคิดสถานที่ที่มีความเสี่ยงในการใช้ชีวิตของผู้หญิงในแต่ละวันได้ผลลัพธ์ ดังนี้

1. ตลาด
2. ร้านค้า
3. ถนน
4. โรงเรียน

⁶¹ โปรดพิจารณา <https://www.youtube.com/watch?v=-R6Cdh1OWZ8>

⁶² โปรดพิจารณา <https://www.youtube.com/watch?v=XwUrhJl8ITU>

⁶³ โปรดพิจารณา <https://www.youtube.com/watch?v=WwiqCSKu1o>

5. มัสยิด วัด พื้นที่จัดงานประเพณีและวัฒนธรรม
6. ป้อมซูดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ป้อมชรบ.)
7. ร้านน้ำชา
8. โรงพยาบาล สถานีอนามัย
9. ที่ว่าการอำเภอ

เพื่อเสนอต่อ ภาครัฐ ผู้เห็นต่างจากรัฐ ภาคประชาสังคมรวมถึงกลุ่มองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งเรียกร้องให้

- 1) ผู้ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่ายต้องยุติการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่สาธารณะ เพื่อไม่ใช่ผู้หญิงได้รับผลกระทบที่นำไปสู่การเสียชีวิต บาดเจ็บ พิการ และขาดพื้นที่ปลอดภัยในการใช้ชีวิตประจำวันและทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อผู้หญิงและทุกคนในครอบครัว
- 2) ขอให้ “ผู้ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่าย” หาทางออกโดยวิธีการทางการเมือง หลีกเลี่ยงการใช้กำลังอาวุธที่ทำให้ผู้หญิงและกลุ่มเป้าหมายเปราะบางได้รับผลกระทบ ขณะเดียวกันก็ต้องหาทางลดและไม่สร้างเงื่อนไขให้อีกฝ่ายใช้เป็นข้ออ้างก่อเหตุในพื้นที่สาธารณะ
- 3) ขอเชิญชวนให้ “ทุกภาคส่วน” เข้าร่วมกิจกรรมประชาหรือสานเสวนา เพื่อหาทางออกในวิถีทางสันติ พร้อมลงมือดำเนินการตามบริบทของพื้นที่นั้น ๆ เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงและทุกคนในชายแดนใต้ร่วมกัน

อนึ่ง เพื่อความเป็นเอกภาพ มีพลัง และยังสะท้อนความต้องการของคนในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน พวกเขาเห็นว่าพื้นที่สาธารณะ 5 ประการแรก อันได้แก่ 1) ตลาด ครอบคลุมถึงตลาดนัดและร้านค้าในชุมชน 2) ถนน ทั้งถนนสายหลักและถนนสายรอง 3) โรงเรียน ทั้งในระดับประถมและมัธยม 4) มัสยิด/วัด รวมถึงสถานที่ประกอบศาสนกิจ และ 5) ป้อม ชรบ. เป็นพื้นที่ที่ถูกเน้นย้ำและให้ความสำคัญสูงสุด ดังนั้นพวกเขาจึงเลือกนำเสนอและบรรจุเพียงแค่ 5 อันดับแรกนี้ในกิจกรรมที่ส่งผลต่อการมีอยู่ของพวกเขาในช่วงข้ามคืน นั่นคือการเดินรณรงค์สนับสนุนการพูดคุยสันติภาพและยื่นข้อเสนอเชิงนโยบาย พื้นที่สาธารณะปลอดภัยต่อสาธารณะและคณะพูดคุยสันติภาพ ในวันที่ 1 กันยายน 2559⁶⁴ ก่อนหน้าการพูดคุยสันติสุขระหว่างกลุ่มมาราปาตานีและรัฐบาลไทยในกรุง

⁶⁴ โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้. 2559. เรียกร้อง “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” เป็นวาระบนโต๊ะพูดคุย 2 กันยา ใน <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/9380> วันที่สี่คัน) 30 มีนาคม 2562)

กัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย ในวันที่ 2 กันยายน 2559 เพียง 1 วัน เป็นผลให้การเจรจาในครั้งนั้น คู่เจรจาทั้งสองฝ่ายมีข้อตกลงร่วมกันใน 4 ประเด็น ได้แก่⁶⁵

1. ยอมรับ TOR (ซึ่งเป็นฉบับที่ร่างขึ้นใหม่หลังจากที่ฝ่ายไทยปฏิเสธที่จะรับรอง TOR ที่ 2 ฝ่ายร่วมกันร่างขึ้น)
2. ตกลงในหลักการที่จะพูดคุยในเรื่องพื้นที่ปลอดภัยในการประชุมครั้งต่อไป
3. ยอมรับข้อเสนอของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ที่ต้องการพื้นที่สาธารณะปลอดภัย
4. กระบวนการพูดคุยสันติสุขจะยังคงดำเนินต่อไป อย่างไม่เป็นทางการ

โดยข้อตกลงที่ 2 และ 3 คือผลลัพธ์ของการขับเคลื่อนงานของพวกเธอ

โครงการ B โครงการสานเสวนาพื้นที่สาธารณะปลอดภัยเพื่อเชื่อมร้อยภาคีเครือข่ายประชาสังคม สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชีย โครงการนี้เป็นโครงการสืบเนื่องจากโครงการ A เพื่อสานเสวนาสานสร้างความเข้าใจ และเชื่อมร้อยกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในภาคประชาสังคมตลอดจนผู้นำทางความคิดเห็นกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ร่วมกันสนับสนุนการขับเคลื่อนและผลักดันข้อเสนอ “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” ให้เป็นไปอย่างเป็นเอกภาพ มีพลัง พร้อมกับเปิดโอกาสให้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้ช่วยกันพัฒนาข้อเสนอดังกล่าว ให้มีความครอบคลุม ชัดเจน เป็นกลาง และเพิ่มน้ำหนักความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้ข้อเสนอนี้ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น มีระยะเวลาดำเนินโครงการ 6 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม – มิถุนายน 2560

กิจกรรมภายใต้โครงการนี้มี 4 กิจกรรมได้แก่

- 1) การจัดประชุมหารือกับกลุ่มบุคคลในพื้นที่ได้แก่ กรรมการสภาประชาสังคมชายแดนใต้ นักการเมืองท้องถิ่นและระดับพรรค และคณะทำงานและแกนนำชุมชนสตรี
- 2) การเดินทางเข้าพบบุคคลสำคัญ เช่น เจ้าคณะจังหวัดปัตตานี จุฬาราชมนตรี คณะกรรมการอิสลามจังหวัดยะลา เป็นต้น
- 3) การจัดรายการวิทยุ “เสียงของผู้หญิง” บนสถานีวิทยุมีเดียสลาดันจำนวน 20 ตอน
- 4) การจัดทำ/พัฒนาข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัยที่อาศัยข้อมูลที่ได้จากการพบปะพูดคุยในกิจกรรมที่ (1) และ (2)

⁶⁵ ไทยพีบีเอส .2559. "มาราปาตานีตกลงสร้างพื้นที่ปลอดภัยจังหวัด "ไทย-ชายแดนใต้" ใน <https://news.thaipbs.or.th/content/255435> (2562 มีนาคม 30 วันที่สืบค้น)

ผลลัพธ์จากโครงการ B ไม่ได้อยู่ในรูปแบบกิจกรรมที่นำเสนอต่อสาธารณะเหมือนเช่นโครงการ A จะมีก็เพียงรายการวิทยุ “เสียงของผู้หญิง” ที่ถ่ายทอดผ่านสถานีวิทยุมีเดียสามต้นจำนวน 20 ตอน ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 21 มกราคม – 28 เมษายน 2560 เท่านั้น แต่คุณูปการของโครงการนี้คือการที่พวกเธอได้กลับมาทบทวนงานของพวกเธอในลักษณะการถอดบทเรียน (Lesson learned) เพื่อหาจุดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงและรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้คนหลายหลากกลุ่ม ตัวอย่างข้อเสนอแนะเช่น

- ก. การประพฤติปฏิบัติของผู้หญิงที่ออกมาทำงานทางสังคม/สันติภาพ ต้องอยู่ในหลักการศาสนา (เช่น การแต่งกาย) จึงจะได้รับการยอมรับ
- ข. ข้อเสนอเรื่องพื้นที่สาธารณะของคณะทำงานฯ อาจจะไปทำทนายชบวนการ BRN ผู้ใช้ความรุนแรง ทำให้เกิดการก่อเหตุในพื้นที่สาธารณะอีกหลายแห่งตามมา
- ค. การสร้างพื้นที่ปลอดภัยยังเป็นไปได้ยาก เพราะสังคมยังไม่เป็นประชาธิปไตย ต้องมีบรรยากาศของประชาธิปไตยเป็นอันดับแรก จึงมีความเป็นไปได้ในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย
- ง. ผู้หญิงไม่มีสถานภาพ ไม่มีพลังอำนาจในการต่อรองที่จะมาขับเคลื่อนเรื่องนี้ ผู้ที่มีสถานภาพคือเอ็กบีบีเท่านั้น สิ่งที่ผู้หญิงควรทำ คือ งานเยียวยา งานอาชีพ เป็นต้น

โครงการ C โครงการขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้ ด้วยการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นคนในพื้นที่ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส สนับสนุนโดยกองทุนสันติภาพ โครงการ ช.ช.ต. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา และ ธนาคารโลก มีระยะเวลาดำเนินโครงการ 9 เดือนตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2559 ถึงสิงหาคม 2560

กิจกรรมภายใต้โครงการนี้มีเพียงรูปแบบเดียวคือการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจำนวน 5 เวที โดยที่ 4 เวทีแรกมีกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มผู้หญิงซึ่งเป็นตัวแทนจากหลากหลายกลุ่ม หลากหลายศาสนา จากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ และเวทีที่ 5 มีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมชายแดนใต้ จำนวน 380 คน

ผลสัมฤทธิ์ของโครงการนี้คือเอกสาร “ข้อเสนอเชิงนโยบายสภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ” (ภาคผนวก ค.) ที่รวบรวมข้อสรุปจากเวทีรับฟังความคิดเห็นทั้ง 5 เวทีและถูกพิจารณาจากสายตาผู้หญิงในพื้นที่ความไม่สงบและผู้หญิงภาคประชาสังคม ว่าจะเป็นแนวทางที่ช่วยหนุนเสริมให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพูดคุยและการหาทางออกร่วมกันอย่างสันติ เพื่อส่งถึงผู้มีส่วน

เกี่ยวข้อง ทั้งกองกำลังติดอาวุธทุกฝ่าย หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มผู้เห็นต่างทั้งในและนอกพื้นที่ ภาค ประชาสังคมและสื่อมวลชนรวมถึงมาราปาตานี เจื่อนไซที่เอื้อทั้งหลายสามารถจำแนกออกได้ 4 ประเด็น ได้แก่

- (หนึ่ง) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- (สอง) ความเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
- (สาม) เศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลข่าวสาร และการส่งเสริมสันติภาพเชิงบวก
- (สี่) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

ผลการสำรวจพบยังพบว่ามาตรการต่าง ๆ ที่พวกเขาต้องการให้เร่งดำเนินการเพื่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทางบวกในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังต่อไปนี้ (เรียงความเร่งด่วนจากมาก – น้อย)

- 1) ปัญหาเสพติด
- 2) การสร้างพื้นที่ปลอดภัยชุมชน
- 3) ปรับปรุงข้อบังคับ กฎหมาย กระบวนการยุติธรรมและการเยียวยาให้เป็นธรรม
- 4) หลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงกับกลุ่มเป้าหมายอ่อนแอ เด็ก ผู้หญิง พลเรือนทั่วไปที่ อยู่ในพื้นที่ที่ต้องปลอดภัย
- 5) ให้ตั้งคณะกรรมการจากหลายฝ่ายในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการก่อเหตุความ รุนแรงที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งเพื่อให้สามารถจับผู้กระทำผิดได้จริง
- 6) ในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพูดคุย องค์กรประชาสังคมรวมตัวกัน นำเสนอความต้องการของประชาชนต่อทั้งสองฝ่ายบนโต๊ะเจรจา เป็นข้อเสนอที่มา จากผู้หญิงมากกว่า 5,000 คนในพื้นที่
- 7) องค์กรประชาสังคมมีอิสระในการจัดเวทีเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดง ความ คิดเห็นโดยไม่มีกรรมการแทรกแซงจากทางรัฐ
- 8) ประชาชนได้รับเชิญเข้าเป็นผู้สังเกตการณ์ต่อการพูดคุยสันติภาพ

อนึ่ง รายงานกิจกรรมโครงการ C เป็นครั้งแรกที่พวกเขาระบุตนเองว่าเป็น “party C” และ นิยามความหมายว่าหมายถึง “ประชาชนผู้บริสุทธิ์”

จากนั้น พวกเธอนำส่งเอกสารข้อเสนอชุดนี้ต่อหัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติภาพสภาชวโรแห่งปาตานี (MARA PATANI) และ หัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พลเอกอักษรา เกิดผล) ผ่านจดหมายเปิดผนึกลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2561⁶⁶

ในช่วงเวลาเดียวกัน คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ได้รับเงินสนับสนุนอีกก้อนหนึ่งจากมูลนิธิเอเซียเพื่อดำเนินกิจกรรมรณรงค์สาธารณะเนื่องในวันสตรีสากล 8 มีนาคม 2560 ภายใต้ชื่อ 10 ปีหน้า 10 ปีหลัง วาระผู้หญิงชายแดนใต้ “พัฒนาพื้นที่ปลอดภัย ผู้หญิงก้าวหน้า สร้างสังคมประชาธิปไตย และเป็นธรรม”⁶⁷

กิจกรรมดังกล่าวประกอบด้วยการเดินทางรณรงค์พร้อมถือลูกโป่งสีม่วงเป็นสัญลักษณ์และแต่ละองค์กรของพวกเธอก็ถือป้ายชื่อประจำองค์กร ซึ่งแต่ละป้ายมีการเขียนให้รณรงค์เกี่ยวกับผู้หญิง โดยขบวนเดินรณรงค์เริ่มจากโรงพิธีช้างเผือก ผ่านสำนักงานเทศบาลนครยะลาเข้าสู่ศูนย์เยาวชนโดยทุกคนได้ปล่อยลูกโป่งอย่างพร้อมเพรียงกัน และภายหลังกิจกรรมเดินรณรงค์พวกเธอก็จัดเวทีเสวนากล่าวแถลงการณ์และประกาศเจตนารมณ์ (ข้อมูลแถลงการณ์อยู่ในหัวข้อ การออกแถลงการณ์/ การออกจดหมายเปิดผนึก ข้อย่อยที่ 6)

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินโครงการ C คือ การเข้าพบคณะพูดคุยฝ่ายรัฐบาลไทยของคณะทำงานวาระผู้หญิงตามคำเชิญเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัยในวันที่ 24 ธันวาคม 2559 ซึ่งมีตัวแทนบางส่วนเข้าพบกับคณะรัฐบาลไทยในการพูดคุยข้อเสนอที่เป็นยุทธศาสตร์ของคณะทำงาน 3 ประการคือ (1) การสร้างความเข้มแข็งของขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงเพื่อสันติภาพและสร้างเครือข่ายให้มีพลังในการต่อรอง (2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกกระดับ (3) การสร้างการยอมรับบทบาทผู้หญิงมากขึ้น หรือที่สมาชิกคณะทำงานรู้จักในตัวย่อ ข.ย.ร.

โครงการ D โครงการพัฒนาข้อเสนอชุมชนเพื่อสนับสนุนการสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัยและสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเซีย ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม 4 เดือนตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2560 – เดือนมีนาคม 2561 มีวัตถุประสงค์เพื่อ

⁶⁶ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้. 2561. คณะทำงานวาระผู้หญิงฯ (PAOW) ยื่นหนังสือให้คณะพูดคุยฯ ทั้งสองฝ่ายสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการระดมการสันติภาพ ใน <https://deepsouthwatch.org/th/node/11709> (วันที่สืบค้น 31 มีนาคม 2562)

⁶⁷ โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้. 2560. รณรงค์พื้นที่ปลอดภัย. องค์กรสตรีชวต 23PAOW มุ่งสังคมยอมรับบทบาทผู้หญิงในอีก 10 ปี ใน <https://deepsouthwatch.org/dsj/th/11094> (วันที่สืบค้น 21 มีนาคม 2562)

- 1) ขยายฐานเครือข่ายผู้หญิงระดับชุมชนและสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในข้อเสนอของชุมชนในการสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัย
- 2) พัฒนาศักยภาพเรื่องกระบวนการสันติภาพและการจัดการความขัดแย้ง รวมถึงสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องข้อเสนอในการขับเคลื่อนประเด็นพื้นที่สาธารณะปลอดภัยของคณะทำงานวาระผู้หญิง(PAOW)
- 3) พัฒนาข้อเสนอเรื่องพื้นที่สาธารณะปลอดภัยในระดับชุมชน

กิจกรรมภายใต้โครงการ D ประกอบด้วย

- 1) การประชุมคณะทำงาน
- 2) การอบรมวิทยากร
- 3) การลงพื้นที่ตัวอย่างพหุวัฒนธรรม 3 แห่งที่มีทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลายาวนาน ทำกิจกรรมตลาดนัดและจัดเวทีเสวนาเพื่อนำเสนอจากในพื้นที่มาพัฒนาข้อเสนอเรื่องพื้นที่สาธารณะปลอดภัยในระดับชุมชน ชุมชนทั้งสามแห่งได้แก่
 - ตำบลวัดช้างให้ตึก อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ภายใต้ชื่อกิจกรรม “ตลาดประชดตลาดปลอดภัยใส่ใจชุมชน”
 - ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ภายใต้ชื่อกิจกรรม “วิถีไทย วิถีชุมชน ร่วมกันสร้างชุมชนปลอดภัย”
 - ตำบลเกาะสะทอน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ภายใต้ชื่อกิจกรรม “ชุมชนปลอดภัยด้วยมือเรา”
- 4) การจัดทำข้อเสนอเรื่องพื้นที่สาธารณะปลอดภัยในชุมชนและการจัดเวที Focus group ของตัวแทนจากชุมชนที่ผลักดัน
- 5) การรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอจากชุมชน

ผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินกิจกรรมกับชุมชน พบว่าสิ่งที่คนในพื้นที่เสนอร่วมกันต่อประเด็นข้อเสนอพื้นที่สาธารณะปลอดภัย คือ

- 1) ต้องการที่จะนำมิติทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่มาเป็นส่วนประกอบในการดำเนินกระบวนการสันติภาพ
- 2) ต้องการเพิ่มระดับความไว้วางใจกันระหว่างกลุ่มคนสองศาสนา

- 3) ต้องการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านโดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงและเยาวชน ในการดำเนินกระบวนการสันติภาพ
- 4) ต้องการให้ปัญหาเสพติดถูกแก้ไขอย่างจริงจังเด็ดขาด
- 5) ต้องการให้มีโครงการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ

โครงการ E โครงการรณรงค์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียเรื่องพื้นที่สาธารณะปลอดภัย สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชีย⁶⁸ กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมระยะสั้นเพียง 1 เดือน คือเดือนพฤศจิกายน 2560 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการรณรงค์วันยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรีสากลในปีนั้น ทว่า มีการเปลี่ยนรูปแบบการรณรงค์จากการเดินรณรงค์บนท้องถนนมาสู่การรณรงค์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียอย่างง่าย ๆ เพื่อเปิดช่องทางและเพิ่มเครื่องมืออีกชิ้นหนึ่งที่พวกเขาจะใช้สื่อสารกับคนในและนอกพื้นที่ เนื่องจากสมาชิกของคณะทำงานฯ ใช้สื่อโซเชียลในชีวิตประจำวันอยู่แล้วทุกคน และพวกเขาเชื่อว่าสิ่งนี้มีพลังพอที่จะสื่อไปถึงคนภายนอกที่นอกเหนือจากคนในสามจังหวัด อีกทั้งยังรวดเร็วและง่ายต่อการประชาสัมพันธ์ เชื่อเชิญให้คนในชุมชนช่วยรณรงค์อีกแรงหนึ่ง ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการนี้คือเชิญชวนให้ผู้หญิงในพื้นที่ถ่ายรูปสถานที่ที่พวกเขาต้องการให้ปลอดภัยภายใต้ร่มพื้นที่สาธารณะปลอดภัยของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้หลัก ๆ 4 แห่ง ประกอบด้วย ตลาด ถนน โรงเรียนและศาสนสถาน ซึ่งการดำเนินกิจกรรมนี้ได้ขยายครอบคลุมถึง โรงพยาบาลและสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ พร้อมใส่ข้อความสั้น ๆ (caption) ที่สื่อถึงการเรียกร้องความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว พวกเขาดำเนินกิจกรรมบนความเชื่อว่าจะสามารถสร้างความเข้าใจและสร้างสภาวะที่เอื้อต่อการพูดคุยสันติภาพได้ และในวันที่ 25 พฤศจิกายน ซึ่งเป็นวันยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรีสากล ตัวแทนของพวกเขามาจากทั้ง 23 องค์กรจัดกิจกรรมรณรงค์พื้นที่สาธารณะปลอดภัยทางสื่อโซเชียลมีเดีย ณ คณะรัฐศาสตร์ ม.อ.ปัตตานี พวกเขาจัดทำภาพรณรงค์และประชาสัมพันธ์บนเฟสบุ๊คคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้และเฟสบุ๊คของพวกเขาเอง⁶⁹

โครงการ F โครงการเวทีเสวนาสาธารณะผู้หญิงชายแดนใต้ สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชีย ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม 3 เดือน ตั้งแต่ ธันวาคม 2560 - มีนาคม 2561 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) เพื่อสร้างพื้นที่เรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างองค์กรสมาชิก คณะทำงานวาระผู้หญิงฯ

⁶⁸ นักข่าวพลเมือง. 2560. พลังผู้หญิงชายแดนใต้ รณรงค์พื้นที่ปลอดภัยผ่านสื่อออนไลน์ ใน

https://www.youtube.com/watch?v=r1SPeS0yx1Q&feature=youtu.be&fbclid=IwAR3L_pXMnkvEIryt5qGrXvNBPI2bhUDsn3ORYvatyCNLx0rK-D_U_snm8

⁶⁹ รวบรวมรูปภาพรณรงค์พื้นที่สาธารณะปลอดภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ <https://1th.me/jOBS> และ <https://1th.me/7yzH>

- 2) เพื่อส่งเสริมให้องค์กรสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงฯ มีบทบาทเข้มแข็งมากขึ้นในการทำงานร่วมกันและร่วมกับภาคประชาสังคมอื่นเพื่อสนับสนุนการสร้างสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้
- 3) เพื่อเพิ่มศักยภาพองค์กรสมาชิกคณะทำงานวาระผู้หญิงฯในการทำงานเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นไว้วางใจระหว่างประชาชนและสนับสนุนการสร้างสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้

เนื่องจากพวกเธอพบปัญหาสำคัญระหว่างการดำเนินงาน นั่นคือ สมาชิกเครือข่ายทั้งระดับปัจเจกบุคคลและองค์กรในภาพรวมยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์พื้นที่ การวิเคราะห์ ถกเถียงต่อการก้าวอย่างของขบวนการยังไม่มากพอ เพราะโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ทั้งระดับพื้นที่และระดับชาติยังมีน้อย มีผลให้ขบวนการผู้หญิงไม่เท่าทัน อ่อนไหว ไม่มั่นคงในการขยับขบวนการ

กิจกรรมภายใต้โครงการ F อยู่ในรูปแบบการจัดเวที กระทบประชุมเชิงปฏิบัติการหัวข้อ “มิติหญิงชายกับการสร้างสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้” “พหุวัฒนธรรม: รัฐ ราชกรูร์ และผู้หญิง” “พลเรือนและพื้นที่สาธารณะปลอดภัย: ประสบการณ์จากต่างประเทศ” ผลลัพธ์ของโครงการนี้ไม่ได้ออกสู่สาธารณะแต่นำไปผนวกกับโครงการอื่น ๆ ภายใต้แหล่งทุนร่วมคือมูลนิธิเอเชียในงานประชุม All Partner’s Meeting

ภาคผนวก ค

United Nations Security Council Resolution 1325

United Nations

S/RES/1325 (2000)

Security Council

Distr.: General
31 October 2000

Resolution 1325 (2000)

**Adopted by the Security Council at its 4213th meeting, on
31 October 2000**

The Security Council,

Recalling its resolutions 1261 (1999) of 25 August 1999, 1265 (1999) of 17 September 1999, 1296 (2000) of 19 April 2000 and 1314 (2000) of 11 August 2000, as well as relevant statements of its President, and *recalling also* the statement of its President to the press on the occasion of the United Nations Day for Women's Rights and International Peace (International Women's Day) of 8 March 2000 (SC/6816),

Recalling also the commitments of the Beijing Declaration and Platform for Action (A/52/231) as well as those contained in the outcome document of the twenty-third Special Session of the United Nations General Assembly entitled "Women 2000: Gender Equality, Development and Peace for the Twenty-First Century" (A/S-23/10/Rev.1), in particular those concerning women and armed conflict,

Bearing in mind the purposes and principles of the Charter of the United Nations and the primary responsibility of the Security Council under the Charter for the maintenance of international peace and security,

Expressing concern that civilians, particularly women and children, account for the vast majority of those adversely affected by armed conflict, including as refugees and internally displaced persons, and increasingly are targeted by combatants and armed elements, and *recognizing* the consequent impact this has on durable peace and reconciliation,

Reaffirming the important role of women in the prevention and resolution of conflicts and in peace-building, and *stressing* the importance of their equal participation and full involvement in all efforts for the maintenance and promotion of peace and security, and the need to increase their role in decision-making with regard to conflict prevention and resolution,

Reaffirming also the need to implement fully international humanitarian and human rights law that protects the rights of women and girls during and after conflicts,

00-72018 (E)

S/RES/1325 (2000)

Emphasizing the need for all parties to ensure that mine clearance and mine awareness programmes take into account the special needs of women and girls,

Recognizing the urgent need to mainstream a gender perspective into peacekeeping operations, and in this regard *noting* the Windhoek Declaration and the Namibia Plan of Action on Mainstreaming a Gender Perspective in Multidimensional Peace Support Operations (S/2000/693),

Recognizing also the importance of the recommendation contained in the statement of its President to the press of 8 March 2000 for specialized training for all peacekeeping personnel on the protection, special needs and human rights of women and children in conflict situations,

Recognizing that an understanding of the impact of armed conflict on women and girls, effective institutional arrangements to guarantee their protection and full participation in the peace process can significantly contribute to the maintenance and promotion of international peace and security,

Noting the need to consolidate data on the impact of armed conflict on women and girls,

1. *Urges* Member States to ensure increased representation of women at all decision-making levels in national, regional and international institutions and mechanisms for the prevention, management, and resolution of conflict;

2. *Encourages* the Secretary-General to implement his strategic plan of action (A/49/587) calling for an increase in the participation of women at decision-making levels in conflict resolution and peace processes;

3. *Urges* the Secretary-General to appoint more women as special representatives and envoys to pursue good offices on his behalf, and in this regard *calls on* Member States to provide candidates to the Secretary-General, for inclusion in a regularly updated centralized roster;

4. *Further urges* the Secretary-General to seek to expand the role and contribution of women in United Nations field-based operations, and especially among military observers, civilian police, human rights and humanitarian personnel;

5. *Expresses* its willingness to incorporate a gender perspective into peacekeeping operations, and *urges* the Secretary-General to ensure that, where appropriate, field operations include a gender component;

6. *Requests* the Secretary-General to provide to Member States training guidelines and materials on the protection, rights and the particular needs of women, as well as on the importance of involving women in all peacekeeping and peace-building measures, *invites* Member States to incorporate these elements as well as HIV/AIDS awareness training into their national training programmes for military and civilian police personnel in preparation for deployment, and *further requests* the Secretary-General to ensure that civilian personnel of peacekeeping operations receive similar training;

7. *Urges* Member States to increase their voluntary financial, technical and logistical support for gender-sensitive training efforts, including those undertaken by relevant funds and programmes, inter alia, the United Nations Fund for Women and United Nations Children's Fund, and by the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees and other relevant bodies;

8. *Calls on* all actors involved, when negotiating and implementing peace agreements, to adopt a gender perspective, including, inter alia:

(a) The special needs of women and girls during repatriation and resettlement and for rehabilitation, reintegration and post-conflict reconstruction;

(b) Measures that support local women's peace initiatives and indigenous processes for conflict resolution, and that involve women in all of the implementation mechanisms of the peace agreements;

(c) Measures that ensure the protection of and respect for human rights of women and girls, particularly as they relate to the constitution, the electoral system, the police and the judiciary;

9. *Calls upon* all parties to armed conflict to respect fully international law applicable to the rights and protection of women and girls, especially as civilians, in particular the obligations applicable to them under the Geneva Conventions of 1949 and the Additional Protocols thereto of 1977, the Refugee Convention of 1951 and the Protocol thereto of 1967, the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women of 1979 and the Optional Protocol thereto of 1999 and the United Nations Convention on the Rights of the Child of 1989 and the two Optional Protocols thereto of 25 May 2000, and to bear in mind the relevant provisions of the Rome Statute of the International Criminal Court;

10. *Calls on* all parties to armed conflict to take special measures to protect women and girls from gender-based violence, particularly rape and other forms of sexual abuse, and all other forms of violence in situations of armed conflict;

11. *Emphasizes* the responsibility of all States to put an end to impunity and to prosecute those responsible for genocide, crimes against humanity, and war crimes including those relating to sexual and other violence against women and girls, and in this regard *stresses* the need to exclude these crimes, where feasible from amnesty provisions;

12. *Calls upon* all parties to armed conflict to respect the civilian and humanitarian character of refugee camps and settlements, and to take into account the particular needs of women and girls, including in their design, and recalls its resolutions 1208 (1998) of 19 November 1998 and 1296 (2000) of 19 April 2000;

13. *Encourages* all those involved in the planning for disarmament, demobilization and reintegration to consider the different needs of female and male ex-combatants and to take into account the needs of their dependants;

14. *Reaffirms* its readiness, whenever measures are adopted under Article 41 of the Charter of the United Nations, to give consideration to their potential impact on the civilian population, bearing in mind the special needs of women and girls, in order to consider appropriate humanitarian exemptions;

15. *Expresses* its willingness to ensure that Security Council missions take into account gender considerations and the rights of women, including through consultation with local and international women's groups;

16. *Invites* the Secretary-General to carry out a study on the impact of armed conflict on women and girls, the role of women in peace-building and the gender dimensions of peace processes and conflict resolution, and *further invites* him to

S/RES/1325 (2000)

submit a report to the Security Council on the results of this study and to make this available to all Member States of the United Nations;

17. *Requests* the Secretary-General, where appropriate, to include in his reporting to the Security Council progress on gender mainstreaming throughout peacekeeping missions and all other aspects relating to women and girls;

18. *Decides* to remain actively seized of the matter.

ภาคผนวก ง

ข้อเสนอเชิงนโยบาย “พื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้” คณะทำงาน
วาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women: PAOW)

ข้อเสนอเชิงนโยบาย
“พื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้”

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้
มิถุนายน 2559

คำนำ

ข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่อง “พื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้” ฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดย คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Women’s agenda for Peace; PAW) ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของกลุ่ม/องค์กรผู้หญิงภาคประชาสังคมทั้งชาวพุทธและมุสลิม ที่ทำงานสนับสนุนกระบวนการสร้างสันติภาพในชายแดนใต้ 23 กลุ่ม/องค์กร ข้อเสนอครั้งนี้ได้มาจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูล/ความคิดเห็นในเวทีสานเสวนา (Dialogue) กับผู้หญิงจากกลุ่มองค์กรประชาสังคมและผู้หญิงจากชุมชนต่างที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงในชายแดนใต้ ประมาณ 500 คน รวม 5 เวที ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2558 – เมษายน 2559 ภายใต้โครงการ “เปิดพื้นที่ปลอดภัยด้วยมือสตรี” คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อเสนอเชิงนโยบายฉบับนี้จะสร้างความตระหนักในเรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้ และสามารถนำไปใช้ประกอบการกำหนดและปรับปรุงแก้ไขในเชิงนโยบาย ตลอดจนวางแนวทางการปฏิบัติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ผู้เห็นต่างจากรัฐ ภาคประชาสังคมรวมถึงกลุ่มองค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAW)

มิถุนายน 2559

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	2
บทนำ.....	4
สถานการณ์ความขัดแย้งที่มีการใช้กำลังอาวุธกับผลกระทบต่อผู้หญิงชายแดนใต้	6
ความหมายและความสำคัญของพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิง.....	7
ข้อเสนอเชิงนโยบายพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้	10
ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อผู้ใช้อำนาจทุกฝ่าย	10
ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานภาครัฐและฝ่ายความมั่นคง.....	11
ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อชุมชน กลุ่ม องค์กรและเครือข่ายภาคประชาสังคมชายแดนใต้.....	12
ข้อสรุป.....	13
เอกสารอ้างอิง.....	14

บทนำ

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ หรือ Women's agenda for Peace หรือ PAW เกิดจากการรวมตัวและถอดบทเรียนการทำงาน “ขบวนการผู้หญิงเพื่อสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี” ซึ่งมีองค์กรสมาชิกรวม 23 องค์กร¹ ทั้งพุทธและมุสลิม โดยเริ่มต้นมีการผลักดันและรณรงค์ประเด็นด้านสันติภาพร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม นับตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2558 ที่เป็นวันเริ่มก่อตั้งคณะทำงานฯ ทั้งนี้คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ถือเป็นเครือข่ายผู้หญิงนักกิจกรรม นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง รวมถึงผู้ที่ทำงานในประเด็นผู้หญิงในจังหวัดชายแดนใต้ ที่มีสมาชิกในเครือข่ายมากกว่า 5,000 คน

การรวมตัวกันของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAW) สามารถสืบย้อนกลับไปยังตั้งแต่จุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้ในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งผู้หญิงที่เป็นนักกิจกรรมทางสังคมที่ทำงานใกล้ชิดกับชุมชนได้เริ่มต้นขับเคลื่อนงานเยียวยาและสร้างความเข้มแข็งให้ผู้ใช้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง จนทำให้ผู้ใช้ได้รับผลกระทบจากหลายครอบครัวได้พลิกผันบทบาทของตัวเองจากผู้ได้รับผลกระทบกลายเป็นนักกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคม มีการก่อตั้งกลุ่มอาชีพจากเงินเยียวยา การช่วยเหลือเด็กกำพร้า การเสริมศักยภาพหญิงหม้าย และผู้พิการ ตลอดจนการส่งเสริมให้ผู้ใช้ได้รับผลกระทบเข้าถึงสิทธิต่างๆ ที่พึงได้รับ ลักษณะการทำงานตั้งอยู่บนฐานของพหุศาสตร์/พหุวัฒนธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ต่อชาติพันธุ์หรือศาสนา ก้าว่างที่สำคัญเกิดขึ้นเมื่อมีกระบวนการพูดคุยสันติภาพระหว่างตัวแทนรัฐบาลไทยและขบวนการปืออาร์เอ็น (Barisan Revolusi Nasional : BRN) ในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งเครือข่ายผู้หญิงหลายองค์กรมีความเห็นตรงกันว่าควรร่วมกันเรียกร้องเพื่อขอให้ “ยุติความรุนแรง” ต่อผู้หญิงและประชาชน อันเนื่องจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นร่วมทศวรรษได้ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้หญิง ผู้หญิงกลายเป็นผู้รองรับผลและปัญหานานับการ ต้องแบกรับภาระในครอบครัว ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ต้องดูแลเด็กกำพร้า คนพิการ ทั้งยังต้องพยายามรักษาอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของท้องถิ่น การเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้หญิงเติบโตอย่างต่อเนื่องจนมีความร่วมมือเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันในนามคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ในปัจจุบัน และมีการเคลื่อนไหวที่สำคัญ คือ การออกมาส่งเสียงแสดงจุดยืนผ่านแถลงการณ์ฉบับที่ 1 เรื่องข้อห่วงใยของผู้หญิงต่อวงจรมหาความรุนแรงชายแดนใต้ ที่โรงแรมปาร์ควิว ปัตตานี

¹ สมาชิกทั้ง 23 กลุ่ม/องค์กรได้แก่ 1. กลุ่มด้วยใจ 2. กลุ่มเซาภา 3. กลุ่มสตรีเสื้อเขียวชายแดนใต้ 4. กลุ่มอมมทรัพย์สังฆะสตรีปियามัง 5. เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ 6. เครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสวง สันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ 7. เครือข่ายสตรีชายแดนใต้เพื่อสันติภาพ 8. เครือข่ายทรัพยากรชายแดนใต้ 9. เครือข่ายชุมชนศรีธธา 10. เครือข่ายวิฑูรชนจังหวัดปัตตานี 11. เครือข่ายอาสาสมัครยุติธรรมทางเลือก 12. เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ 13. เครือข่ายผู้หญิงธรรมภิบาลชายแดนใต้ 14. ชมรมข้าราชการมุสลิมะห์นราธิวาส 15. ชมรมผู้นำมุสลิมะห์นราธิวาส 16. มูลนิธิเพื่อการศึกษาและการเยียวยาเด็กกำพร้า 17. สมาคมผู้หญิงเพื่อสันติภาพ We Peace 18. สมาคมสวัสดิการมุสลิมะห์จังหวัดยะลา 19. สภาประชาสังคมชายแดนใต้ 20. สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ 21. ศูนย์ฟ้าใส เครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา 22. ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ 23. ศูนย์ประสานงานช่วยเหลือเด็กกำพร้า

เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2558 และแถลงการณ์ฉบับที่ 2 เรื่องข้อเสนอว่าด้วยพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิง เนื่องในวันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2558 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเดินรณรงค์ยุติความรุนแรงและประกาศข้อเรียกร้องในครั้งนั้นกว่า 500 คน โดยมีข้อเรียกร้องสำคัญสามข้อได้แก่ (หนึ่ง) ผู้ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่ายต้องยุติการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่สาธารณะ เพื่อไม่ให้ผู้หญิงได้รับผลกระทบที่นำไปสู่การเสียชีวิต บาดเจ็บ พิการ และขาดพื้นที่ปลอดภัยในการใช้ชีวิตประจำวัน และทำกิจกรรมต่างๆที่มีความจำเป็นต่อผู้หญิงและทุกคนในครอบครัว (สอง) ขอให้ “ผู้ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่าย” หาทงออกโดยวิธีการทางการเมือง หลีกเลี่ยงการใช้กำลังอาวุธที่ทำให้ผู้หญิงและกลุ่มเป้าหมายเปราะบางได้รับผลกระทบ ขณะเดียวกันก็ต้องหาทางลดและไม่สร้างเงื่อนไขให้อีกฝ่ายใช้เป็นข้ออ้างก่อเหตุในพื้นที่สาธารณะ (สาม) ขอเชิญชวนให้ “ทุกภาคส่วน” เข้าร่วมกิจกรรมประชาชาหรือสานเสวนา เพื่อหาทางออกในวิถีทางสันติ พร้อมลงมือดำเนินการตามบริบทของพื้นที่นั้นๆ เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงและทุกคนในชายแดนได้ร่วมกัน

การขับเคลื่อนของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์สำคัญได้แก่

- (1) การสร้างความเข้มแข็งของขบวนการเคลื่อนไหวผู้หญิงเพื่อสันติภาพและเครือข่ายให้พลังอำนาจในการต่อรอง
- (2) การมีส่วนร่วมและตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับ และ
- (3) การสร้างการยอมรับบทบาทผู้หญิงเพื่อสร้างสันติภาพ (ฐิตินบ โภมลนิมิ, 2558)

โดยทำงานอยู่บนหลักการวางตัวเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด เพื่อสร้างการยอมรับจากทุกฝ่ายในการขับเคลื่อนสันติภาพและสร้างพื้นที่ปลอดภัย และทำงานบนฐานของพหุศาสตร์/พหุวัฒนธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อชาติพันธุ์หรือศาสนา ยึดหลักสันติวิธีและหลักการสิทธิมนุษยชน เพื่อช่วยลดความขัดแย้งสร้างความเท่าเทียมและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพ (capacity building) พลังอำนาจ (empowerment) แก่ผู้หญิงในชุมชนในทุกระดับ นักกิจกรรมผู้หญิง ผู้ได้รับผลกระทบ ตลอดจนคณะทำงานรวมถึงสมาชิกในเครือข่าย

ห่างเวลากว่าหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา สถานการณ์ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงและการใช้อาวุธในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อผู้คนที่อาศัยและใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้หญิง เด็ก รวมถึงประชาชนกลุ่มเปราะบาง พื้นที่ปลอดภัย (safety space) ที่ผู้หญิงรู้สึกมั่นใจ รู้สึกปลอดภัย และปราศจากความรุนแรงเหลือน้อยลงทุกที คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAW) ได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย “พื้นที่สาธารณะปลอดภัยของผู้หญิงชายแดนใต้” ฉบับนี้ขึ้น ข้อเสนอเชิงนโยบายฉบับนี้เกิดจากศึกษารวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็น จากเวทีสานเสวนาแบบประชาหรือ เรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีการใช้กำลังอาวุธและความรุนแรง ซึ่งมีผู้เข้าร่วมการเสวนา คือ ผู้หญิงในกลุ่มองค์กรประชาสังคมและชุมชนต่างๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวม 5 ครั้ง ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เวทีสานเสวนาดังกล่าวเป็นการดำเนิน

ข้อเสนอเชิงนโยบาย “พื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้” คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ :: หน้า 5

กิจกรรมภายใต้โครงการ “เปิดพื้นที่ปลอดภัยด้วยมือสตรี” ซึ่งใช้เวลาดำเนินโครงการรวม 7 เดือน ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2559 โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเอเชีย (ASIA FOUNDATION)

ข้อเสนอเชิงนโยบาย “พื้นที่สาธารณะปลอดภัยของผู้หญิงชายแดนใต้” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกิดจากความต้องการของผู้หญิงในพื้นที่ความขัดแย้งโดยตรง และเพื่อยืนยันข้อเสนอเชิงนโยบายต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่ขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงและกำลังอาวุธ เพื่อลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน เกิดพื้นที่ปลอดภัยทั้งในที่สาธารณะและพื้นที่ใช้สอยที่สืบเนื่องมาจากพื้นที่สาธารณะสำหรับผู้หญิง เด็ก และประชาชนกลุ่มเปราะบาง เกิดกลไกการรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปด้วยสันติวิธีที่ไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งร่วมกันได้อย่างสันติ และก่อให้เกิดพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัยและยั่งยืนต่อไป

สถานการณ์ความขัดแย้งที่มีการใช้กำลังอาวุธกับผลกระทบต่อผู้หญิงชายแดนใต้

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเป็นการกระทำโดยมนุษย์และมีรูปแบบที่หลากหลาย ข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.) ซึ่งว่าระหว่างวันที่ 4 มกราคม 2547 - 4 มกราคม 2558 เกิดเหตุความไม่สงบในรูปแบบต่างๆรวมทั้งสิ้น 17,808 ครั้ง โดยสามารถระบุว่าเป็นเหตุที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงรวม 9,407 ครั้ง สถานการณ์ความไม่สงบที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง มีการใช้กำลังอาวุธ (armed conflict) และความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกว่าหนึ่งทศวรรษ ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงชายแดนใต้รวมถึงเด็กและประชาชนกลุ่มเปราะบางอย่างมาก ข้อมูลจากศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) ระบุว่า นับตั้งแต่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบปี พ.ศ. 2547 ถึงปี พ.ศ. 2557 มีเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี เสียชีวิตจากเหตุการณ์ 81 คน บาดเจ็บเล็กน้อยถึงสาหัส 445 คน ผู้หญิงเสียชีวิต 431 คน และบาดเจ็บ 1,651 คน (อารีดำ สามาเ, 2558) จากข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่เสียชีวิตจากการถูกยิงโดยอาวุธปืนและการวางระเบิดในพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ใช้สอยสืบเนื่องจากพื้นที่สาธารณะ

สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อและโดยอ้อมต่อผู้หญิง ในส่วนของผลกระทบโดยตรง คือ การสูญเสียชีวิต การได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย จิตใจ เกิดบาดแผลทางใจ (trauma) หวาดกลัว เกิดความเครียด วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นใจและไม่ปลอดภัยในการใช้ชีวิตประจำวัน การสูญเสียทรัพย์สิน สูญเสียสมาชิกหรือผู้นำครอบครัว เป็นหม้าย และต้องกลายเป็นผู้แบกรับภาระในการดูแลครอบครัวในทุกๆด้าน ในส่วนของผลกระทบโดยอ้อม คือ ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตัวเอง ขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้หญิงไม่ได้เป็นเพียงลูกหลงจากความรุนแรงในพื้นที่สาธารณะ หลายครั้งพบว่าผู้หญิงกลายเป็นเป้าสังหาร เพื่อให้เห็นเหตุสะเทือนใจนำไปสู่การยกระดับการต่อรองทางการเมืองของคู่ขัดแย้ง เช่น การยิงและเผาผู้หญิงในตลาด การยิงผู้หญิงและตัดคอ/หรือเผากลางถนน เป็นต้น

ข้อเสนอเชิงนโยบาย “พื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้” คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ :: หน้า 6

มีข้อสังเกตว่า เรื่องพื้นที่ปลอดภัยกับเป้าที่เป็นประชาชนหรือพลเรือนนั้น มีส่วนอย่างสำคัญในการต่อรองทางการเมืองของคู่ขัดแย้งทุกฝ่าย จักเห็นได้ว่า หลังการลงนามการริเริ่มพูดคุยสันติภาพ การใช้ระเบิดในพื้นที่สาธารณะ พื้นที่เศรษฐกิจ และฐานทหาร พื้นที่ของพลรบมากขึ้น โดยไม่ได้หวังเอาชีวิตพลเรือน (แต่ก็มีผลเรือนได้รับบาดเจ็บอยู่เนื่อง) เพื่อเป็นข้อต่อรองทางการเมือง และการละเว้นเป้าพลเรือนน้อยลงอย่างมีนัยยะ จนกระทั่งการชะงักการพูดคุยสันติภาพ หลังจากเดือนธันวาคมปี 2556 จนกระทั่งหลังรัฐประหาร 2557 พบว่า ผู้หญิงและพลเรือนกลับมาเป็น "เป้าสังหาร" เพื่อเพิ่มการกดดันทางการเมืองอยู่หลายครั้ง

นอกจากผู้หญิงเป็นเหยื่อความรุนแรงโดยตรงจากสถานการณ์ความขัดแย้งด้วยกำลังอาวุธดังกล่าวแล้ว การทำร้ายประชาชนหรือพลเรือนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสู้รบซึ่งผู้สูญเสีย บาดเจ็บ และบาดเจ็บสาหัสที่นำไปสู่ความพิการส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย "ยิ่งสูญเสีย ผู้หญิงยิ่งแบกรับภาระ" ที่จะต้องเยียวยาจิตใจตนเอง และต้องลุกขึ้นมาใช้ชีวิตในการเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว และเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชน การสูญเสียการบาดเจ็บของพลเรือนไม่ว่าใครในพื้นที่สาธารณะยิ่งทำให้ผู้หญิงต้องอยู่ให้รอดมากขึ้น

ความหมายและความสำคัญของพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิง

พื้นที่สาธารณะ คือ พื้นที่ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในชีวิตประจำวัน เพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น ตลาด ถนนหนทางที่ใช้สัญจรไปมา โรงเรียน โรงพยาบาล ศาสนสถาน สวนสาธารณะ เป็นต้น สำหรับผู้หญิงแล้วพื้นที่สาธารณะส่วนใหญ่มีคุณค่าและความหมายต่อผู้หญิงมาก เพราะนอกจากจะมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของผู้หญิงและมนุษย์ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยแล้ว ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและค้ำประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนอีกนานับการ รวมถึงเป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงทุกศาสนาจำเป็นต้องใช้งานเพื่อตอบสนองต่อการกิจของแม่ ภรรยา ลูกสาว น้องสาว ฯลฯ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี (ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้) จากเวทีเสวนาเรียนรู้การสร้างพื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) ในมุมมองของประชาชน เมื่อ 22 ธ.ค. 2558, 08:30 – 16:00 น. ณ โรงแรมอิมพีเรียล นราธิวาส พื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) คือ พื้นที่ที่ปราศจากความรุนแรง หรือยุติความรุนแรง ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งรุนแรงอยู่แล้ว และต้องมีการตกลงกันว่าต้องทำให้เกิดความปลอดภัย รวมทั้งมีการเฝ้าประเมินว่าเป็นไปตามที่กำหนดหรือไม่ และคู่กรณีต้องกำหนดความชัดเจนในประเด็นเกี่ยวกับ 1) เป้าหมายที่จะให้ปลอดภัย 2) พื้นที่ที่จะให้ปลอดภัย 3) ระยะเวลาที่จะให้ปลอดภัย

การสร้างพื้นที่ปลอดภัยจะช่วยยุติความรุนแรงได้บางส่วน ซึ่งจะทำให้ประชาชนรู้สึกปลอดภัยและมีความสุขในการใช้ชีวิตมากขึ้น มีผลให้เศรษฐกิจท้องถิ่นฟื้นตัว นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างขั้นตอนสำคัญของกระบวนการสันติภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาระยะยาวอย่างยั่งยืน

ดร.นอร์เบิร์ต โรเปอร์ส นักวิจัยอาวุโส สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (Center for Conflict Studies and Cultural Diversity; CSCD) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ชี้ว่าพื้นที่ปลอดภัยตามหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (international

humanitarian law: IHL) หรือกฎหมายการขัดกันด้วยอาวุธ (law of armed conflict) หมายถึงพื้นที่เชิงกายภาพซึ่งคู่ขัดแย้งที่ใช้กำลังอาวุธได้ยอมรับร่วมกันว่าจะไม่ใช่เป็นพื้นที่ในการต่อสู้ด้วยอาวุธ เช่น ถนน โรงเรียน ตลาด และพื้นที่สาธารณะต่างๆ

จากการระดมความคิดเห็นในเวทีสานเสวนาแบบประชาหารือ ซึ่งผู้เข้าร่วมสานเสวนาส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นผู้หญิง อีกประมาณร้อยละ 10 เป็นผู้ชาย ในเรื่อง “เปิดพื้นที่ปลอดภัยด้วยมือสตรีสู่สันติภาพ” ใน 5 พื้นที่ ได้แก่

- (1) เวทีนักกิจกรรมคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 7 - 8 ตุลาคม 2558
- (2) ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2558
- (3) อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2559
- (4) อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2559
- (5) อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2559

ผู้เข้าร่วมเวทีสานเสวนาได้ระบุถึงพื้นที่ต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้หญิงชายแดนใต้ โดยพื้นที่ที่ถูกบ่งถึง ได้แก่ ตลาด ร้านค้า ถนน โรงเรียน มัสยิด วัด พื้นที่จัดงานประเพณีและวัฒนธรรม ป้อม ชรบ. ร้านน้ำชา โรงพยาบาล สถานีอนามัย และที่ว่าการอำเภอ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สาธารณะที่ผู้คนมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ก็มีพื้นที่ทางการเกษตรที่ผู้หญิงใช้ทำมาหากิน เช่น นาข้าว สวนยางก็ถูกระบุถึงเช่นกัน รวมถึงพื้นที่ส่วนตัวที่เป็นบ้านหรือที่พักอาศัยด้วย ทั้งนี้พื้นที่ที่ถูกเน้นย้ำและให้ความสำคัญสูงสุดในห้าอันดับแรกจาก 5 เวที ได้แก่

- (1) ตลาด ครอบคลุมถึงตลาดนัดและร้านค้าในชุมชน
- (2) ถนน ทั้งถนนสายหลักและถนนสายรอง
- (3) โรงเรียน ทั้งในระดับประถมและมัธยม
- (4) มัสยิด/วัด รวมถึงสถานที่ประกอบศาสนกิจ และ
- (5) ป้อม ชรบ.

ทั้งนี้เพราะสถานที่เหล่านี้มีคุณค่าและความหมายต่อผู้หญิง ผู้หญิงจำเป็นต้องใช้ประโยชน์ โดย “ตลาด” ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่ได้รับการระบุถึงมากที่สุดและให้ความสำคัญสูงสุดนั้น เนื่องจากเป็นแหล่งทำมาหากินเพื่อความอยู่รอดของทุกคน เป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงสามารถประกอบอาชีพ หารายได้เลี้ยงดูครอบครัว ตลาดช่วยให้ผู้หญิงมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ มีอำนาจในการตัดสินใจจ่ายใช้สอย เป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงต้องใช้ประโยชน์เนื่องจากบทบาททางเพศที่ต้องดูแลครอบครัว เป็นแม่บ้านทำกับข้าว ซื้อหาสินค้าส่วนตัว จัดหาสิ่งของจำเป็นสำหรับคนในครอบครัว เป็นจุดพบปะสังสรรค์ เข้าสังคม แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลาดนัดเป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงสามารถใช้พักผ่อนหย่อนใจ มีความสุข ผ่อนคลาย อีกทั้งตลาดยังเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนหนาแน่น เป็นพื้นที่กลางของผู้คนที่มีความหลากหลายทั้งศาสนา เพศ วัย และชาติพันธุ์

“ถนน” ผู้หญิงมีความจำเป็นต้องใช้ถนนในการเดินทางสัญจรไปมาเพื่อทำมาหากินหารายได้ ประกอบอาชีพ เช่น ไปกรีดยาง ไปทำนา ทำกิจวัตรประจำวัน การไปรับไปส่งบุตรหลานไปโรงเรียน การเดินทางไปยังตลาด ไปโรงพยาบาลหรือสถานอนามัยเมื่อเกิดการเจ็บป่วย การดูแลคนในครอบครัว เดินทางไปยังงานสำคัญ เช่น งานแต่ง งานศพ ไปเยี่ยมเยียนดูแลพ่อแม่ญาติพี่น้อง การติดต่อสื่อสารกันและนอกชุมชน และการออกกำลังกาย เช่น การปั่นจักรยาน ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงสามารถใช้ในการสื่อสารเรียกร้องหรือรณรงค์ประเด็นต่างๆได้อย่างสันติวิธี ถนนที่ปลอดภัยจะอำนวยความสะดวก ให้โอกาส และเชื่อมโยงผู้หญิงได้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตัวเองที่จะเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและชุมชน

“โรงเรียน” มีความสำคัญเนื่องจากเป็นที่ให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพของเด็ก และสร้างอนาคตให้กับเยาวชนของชาติ ฝึกฝนระเบียบวินัยจริยธรรมและทักษะชีวิต มีเพื่อน เรียนรู้การอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น เป็นสถานที่ที่ช่วยดูแลลูกๆแทนพ่อแม่ เป็นที่ประกอบอาชีพสำหรับครูหรือคนที่ทำงานในโรงเรียนจะต้องเลี้ยงชีพและมีรายได้หลักจากสถานที่นี้ นอกจากนี้โรงเรียนยังเป็นพื้นที่กลางในการทำกิจกรรม งานประชุม งานเทศกาล งานแข่งกีฬา การเลือกตั้ง เป็นพื้นที่ใช้สอยสาธารณะ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน คนต่างศาสนา ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และส่งเสริมความเท่าเทียมในสังคม

“มัสยิด/วัด” หรือ ศาสนสถาน เป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและจัดงานประเพณีหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์และมีคุณค่าต่อจิตวิญญาณของผู้หญิง มีคุณค่าทางจิตใจโดยเป็นที่พึ่งพิงเยียวยาจิตใจ เป็นพื้นที่สอนจริยธรรม ทำบุญ ประกอบศาสนกิจ เป็นที่สงบสติอารมณ์ เป็นที่ที่มีความผูกพัน รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์คนในชุมชน เป็นที่พบปะหารือ แลกเปลี่ยนข่าวสาร เป็นจุดศูนย์รวมของชุมชน และจัดกิจกรรมในงานศาสนพิธีและเทศกาลสำคัญต่างๆ

“ป้อม ชรบ.” เป็นพื้นที่ใช้ดูแลความปลอดภัยในชุมชน คนในชุมชนต้องช่วยกันดูแลและอยู่เวรยามในป้อม ชรบ. หญิงชายหรือคนต่างศาสนาสามารถทำงานร่วมกันได้ สร้างงานสร้างรายได้ ในบางชุมชนป้อม ชรบ. มักตั้งอยู่ในบริเวณอาคารอเนกประสงค์ที่ใช้สำหรับพัฒนาศักยภาพ แลกเปลี่ยนเรียนรู้/ฝึกอบรม เป็นจุดกระจายข่าวเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ อำนวยความสะดวกและช่วยประสานงานในเรื่องต่างๆ คนในชุมชนสามารถพึ่งพาขอความช่วยเหลือได้ ช่วยให้ชาวบ้านรู้สึกปลอดภัย บางป้อมที่ผู้หญิงไปทำงานเฝ้าเวรยามมักต้องนำลูกๆไปเลี้ยงที่บริเวณป้อมด้วย ป้อม ชรบ. บางแห่งจึงเป็นสถานที่เล่นของเด็กอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามถือว่าป้อม ชรบ. เป็นสถานที่ที่มีความเสี่ยงสูง มักตกเป็นเป้าของการโจมตีและเป็นพื้นที่ผู้หญิงซึ่งเป็น ชรบ. ใช้อาวุธเช่นกัน

พื้นที่สาธารณะดังที่กล่าวมา มีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างสูงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง บุตรหลาน และคนในครอบครัวซึ่งอยู่ในการดูแลของผู้หญิง² นอกจากนี้ ยังมีกระแสท่อนว่าพื้นที่ความรุนแรงที่อิงกับกรอบคิดเรื่องเพศ (gender based violence) ซึ่งทำให้ผู้หญิงไม่ปลอดภัยนั้นมิได้มีเพียงพื้นที่นอกบ้านหรือพื้นที่สาธารณะเท่านั้น หากพื้นที่ส่วนตัว ในบ้าน หรือในครอบครัว ก็เป็นสิ่งที่เป็ปัจจัยสำคัญต่อการสร้าง

² โปรดดูรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการ “เปิดพื้นที่ปลอดภัยด้วยมือสตรีสู่สันติภาพ” โดยคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

พื้นที่ปลอดภัยให้แก่ผู้หญิงด้วย ซึ่งส่วนหนึ่งก็ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความรุนแรงจากการต่อสู้ของคู่ขัดแย้งที่ใช้กำลังอาวุธ รวมถึงผลจากโครงสร้างทางสังคมที่ไม่มีความเป็นธรรมทางเพศและวัฒนธรรมอีกด้วย

ข้อเสนอเชิงนโยบายพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้

ข้อเสนอเชิงนโยบายพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้ฉบับนี้ เกิดจากการรวบรวมเสียงความเห็น ความต้องการของผู้หญิงชายแดนใต้ที่เข้าร่วมเวทีสานเสวนาแบบประชาชนหรือโครงการ “เปิดพื้นที่ปลอดภัยด้วยมือสตรี” ที่ได้มีการจัดเวทีขึ้นรวม 5 เวที ในพื้นที่ต่าง ๆ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้ในที่นี้ ครอบคลุมทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่ขัดแย้งที่มีการใช้กำลังอาวุธและความรุนแรง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกำหนดและทำให้พื้นที่สาธารณะปลอดภัย หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม ข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีการใช้กำลังอาวุธและความรุนแรง มีรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อผู้ใช้กำลังอาวุธทุกฝ่าย

1. ยุติการก่อเหตุเหตุรุนแรงและปฏิบัติการทางทหารของทุกฝ่ายในพื้นที่สาธารณะ พร้อมประกาศให้เป็นเขตปลอดภัย

พื้นที่ที่ถูกบงกชให้มีความปลอดภัยได้แก่ ตลาด ร้านค้า ถนน โรงเรียน มัสยิด วัด พื้นที่จัดงานประเพณี นาค้าว สวนยาง ป้อม ชรบ. ร้านน้ำชา โรงพยาบาล สถานีอนามัยและที่ว่าการอำเภอ รวมถึงบ้านหรือที่พักอาศัยด้วย ทั้งนี้พื้นที่ที่ถูกเน้นย้ำและให้ความสำคัญสูงสุดในลำดับแรกเป็นพื้นที่สาธารณะประกอบด้วย (1) ตลาด (2) ถนน (3) โรงเรียน (ในระดับประถมและมัธยม) (4) มัสยิด/วัด รวมถึงสถานที่ประกอบศาสนกิจ ซึ่งคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ต้องการให้ผู้ใช้กำลังอาวุธ “ทุกฝ่าย” ต้องยุติการก่อเหตุรุนแรงและปฏิบัติการทางทหารในพื้นที่สาธารณะดังกล่าว พร้อมประกาศให้เป็นเขตปลอดภัย และให้พื้นที่สาธารณะ ตลาด ถนน โรงเรียนและสถานที่ประกอบศาสนกิจเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงและพลเรือนได้ใช้ประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้เหตุยั่วยุหรือปัจจัยเงื่อนไขที่จะทำให้แต่ละฝ่ายใช้เป็นข้ออ้างก่อเหตุรุนแรงได้ ต้องไม่เกิดขึ้น เช่น ฐานที่มั่นทางการทหารต้องไม่ตั้งในสถานที่สาธารณะที่เป็นที่สำหรับพลเรือน หรือตั้งฐานให้มีระยะห่างจากสถานที่สาธารณะ เพื่อไม่ให้เป้าโจมตี ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กผู้หญิง และประชาชนทั่วไป ที่เป็นพลเรือนได้

การนำแนวคิดในกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศมาเป็นแนวทางเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัย ซึ่งกำหนดการคุ้มครองต่อประชาชนทั่วไปหรือพลเรือน ซึ่งมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องในความขัดแย้งโดยตรง เป็นสิ่งที่คู่ขัดแย้งต้องตระหนักเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าขณะนี้รัฐบาลไทยยังไม่ยอมรับว่าความขัดแย้งรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสถานการณ์ความขัดแย้งด้วยอาวุธ (armed conflict) ก็ตาม

2.แสวงหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยวิธีการทางการเมือง และให้นำประเด็นพื้นที่สาธารณะ ปลอดภัยของผู้หญิงเป็นวาระสำคัญในการพูดคุย

ขอให้คู่ขัดแย้งเดินทางมากระบวนกรพูดคุย และแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีการและกระบวนการทางการเมือง โดยสองฝ่ายควรนำประเด็นพื้นที่สาธารณะปลอดภัยของผู้หญิงเป็นวาระสำคัญในการพูดคุย เพื่อให้ข้อเสนอดังกล่าวเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

3.เปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงภาคประชาสังคมได้ทำงานอย่างปลอดภัยและเป็นอิสระ

นักกิจกรรมภาคประชาสังคมที่ลงพื้นที่ทำงานในพื้นที่เสี่ยง รวมทั้งประเด็นเสี่ยง ต้องพบกับความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจ ถูกติดตาม จับตา ถูกมองอย่างมีอคติ หรือบางกรณีถูกข่มขู่คุกคามจากคู่ขัดแย้งทั้งหน่วยงานความมั่นคงและผู้เห็นต่างจากรัฐ จึงสร้างความกลัว ความกังวลใจ ความไม่มั่นคง และความไม่รู้สึกปลอดภัยในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังมีการแทรกแซงการทำงานที่ทำให้ขาดความเป็นอิสระ ทั้งที่บทบาทการทำงานของผู้หญิงภาคประชาสังคมที่ผ่านมาเกิดประโยชน์แก่ประชาชนและทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือผลักดันสันติภาพหรือสันติสุขให้ก้าวหน้า การช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมและเยียวยาโดยไม่เลือกฝ่าย การเชื่อมประสานและคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างฝ่ายต่างๆโดยแนวทางสันติวิธี การสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้มากขึ้น การตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ที่นำไปสู่การลดเงื่อนไขการก่อเหตุรวมไปถึงการช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เป็นความเดือดร้อนของคนในชุมชน จากปัญหาปากท้องของคนในครอบครัว/ชุมชน เป็นต้น

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานภาครัฐและฝ่ายความมั่นคง

มาตรการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ

เพิ่มและปรับปรุงมาตรการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะโดยเฉพาะจุดเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยและกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่มากขึ้น

ตลาด: มีการจัดวางระเบียบของตลาดทั้งการจอดรถ ทางเข้าออกของตลาด มีการวางจุดตรวจเป็นระยะ แต่จุดตรวจเหล่านั้นควรมีระยะห่างพอสมควรกับตลาด ติดตั้งกล้องวงจรปิดที่มีประสิทธิภาพทั้งในบริเวณตลาดและที่จอดรถ มีการจัดประชุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาความปลอดภัยในตลาดอย่างสม่ำเสมอ

โรงเรียน: ลดจำนวนเจ้าหน้าที่คุ้มครองครู เมื่อปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองครูแล้วควรกลับไปที่ฐาน และไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมในโรงเรียน เปิดช่องทางให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสสื่อสารถึงความกังวลใจต่อการคุ้มครองโรงเรียนโดยเจ้าหน้าที่ทหาร ให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดูแลความปลอดภัยของโรงเรียนมากขึ้น จัดทำป้ายรณรงค์ให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัย ปลอดภัยความรุนแรง ตั้งฐานที่มั่นทางการทหารหรือด่านตรวจโดยมีระยะห่างจากบริเวณโรงเรียน

ข้อเสนอเชิงนโยบาย “พื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้” คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ :: หน้า 11

ถนน: ติดตั้งกล้องวงจรปิดและไฟสว่างในจุดเสี่ยง ลดการลาดตระเวนตามถนน ให้เจ้าหน้าที่อยู่ประจำที่ฐานมากขึ้น ตั้งฐานในบริเวณที่ห่างจากถนนมากขึ้น ให้ อส. หรือ ชรบ. ดูแลรับผิดชอบความปลอดภัยบนท้องถนนมากขึ้น แบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบโดยอิงกับพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน และมีการประเมินผลการดูแลความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

มัสยิด วัด สถานที่ประกอบศาสนกิจ: ลดจำนวนเจ้าหน้าที่ทหารในพื้นที่ประกอบศาสนกิจ แต่สนับสนุนให้คนในชุมชนช่วยกันสอดส่อง มีส่วนร่วม และมีศักยภาพในการดูแลรักษาความปลอดภัยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ผู้หญิงและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นหูเป็นตาดูแลความปลอดภัย มีการตรวจการเข้าออกบริเวณมัสยิดหรือวัด

สำหรับ ป้อม ชรบ. : ข้อเสนอจากเวทีให้เพิ่มป้ายบอกจุดสำคัญ ให้ ชรบ. รับผิดชอบเรื่องความปลอดภัยในพื้นที่มากขึ้น โดย ชรบ. เป็นคนในพื้นที่เอง มีการประเมินการทำงานชุด ชรบ. อย่างสม่ำเสมอ จัดทูลูปรณ์ที่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ เช่น วิทยุสื่อสาร กล้องวงจรปิด อุปกรณ์กระจายเสียง กรวยไฟกระพริบ ไฟฉาย แผงกัน ฯลฯ จัดอบรมพัฒนาศักยภาพ พื้นพ้องค์ความรู้ในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ การปฏิบัติภารกิจประจำวัน และการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน มีการอยู่เวรยามตลอด 24 ชั่วโมงและรายงานความคืบหน้าเป็นระยะต่อคนในชุมชน เช่น การรายงานผ่านกลุ่มไลน์ หรือเสียงตามสาย เป็นต้น

กรณีป้อมชรบ. คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ เห็นว่าเป็นสถานที่ที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นเป้าหมายการโจมตีหรือปล้นอาวุธของผู้ก่อเหตุ ด้วยเหตุนี้ จึงมีข้อเสนอเพิ่มเติมด้วยว่าป้อมชรบ.ควรตั้งอยู่ในพื้นที่ที่แยกออกไป ไม่ควรสร้างอยู่ในบริเวณหรือตั้งใกล้กับสถานที่สาธารณประโยชน์ของคนในชุมชน เช่น อยู่ใกล้อาคารเอนกประสงค์ หรือศาลาประชาคม เป็นต้น ซึ่งจะ使人ในชุมชนที่มาทำกิจกรรมในพื้นที่ดังกล่าวพลอยมีความเสี่ยงไปด้วย

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อชุมชน กลุ่ม องค์กร และเครือข่ายภาคประชาสังคมชายแดนใต้

1.สนับสนุนให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยของผู้หญิง

ร่วมกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงทั้งในพื้นที่ของการทำงานเคลื่อนไหวทางสังคมและการทำงานขับเคลื่อนสันติภาพ ตระหนักรู้และเห็นความสำคัญเรื่องความรุนแรงอันเกิดจากความแตกต่างทางเพศ (gender-based violence) ในพื้นที่ของการทำงานในระดับกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายภาคประชาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นพันธมิตรและช่วยหนุนเสริมให้เกิดความปลอดภัยในการทำงานของผู้หญิงในพื้นที่เสี่ยง และช่วยผลักดันให้ข้อเสนอเชิงนโยบายพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้เป็นวาระสำคัญที่คู่ขัดแย้งต้องรับพิจารณานำไปสู่โต๊ะการพูดคุย

2.สนับสนุนบทบาทของผู้หญิงในกระบวนการสร้างสันติภาพ

เปิดพื้นที่/หนุนเสริมบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในการทำงานในชุมชน กิจกรรมเพื่อสังคมชายแดนได้ รวมถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ โดยให้ความสำคัญกับมิติหญิงชาย (gender) และความเท่าเทียมระหว่างเพศ (gender equality) และบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในการขับเคลื่อนสันติภาพ

3.มีส่วนร่วมและช่วยกันพัฒนามาตรการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะตามบริบทพื้นที่

ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา กลุ่ม/องค์กรภาคประชาสังคม เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะมากขึ้นตามบริบทพื้นที่ เช่น ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการดูแลความปลอดภัยของตลาด มีส่วนในการคิดหรือออกแบบมาตรการในการดูแลความปลอดภัยในชุมชน จัดเวรยามดูแลความปลอดภัยบริเวณโรงเรียน และสถานที่ประกอบศาสนกิจมากขึ้น เป็นต้น

ข้อสรุป

ข้อเสนอเชิงนโยบายพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้ เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของผู้หญิงจากหลากหลายกลุ่ม/องค์กร ที่แม้จะมีความคิดความเชื่อ การทำงาน และภูมิหลังที่แตกต่างกัน แต่เห็นพ้องกันว่าสิ่งสำคัญที่สุดในช่วงเวลานี้คือ “ความปลอดภัย” และเป็นสิ่งที่ผู้หญิงรวมถึงสมาชิกในครอบครัว และชุมชนทุกคนต้องการ ข้อเสนอเชิงนโยบายฉบับนี้ คือ พลังและเสียงอันมั่นคงขอธรรมของผู้หญิงที่ต้องการเรียกร้องต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใช้ความรุนแรงและใช้กำลังอาวุธทุกฝ่าย ให้เกิดความตระหนักรู้จริงจังในการร่วมกันสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัยให้แก่ผู้หญิงและทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่หลัก เช่น ตลาด ถนน โรงเรียน และมัสยิด/วัด ซึ่งพื้นที่เหล่านี้มีคุณค่าและมีความหมายอย่างยิ่งต่อชีวิต อัตลักษณ์ และจิตวิญญาณของผู้หญิงชายแดนใต้ อันครอบคลุมถึงผู้หญิงทุกวัย ทุกศาสนา ทุกภาษา และทุกชาติพันธุ์ในพื้นที่แห่งนี้ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายฉบับนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อเสนอนี้จะได้รับการ “รับฟัง” และพิจารณาข้อเสนอเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมจากทุกฝ่าย เพื่อลดความสูญเสียอันจะเกิดขึ้นต่อผู้หญิงและสมาชิกในครอบครัวของเราด้วยกัน

อ้างอิง

- คณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้. (2558). แดงการณ ฉบับที่ 2 เนื่องในโอกาสวันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล เรื่อง ข้อเสนอว่าด้วยพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิง. 25 พฤศจิกายน 2558 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา. เอกสารคัดสำเนา.
- คณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้. (2558). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการ “เปิดพื้นที่ปลอดภัยด้วยมือสตรีผู้สันติภาพ.” เอกสารถ่ายสำเนา.
- ฐิตินบ โกมลณี. (2558, ธันวาคม 12). “คณะกรรมการผู้หญิงชายแดนใต้ผลักดัน ‘พื้นที่กลางผู้หญิงสร้างสันติภาพ’.” <http://prachatai.com/journal/2015/12/62927>. สืบค้น 10 เมษายน 2559.
- รายการนักข่าวพลเมือง. (2558, พฤศจิกายน 25). “ตอน สร้างพื้นที่ปลอดภัย.” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ Thai PBS.
- รายการนักข่าวพลเมือง. (2558, ธันวาคม 2). “ตอน พลังผู้หญิงรณรงค์ยุติความรุนแรงชายแดนใต้.” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ Thai PBS.
- รายการนักข่าวพลเมือง. (2558, ธันวาคม 31). “ตอน ผลกระทบจากการไม่มีพื้นที่ปลอดภัย.” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ Thai PBS.
- โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (DSJ). (2558, ธันวาคม 28). “รู้จัก ‘พื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) ในกระบวนการสันติภาพ’ เรียนรู้จากสนามจริงสู่ปาตานี/ชายแดนใต้.” <http://prachatai.org/journal/2015/12/63197>. สืบค้น 10 เมษายน 2559.
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2557, มกราคม 8). “สรุปสถิติผลกระทบจากความรุนแรงต่อ “เด็ก” ที่ชายแดนใต้ในรอบ 10 ปี.” <http://www.deepsouthwatch.org/node/5168>. สืบค้น 10 เมษายน 2559.
- อัมพร หมดเด็น. (2559). มุสลิมกับเพศสภาพ กรณีศึกษาไกลสหประชาชาติกับการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในฐานะผู้สร้างสันติภาพ. นำเสนอในการประชุมวิชาการประจำปี ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 11 มีนาคม 2559.
- อารีต้า สาเมาะ. (2558, พฤศจิกายน 24). “เครือข่ายผู้หญิง 23 องค์กรเรียกร้อง “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” ในวันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล.” <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/7809>. สืบค้น 10 เมษายน 2559.
- อารีต้า สาเมาะ. (2558, พฤศจิกายน 25). “3 ข้อเสนอต่อคุณเจรจา” ขอพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัย ถนนตลาด โรงเรียน มัสยิด วัด.” <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/7810>. สืบค้น 10 เมษายน 2559.

ภาคผนวก จ

ข้อเสนอเชิงนโยบายสภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ
โดย คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women: PAOW)
และขบวนผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย
สภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ

โดย

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้
(Peace Agenda of Women: PAOW)

และ

ขบวนผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อม
ที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ

คำนำ

ภายหลังจากการณรงค์และยื่นข้อเสนอเรื่อง “พื้นที่สาธารณะปลอดภัย” ของคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women: PAOW) ได้รับการตอบรับทั้งจากฝ่ายรัฐ และฝ่ายเห็นต่างจากรัฐ หรือ มารดา ปาตานี เมื่อ 2 กันยายน 2559 คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ซึ่งมาจากการรวมตัวและขับเคลื่อนงานด้านสันติภาพของกลุ่มองค์กรผู้หญิงภาคประชาสังคม ทั้งชาวพุทธและมุสลิม 23 องค์กรในชายแดนใต้ มาตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2558 ก็เดินทางขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ โดยการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้หญิงในระดับชุมชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรื่อง “**การสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ**” จำนวน 4 เวที และครั้งที่ 5 เวทีผู้หญิงภาคประชาสังคม ซึ่งผู้เข้าร่วมมาจากหลากหลายกลุ่มองค์กรและศาสนาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้จำนวน 260 คน รวมผู้เข้าร่วมเวทีทั้ง 5 เวที จำนวน 380 คน ทั้งนี้กระบวนการรับฟังความคิดเห็น เริ่มต้นขึ้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 และสิ้นสุดลงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 ภายใต้โครงการ “ขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ”

ในการนี้ จึงได้มีการรวบรวมความคิดเห็นของผู้หญิงจาก 5 เวทีดังกล่าว จัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเสนอต่อผู้เกี่ยวข้อง และสาธารณะอีกครั้ง ซึ่งคณะทำงานเชื่อมั่นว่าข้อเสนอดังกล่าว จะเป็นส่วนหนึ่งของการหนุนเสริมให้เกิดการสร้างสภาวะแวดล้อม ที่เอื้อให้กระบวนการสันติภาพสามารถเดินหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะผู้หญิง ที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุดจากสถานการณ์ที่ผ่านมา

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women: PAOW)
และขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ
กุมภาพันธ์ 2561

ข้อเสนอเชิงนโยบาย สภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ
โดย ขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ

ขบวนการผู้หญิงฯ ได้เดินทางทำงานเพื่อหนุนเสริมสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการสร้างพื้นที่ระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อเสนอเรื่อง “สภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ” จากผู้หญิงภาคประชาสังคม โดยจัดกิจกรรมในรูปแบบของเวทีรับฟังความคิดเห็นระดับชุมชนจำนวน 4 เวที ครอบคลุมกลุ่มผู้หญิงซึ่งเป็นตัวแทนจากหลากหลายกลุ่ม หลากหลายศาสนา จากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ รวมถึงการจัดเวทีครั้งที่ 5 อันเป็นการเติมเต็มความเห็นจากผู้หญิงภาคประชาสังคมชายแดนใต้กว่า 200 คน นอกเหนือจาก 4 เวทีแรกเพื่อให้ข้อเสนอมีความรัดกุมและครอบคลุมยิ่งขึ้น กระบวนการระดมความคิดเห็นทั้งหมดนี้เริ่มต้นขึ้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 และสิ้นสุดลงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 ภายใต้โครงการ “ขบวนการผู้หญิงกับการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้” ซึ่งสนับสนุนโดยกองทุนสันติภาพ โครงการ ช.ช.ต. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา และธนาคารโลก ทั้งนี้ขบวนการผู้หญิงฯ เชื่อมั่นว่ากระบวนการสร้างสันติภาพหรือการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่แห่งนี้ ไม่อาจจะขาดไปซึ่งมิติการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงทุกกลุ่มในสามจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากเวทีระดมความคิดเห็นพบว่าผู้หญิงและเด็กในจังหวัดชายแดนใต้ยังคงเป็นเหยื่อของความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นผลจากสถานการณ์ความรุนแรงที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องยาวนาน และได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้หญิงและเด็กในมิติอื่น ๆ มากขึ้น กลายเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรม และความรุนแรงในครอบครัว (domestic violence) ติดตามมา เช่น ปัญหาปากท้อง ปัญหา ยาเสพติด ความรุนแรงทางเพศ ปัญหาสุขภาพ การหวาดระแวงกันระหว่างเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชน เป็นต้น จากข้อมูลพบว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันมีผู้หญิงเสียชีวิตจากเหตุการณ์รุนแรงกว่า 500 คน ได้รับบาดเจ็บกว่า 3,000 คน และกลายเป็นหญิงหม้ายเนื่องจากสูญเสียสามีจากเหตุการณ์รุนแรงกว่า 3,000 คน จากการบังคับสูญหาย การถูกจองจำหรือจับกุมคุมขัง จนอาจกล่าวได้ว่านี่คือ “วิกฤติแม่หม้าย” ชายแดนใต้ ทั้งยังมีเด็กกำพร้าซึ่งสูญเสียพ่อแม่ คนใดคนหนึ่งหรือสูญเสียทั้งพ่อและแม่ในพื้นที่นี้จำนวนร่วมหนึ่งหมื่นคน¹ ยังมีต้องกล่าวถึงสภาวะทางจิตใจของประชาชนนับหมื่นนับแสนในพื้นที่แห่งนี้ที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงมายาวนานนับสิบปี เป็นที่คาดได้ว่าคนเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการเยียวยาบาดแผล

¹ ข้อมูลจากศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวช.ด.)

ทางใจซึ่งอาจจะใช้ระยะเวลาผ่านกระบวนการเหล่านี้ยาวนานนับสิบปี แม้สถานการณ์ความรุนแรงจากคู่ขัดแย้งจะยุติลงไปแล้วก็ตาม สภาพการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงและเด็ก ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุขภาพ อันเป็นปรากฏการณ์ที่ขัดกับหลักการสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง (The UN Declaration on the Elimination of Violence Against Women : CEDAW) และการให้ความสำคัญต่อการปกป้องผู้หญิงและเด็กในภาวะสงคราม ตามประกาศมติสมัชชาความมั่นคง 1325 ของสหประชาชาติว่าด้วยสตรี สันติภาพ และความมั่นคง (UN Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security) ซึ่งเรียกร้องให้กองกำลังทุกฝ่ายปกป้องคุ้มครองผู้หญิงและเด็กจากสถานการณ์ความรุนแรงจากการสู้รบ

ผู้หญิงภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมระดมความคิดเห็นต่างเห็นพ้องกันว่าสถานการณ์ความรุนแรงที่ดำเนินมายาวนานเริ่มส่งผลกระทบต่อเชิงลึกในด้านจิตใจและขยายวงกว้างสู่มิติอื่น ๆ ของชีวิตมากขึ้น และต่างต้องการเรียกร้องให้กองกำลังทุกฝ่ายคำนึงถึงผลพวงที่จะส่งผลกระทบต่อผู้คนและสังคมชายแดนได้อย่างยากจะเยียวยา โดยขอให้กองกำลังติดอาวุธทุกฝ่ายยุติการใช้กำลังอาวุธและการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงทั้งหมดโดยเร็วที่สุด และหาทางออกจากความขัดแย้งนี้ร่วมกันด้วยวิถีทางสันติ บนหลักของความเป็นธรรม หลักการสากล และกฎหมาย

ข้อเสนอนี้เกิดขึ้นก็ด้วยเห็นว่า การพูดคุยสันติสุขและการแสวงหาทางออกจากความรุนแรงจะไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างราบรื่น หากขาดไปซึ่งปัจจัยเงื่อนไขหรือสภาวะที่เอื้อให้เกิดกระบวนการดังกล่าว และทุกฝ่ายจำเป็นต้องร่วมมือกันในการ “สร้างสภาวะแวดล้อม” เช่นนั้นขึ้นมา ข้อเสนอเชิงนโยบายฉบับนี้จึงได้สรุปรวมข้อมูลจากเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้หญิงภาคประชาสังคม ที่ต่างเห็นว่าจะจะเป็นแนวทางที่ช่วยหนุนเสริมให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพูดคุยและการหาทางออกร่วมกันอย่างสันติ โดยแบ่งออกเป็นสี่ประเด็น ได้แก่

(หนึ่ง) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(สอง) ความเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน

(สาม) เศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลข่าวสาร และการส่งเสริมสันติภาพเชิงบวก และ

(สี่) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

และเหล่านี้เป็นเสียงของผู้หญิงชายแดนใต้ที่ต้องการส่งถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งกองกำลังติดอาวุธทุกฝ่าย หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มผู้เห็นต่างทั้งในและนอกพื้นที่ ภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน รวมถึงมาราปาตานี (Mara Patani) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เสียงของผู้หญิงจากเวทีระดมความคิดเห็นทั้งหมดได้บ่งชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า ข้อกังวลสำคัญและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้หญิงและประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มากที่สุด คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ที่ผ่านมาผู้หญิงและเด็กตกเป็นเหยื่อและได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มีผู้หญิงที่ประสบเหตุโดยตรงต้องสูญเสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บ กลายเป็นผู้พิการ สูญเสียสมาชิกในครอบครัว หรือได้รับผลกระทบจากการจับกุมคุมขัง การอพยพออกนอกพื้นที่ หรือการบังคับให้สูญหายสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้ผู้หญิงได้รับผลด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ ครอบครัวและสังคมอย่างรุนแรง บางรายกลายเป็นผู้ป่วยโรคซึมเศร้า หวาดระแวง สูญเสียอาชีพและที่ทำกิน ขณะที่จำเป็นต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น อันเป็นการบั่นทอนทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงโอกาสที่จะได้ดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุข ในเวทีเพิ่มเติมข้อมูลฯ ในวันที่ 11 สิงหาคม 2560 ซึ่งจัดขึ้น ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้มีนักกิจกรรมหญิงท่านหนึ่งได้แสดงเจตนากรณีอย่างกล้าหาญว่าขอเป็นศพสุดท้ายเพื่อแลกกับความสงบ ซึ่งสะท้อนว่าไม่มีสิ่งใดที่สำคัญสำหรับผู้หญิงมากกว่าความปลอดภัยในชีวิตและเป็นเรื่องที่ยอมรับได้หากจะสละชีวิตตนเองเพื่อยุติเหตุรุนแรงทั้งหมด อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการรับประกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อันเป็นการสภาวะแวดล้อมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการสร้างสันติภาพและยุติเหตุรุนแรงทั้งหมด ผู้หญิงภาคประชาสังคมได้ร่วมกันเสนอแนวทางสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ดังนี้

● กองกำลังติดอาวุธทุกฝ่าย

1. อยากรักษาความปลอดภัย และอยากให้มีพื้นที่ปลอดภัยต่อสตรี เด็ก และเยาวชน
2. อยากรให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม และสนับสนุนเวทีกิจกรรมของผู้หญิงต่อกระบวนการสร้างสันติภาพในทุกระดับ
3. อยากรให้ทุกฝ่ายหันมาพูดคุยกัน และแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยแนวทางการเมือง
4. ขอให้ตรีศตรองและตระหนักว่าการใช้กำลังทางอาวุธและปฏิบัติการทางทหาร ที่ทำให้เด็กและสตรีได้รับผลกระทบนั้น ผิดหลักการทางศาสนา และหลักสิทธิมนุษยชน

● ภาครัฐและมรปาตานี

1. ในฐานะคู่พูดคุยสันติสุข ต้องมุ่งมั่นเดินหน้ากระบวนการพูดคุยสันติสุข และใช้กระบวนการทางการเมืองรวมถึงการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้แก่ผู้เห็นต่าง เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้เกิดผลอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม

2. ต้องเร่งสร้างข้อตกลงร่วมกัน เพื่อเดินหน้าต่อยอดพัฒนาแนวคิดในการสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัย เช่น ตลาด ถนนสายหลักที่ใช้สัญจรในชุมชน โรงเรียน และสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นแนวทางในการสร้างความมั่นใจในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ให้ปรากฏผลอย่างเป็นรูปธรรมและประชาชนสามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติโดยเร็วที่สุด

- **ภาครัฐ**

1. ต้องเร่งรัดดำเนินการติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าให้แสงสว่างตามจุดต่าง ๆ อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชุมชน จุดเสี่ยง ให้มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด โดยอุปกรณ์เหล่านี้ควรได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้จริง คำนึงถึงงบประมาณจากภาษีของประชาชน และช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดอาชญากรรมและอันตรายในชุมชน
2. เจ้าหน้าที่ติดอาวุธประจำการอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดเป็นจำนวนมาก ต้องมีการเข้มงวดกวดขันวินัยการพกพาอาวุธในสาธารณะนอกเวลาราชการ โดยต้องไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ทหารใช้อาวุธปืนยิงชุมชนนักศึกษาในชุมชน
3. อยากรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับผู้ผลิตสิ่งเสพติดให้เข้มงวดกว่าเดิม และควรมีเวทีการแก้ปัญหาเสพติดโดยตรง ให้มีกิจกรรมครอบครัวและมีเวทีสร้างสรรค์ในพื้นที่

ประเด็นที่ 2 ความเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะหนุนเสริมให้เกิดสันติภาพหรือสันติสุขขึ้นได้ คือการที่ผู้มีอำนาจทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และปัญหาที่แท้จริงของประชาชน และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก เยาวชน และผู้หญิงทุกกลุ่ม ได้มีส่วนร่วมในการแสวงหาทางออกของปัญหามากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากคนกลุ่มนี้เป็นผู้ได้รับผลกระทบอย่างหนักแต่ยังขาดพื้นที่ในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา ข้อเสนอแนะจากเวทีระดมความคิดเห็นยังชี้ว่า ในห้วงเวลาที่ผ่านมามีประชาชนในพื้นที่ความขัดแย้งยังรู้สึกกังวลใจ ขาดความเชื่อมั่น เกิดความหวาดระแวง และรู้สึกไม่ปลอดภัยที่จะแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาโดยตรงไปตรงมา ปัญหาหรือข้อเท็จจริงบางอย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นสิ่งที่ประชาชนไม่กล้าพูดเนื่องจากรู้สึกไม่ปลอดภัย ประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ความรุนแรงยังไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่ได้รับการเยียวยาอย่างทั่วถึง กระบวนการยุติธรรมของภาครัฐยังไม่อาจจะเป็นที่พึ่งและไม่น่าเชื่อถือในมุมมองของประชาชน นอกจากนี้ยังไม่มีพื้นที่ปลอดภัยอย่างแท้จริงในการนำเสนอความคิดเห็น และมีความพยายามที่จะสร้างบรรยากาศของความหวาดกลัว ดังจะเห็นได้ว่ามีนักกิจกรรมหรือนักปกป้องสิทธิ

มนุษยชนถูกข่มขู่คุกคาม ถูกติดตาม ถูกลดทอนความน่าเชื่อถือ หรือแม้กระทั่งถูกฟ้องร้องเป็นคดีกับภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้หญิง ซึ่งมักจะเกิดการโจมตีโดยอาศัยเหตุแห่งเพศ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยเชิงลบต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่แห่งนี้ จากการระดมความคิดเห็นจึงมีข้อเสนอเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวดังนี้

- **ภาครัฐ ผู้เห็นต่างและมาราปาตานี**

1. ต้องเปิดพื้นที่ให้มีตัวแทนของผู้หญิง เข้าร่วมนำเสนอความคิดเห็นและเป็นส่วนหนึ่งในการแสวงหาทางออกของความขัดแย้งบนโต๊ะพูดคุย ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงและโดยอ้อม ต่อสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น
2. คู่พูดคุยและกองกำลังติดอาวุธทุกกลุ่ม ต้องเคารพกรอบกติกาสากลว่าด้วยสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of expression) สิทธิทางการเมือง (Civil Rights) ของประชาชน ความมั่นคงในชีวิตในฐานะพลเมือง สิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้ายหรือฆ่า ทั้งยังควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยไม่แทรกแซงด้วยการใช้ความรุนแรง การข่มขู่ คุกคาม กดดัน ให้อยู่ภายใต้อันตราย
3. ต้องกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อร่วมมือกันหนุนเสริมกระบวนการทางออกจากความขัดแย้งด้วยสันติวิธี โดยมีนโยบายและการปฏิบัติงานที่ปกป้องคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน (HRDs) ในทุกกลุ่มประเด็น ส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดของประชาชนและนักกิจกรรม ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่บุคลากรและประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของการทำงานร่วมกันในลักษณะเชื่อมโยงประเด็นระหว่างชุมชนนักกิจกรรม ภาคประชาสังคม สื่อมวลชนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ชายแดนใต้บนหลักการสิทธิมนุษยชนให้เข้มแข็งมากขึ้น
4. ต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นคุกคามการทำงาน หรือกระทำการในลักษณะข่มขู่ โจมตี ทำลายความน่าเชื่อถือ หรือกดดันให้รู้สึกไม่ปลอดภัย ต่อนักกิจกรรมและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยเฉพาะนักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้หญิง (WHRDs) และนักกิจกรรมเยาวชน ทั้งนี้ ภาครัฐและมาราปาตานีต้องรับรองความปลอดภัยในการทำงาน รวมถึงสร้างมาตรการที่เป็นรูปธรรมในการปกป้องคุ้มครองนักกิจกรรมและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ชายแดนใต้

- **ภาครัฐ**

1. ต้องไม่ใช้มาตรการพิเศษหรือใช้อำนาจพิเศษในการควบคุม จัดการ หรือมีบทลงโทษ จับกุมคุมขังประชาชนที่นำเสนอความคิดเห็นแตกต่างจากรัฐให้ตกเป็นนักโทษทางความคิด

2. ความเป็นกลาง ฟังข้อมูลทั้งสองด้าน รับฟังความคิดเห็นของประชาชน
3. มีกลไกการให้ความเป็นธรรม อำนวยความสะดวก
4. มีการตรวจสอบและติดตามการทำงานของผู้นำทั้งหลายเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ท้องถิ่น จังหวัด ประเทศ ต้องเคารพหลักการสากลว่าด้วยการไม่เลือกปฏิบัติ (non-discrimination) และการให้ความเป็นธรรมทางกฎหมายซึ่งประชาชนทุกคนย่อมได้รับความเป็นธรรมอย่างเสมอหน้ากันในทางกฎหมาย โดยปราศจากอคติทางชาติพันธุ์ ภาษา และศาสนา เช่นการตรวจค้นยานพาหนะตามจุดตรวจต่าง ๆ ควร มีมาตรฐานและไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ลดการตีตรา (stigmatize) ไม่กล่าวหาโดยปราศจากหลักฐาน และมีความโปร่งใสสามารถติดตามตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนการเข้าตรวจค้น จับกุม คุมขัง ซึ่งต้องมีพยานหลักฐานที่แน่นอนหาเป็นเบื้องต้นก่อน มิใช่เพียงการคาดเดาหรือการสุ่มตรวจ และพัฒนาช่องทางเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหา รวมถึงการอำนวยความสะดวกในทุกขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เปิดศูนย์ยุติธรรมให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อประชาชนทุกภาคส่วนทั้งผู้ที่เป็นเหยื่อของสถานการณ์ความไม่สงบและผู้ที่ถูกกล่าวหา
5. ต้องเปิดพื้นที่และให้ความสำคัญมากขึ้นต่อบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยมีมาตรการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการแสดงความคิดเห็นอย่างปลอดภัย มีแผนงานและสนับสนุนงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพของผู้หญิง
6. ต้องปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาหรือโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ โดยเคารพสิทธิในการจัดการทรัพยากร ที่ดิน และสิทธิชุมชนของประชาชน ผู้หญิงต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ ภาครัฐจำเป็นต้องมีการรับฟังเสียง ความคิดเห็น ความต้องการ อัตลักษณ์และวิถีชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของประชาชนในพื้นที่ มีกระบวนการดำเนินงานที่โปร่งใส น่าเชื่อถือ สามารถติดตามตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน

ประเด็นที่ 3 เศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลข่าวสาร และการส่งเสริมสันติภาพเชิงบวก

สภาพสังคมในจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งอยู่ในภาวะที่ขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์ความรุนแรงต่อเนื่องกว่าหนึ่งทศวรรษ ผู้หญิงและคนชายขอบยังขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ ปัญหาการไม่มีงานทำ ปัญหาสังคมและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เช่น ปัญหายาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนต้องการได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหา การตรวจสอบ และการทำตามนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐ จึงขอเสนอแนวทางแก้ปัญหาดังต่อไปนี้

● ภาครัฐ

1. ต้องให้ความสำคัญกับความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคงทางอาหาร การกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดยประชาชนมีส่วนร่วม
2. ต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมอาชีพ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน หนุนเสริมให้ผู้หญิงสามารถทำงานสร้างรายได้ช่วยเหลือครอบครัวได้มากขึ้น แก้ไขปัญหาความยากจน สร้างงานสร้างอาชีพ พัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนและผู้หญิง
3. ต้องมีมาตรการในการส่งเสริมสุขภาพ สุขอนามัย และสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและสุขภาพจิตของประชาชน เสริมความเข้มแข็งของงานเฝ้าระวังทางด้านจิตใจต่อผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงและอยู่ในบรรยากาศความรุนแรงมายาวนาน ให้เป็นไปในเชิงรุก โดยมีความต่อเนื่อง ท้าถึง และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. ต้องมีความจริงจังในการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างและปัญหาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหา ยาเสพติดซึ่งในพื้นที่ชายแดนใต้ยังอยู่ในระดับที่มีความรุนแรงอย่างมาก และบ่อนทำลายความมั่นคงทางสังคมของประชาชนในพื้นที่
5. ต้องมีนโยบาย มีแนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มาตรการที่มีประสิทธิภาพ มีแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุน ส่งเสริม เติมเต็มคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพในสังคมพหุวัฒนธรรม พหุศาสนา และสันติภาพเชิงบวก (positive peace) เช่น การลดความรุนแรงในครอบครัว การพัฒนาศักยภาพของผู้หญิงและประชากรกลุ่มเปราะบางในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

- **สื่อมวลชน**

1. ต้องนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นกลางและรอบด้าน ติดตามการทำงานของภาครัฐ และการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ มานำเสนอต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุยสันติสุข **ภาครัฐ**ต้องมีการประชาสัมพันธ์ความก้าวหน้าในการทำงานตามนโยบายที่กำหนดไว้ การแก้ไขปัญหาที่ได้รับการร้องเรียน และส่งเสริมให้ประชาชนสามารถรับทราบข่าวความเคลื่อนไหวในการพูดคุยสันติสุขอย่างทั่วถึงและรอบด้าน

- **ผู้หญิงภาคประชาสังคม**

1. ผู้หญิงที่ทำงานด้านการเยียวยา และผู้หญิงนักกิจกรรมในทุกประเด็นต้องใส่ใจคุณภาพของชีวิตความเป็นอยู่ (well-being) สุขภาพของตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างเร่งด่วน โดยเพิ่มกิจกรรมในการดูแลเยียวยาตัวเอง การเสริมพลังใจ (empowering) การสร้างกลุ่มช่วยเหลือ (group support) ระหว่างชุมชนผู้หญิงนักกิจกรรม ควบคู่ไปกับการทำงานทางสังคม ลดการใช้ความรุนแรงทางวัฒนธรรม และการเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้งานหนุนเสริมสันติภาพและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ชายแดนใต้เป็นงานที่ต้องอาศัยความอดทนและต้องอยู่ในสภาวะความเสี่ยงที่มีความกดดันเกือบตลอดเวลา ทั้งยังต้องใช้เวลาในการทำงานเคลื่อนไหวเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างยาวนาน มิติของการดูแลสุขภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องกลับมาร่วมกันทบทวนอย่างเร่งด่วน

ประเด็นที่ 4 การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

ผลจากสถานการณ์ความรุนแรงยาวนานในพื้นที่นี้ ก่อให้เกิดความหวาดระแวงและการแบ่งแยกระหว่างผู้คนในชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งเริ่มปรากฏผลให้เห็นอย่างชัดเจนมากขึ้นในหลายปีที่ผ่านมา เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานหรือการย้ายออกจากพื้นที่ของประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากความกังวลเรื่องความปลอดภัย ซึ่งกลุ่มผู้หญิงภาคประชาสังคมผู้ที่ใกล้ชิดกับชุมชนครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ต่างตั้งข้อสังเกตไปในทิศทางเดียวกันว่าปรากฏการณ์เหล่านี้บ่งชี้ถึงความรุนแรงมากขึ้น การสร้างสันติภาพ ซึ่งหมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียวของผู้คนร่วมชุมชน จึงเป็นวาระเร่งด่วนที่ต้องหันมาให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นและเคลื่อนไหวเพื่อรับมือกับสภาวะที่เกิดขึ้นโดยทันที

- **ภาครัฐ**

1. ต้องส่งเสริมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในชุมชนให้มากขึ้น ทั้งในระบบโรงเรียน สถาบันการศึกษา และส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมสาธารณะ กิจกรรมสร้างสรรค์ภายในชุมชน เพื่อให้เด็ก เยาวชนและ

ประชาชนทั่วไปเกิดความเข้าใจและเกิดโอกาสที่จะได้เรียนรู้ความแตกต่างหลากหลาย และวิถีชีวิตของผู้คนร่วมชุมชน ตลอดจนลดความหวาดระแวงกัน

2. ต้องจัดการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ พัฒนาทัศนคติเชิงบวก ให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการทุกภาคส่วนมีความเข้าใจในศาสนา วัฒนธรรม ภาษา และอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนใต้ที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมมากขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ต้องเข้าใจในความเป็นพหุวัฒนธรรม ที่ไม่ใช่เป็นการส่งเสริมให้มีการผสมกลมกลืนกันในทางวัฒนธรรม/ศาสนา แต่ยังคงส่งเสริมให้แต่ละวัฒนธรรมสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้ ซึ่งแม้จะแตกต่างกัน แต่ก็เข้าใจ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน

- **ผู้เห็นต่างและมาราปาตานี**

1. ต้องแสดงจุดยืนทางการเมืองที่สนับสนุนสังคมพหุวัฒนธรรม พหุศาสนา
2. พลเรือน หรือประชาชนโดยทั่วไป ต้องไม่ถูกทำร้าย อันเนื่องมาจากการนับถือศาสนา ภาษา หรือชาติพันธุ์อื่นที่แตกต่างจากตน

- **ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคม**

1. ต้องให้ความสำคัญในการร่วมมือกันสร้างความสัมพันธ์อันดีของผู้คนต่างศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ที่อาศัยอยู่ร่วมชุมชนเดียวกัน ควรมีท่าทีที่เปิดกว้างทางความคิด เปิดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้ความแตกต่างหลากหลายในประเพณีวัฒนธรรมอื่นมากยิ่งขึ้น ในองค์กรระดับชุมชนหรือการก่อตั้งกลุ่ม คณะทำงาน ควรมีการคำนึงถึงความหลากหลายของสมาชิก ทั้งในมิติของศาสนา ชาติพันธุ์ เพศ และวัย ส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้เรียนรู้พหุวัฒนธรรมให้มากขึ้น

- **ผู้หญิง**

1. ต้องมีบทบาทในการทำงานเชิงวัฒนธรรมให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เป็นตัวแทนในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และในกลุ่ม คณะทำงานของผู้หญิงควรคำนึงถึงผู้หญิงที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านศาสนา ภาษา พื้นที่ วัย และการทำงานในเชิงประเด็นที่มีความร่วมมือและมีความเชื่อมโยงกันภายในเครือข่ายภาคประชาสังคมผู้หญิงมากยิ่งขึ้น

#####

ภาคผนวก ฉ

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรรคการเมืองเนื่องในวันสตรีสากล พ.ศ. 2562

เวทีพบพรรคการเมือง ครั้งที่ 2
วาระผู้หญิงชายแดนใต้สู่พรรคการเมือง
เนื่องในวันสตรีสากล 2562

จัดโดย

เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (Civic Women)

คณะกรรมการวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW)

UN WOMEN

บทนำ

ขบวนผู้หญิงฯ ผู้หญิงภาคประชาสังคมชายแดนใต้ ได้ระดมความคิดเห็นในเวทีพบพรรคการเมือง ครั้งที่ 1 เนื่องในวันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2561 ณ โรงแรมบีพี สมิทลา บีช โฮเต็ล แอนด์ รีสอร์ท จ.สงขลา แสดงพลังของผู้หญิงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสันติภาพชายแดนใต้ และมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายระดับชาติ เมื่อมีการประกาศกฎอัยการศึกเลือกตั้งทั่วไป จึงเป็นวาระในการนำเสนอปัญหาและข้อเสนอเชิงนโยบาย จึงเกิดเวทีพบพรรคการเมือง ครั้งที่ 2 วาระผู้หญิงชายแดนใต้สู่พรรคการเมือง เนื่องในวันสตรีสากล 2562 ณ ห้องน้ำพราว โรงแรมซี.เอส.ปัตตานี จัดโดย เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมชายแดนใต้ (Civic Women) คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW) และ UN WOMEN

ผู้หญิง เป็น stakeholders หรือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญในพื้นที่ เสี่ยงของผู้หญิงชายแดนใต้จึงมีนัยทั้งการเป็น Victim หรือเหยื่อจากสถานการณ์ความรุนแรงและยอมจำนน ขณะเดียวกันก็มีแนวทางปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนบทบาทมาเป็น Victor หรือผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง นำเสียงของผู้หญิงจึงเป็นการถ่ายทอดสถานการณ์ถึงแกนกลางปัญหา กล่าวคือ สถานการณ์ปัญหาที่ผู้หญิงได้รับผลกระทบมีลักษณะทั้งที่ปรากฏเชิงประจักษ์ (visible) เช่น การบาดเจ็บหรือเสียชีวิต หรือการขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ขณะเดียวกัน ยังประสบปัญหาที่ยังไม่พร้อมต่อการเปิดเผยต่อสาธารณะ (invisible) หรือปัญหาความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

การกำหนดนโยบายจากส่วนกลางจะไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้จริง เว้นแต่จะรับฟังเสียงของผู้หญิงที่พร้อมจะเปล่งน้ำเสียงที่ผ่านการใคร่ครวญอย่างเป็นระบบ อีกทั้ง มีแรงผลักดันทางประวัติศาสตร์ที่ผู้หญิงได้รับผลกระทบมายาวนาน ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ปัญหาต่างๆ ต้องได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและเร่งด่วน ดังนั้น ตัวแทนองค์กรผู้หญิงภาคประชาสังคมนำเสนอสถานการณ์ปัญหาและข้อเสนอ ใน 7 ประเด็น ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพและกลไก
2. ความรุนแรงจากสถานการณ์ พื้นที่สาธารณะปลอดภัย และการพูดคุย
3. ความรุนแรงต่อเด็ก และสิทธิเด็ก
4. ความรุนแรงในครอบครัว
5. การศึกษาและการส่งเสริมสถาบันครอบครัว
6. เศรษฐกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานของทรัพยากร
7. พหุวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ

การนำเสนอจะเน้นการบ่งชี้ลักษณะปัญหาในทุกระดับ เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองสำหรับแก้ไขปัญหานั้นในระดับโครงสร้าง (Structure) ระดับกระบวนการ/กิจกรรม (Process) และระดับวิถีคิด (Thought) ซึ่งเสียงของผู้หญิงแฝงไว้ด้วยชุดคุณค่าความผูกพันทางจิตใจ สร้างอัตลักษณ์ความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง ที่ก่อรูปเป็น Voter หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่มีศักยภาพและพร้อมต่อการแสดงพลัง “ผู้หญิงเปลี่ยนการเมือง”

การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพและกลไก

สถานการณ์ปัญหา

สถานการณ์ความรุนแรงในชายแดนใต้ที่ยืดเยื้อเรื้อรังมานานกว่า 15 ปี ส่งผลกระทบทำให้มีผู้เสียชีวิตกว่า 6,000 คน บาดเจ็บกว่า 1,300 คน ผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บส่วนใหญ่ เป็นพลเรือนหรือ soft target ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งใดๆ ในจำนวนนี้มีผู้หญิงและเด็กๆ ที่เสียชีวิตและบาดเจ็บโดยตรงจากสถานการณ์จำนวนกว่า 4,000 คน มีทั้งที่โดนระเบิด และโดนยิงจากสถานการณ์ มีหญิงม่ายกว่า 3,000 คน ที่ต้องดูแลเด็กกำพร้าพ่ออีกกว่า 7,000 คน

แม้สถานการณ์ จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้หญิง และต้องนับว่าผู้หญิง เป็น stakeholders หรือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญในพื้นที่ แต่ที่ผ่านมา ปรากฏว่า ผู้หญิงกลับมีโอกาส บทบาท และการมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นไป และการตัดสินใจที่เกี่ยวกับชะตากรรม และอนาคตของตนเอง ชุมชน และสังคม น้อยมาก กลไกการแก้ไขปัญหา หรือสร้างสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระดับตัดสินใจ ยังอยู่ในคนหยิบมือเดียว

หนึ่งในนโยบายและกลไกสำคัญในการสร้างสันติภาพชายแดนใต้ โดยให้ผู้หญิงมีส่วนร่วม คือ “มาตรการและแนวทางปฏิบัติด้านสตรี กับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง” ซึ่ง “ลือ” หรือ ได้นำเอาหลักการและสาระสำคัญของมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1325 มาปรับใช้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาล โดยคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานภาพสตรีแห่งชาติ (กยส.) จะผ่านความเห็นชอบให้มีมาตรการฯ ดังกล่ามาแล้วตั้งแต่ปี 2559 เพื่อส่งเสริมบทบาท ปกป้อง คุ้มครองสตรี และสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของสตรีในพื้นที่ความขัดแย้ง แต่ก็ยังคงมีปัญหาว่าอย่างไร จะให้มาตรการฯ ดังกล่าวนี เป็นที่รับรู้ ยอมรับอย่างกว้างขวาง และให้มีผลบังคับใช้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนเรื่องนี้ได้อย่างจริงจัง เป็นรูปธรรม และส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรรคการเมือง

1. ทำให้มาตรการและแนวทางปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง ที่กยส. ให้ความเห็นชอบแล้ว เกิดการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการสนับสนุน/เร่งรัดให้หน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินกิจกรรม/โครงการ แบบสร้างการมีส่วนร่วม ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่มาจากข้อเสนอของกลุ่มองค์กรผู้หญิงภาคประชาสังคมในเวทีสงขลาเมื่อ 3 ธ.ค. 2561

2. จัดสรรงบประมาณ /ทรัพยากรที่เพียงพอให้ “ศูนย์ประสานงานด้านเด็กและสตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ที่จะจัดตั้งขึ้น ตามข้อเรียกร้องของกลุ่มองค์กรผู้หญิงภาคประชาสังคมในเวทีสงขลา เมื่อ 3 ธ.ค. 2561 พร้อมกันนั้น เสนอให้จัดตั้ง “กองทุนประชาสังคม” ที่มีกฎหมายรองรับ เพื่อให้กลุ่มองค์กรภาคประชาสังคมทั้งหญิงและชาย ที่ทำงานในประเด็นสันติภาพ สามารถขับเคลื่อนงานในฐานะหุ้นส่วนสำคัญของการสร้างสันติภาพในพื้นที่ได้อย่างเต็มกำลัง และเป็นอิสระ

3. จัดสวัสดิการที่จำเป็น สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องให้ผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง และผู้หญิงจากภาคประชาสังคมที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การให้มีศูนย์รับฝากเลี้ยงลูกโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในระหว่างแม่ออกมาทำงานทางสังคม เป็นต้น เพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัว และเอื้ออำนวยให้ผู้หญิงเหล่านี้ สามารถขับเคลื่อนงานด้านสันติภาพได้อย่างเต็มศักยภาพ มีศักดิ์ศรี และไม่ต้องรู้สึกท้อท้อหน้าพะวงหลัง

4. เพิ่มสัดส่วนผู้หญิงในกลไกการตัดสินใจด้านการสร้างสันติภาพ และแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกระดับ ไม่ให้น้อยกว่า ร้อยละ 30 รวมทั้งทำให้การจัดสรรงบประมาณโดยคำนึงถึงมิติหญิงชาย (Gender Budgeting) ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 6 มาตรา 71 เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

5. ให้ทุกพรรคการเมือง ช่วยกันผลักดันให้การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้ หรือ สันติภาพชายแดนใต้ เป็น “วาระแห่งชาติ” และทำให้การส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้หญิง เป็นนโยบายของพรรค รวมทั้งทำให้การสร้างสันติภาพชายแดนใต้ เป็น “พันธกิจ” ของทุกพรรคการเมือง

ความรุนแรงจากสถานการณ์ พื้นที่สาธารณะปลอดภัย และการพูดคุยสันติภาพ

สถานการณ์ปัญหา

นับเนื่องจากสถานการณ์ความรุนแรงในปี 2547 ถึงปัจจุบัน ที่ผู้หญิงและเด็กในจังหวัดชายแดนใต้ ยังคงตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นผลจากสถานการณ์ความรุนแรงที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องยาวนาน 15 ปีแล้ว ส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้หญิงและเด็กในมิติอื่น ๆ มากขึ้น กลายเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และความรุนแรงในครอบครัว ทั้งปัญหาปากท้อง ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาความรุนแรงทางเพศ ปัญหาสุขภาพจิต และปัญหาความหวาดระแวงกันระหว่างคนในชุมชน เพื่อนศาสนาเดียวกันและต่างศาสนา เป็นต้น จากข้อมูลพบว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันมีผู้หญิงเสียชีวิตจากเหตุการณ์รุนแรงเกือบ 1,000 คน ได้รับบาดเจ็บเกือบ 4,000 คน และกลายเป็นหญิงหม้ายกว่า 3,000 คน เนื่องจากสูญเสียสามีจากความต่อเนื่องของความรุนแรงที่เกิดขึ้น เช่น การบังคับสูญหาย การถูกจองจำหรือจับกุมขัง มีเด็กกำพร้าซึ่งสูญเสียพ่อแม่คนใดคนหนึ่งหรือสูญเสียทั้งพ่อและแม่ในพื้นที่นี้จำนวนร่วมหมื่นคน รวมถึงสภาวะทางจิตใจของประชาชนนับหมื่นนับแสนคน ที่ต้องใช้ชีวิตร่วมท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงมายาวนานโดยยังไม่ได้รับการเยียวยาบาดแผลทางใจ

ขบวนผู้หญิง ในนามคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (PAOW) ตระหนักถึงปัญหาที่เป็นอยู่ ได้รวมตัวองค์กรผู้หญิงและองค์กรที่ทำงานกับผู้หญิงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในห้วงเวลา 5 - 30 ปี รวม 25 องค์กร เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2558 มีเจตจำนงในการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรง และมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ และผลักดันให้เกิดสันติภาพในพื้นที่ โดยการใช้หนทางสันติวิธี ให้ความสำคัญหลักการพูดคุยของคู่ขัดแย้ง 2 ฝ่าย คือฝ่ายรัฐและฝ่ายขบวนการ บนโต๊ะเจรจาสันติภาพ

การสนับสนุนให้เกิดพื้นที่กลางให้กับภาคชุมชนและประชาสังคม ได้แสดงความคิดเห็น และจัดทำข้อเสนอต่อการแก้ปัญหา ส่งต่อบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพูดคุยของคู่ขัดแย้งมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ข้อเสนอเรื่องการสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัย 4 อันดับสำคัญคือ ตลาด ถนนสาธารณะ โรงเรียน สถานที่ทางศาสนา-มัสยิด วัด โบสถ์ โดยให้ยุติการก่อเหตุเหตุรุนแรงและปฏิบัติการทางทหารของทุกฝ่ายในพื้นที่สาธารณะ พร้อมประกาศให้เป็นเขตปลอดภัยอาวุธ แสวงหาทางออกจากความขัดแย้งด้วยวิธีการทางการเมือง ให้ประเด็นพื้นที่สาธารณะปลอดภัยของผู้หญิงเป็นวาระสำคัญในการพูดคุย และการเปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงภาคประชาสังคมได้ทำงานอย่างปลอดภัยและเป็นอิสระ ไม่ถูกคุกคามจากทุกฝ่าย ข้อเสนอเรื่องการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพูดคุยและการหาทางออกร่วมกันอย่างสันติ ใน 4 ประเด็น ได้แก่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน เศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลข่าวสาร และการส่งเสริมสันติภาพเชิงบวก และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

ในสภาวะที่การเมืองจะเปลี่ยนผ่านจากการเมืองแบบอำนาจเผด็จการยุค คสช. เป็นประชาธิปไตย โดยการเลือกตั้งครั้งนี้ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ ขอเป็นตัวแทนของผู้หญิงในพื้นที่ ส่งต่อข้อเสนอต่อการสร้างสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มายังพรรคการเมืองทุกพรรค เพื่อร่วมกันสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรรคการเมือง

1. ให้พรรคการเมือง ยึดการพูดคุยสันติภาพ เป็นวาระแห่งชาติและพันธกิจของพรรคการเมืองทุกพรรค
2. ให้พรรคการเมืองเป็นกลไกในการสร้างความเข้าใจและสื่อสารให้คนในสังคมไทยเข้าใจปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้
3. ให้พรรคการเมืองสนับสนุนการพูดคุยของคู่ขัดแย้ง ซึ่งเป็นแนวทางการแสวงหาทางออกของความขัดแย้งโดยสันติวิธี
4. ให้ผู้หญิงและประชาชนในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการพูดคุย และให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นและวาระของประชาชนชายแดนใต้
5. ให้พรรคการเมืองการสนับสนุนผู้หญิง รับฟังความคิดเห็นของผู้หญิงและประชาชน เพื่อสะท้อนเสียงไปยังโต๊ะพูดคุย รวมทั้งให้ผู้หญิงเข้าร่วมสังเกตการณ์การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับฝ่ายรัฐและฝ่ายขบวนการ ในประเด็นที่มีผลกระทบต่อผู้หญิงและประชาชนในพื้นที่
6. ให้พรรคการเมืองรับและสนับสนุนข้อเสนอของขบวนการผู้หญิงชายแดนใต้ ให้เป็นนโยบายแห่งชาติ นโยบายพรรค และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เรื่องการสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัย และการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพูดคุยและการหาทางออกร่วมกันอย่างสันติในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

ความรุนแรงต่อเด็ก และสิทธิเด็ก

สถานการณ์ปัญหา

ข้อมูลจากศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้(ศวชต.) ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงเดือนธันวาคม 2561 มีเด็กเสียชีวิตจำนวน 238 คนและได้รับบาดเจ็บจำนวน 1,151 คน มีเด็กพิการจำนวน 73 คน และเด็กกำพร้าจำนวน 7,073 คน สำหรับปี 2561 การก่อเหตุบางกรณี ก็ส่งผลกระทบต่อละเมิดสิทธิเด็กในด้านการศึกษาและการพัฒนาเด็กไม่ว่าจะเป็น การลอบสังหารครู การเผาทำลายสถานศึกษา ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปี 2561 มีจำนวนทั้งสิ้น 397 โรง แต่การเผาโรงเรียนหรือสถานศึกษามีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ตั้งแต่ปี 2551 อย่างไรก็ตาม ล่าสุด ในปี 2562 ในโรงเรียนหรือบริเวณใกล้โรงเรียน ยังคงเป็นพื้นที่ไม่ปลอดภัย เพราะมีการก่อเหตุรุนแรง ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กๆ เช่น เหตุรุนแรงในโรงเรียนที่ อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ที่ทำให้อส.ถูกยิงเสียชีวิตไป 4 ราย และเด็กได้รับบาดเจ็บ เหตุปะทะกันใกล้โรงเรียนที่ อ.จะนะ จ.นราธิวาส ทำให้เด็กหวาดกลัวและเสียชีวิต เป็นต้น

มีการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่รัฐบางกรณีที่เกิดขึ้น เมื่อปีที่ผ่านมามีที่นาห่วงใย เพราะกระทบต่อสิทธิเด็ก เช่น การเก็บดีเอ็นเอเด็ก สืบเนื่องจากผู้ต้องสงสัย ที่เป็นพ่อหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ยังไม่เคยมีประวัติการเก็บดีเอ็นเอมาก่อน และหลบหนีไป จึงต้องเก็บจากคนในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด เช่น กรณีที่อ.ธารโต จ.ยะลา ในบางกรณี มีการเก็บดีเอ็นเอเด็ก ที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลต้องสงสัย เช่นที่เกิดขึ้นที่ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

ส่วนโรงเรียนตาดีกา และปอเนาะ ยังคงเป็นสถานศึกษาที่ถูกเพ่งเล็งและหวาดระแวงจากทางเจ้าหน้าที่ว่าเป็นแหล่งบ่มเพาะความรุนแรง มีหลายแห่งที่ถูกเจ้าหน้าที่เข้าไปปิดล้อมตรวจค้น รวมถึงเข้าไปดำเนินกิจกรรมต่างๆกับทางโรงเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็ก สิทธิเด็กสภาพจิตใจ และภาพจำของเด็ก

นอกจากสถานการณ์ความรุนแรง ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กแล้ว ในปีที่ผ่านมาและปีนี้ ยังมีอีกหลายเหตุการณ์ที่เด็กๆได้รับผลกระทบจากเรื่องอื่นๆ เช่น เด็กเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เนื่องจากไม่ได้รับการฉีดวัคซีน โดยมีสาเหตุมาจากผู้ปกครองปฏิเสธการฉีดวัคซีน เพราะความเชื่อทางศาสนา กรณีเจ้าสาวเด็ก โดยชายชาวมาเลเซียอายุ 41 ปี ได้อับเข้ามาแต่งงานกับเด็กหญิงสัญชาติไทยอายุ 11 ขวบ ที่จ.นราธิวาส ซึ่งเป็นข่าวโด่งดังทั่วโลก กรณีการล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นกับเด็กหญิงหลายคน ทั้งที่มาจากคนในครอบครัว เจ้าหน้าที่ และครู การที่เด็กไม่สามารถแต่งฮิญาบ ตามบทบัญญัติทางศาสนา เพื่อเรียนหนังสือในโรงเรียนบางแห่งได้ ซึ่งกระทบทั้งต่อสิทธิทางการศึกษาของเด็ก และนโยบายด้านพหุวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายของรัฐบาล

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรครการเมือง

- ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนทั้งประชาชน และเจ้าหน้าที่ เข้าใจและตระหนักรู้ในสิทธิเด็ก และให้มีการรณรงค์สร้างความเข้าใจในเรื่องนี้ให้เป็นอย่างกว้างขวาง เพราะหลายกรณีพบว่า การละเมิดสิทธิเด็กเกิดจากการไม่ตระหนักว่าเด็กจะต้องได้รับการคุ้มครอง แต่เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ผู้ใหญ่หรือผู้ที่เหนือกว่าจะละเมิดกับเด็ก

2. การบังคับใช้กฎหมายพิเศษในพื้นที่ชายแดนใต้ ต้องเป็นไปอย่างระมัดระวัง ไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็ก หรือทำให้เด็กได้รับผลกระทบในทางลบ กรณีเกิดเหตุการณ์ล้วงละเมิดทางเพศต่อเด็ก ต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษตามกระบวนการยุติธรรม ต้องไม่มีการปฏิเสธการแจ้งความ หรือพยายามไกล่เกลี่ย

3. ขจัดนโยบาย/ระเบียบ ที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อเด็กทุกชาติพันธุ์/วัฒนธรรม ดังเช่น กรณีเด็กมุสลิมที่ถูกห้ามไม่ให้สวมฮิญาบเรียนในโรงเรียนบางแห่ง เป็นต้น ทำให้สิทธิทางการศึกษาของเด็กและสิทธิในการปฏิบัติตามหลักความเชื่อทางศาสนา ที่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายรัฐธรรมนูญ ได้รับผลกระทบ เป็นต้น

4. พิจารณาทบทวน/แก้ไขกฎหมายต่างๆ ที่ไม่เอื้อต่อการปกป้องคุ้มครองเด็ก

ความรุนแรงในครอบครัว

สถานการณ์ปัญหา

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากผู้หญิงได้รับผลกระทบจากความรุนแรงที่มาจากสถานการณ์แล้ว ยังมีปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่ผู้หญิงได้รับผลกระทบอีกด้วย ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีใครกล้าพูดถึงปัญหาส่วนตัวในสาธารณะ อีกทั้งยังไม่มีกลไกที่เป็นที่ไว้วางใจให้ผู้หญิงที่ประสบปัญหาเรื่องทุกข์หรือช่วยแก้ปัญหาให้ได้ อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์การทำงานของเครือข่ายผู้หญิงยุติความรุนแรงแสงสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ และชมรมผู้นำมุสลิมะฮ์ จังหวัดนราธิวาส ที่ได้จัดตั้ง “ศูนย์ให้คำปรึกษาเสริมพลังผู้หญิง” ที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส เพื่อให้การช่วยเหลือด้านจิตใจและกฎหมายแก่ผู้หญิง ที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมาเป็นระยะปีกว่า ทำให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่ผู้หญิงได้รับอย่างชัดเจนมากขึ้น

จากบันทึกข้อมูลศูนย์ให้คำปรึกษาเสริมพลังผู้หญิง พบว่าผู้หญิงที่ทำเรื่องร้องเรียนขอความช่วยเหลือ รวม 609 กรณี ในจำนวนนี้มี 308 กรณี ที่เข้าข่ายเป็นปัญหาที่ผู้หญิงได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว ลักษณะของปัญหา เช่น การถูกทอดทิ้ง การไม่ได้รับการเลี้ยงดู การถูกทำร้ายร่างกาย ระยะหลังพบปัญหาที่ฝ่ายชายผู้เป็นสามีเป็นจำนวนมากใช้สารเสพติด ทำให้มีผู้หญิงถูกทำร้ายเพิ่มมากขึ้น ผู้หญิงเป็นจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถทนต่อสภาพปัญหาที่ตนเองถูกกระทำได้อีกต่อไป จึงมีกรณีที่ขอพึ่งพหยาเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่ามีความรุนแรงทางเพศ ที่เด็กผู้หญิงได้รับผลกระทบ เช่น กรณีข่มขืนลูกที่ จ.ยะลา ครูข่มขืนลูกศิษย์ที่เป็นเด็กผู้หญิงจำนวนหลายคนติดต่อกัน ซึ่งเป็นข่าวดังที่ จ.ยะลา เช่นกัน ล่าสุด เป็นต้น

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรรคการเมือง

1. ให้สตรีมีส่วนร่วมในกลไกการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามประจำจังหวัด ทั้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้และทุกจังหวัด ที่มีสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด รวมทั้งปรับปรุงแก้ไข พรบ.การบริหารองค์กรศาสนา เพื่อเปิดโอกาสให้สตรีเข้าไปเป็นคณะกรรมการอิสลาม เพื่อดูแลงานในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการสตรี รวมทั้งสตรีที่ได้รับผลกระทบ
2. ขยายศูนย์ให้คำปรึกษาเสริมพลังสตรีที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งภาคประชาสังคมริเริ่มและมีการจัดตั้งนำร่องไปแล้วที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ไปยังจังหวัดอื่นๆ ที่มีสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณ/ทรัพยากรที่เพียงพอ
3. ให้มีพนักงานสอบสวนหญิง ประจำในทุกสถานีตำรวจ เพราะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อจากความรุนแรง รวมทั้งผู้หญิงและเด็กหญิงที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม พนักงานสอบสวนหญิง เป็นที่ไว้วางใจ มีความเข้าใจในประเด็นปัญหา และคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงได้ดีกว่า
4. จัดตั้งกองทุนยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรี เพื่อเป็นกองทุนช่วยเหลือ เด็ก สตรี ที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว และถูกล่วงละเมิดทางเพศ

การศึกษาและการส่งเสริมสถาบันครอบครัว

สถานการณ์ปัญหา

ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 - ปวช. รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีอาชีพไม่มั่นคง นักเรียนในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่ กู้เงินและเป็นหนี้ กยศ. เยาวชนติดยาเสพติด ติดเกม เยาวชนมีบุตรก่อนวัยอันควร และเป็นบุตรนอกสมรส นับวันปัญหาเหล่านี้ ยิ่งทวีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สิ่งเหล่านี้เป็นตัววัดความอ่อนแอของคุณภาพชีวิตที่เห็นได้ชัดเจนของครอบครัวในชายแดนใต้ในวันนี้

ตั้งต้นที่ต้นเหตุ คือ เรื่องวัคซีนชีวิตที่ต้องสร้างตั้งแต่แรกเกิดให้ลูก แต่ครอบครัวปัจจุบันกลับไม่สามารถให้แก่อะไรได้ ลูกต้องใช้เวลาน้อย 6 เดือน เพื่ออยู่กับ “แม่” ผ่านทรวงอก นำนมหัวใจ เพลงกล่อม และอ้อมกอดที่ไม่เหมือนใครในโลก คนที่ดูแลลูกได้ดีที่สุด ไม่ใช่ครูหรือบุคลากรสาธารณสุข แต่เป็นพ่อแม่ของเด็กที่มีเวลา ความสามารถ และความพร้อม แต่พ่อแม่ในปัจจุบัน ไม่มีเวลา แม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ตั้งแต่ 7 โมงเช้า กว่าจะกลับถึงบ้านเมื่อตะวันตกดิน แม่ทำงานเลี้ยงลูกได้เพียง 3 เดือน สายสัมพันธ์ที่ควรจะมีแข็งแรงจึงอ่อนแอกว่าที่ควร ลูกขาดวัคซีนแห่งชีวิต

ความสามารถและความพร้อมของพ่อแม่ ต้องผ่านการศึกษารเรียนรู้ แต่พ่อแม่ปัจจุบันขาดความพร้อม ในงานวิจัยรางวัลโนเบลระบุไว้อย่างชัดเจนว่า การลงทุนในวัยเด็กช่วงปฐมวัย เป็นการลงทุนพัฒนามนุษย์ในช่วงวัยที่ได้ผลคุ้มค่าที่สุด ให้ผลประโยชน์กลับคืนสู่สังคม 7-12 เท่า ดังนั้น ฐานชีวิตก่อนแรกที่ต้องก่อให้เกิดรูปร่างดี ต้องเริ่มต้นที่สถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง ก่อนที่จะไปพัฒนาด้านอื่นๆ ตามมา ไม่เช่นนั้นหากสถาบันครอบครัวยังคงพบเจอปัญหา ก็จะทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา วนเวียนอยู่ต่อไป

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรครรการเมือง

การสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง

1. ให้จัดทำนโยบายสร้างโรงเรียนพ่อแม่ (Parent Management Training) เพื่อสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง โดยกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์ที่ต้องเกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน เพื่อสร้างแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่เริ่มต้น สร้างความผูกพันในครอบครัว ทุกตำบลต้องมีผู้รับผิดชอบสร้างโรงเรียนพ่อแม่ ทุกครอบครัวที่มีลูกวัย 3-15 ปีต้องผ่านการอบรมหลักสูตรโรงเรียนพ่อแม่สามารถอบรมได้ทุกพื้นที่ เช่น รพ.สต. หรือ อปท. ที่มีนักจิตวิทยาผ่านการอบรม โรงเรียนพ่อแม่เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการช่วยแก้ไขปัญหายาเสพติดที่พุ่งสูงขึ้น ความผูกพันของพ่อแม่ลูก เป็นตัวจักรสำคัญในก่อร่างสร้างตัวตนของเด็กเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดี “1 ชุมชน 1 โรงเรียนพ่อแม่” จึงต้องเกิดขึ้น

2. จัดระบบคินแม่มือให้ลูก เราปฏิเสธไม่ได้ว่า เศรษฐกิจ การหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจในครอบครัว รัฐจึงต้องวางแผนดูแลอย่างเป็นระบบ เพื่อดูแลสถาบันครอบครัวไปพร้อมๆ กัน อาทิ ทุกหน่วยงาน ต้องให้มารดาสามารถลาคลอดได้ไม่ต่ำกว่า 3 เดือน มีสวัสดิการแก่มารดาหลังคลอด สวัสดิการแก่เด็กเกิดใหม่ จัดสวัสดิการให้มารดาสามารถเลี้ยงลูกได้โดยไม่ต้องกังวลกับปัจจัยยังชีพที่ต้องดิ้นรนหา

3. กำหนดนโยบายจัดสถานเลี้ยงเด็กในสถานที่ทำงาน ให้รัฐกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน เพื่อให้แม่ได้ดูแลลูก โดยเฉพาะก่อนเข้าบริบาล โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนหลัก
4. พัฒนากฎหมายให้นำให้แม่เป็นสามี สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ให้มีความรับผิดชอบต่อการเลี้ยงดูครอบครัว เพราะปัจจุบัน ผู้ชายที่เป็นสามี สูญเสียภาวะการเป็นผู้นำ และสถานะการเป็นหัวหน้าครอบครัวมากขึ้น

ด้านการศึกษา – การส่งเสริมพัฒนาการเด็กและปฐมวัย

1. บรรจุครูปฐมวัยในอัตราที่เหมาะสม โรงเรียนอนุบาล บริบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องบรรจุครูที่จบการศึกษาด้านปฐมวัยโดยเฉพาะ
2. สร้างหลักสูตรปฐมวัย เน้นการสร้างทักษะการบริหารจัดการชีวิต หรือ Executive Function (EF) ในโลกที่มี ‘Wi-Fi’ เด็กจะต้องมี EF เพื่อควบคุมความคิด อารมณ์ และการกระทำ เพื่อไปถึงเป้าหมายในชีวิต สร้างสมองที่ดีผ่านการเล่นอย่างมีความสุข เล่นเพื่อสร้างสมอง ดังนั้นกิจกรรมหลักของเด็กปฐมวัย จึงต้องออกแบบหลักสูตรอย่างเหมาะสม ปราศจากการแข่งขัน การเอาชนะ ใช้หลัก PLEARN (Play and Learn) มาตรฐานของโรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทุกพื้นที่ต้องเท่าเทียมกัน
3. การแต่งกายสำหรับเด็กปฐมวัย ให้สามารถแต่งกายตามสบาย ที่เด็กสามารถวิ่งเล่น สร้างทักษะโดยไม่ต้องกังวลกับความสกปรกเลอะเทอะของเสื้อผ้า ออกแบบการแต่งกายให้เด็ก เพื่อให้พร้อมเสมอกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้น จึงต้องยกเลิกแบบฟอร์มชุดนักเรียนสีขาว กระโปรง กางเกงที่รัฐเป็นผู้กำหนด
4. ยกเลิกการสอบแข่งขันในระดับปฐมวัย และประเมินศึกษา ผู้ปกครองเป็นทุกชั้นก้นถ้วน หน้าจากนโยบายการศึกษาที่เน้นตัวชี้วัด เรียนไม่เก่ง คัดออก แต่รัฐต้องหันมาส่งเสริมความเก่งเฉพาะด้านของเด็กตามความฉลาดพหุปัญญา
5. การส่งเสริมเด็กและเยาวชนรักการอ่าน โดยครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน สร้างพื้นที่การอ่านที่มีชีวิตในทุกชุมชน เป็นพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้แลกเปลี่ยนกัน ร่วมอ่าน ร่วมคิด ร่วมพัฒนา การอ่านที่ช่วยเสริม EF ช่วยป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้อีกหลายเรื่อง ไม่ว่าจะปัญหาหายาเสพติด ปัญหาท้องก่อนวัยอันควร ปัญหาท้องนอกสมรส
6. บรรจุครูจิตวิทยา ครูแนะแนว ในทุกโรงเรียน ในอัตราที่เหมาะสมกับจำนวนเด็กในโรงเรียน ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหา ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ
7. สร้างคู่มืออาชีพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู เริ่มต้นจากการจัดสวัสดิการแก่ครู บุคลากรทางการศึกษา ให้ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับภารกิจของการสร้างและพัฒนามนุษย์ นโยบายคืนครูให้นักเรียนต้องเกิดขึ้นจริง ครูทำหน้าที่สอน พัฒนาผู้เรียน วัดความสำเร็จที่ทักษะชีวิตของเด็ก เป็นสำคัญ สร้าง TRUST ให้เกิดขึ้นในตัวครูให้ได้

เศรษฐกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานของทรัพยากร

สถานการณ์ปัญหา

“ยาง 3 กิโลฯ ร้อย ถูกกว่ากะปิเคย เสียแล้ว” สุ่มเสียงจากชาวบ้านที่ปลูกยางพาราเป็นอาชีพหลักกระจายออกไปทุกพื้นที่ ที่รัฐส่งเสริมการปลูกยางพาราเชิงเดี่ยว รวมทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย จากนโยบายและแนวทางการสนับสนุนแบบให้เปล่ากึ่งหนึ่งแก่ชาวบ้านส่งผลกระทบต่อวิถีการผลิตแบบพึ่งตนเองแบบสวนป่า หรือ “คูซัง” ของชุมชนเริ่มหายไป พี่ชอาหารหลายชนิดหายไปจากแปลงเกษตร ถูกแทนที่ด้วยยางพารา ปาล์ม และผลไม้เศรษฐกิจ อย่างทุเรียน ลองกอง เงาะโรงเรียน ซึ่งคนทำเกษตรกรรมไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้เองต่อเนื่องมากกว่า 10 ปี พร้อม ๆ กับความรุนแรงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ราคาผลผลิต ยางพารา ผลไม้ ต่างๆ ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง

ชาวนาที่เคยทำนาไว้กินในครัวเรือน ผลิตข้าวได้น้อยลง และเลิกผลิตปล่อยให้ร้างมากขึ้น เพราะปัจจัยการผลิตราคาสูงขึ้น ขาดแรงงานในครัวเรือน และขาดเทคโนโลยี นอกจากนี้ ชาวนายังประสบปัญหาการจัดการน้ำเพื่อการทำนาแทบทุกพื้นที่ทำนาข้าว ขณะที่รัฐยังไม่สามารถเข้าถึงใจกลางของการแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้อย่างเหมาะสมเพียงพอ

อาหารที่ครัวเรือนผลิตเองและได้จากป่า รวมทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติหายไปมาก ต้องซื้อวัตถุดิบเกือบทุกอย่าง ในขณะที่ราคาสินค้าเหล่านั้นเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากนโยบายและแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่ขาดกระบวนการวางแผนและทำงานมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่อยู่และพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการกำหนดโครงการพัฒนาพื้นที่ที่ไม่คำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรรคการเมือง

1. ให้มีการปฏิรูปแนวทางแก้ไขปัญหายางพาราอย่างเป็นระบบ และมีมาตรการเร่งด่วนในการแก้ไขวิกฤตราคายางพาราตกต่ำ หาทางเพิ่มราคาผลผลิตยางพารา โดยเฉพาะก้อนยางพารา เพื่อเพิ่มช่องทางการเพิ่มรายได้
2. การจัดการน้ำของกรมชลประทาน ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน รัฐควรรับฟังประชาชนใกล้เคียงแหล่งทรัพยากร เพื่อเล็งเห็นคุณค่าภูมิปัญญาของชาวนาในการแก้ไขปัญหาการขาดน้ำ เพื่อป้องกันการเกิด “นาร้าง” ที่เคยส่งผลกระทบต่อชาวบ้านไม่ยอมทำนา หนุ่มสาวไม่ยอมทำนา เพราะระบบน้ำเสียหายจากการจัดชลประทานของทางการ
3. รัฐควรสนับสนุนเทคโนโลยีขนาดใหญ่ เช่น เครื่องสีข้าว รถไถ ซึ่งชาวบ้านสามารถจะจัดสรรระบบภายในได้เอง รัฐมีหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง สนับสนุนงบประมาณ และวิชาการ
4. ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องทรัพยากรทะเลชายฝั่งอย่างครอบคลุมทุกกลุ่ม เนื่องจากที่ผ่านมาการวางแผนจากข้างบน ข้างล่างมีส่วนร่วมน้อย การเปิดเวทีรับฟัง ยังไม่ครอบคลุมตัวแทนชาวประมงพื้นบ้าน

พหุวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ

สถานการณ์ปัญหา

ในอดีต การอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอันญาติมิตรของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความเชื่อ ศาสนา และวิถีชีวิต ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เป็นความงดงาม น่าชื่นชม เสมอมา แต่นับจากสถานการณ์ความรุนแรงยาวนานในพื้นที่มากกว่า 15 ปี ก่อให้เกิดความหวาดระแวงและการแบ่งแยกระหว่างผู้คนในชุมชน ต่างคนต่างอยู่ เข้ากันไม่ได้ ชาติพันธุ์ที่กลางในการปฏิสัมพันธ์ จึงทำให้เกิดการสะสมความวิตกกังวลกับวิถีความเชื่อ และการปฏิบัติตนของพี่น้องมลายูมุสลิม นอกจากนี้ พบว่าเกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานหรือการย้ายออกจากพื้นที่ของประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากความกังวลเรื่องความปลอดภัย และมีวิถีชีวิตที่ลำบากขึ้นด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ผู้หญิงภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมระดมความคิดเห็นต่างเห็นพ้องต้องกันว่า สถานการณ์ความรุนแรงที่ดำเนินมายาวนานเริ่มส่งผลกระทบต่อเชิงลึกในด้านจิตใจและขยายวงกว้างสู่มิติอื่นๆ ของชีวิตมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างภาวะที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันและลดระดับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เพื่อก่อรูปธรรมของความหวังของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประเด็นที่ควรผลักดันให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ ส่งเสริมวัฒนธรรมและการเคารพสิทธิมนุษยชนและส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักในความเป็นพลเมือง

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรคการเมือง

1. ต้องส่งเสริมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในชุมชนให้มากขึ้น ทั้งในระบบโรงเรียน สถาบันการศึกษาและส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมสาธารณะ กิจกรรมสร้างสรรค์ภายในชุมชน เพื่อให้เด็กเยาวชนได้เรียนรู้ความแตกต่างหลากหลาย และวิถีชีวิตของผู้คนร่วมชุมชน ตลอดจนลดความหวาดระแวงกัน
2. ต้องจัดการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ พัฒนาทัศนคติเชิงบวก ให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการทุกภาคส่วนมีความเข้าใจในศาสนา วัฒนธรรม ภาษา และอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนใต้ที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมมากขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ต้องเข้าใจในความเป็นพหุวัฒนธรรม เป็นการส่งเสริมให้มีการผสมกลมกลืนกันในพื้นที่ทางวัฒนธรรม/ศาสนา โดยยังคงส่งเสริมให้แต่ละวัฒนธรรมสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้ ซึ่งแม้จะแตกต่างกัน แต่ก็เข้าใจ เคารพ ให้เกียรติและไม่ละเมิดสิทธิ์กันและกัน
4. ในระยะเร่งด่วน มีการเสนอต่อรัฐท้องถิ่น ประกาศให้วันสำคัญทางศาสนาต่างๆ ที่มีในพื้นที่ เป็นวันหยุดพิเศษ สำหรับชาวพุทธ ขอให้ประกาศวันสารทไทย ซึ่งตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ ของทุกปี เป็นวันหยุดพิเศษใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่นเดียวกับ วันตรุษจีนและวันฮารีรายอ ทั้งนี้เพื่อสร้างรูปธรรมในการส่งเสริมและบริหารความหลากหลายทางวัฒนธรรม

สรุป ลักษณะสถานการณ์ปัญหาใน 7 ประเด็น ผู้ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรรคการเมือง

ประเด็นปัญหา / ลักษณะของปัญหา	การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ความปลอดภัย/ผลกระทบ	การสนับสนุนงบประมาณ	การเสริมพลังภายใน
<p>การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการสร้างสันติภาพและกลไก</p>	<p>ผู้หญิงเป็น stakeholders หรือมีส่วนได้ส่วนเสียในสถานการณ์ มีโอกาสบทบาท และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับชะตากรรม น้อยมาก</p> <p>มีส่วนร่วมในเวทีการแก้ปัญหา หรือสร้างสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ในระดับตัดสินใจ น้อยมาก</p>	<p>สถานการณ์ความรุนแรงในชายแดนใต้ที่ยืดเยื้อมานานกว่า 15 ปี มีผู้หญิงและเด็ก เป็นพลเรือน หรือ soft target เสียชีวิตและบาดเจ็บโดยตรงจากสถานการณ์ กว่า 4,000 คน</p>	<p>มีงบประมาณ/ทรัพยากรไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม/โครงการให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการฯ และ</p> <p>“ศูนย์ประสานงานด้านเด็กและสตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ที่จะจัดตั้งขึ้นตามข้อเรียกร้องของผู้หญิงในเวทีสงขลาค. 3 ธ.ค. 2561 ต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอต่อการริเริ่ม/ขับเคลื่อน</p>	<p>ผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง และผู้หญิงภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านสันติภาพ</p> <p>ขาดสวัสดิการที่จำเป็นและสอดคล้องกับสภาพปัญหา รวมทั้งขาดการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง</p>
<p>ความรุนแรงจากสถานการณ์พื้นที่สาธารณะปลอดภัย และการทุจริต</p>	<p>ขบวนการผู้หญิง ไนนาม “คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้” (PAOW) ซึ่งมาจากองค์กรผู้หญิงและองค์กรที่ทำงานกับผู้หญิงในต่าง 5 – 30 ปี รวม 25 องค์กร ยังมีบทบาทน้อยในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการตัดสินใจทุกระดับ</p>	<p>ข้อเสนอสร้างพื้นที่ปลอดภัย 4 อันดับ คือ ตลาด ถนนสาธารณะ โรงเรียน และสถานที่ทางศาสนา พบว่ายังมีกรก่อเหตุรุนแรง และยังไม่มีถูกประกาศให้เป็นเขตปลอดภัย</p>		<p>จากสถานการณ์ความรุนแรงมีหญิงหม้ายกว่า 3,000 คน ต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงมายาวนาน โดยยังไม่ได้รับการเยียวยาบาดแผลทางใจ</p>

ประเด็นปัญหา / ลักษณะของปัญหา	การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ความปลอดภัย/ผลกระทบ	การสนับสนุนงบประมาณ	การเสริมพลังภายใน
ความรุนแรงต่อเด็ก และสิทธิเด็ก	ประชาชน และเจ้าหน้าที่ตระหนักรู้ และ เข้าใจในสิทธิเด็ก ในขอบเขตจำกัด หลายกรณีเด็กถูกละเมิดสิทธิเพราะไม่ตระหนักว่า เด็กจะต้องได้รับการคุ้มครอง	จากสถานการณ์ความรุนแรงในชายแดนใต้ ตั้งแต่ 2547 – 2561 (ข้อมูล ศวชต.) มีเด็กเสียชีวิตจำนวน 238 คน และได้รับบาดเจ็บ 1,151 คน มีเด็กพิการ 73 คน ในปีล่าสุดยังพบว่าเด็กเป็นเหยื่อสถานการณ์		โรงเรียนเด็ก และปอเนาะ ถูกเพลิงไหม้และหวาดระแวง จากทางเจ้าหน้าที่ว่าเป็นแหล่ง บ่มเพาะความรุนแรง ส่งผลต่อการเรียนของเด็ก สภาพจิตใจ และภาพจำของเด็ก
ความรุนแรงในครอบครัว	ผู้หญิงได้รับผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมักถูกฟ้องคดีในศาลอาญา ยังขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ขณะที่สังคมยังไม่ยอมรับการสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างสังคม	บันทึกข้อมูลศูนย์ให้คำปรึกษาเสริมพลังผู้หญิง พบว่ามีผู้หญิงเรียนขอความช่วยเหลือ รวม 609 กรณี มี 308 กรณี ที่เข้าข่ายเป็นปัญหาผู้หญิงได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว	ขาดกองทุนที่จะขับเคลื่อนการยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรี	ไม่มีกลไกรับฟังหรือสร้างความไว้วางใจให้ผู้หญิงที่ประสบปัญหาหรือทุกข์ หรือยังไม่มีการขบวนการช่วยเหลือที่เหมาะสม
การศึกษาและการส่งเสริมสถาบันครอบครัว	ขาดแนวทางการสร้างโรงเรียนพ่อแม่ที่ชัดเจน และไม่ครอบคลุม ในทุกตำบลต้องมีผู้รับผิดชอบในการพัฒนาเรื่องนี้ สร้างโรงเรียนพ่อแม่ ที่มีลูกวัย 3-15 ปี ทุกครอบครัวต้องผ่านการอบรมหลักสูตรโรงเรียนพ่อแม่	ขาดการสร้างความรู้เข้าใจและตระหนักว่า คนที่ดูแลลูกได้ดีที่สุด ไม่ใช่ครู หรือบุคลากรสาธารณสุข แต่เป็นพ่อแม่ของเด็กที่มีความสามารถและความพร้อม	ต้องการเพิ่มสวัสดิการแก่เกิดเกิดใหม่ จัดสวัสดิการให้มารดาสามารถเลี้ยงลูกได้โดยไม่ต้องกังวลกับปัจจัยอื่นที่ต้องดิ้นรน	สร้างภาวะผู้นำและความรับผิดชอบให้แก่ผู้เป็นสามี เช่น สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ให้มีความรับผิดชอบต่อการเลี้ยงดูครอบครัว
เศรษฐกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตพื้นฐานของทรัพยากร	แผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องทรัพยากรทะเลชายฝั่ง วางแผนจากข้างบน ข้างล่าง/ ประชาชนแทบไม่มีส่วนร่วม หากมีการสำรวจความคิดเห็นยังไม่ครอบคลุมตัวแทนชาวประมงพื้นบ้าน เลือกรับฟังบางกลุ่ม	ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ คนทำเกษตรกรรมไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้ ขาดการสนับสนุนเทคโนโลยีขนาดใหญ่ เช่น เครื่องสีข้าว		

ประเด็นปัญหา / ลักษณะของปัญหา	การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ความปลอดภัย/ผลกระทบ	การสนับสนุนงบประมาณ	การเสริมพลังภายใน
<p>พหุวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ</p>	<p>ขาดพื้นที่กลางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่างศาสนา และขาดการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา</p>	<p>เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานหรือการย้ายออกจากพื้นที่ของประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากความกังวลเรื่องความปลอดภัย และมีวิถีชีวิตที่ลำบากขึ้นด้านเศรษฐกิจ และสังคม</p>	<p>ขาดงบประมาณการจัดกิจกรรมพหุวัฒนธรรม เช่น เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์สาธารณะ กิจกรรมสร้างสรรค์ภายในชุมชน</p>	<p>สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่มากกว่า 15 ปี ก่อให้เกิดความหวาดระแวง การแบ่งแยกระหว่างผู้คนในชุมชน โดยเฉพาะในระยะหลังชาวพุทธและมุสลิม ต่างคนต่างอยู่ เข้ากันไม่ได้</p>

สรุป ระดับการแก้ไขปัญหา สู่ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อพรรคการเมืองใน 7 ประเด็น

ประเด็นปัญหา / ระดับการแก้ไขปัญหา	การมีส่วนร่วมของผู้หญิงใน การสร้างสันติภาพและทั่วโลก	การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ความปลอดภัย/ผลกระทบ	การสนับสนุนงบประมาณ	การเสริมพลังภายใน
<p>ทำให้มิตรภาพและแนวทางการปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความ เป็นมั่นคง ที่ กยศ.ให้ความเห็นชอบแล้ว เกิดการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง และเป็น ธุรกรรม</p> <p>ให้มีผู้หญิงเข้าไปในกลไกการตัดสินใจ ด้านการสร้างสันติภาพและแก้ปัญหา ขยายแดนใต้ ในสัดส่วน ไม่ให้น้อยกว่า ร้อยละ 30</p>	<p>ขอให้พรรคการเมือง ช่วยผลักดัน ให้การแก้ไขกฎหมายแดนใต้ หรือ สันติภาพชายแดนใต้ เป็น “วาระแห่งชาติ”</p>	<p>ขอให้มีการจัดตั้ง “กองทุน ประชาสังคม” ที่มีกฎหมาย รองรับ และจัดสรรงบประมาณ โดยคำนึงถึงผู้หญิงชาย (Gender Budgeting) ตามที่ กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ</p>	<p>ให้พรรคการเมืองสนับสนุน ขบวนการผู้หญิงชายแดนใต้เป็น นโยบายพรรคและมีการ สนับสนุนงบประมาณและ ทรัพยากรดำเนินการอย่างเป็น ธุรกรรม</p>	<p>ตระหนักถึงผลกระทบที่ผู้หญิง ได้รับ และเพิ่มบทบาทการมี ส่วนร่วมของผู้หญิง ที่จะทำให้เกิดสันติภาพชายแดนใต้ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของ ผู้หญิงอย่างต่อเนื่อง</p>	
<p>ความรุนแรงจากสถานการณ์ พื้นที่ สาธารณะปลอดภัย และการพูดคุย</p>	<p>ให้พรรคการเมืองสนับสนุนผู้หญิง รับฟัง ความคิดเห็นของผู้หญิงและประชาชน เพื่อสะท้อนเสียงไปยังโต๊ะพูดคุย รวมทั้ง ให้ผู้หญิงเข้าร่วมสังเกตการณ์พูดคุย อย่างไม่เป็นทางการกับฝ่ายรัฐและฝ่าย ขบวนการในประเทศที่มีผลกระทบต่อ ผู้หญิงในพื้นที่</p>	<p>ให้พรรคการเมืองสนับสนุน การพูดคุยของชุดแย้ง เป็นแนวทางการ แสวงหาทางออกโดยสันติวิธี</p>	<p>ให้พรรคการเมืองเป็นโลก สร้างความเข้าใจและสื่อสาร ให้คนในสังคมไทยเข้าใจ ปัญหาในพื้นที่ซึ่งทวีตขยายแดน ใต้</p>		

ประเด็นปัญหา / ระดับการแก้ไขปัญหา	การมีส่วนร่วมทางภาคการเมือง	ความปลอดภัย/ผลกระทบ	การสนับสนุนงบประมาณ	การเสริมพลังภายใน
ความรุนแรงต่อเด็ก และสิทธิเด็ก	ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม รับผิดชอบ ทั้งประชาชน เจ้าหน้าที่ สร้างความเข้าใจสิทธิเด็กและสร้างความเข้าใจอย่างกว้างขวาง	มีความระมัดระวังต่อการบังคับใช้กฎหมายพิเศษในพื้นที่ชายแดนที่ไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็ก หรือทำให้เกิดผลกระทบทางลบ	มีหน่วยงานสนับสนุนหญิง ประจำทุกสถานีตำรวจ ซึ่งเป็นกลไกให้ผู้หญิงที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิในคดีความคดีเกี่ยวกับเพศเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	จัดตั้งหน่วยให้คำปรึกษาเสริมพลังสตรีที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว ไปยังจังหวัดอื่นๆ
ความรุนแรงในครอบครัว	ให้สตรีมีส่วนร่วมในกลไกการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ทั้งในจังหวัดชายแดนใต้และทุกจังหวัดที่มีสำนักงานคณะกรรมการอิสลาม	ให้พนักงานสอบสวนหญิง ประจำทุกสถานีตำรวจ ซึ่งเป็นกลไกให้ผู้หญิงที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิในคดีความคดีเกี่ยวกับเพศเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	พัฒนาภาวะผู้นำให้ผู้ใช้เป็นสามีสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ให้ความรู้แก่สตรีเกี่ยวกับการเลี้ยงดูครอบครัว	ขยายศูนย์ให้คำปรึกษาเสริมพลังสตรีที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว ไปยังจังหวัดอื่นๆ
การศึกษาและการส่งเสริมสถาบันครอบครัว	ให้พรรคการเมืองจัดทำนโยบาย สร้างโรงเรียนพ่อแม่ เพื่อสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์ที่ต้องเกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน	กำหนดนโยบายจัดสถานเลี้ยงเด็กในสถานที่ทำงาน รัฐกำหนดเป็นนโยบายชัดเจน เพื่อให้แม่ได้ดูแลลูก โดยเฉพาะก่อนเข้ารับบาล	พัฒนาภาวะผู้นำให้ผู้ใช้เป็นสามีสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ให้ความรู้แก่สตรีเกี่ยวกับการเลี้ยงดูครอบครัว	จัดระบบคืนแม่ให้ลูก เศรษฐกิจ การหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว เป็นส่วนหนึ่งของภารกิจในครอบครัว
เศรษฐกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตพื้นฐานของทรัพยากร	เปิดพื้นที่ที่มีการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่อยู่และพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการกำหนดโครงการพัฒนาพื้นที่ต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ	เพิ่มราคาผลิตผลเกี่ยวกับยางพารา เพิ่มราคาผลไม้ เศรษฐกิจ และสนับสนุนเทคโนโลยีการทำนาที่ทันสมัย เช่น รถไถ ไร่สีข้าว เป็นต้น	เพิ่มราคาผลิตผลเกี่ยวกับยางพารา เพิ่มราคาผลไม้ เศรษฐกิจ และสนับสนุนเทคโนโลยีการทำนาที่ทันสมัย เช่น รถไถ ไร่สีข้าว เป็นต้น	รัฐให้ความสำคัญกับภูมิภาค การจัดการทรัพยากรของชาวปริมัง ชาวบา ซึ่งรู้จักวิธีแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง
พหุวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ	ให้พรรคการเมืองส่งเสริมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในชุมชนให้มากขึ้น ทั้งระบบโรงเรียน สถาบันการศึกษา และส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมสาธารณะ กิจกรรมสร้างสร้างศรีในชุมชน	ต้องจัดการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ พัฒนาทัศนคติเชิงบวก ให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการทุกภาคส่วนเข้าใจในศาสนา วัฒนธรรม ภาษา และอัตลักษณ์ท้องถิ่น	ให้รัฐสนับสนุนกิจกรรมโครงการพหุวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความต้องการของคนในชุมชน สังคม และไม่นับกิจกรรมเอ็นพีบีแบบผิวเผิน	

จัดโดย

เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (Civic Women)
คณะกรรมการส่งเสริมหญิงชายแดนใต้ (PAOW)
UN WOMEN

ภาคผนวก ข
คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 230/2557 เรื่องการจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุย
เพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี
ที่ ๒๓๐ / ๒๕๕๗

เรื่อง การจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

เพื่อให้กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้ดำเนินการต่อเนื่องมาโดยตลอด ภายใต้นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการเปิดพื้นที่เพื่อเปลี่ยนแนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงมาเป็นการต่อสู้ด้วยสันติวิธี และเป็นการสร้างหลักประกันความต่อเนื่อง และความเชื่อมั่นของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทุกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข ให้มีเอกภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๖) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ นายกรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการอำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “The Steering Committee for Peace Dialogue” ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ รองนายกรัฐมนตรีผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ผู้บัญชาการทหารบก/รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เลขาธิการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ที่ปรึกษาที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง หัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และหัวหน้าส่วนราชการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่พิจารณา เป็นกรรมการ

ให้เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ข้อ ๒ คณะกรรมการอำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ตัดสินใจทางนโยบายในการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้
- (๒) อำนวยการ กำหนดทิศทาง และขอบเขตการดำเนินการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้แก่คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และคณะประสานงานระดับพื้นที่
- (๓) สนับสนุนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีเอกภาพ มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล
- (๔) พิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องหรือเรื่องที่สืบเนื่องจากการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เกิดผลในเชิงบวกต่อการสื่อสารกับสาธารณะ

ข้อ ๓ ให้มีคณะที่ปรึกษา ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประธานกรรมการ
 อำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่งตั้งตามจำนวนที่เห็นสมควร เพื่อทำหน้าที่เป็น
 คลังสมอง (Think Tank) ให้แก่คณะกรรมการอำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อ ๔ ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ จัดตั้งสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการ
 อำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของ
 คณะกรรมการอำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และประสานการดำเนินงานร่วมกับ
 คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และคณะประสานงานระดับพื้นที่

ข้อ ๕ ให้มีคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า
 “The Peace Dialogue Panel” ประกอบด้วยผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นหัวหน้าคณะพูดคุยฯ ผู้แทน
 กระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานสภาความ
 มั่นคงแห่งชาติ ผู้แทนกองทัพบก ผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากคณะประสานงานระดับพื้นที่ นักวิชาการหรือ
 ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติภาพ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เป็นคณะพูดคุยฯ
 ให้ผู้แทนกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เป็นคณะพูดคุยฯ และ
 เลขานุการ

ข้อ ๖ คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้
 (๑) ดำเนินงานพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้กับกลุ่มผู้เห็นต่าง
 ในช่องทางที่เป็นทางการ
 (๒) ประเมิน วิเคราะห์ท่าที หักศนคติของกลุ่มผู้เห็นต่าง รวมทั้ง ให้ข้อเสนอแนะต่อประธาน
 กรรมการหรือคณะกรรมการอำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อประโยชน์
 ในการดำเนินงานตามแผนงานขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้
 (๓) สื่อสาร ประสานงานกับกลไกรับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
 เพื่อสร้างความเชื่อมต่อการพูดคุยไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ให้สอดคล้องกัน
 (๔) ประชาสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
 สังคมใหญ่ และในต่างประเทศ
 (๕) ให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพัฒนางาน
 ให้เกิดความก้าวหน้าตามแผนการขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้
 (๖) ประสานงานกับผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้
 (๗) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อสนับสนุนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้
 เฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็น เพื่อให้คำปรึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นประเด็นเฉพาะ หรือ
 ดำเนินภารกิจเชิงลึกเฉพาะกรณี
 (๘) ปฏิบัติงานหรือดำเนินการอื่นใด ตามที่ประธานกรรมการหรือคณะกรรมการอำนวยการ
 พูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้มอบหมาย

ข้อ ๗ ให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร จัดตั้งสำนักงานเลขานุการ คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติงานธุรการของคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง

(๒) ประสานงานกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาสังคม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

(๓) ปฏิบัติงานหรือดำเนินการอื่นใด ตามที่หัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้มอบหมาย

ข้อ ๘ ให้มีคณะประสานงานระดับพื้นที่ โดยใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “The Area-based Inter-agency Coordination Working Group” ประกอบด้วย ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค ๔ เป็นหัวหน้าคณะประสานงานฯ รองเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับมอบหมาย เจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายตำรวจ เจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายทหาร เจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายอัยการ ผู้แทนภาคประชาสังคม และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องเป็นคณะประสานงานระดับพื้นที่

ให้ผู้แทนกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ เป็นคณะประสานงานฯ และเลขานุการ

ข้อ ๙ คณะประสานงานระดับพื้นที่ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) สร้างสภาวะแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เอื้ออำนวยต่อกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

(๒) ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่

(๓) ติดตามและประเมินสถานการณ์ที่เป็นผลสะท้อนจากการพูดคุยในทุกด้าน

(๔) จัดตั้งช่องทางสื่อสารกับผู้แทนของกลุ่มผู้เห็นต่างเมื่อมีข้อตกลงเกี่ยวกับการดำเนินการมาตรการเสริมสร้างความไว้วางใจในพื้นที่เป้าหมาย

(๕) แต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อสนับสนุนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ เฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

(๖) ปฏิบัติงานหรือดำเนินการอื่นใด ตามที่ประธานกรรมการหรือคณะกรรมการอำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ ประธานคณะพูดคุยฯ หรือคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้มอบหมาย

ข้อ ๑๐ ให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค ๔ จัดตั้งสำนักงานเลขานุการ คณะประสานงานระดับพื้นที่ โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติงานธุรการของคณะประสานงานระดับพื้นที่ และคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง

(๒) ประสานงานกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาสังคม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

(๓) ปฏิบัติงานหรือดำเนินการอื่นใด ตามที่หัวหน้าคณะประสานงานระดับพื้นที่ มอบหมาย

๔

ข้อ ๑๑ การเบิกจ่ายเบี้ยประชุมและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอื่นๆที่จำเป็นแก่การปฏิบัติงาน รวมทั้ง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนกระบวนการการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งครอบคลุมถึงค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องของกลุ่มผู้เห็นต่างที่เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงกับกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้จัดสรรเป็นงบประมาณราชการลับ โดยเบิกจ่ายจากสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๗

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)
นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ข

จดหมายเปิดผนึกถึงหัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พลเอก
อักษรา เกิดผล) ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2561 เรื่อง ขอให้ปรึกษาหารือ เพื่อร่วมกัน
หาทางออกให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women - PAOW)
สถานที่ติดต่อ 245/30 ม.6 ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000
E-mail : lamaipattani@gmail.com
หมายเลขโทรศัพท์ : 08 9465 3770

ที่ PAOW พิเศษ 001/2561

17 กุมภาพันธ์ 2561

เรื่อง ขอให้ปรึกษาหารือ เพื่อร่วมกันหาทางออกให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ
เรียน หัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พลเอกอักษรา เกิดผล)
สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่อง “สภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ”

ด้วยคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women - PAOW) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกกลุ่ม/องค์กรผู้หญิงภาคประชาสังคมทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิม ที่ทำงานสนับสนุนกระบวนการสร้างสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้รวม 23 กลุ่ม/องค์กร ได้ให้ความสนใจและติดตามสถานการณ์การพูดคุยระหว่างตัวแทนรัฐบาลไทย และกลุ่มมารา ปาดานีอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเห็นว่า เป็นแนวทางสำคัญที่เป็นสันติวิธี ที่จะช่วยคลี่คลายสถานการณ์ในพื้นที่ และได้ทราบว่า การพูดคุยมีความก้าวหน้ามากพอสมควร โดยคู่พูดคุยได้มีการเลือกอำเภอร่องพื้นที่ปลอดภัยแล้ว และกำลังเตรียมการเพื่อที่จะสร้างพื้นที่ปลอดภัยตามแผนที่ได้ตกลงร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ เห็นว่ากระบวนการพูดคุยและการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ประสบความสำเร็จ และได้รับการสนับสนุนจากชุมชนสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วน สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ แต่ในขณะนี้ เรากลับพบว่า สภาวะแวดล้อมในหลายด้านในพื้นที่ มีความน่าห่วงใย และไม่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพเท่าที่ควรจะเป็น อาทิ การใช้ปฏิบัติการทางทหารด้วยการปิดล้อมตรวจค้นหมู่บ้านและกลุ่มคนเป็นจำนวนมากแบบเหวี่ยงแห การใช้กฎอัยการศึกตรวจค้นบ้านพักของผู้หญิงที่เป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชน การฟ้องร้องนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและสื่อมวลชน ที่รายงานหรือพูดถึงเรื่องการซ้อมทรมาน การใช้พฤติกรรมและท่าทีที่แข็งกร้าวในการแก้ปัญหาที่สุ่มเสี่ยง ต่อการหันเหไปจากแนวทางสันติวิธีที่เป็นนโยบายหลักของรัฐบาล การไม่มีพื้นที่ทางการเมืองให้กลุ่มคนที่มีความเห็นต่างได้แสดงออกอย่างเสรีและปลอดภัย การก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่สาธารณะต่างๆ ที่สร้างผลกระทบต่อผู้หญิง เด็ก

และพลเรือน เช่น กรณีเหตุระเบิดในตลาด เส้นทางใกล้สถานศึกษา กราตยิงโรงพยาบาล เป็นต้น รวมทั้งดูเหมือนว่าจะมีการพุ่งเป้าทำร้ายโจมตีประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะที่เป็นชาวพุทธ

หากปล่อยให้มีการใช้ปฏิบัติการทางทหารและความรุนแรงตอบโต้กันไปมาเช่นนี้ในระหว่างคู่ขัดแย้ง หรืออาจจะเป็นการผสมโรงใช้ความรุนแรงจากบุคคล/กลุ่มอื่นได้อีกก็แล้วแต่ ก็รังแต่จะทำให้เกิดความรุนแรงที่กลายเป็นวงจรไม่มีวันสิ้นสุด และส่งผลกระทบต่อเด็ก ผู้หญิง และพลเรือนที่ไม่ใช่คู่ขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะผู้หญิงที่ต้องแบกรับผลกระทบจากทุกกรณี นอกจากนั้น ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่จะยุติการพุดคุยและการสร้างพื้นที่ปลอดภัย ไม่ให้สามารถเดินทางต่อไปได้อย่างราบรื่น รวมทั้งได้รับการยอมรับจากประชาสังคม ชุมชน และสังคม

ด้วยเหตุนี้ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ จึงขอให้ท่านได้โปรดพิจารณาข้อกังวล และห่วงใยของพวกเราไปปรึกษาหารือในระหว่างการประชุม เพื่อหาทางออกร่วมกัน ที่จะช่วยกันทำให้สภาวะแวดล้อมในพื้นที่เอื้อ ส่งเสริม และสนับสนุนต่อกระบวนการสันติภาพได้อย่างแท้จริง

ก่อนหน้านี้ คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ เคยเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้หญิงชาวพุทธและมุสลิม ในชุมชนที่ได้รับผลกระทบ และภาคประชาสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 380 คน จาก 5 เวที (ในช่วงเดือนพ.ย. 2559 - ส.ค. 2560) เพื่อรับฟังข้อห่วงใย และข้อเสนอของผู้หญิงต่อการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ พบว่ามี 4 เรื่องสำคัญ ประกอบด้วย 1.ความปลอดภัย 2.ความเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน 3.เศรษฐกิจ และ 4.การอยู่ร่วมกันในสังคม พหุวัฒนธรรม รายละเอียดปรากฏอยู่ในข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างสภาวะแวดล้อมที่หนุนเสริมสันติภาพ ตามที่ส่งมาให้ท่านได้พิจารณาพร้อมกันด้วยนี้

จึงเรียนมาเพื่อให้ท่านได้โปรดพิจารณา ข้อห่วงใย และข้อเสนอตามที่เรียนมาข้างต้น

ขอแสดงความนับถือ

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Peace Agenda of Women - PAOW)

ภาคผนวก ฅ

จดหมายเปิดผนึกถึงหัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติภาพสภาชวอแห่งปาตานี (MARA PATANI) ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2561 เรื่อง ขอให้ปรึกษาหารือ เพื่อร่วมกันหาทางออกให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสันติภาพ

ที่ทำการชั่วคราวคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้
สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
อาคารชั้น 1 คณะรัฐศาสตร์ ม.อ.ปัตตานี อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000

ที่ PAW พิเศษ 02/2559

29 สิงหาคม 2559

เรื่อง ขอให้พิจารณาข้อเสนอเรื่องพื้นที่สาธารณะปลอดภัยเป็นวาระในการพูดคุยเพื่อสันติสุข

เรียน หัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติภาพสภาชวอแห่งปาตานี (MARA PATANI)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่อง “พื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้”

ด้วยคณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้ (Women's Agenda for Peace - PAW) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกจากกลุ่ม/องค์กรผู้หญิงภาคประชาสังคมทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิม ที่ทำงานสนับสนุนกระบวนการสร้างสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้รวม 23 กลุ่ม/องค์กร ได้ทำการศึกษาและรวบรวมความคิดเห็นของผู้หญิงจากภาคประชาสังคม และภาคชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่รวม 500 คน ระหว่างเดือนตุลาคม 2558 - เมษายน 2559 พร้อมจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่อง “พื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิงชายแดนใต้” เพื่อเสนอต่อสาธารณะและกลุ่มติดต่อทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายที่กำลังพูดคุยอย่างเป็นทางการอยู่ในขณะนี้ คือ รัฐบาลไทย และมารา ปาตานี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการนี้ จึงขอให้ท่านได้พิจารณาส่งข้อเสนอดังกล่าว บรรจุเป็นวาระการพูดคุยกับมารา ปาตานี เพื่อนำไปสู่การเห็นพ้องต้องกันของทั้งสองฝ่าย ที่จะช่วยสร้างพื้นที่สาธารณะปลอดภัยสำหรับผู้หญิง และพลเรือนที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสู้รบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

คณะทำงานวาระผู้หญิงชายแดนใต้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	Bhasrah Boonyarithi
วัน เดือน ปี เกิด	05 September 1989
สถานที่เกิด	Bangkok
วุฒิการศึกษา	2015 - 2019 Master of Arts Program in Politics and Governance Department of Government Faculty of Political Science Chulalongkorn University 2012 – 2013 Institut Privé CampusLangue, France 2008 – 2012 Thammasat University Bachelor Degree in Faculty of Political Science (2nd Class honor) Major of Politics and Governance, Minor of English
ที่อยู่ปัจจุบัน	111/54 Watdongmoonlek Alley, Issarapap Road, Bangkoknoi District, Bangkok Province
ผลงานตีพิมพ์	(1) Boonyarithi, Bhasrah and Banpasirichote Wungaeo, Chantana. 2019. Women and Peace: Peace Agenda of Women (PAOW) and the Peace Movements in the Southernmost Provinces of Thailand. Burapha Journal of Political Economy (in Thai) (Accepted and in publishing) (2) Sangtong, Kan and Boonyarithi, Bhasrah. 2018. State and Buddhism: the Ambiguous Status of Thai State. Journal of Social Sciences Mahamakut Buddhist University 1 (1): 81 – 92. (in Thai) (3) Boonyarithi, Bhasrah. 2017. Political Resocialization of Migrants: Case Study of Mon Migrants in Thailand. Journal of Art and Culture (Tetsanawattanadhum) 15 (1): 155 – 166. (in Thai)